

Міністерство освіти і науки України
Волинський інститут економіки та менеджменту
Мукачівський державний університет
Slovenská akadémia vied (Bratislava, Slovakia)
Vysoká škola ekonómie a manažmentu verejnej správy (Bratislava, Slovakia)
Almamer szkoła wyższa (Warszawa, Polska)
Institut manažerské ekonomie (Litoměřice, Česká republika)

**ВОЛИНСЬКИЙ ІНСТИТУТ
ЕКОНОМІКИ ТА МЕНЕДЖМЕНТУ**
www.viem.edu.ua

XV Міжнародна інтернет-конференція
«ТРАНСКОРДОННЕ СПІВРОБІТНИЦТВО,
ЯК ВЕКТОР РОЗВИТКУ
МАЛОГО І СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ
УКРАЇНИ З КРАЇНАМИ V-4»

збірник тез доповідей

Луцьк 2015

Збірник тез доповідей XV Міжнародної інтернет-конференції «Транскордонне співробітництво, як вектор розвитку малого і середнього бізнесу України з країнами V-4» - Луцьк: VIEM, 2015. – 208 с.

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Волинського інституту економіки та менеджменту
(протокол № 10 від 26.06.2015 р.)*

У даний збірник вміщено тези доповідей учасників XV Міжнародної інтернет-конференції «Транскордонне співробітництво, як вектор розвитку малого і середнього бізнесу України з країнами V-4».

НАУКОВИЙ КОМІТЕТ:

Горбовий А.Ю.	д.т.н., професор, ректор, Волинський інститут економіки та менеджменту
Реслер М.В. Viera Cibakova	к.е.н., доцент, Мукачівський державний університет Doctor, Ing., Professor Honoris Causa of VIEM, Rector of School of Economics and Management in Public Administration in Bratislava, Slovakia
Vladimír Gozora	Dr.h.c. prof.mpx.h.c. prof. Ing. PhD., president of Institut manažerské ekonomie, Litoměřice, Česká republika
Stanislaw Zieba Diana Spulber	Assoc., Professor, Head of the Department of Economic Policy, Poland PhD, researcher at University of Genoa, Contr Professor at Link Campus University, Rome
Оксанич О.Е.	д.е.н., професор, завідувач кафедри обліку і аудиту, Волинський інститут економіки та менеджменту
Халецька А.А.	д.н.держ.у., професор, завідувач кафедри менеджменту організацій та зовнішньоекономічної діяльності, Волинський інститут економіки та менеджменту
Бондарук С.Д.	к.філос.н, доцент, завідувач кафедри суспільно-економічних та гуманітарних дисциплін, Волинський інститут економіки та менеджменту

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ:

Степанюк О.М.	к.т.н., доцент, перший проректор, Волинський інститут економіки та менеджменту
Горбач В.В.	інспектор наукового відділу, Волинський інститут економіки та менеджменту
Заблоцька І.Л.	старший викладач кафедри менеджменту організацій та зовнішньоекономічної діяльності, Волинський інститут економіки та менеджменту
Жуковська Т.О.	старший викладач кафедри обліку і аудиту, Волинський інститут економіки та менеджменту

Оргкомітет не несе відповідальності за зміст науковий праць та достовірність наведених фактологічних та статистичних даних.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ МЕНЕДЖМЕНТУ І МАРКЕТИНГУ В РАМКАХ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА З КРАЇНАМИ V - 4

Vladimír Gozora ECONOMIC AND SOCIAL DIFFERENTIATION OF THE SLOVAK BORDER AREAS WITH POLAND	9
Monika Hudáková IMPORTANCE OF THE HUMAN FACTOR IN ENSURING CROSS-BORDER COOPERATION WITH POLAND	12
Ľubomír Nebeský, Lenka Šprochová IMPACTS OF ECONOMIC CRISIS ON V4 COOPERATION AND BUSINESS ACTIVITIES WITH FOCUS ON TOURISM DEVELOPMENT IN UKRAINE	15
Богач Мар'яна ЕФЕКТИВНІСТЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРОВИРОБНИКІВ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	18
Верзун Андрій, Гончаренко Людмила ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОЦЕСУ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	21
Колодій Андрій ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ІНВЕСТУВАННЯ ПЕНСІЙНИХ НАКОПИЧЕНЬ У НЕРУХОМІСТЬ	23
Куцин Іван, Киришун Леся ТНК ЯК КЛЮЧОВІ СУБ'ЄКТИ МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ	26
Марків Галина ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ.....	29
Онисько Стефанія, Томашевський Юрій ЗАСТОСУВАННЯ ПОГОДНИХ ІНДЕКСІВ ПРИ СТРАХУВАННІ ВРОЖАЮ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КУЛЬТУР У ЛЬВІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ	33
Рубай Оксана ОКРЕМІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	36
Садура Оксана ДОЦІЛЬНІСТЬ ФУНКЦІОНУВАННЯ Ф'ЮЧЕРСНИХ РИНКІВ.....	39
Содома Руслана ОЦІНКА СУЧАСНОЇ ПОЛІТИКИ КРЕДИТУВАННЯ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	41
Тофан Іван ПРОБЛЕМАТИКА СТИМУЛЮВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ АКТИВНОСТІ ГРОМАДЯН	44
Шолудько Ольга, Агрес Оксана ХАРАКТЕРИСТИКА ДЖЕРЕЛ ФІНАНСУВАННЯ ВІДТВОРЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	47

СЕКЦІЯ

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЕКОНОМІКИ В
РАМКАХ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА НА ІННОВАЦІЙНІЙ ОСНОВІ**

Michal Fabus DOING BUSINESS RANKING OF SELECTED MIDDLE AND EASTERN EUROPEAN COUNTRIES AFTER RECENT ECONOMIC CRISIS.....	52
Marián Kováč CROSS-BORDER COOPERATION BETWEEN SLOVAKIA AND UKRAINE	55
Joanna Prystrom INNOVATIVENESS AS COMPETITIVE ADVANTAGES OF ECONOMICS	58
Stanislava Strelcova, Ladislav Šimák METHOD OF INDEXES VARIABILITY AND ITS APPLICATION IN DETERMINING ECONOMIC SECURITY OF ENTERPRISE.....	59
Боркут Ольга, Борисенко Ольга СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ УПРАВЛІННЯ КОРДОНАМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ В УКРАЇНІ	61
Гомера Андрій ТРАНСКОРДОННА МАЯТНИКОВА МІГРАЦІЯ РОБОЧОЇ СИЛИ З КРАЇНАМИ ЄС	64
Жуковська Тетяна, Тивонюк Ірина ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ ПРОБЛЕМ ВЕДЕННЯ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ В УКРАЇНІ	68
Копич Інна РОЗВИТОК ВЗАЄМОВІДНОСИН ДЕРЖАВНИХ І ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ СТРУКТУР ЯК ПЕРЕДУМОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТРАНСКОРДОННОЇ СПІВПРАЦІ	71
Крюк Олександр ПРОГНОЗУВАННЯ В ТОРГІВЕЛЬНОМУ БІЗНЕСІ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ.....	74
Лазанчук Валерій ЕКОНОМЕТРИЧНИЙ ПІДХІД ДО ОЦІНКИ ЙМОВІРНОСТІ ДЕФОЛТУ УКРАЇНСЬКИХ БАНКІВ.	75
Лебедева Анна ТРАНСКОРДОННИЙ КЛАСТЕР ЯК ОДНА З НАЙПЕРСПЕКТИВНІШИХ ФОРМ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА	76
Лендел Оксана ПІДХОДИ ДО ТРАКТУВАННЯ ПОНЯТТЯ «ВНУТРІШНІЙ КОНТРОЛЬ»	80
Мороз Володимир ТРАНСКОРДОННЕ СПІВРОБІТНИЦТВО У ГАЛУЗІ ОСВІТИ, ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВЗАЄМОДІЇ ВНЗ З БІЗНЕСОМ	82
Мороз Світлана ПРОГРАМИ ПОДВІЙНОГО ДИПЛОМУ, ЯК ЕЛЕМЕНТ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ	87
Мухіна Ірина, Заблоцька Ірина КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ НА ЗОВНІШНІХ РИНКАХ.....	90
Павлова Світлана, Шкльода Тамара ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ	93

Пенцак Євген МОДЕЛІ НЕЦІНОВИХ ФАКТОРІВ ВПЛИВУ НА РІВНОВАГУ НЕША В МОДЕЛІ КОНКУРЕНЦІЇ БЕРТРАНА.....	95
Синявська Любов СПРОЩЕНА СИСТЕМА ОПОДАТКУВАННЯ ДЛЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРОВИРОБНИКІВ	96
Східницька Галина МАРКЕТИНГОВЕ УПРАВЛІННЯ У ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ЯК НАПРЯМ ПІДВИЩЕННЯ ЇХ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ.....	99
Шеремет Тетяна ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ БІЗНЕСУ В КОНТЕКСТІ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА	103

СЕКЦІЯ

УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКОВО-ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ В РАМКАХ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ДЛЯ РОЗВИТКУ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ

Vladimír T. Míka VYBRANÉ PROBLÉMY APLIKÁCIE STEP ANALÝZY	107
Oleksandr Oksanych SUPPORTING THE R & D IN SME SECTOR AS A GROWTH FACTOR INNOVATIVENESS OF THE ECONOMY	109
Бендасюк Віталій, Попович Віта АНАЛІЗ І ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ВИТРАТ	111
Голяна Тетяна ПРОЦЕС БЮДЖЕТУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	113
Даньків Йосип, Остап'юк Мирослав ОСНОВОПОЛОЖНИКИ УКРАЇНСЬКОЇ БУХГАЛТЕРСЬКОЇ НАУКИ.....	116
Кадза Евеліна АНАЛІТИЧНА РОБОТА НА ПІДПРИЄМСТВІ	119
Ковач Ганетта ДЕЯКІ ПИТАННЯ ОБЛІКУ ГРОШОВИХ КОШТІВ	121
Мартон Крістіна, Попович Віта АВТОМАТИЗАЦІЯ ОБЛІКУ ВИТРАТ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	123
Мірчук Вікторія ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В ЧЕХІЇ.....	125
Павлова Світлана, Філіпчук Роман УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКОВО-ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В ПОЛЬЩІ.....	128
Павлова Світлана, Павленко Аліна ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ МАЛОГО І СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В ПОЛЬЩІ	131

Пекар Іван КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ЩОДО ОБЛІКУ В УПРАВЛІННІ ІННОВАЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ.....	133
Пітков'ят Діана, Реслер Марина ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА.....	136
Піріді Юліанна, Реслер Марина МОДЕЛЬ СУЧАСНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ ЧЕРЕЗ УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ	139
Плахтій Тетяна ЩОДО НЕОБХІДНОСТІ ДОСЛІДЖЕНЬ ПРОБЛЕМ ЯКОСТІ ОБЛІКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ	141
Подолей Мар'яна ОРГАНІЗАЦІЯ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ.....	143
Реслер Дмитро ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА З КРАЇНАМИ V-4.....	146
Тимофеева Кристина, Реслер Марина ІННОВАЦІЙНІ ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОБЛІКУ ДОХОДІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА	149
Халецька Аліна ПРО УМОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В МЕЖАХ СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ З КРАЇНАМИ V-4	151

СЕКЦІЯ

РОЗВИТОК ІНФРАСТРУКТУРИ ПРИКОРДОННИХ ТЕРИТОРІЙ

Mária Hudáková, Katarína Buganová, Ladislav Šimák EFFECTS OF BUSINESS RISKS ON THE DEVELOPMENT OF SMALL AND MEDIUM ENTERPRISES IN THE ZILINA REGION IN SLOVAKIA.....	155
Білотіл Олександр РОЗВИТОК МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ІНФРАСТРУКТУРОЮ ТУРИСТИЧНОЇ ІНДУСТРІЇ ПРИЧОРНОМОРСЬКОГО РЕГІОНУ УКРАЇНИ ЯК ПРИКОРДОННОЇ ТЕРИТОРІЇ.....	158
Ткаченко Юлія ДОСВІД ТРАНСКОРДОННИХ ФОРМУВАНЬ В УКРАЇНІ	160
Шувар Іван БІОЛОГІЗАЦІЯ ЗЕМЛЕРОБСТВА – НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА РОЗВИТКУ ІНФРАСТРУКТУРИ ТРАНСКОРДОННИХ ТЕРИТОРІЙ.....	163

СЕКЦІЯ

ГУМАНІТАРНІ НАУКИ В КОНТЕКСТІ ГУМАНІЗАЦІЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ ТА V-4

Глум Сергій МІЖРЕГІОНАЛЬНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ПОЛЬЩЕЮ.....	167
---	-----

Гомера Микола, Бондарук Світлана ДОСВІД ПОЛЬЩІ В СФЕРІ ТУРИЗМУ ДЛЯ УКРАЇНИ.....	169
Дрогобецький Іван СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ СПІВРОБІТНИЦТВА МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ВИШЕГРАДСЬКОЮ ЧЕТВІРКОЮ	172
Зінчук Станіслав СУЧАСНИЙ СТАН УКРАЇНСЬКО-СЛОВАЦЬКОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В ЕКОНОМІЧНІЙ СФЕРІ.....	175
Коваль Софія ТРАНСКОРДОННЕ СПІВРОБІТНИЦТВО РЕГІОНІВ УКРАЇНИ: ТЕОРЕТИКО- ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ	178
Мелесик Тетяна СТВОРЕННЯ «ВИШЕГРАДСЬКОЮ ЧЕТВІРКОЮ» НОВОЇ БОЙОВОЇ ГРУПИ.....	181
Мухіна Ірина, Бондарук Світлана СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ І СЛОВАЧЧИНИ: ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА	184
Олійник Олег СУЧАСНИЙ СТАН УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В ЕКОНОМІЧНІЙ СФЕРІ.....	186
Савчук Олена, Бондарук Світлана УКРАЇНСЬКО-ЧЕСЬКІ ВІДНОСИНИ В КОНТЕКСТІ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ ДО ЄС	189
Arthur Horbovyu RESPONDING TO CHALLENGE: “UNIVERSITIES OF THE THIRD AGE” IN CONTEXT OF PUBLIC GOVERNANCE IN UKRAINE.....	191

СЕКЦІЯ

МОВНА КОМУНІКАЦІЯ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ ЛІНГВОКУЛЬТУРНОГО ПРОСТОРУ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Oksana Grybowska KOMUNIKACJA JĘZYKOWA JAKO WSPÓŁCZYNNIK ROZWOJU PRZESTRZENI LINQUO KULTURALNEJ W KONTEKŚCIE EUROINTEGRACJI	200
Шихальова Світлана РОЛЬ МЕДІАОСВІТИ, ЗОКРЕМА, НОВИХ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ ТА ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙ В ПІДГОТОВЦІ СУЧАСНИХ ФАХІВЦІВ	202
Яновець Анжеліка СТРАТЕГІЯ ВПРОВАДЖЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ ІНТЕРНЕТ – РЕКЛАМИ	204

СЕКЦІЯ

**КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ МЕНЕДЖМЕНТУ І
МАРКЕТИНГУ В РАМКАХ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА З
КРАЇНАМИ V - 4**

ECONOMIC AND SOCIAL DIFFERENTIATION OF THE SLOVAK BORDER AREAS WITH POLAND

A special task of management processes will be to eliminate regional, economic and social disparities and to develop border areas in the Euro-regions. Therefore the aim of this paper is to identify factors of unbalanced state of business entities, economic and social disparities of border areas with Poland and to propose further opportunities for cross-border cooperation of Slovak - Polish border areas.

Implementation of that goal requires to make a survey in strings of national economy by a verification research in 123 small and medium-sized enterprises of Nitra, Žilina and Prešov Regions.

Survey results indicate that the business environment in Slovakia has its own specifics, which are determined by geographical, socio-economic, cultural and social conditions. Therefore, each region or administrative district in relation to the businesses is specific and different in regional macroeconomic indicators.

Economic differentiation of businesses is manifested in all size groups of enterprises. There also had been confirmed the view that SMEs are more flexible and improve productivity, but they are illiquid and often heavily indebted. At the same time it had been shown that the modified economic indicators cannot be applied to firms in all sectors and industries of the national economy.

Economic differentiation of businesses determined disparities in economic and social environment of self-governing regions of the Slovak Republic. The results of investigation documented a significant lag of Prešov Region in the regional gross domestic product, in the labor productivity of added value and employment of the population. These factors rank the region on the last place among the self-governing regions of Slovakia. The causes of that condition are limited productive resources and inadequate soil and climatic conditions, limited foreign direct investment inflows and lack of job opportunities.

Žilina Region is a part of the Beskydy Euroregion. Achieving levels of macroeconomic indicators at regional level Žilina Region ranks the fourth position among the self-governing regions of Slovakia. In comparison with the Prešov Region Žilina Region has more excellent technical and transport infrastructure, a larger volume of foreign direct investment and higher productivity in per capita.

Numerous suggestions of businesses survey in verification research aimed at increasing the economic performance of the border regions with Poland, the formation of organic and inorganic clusters of small and medium-sized enterprises, the

networking of enterprises, finalizing the products as well as strategic alliances with creation and production clusters in Slovakia-Polish Euro-regions.

The analysis of regional disparities in economic and social environment in the Slovak border region in Slovak - Poland border shows that the territorial and production-economic areas which are rich in natural and economic resources, where foreign direct investment and encourage funding increase, where the institutionalized promotion of small and medium enterprises increased as well, there also grew gross domestic product and labor productivity, developed the cross-border trade and scientific-research cooperation, increased employment and living standards of the population. By contrast, in areas with low economic performance there has deepened economic and social differentiation of rural settlements.

Further development of border territorial units can be seen in the context of Euro-regions. In this context, there will be necessary effectively implement regionalization in Slovakia-Polish border. All economic and social processes to be subject to the formulation and implementation of regional goals, development strategies and societal interests and needs of member countries.

Construction of motorway sections and expressways accelerate material flows and enables input of foreign investors, or foreign direct investment in the Euro-regions. The revival of business activities will support the development of SMEs on both sides of the border; will enable to expand cooperative ties and business partnerships. In this regard, we recommend establishing an association of business and scientific-production consortiums.

We can see great opportunities in science and research cooperation in solving common projects of international scientific and research cooperation. It is in this area offers the potential social division of labor and more efficient use of creative potential, financial and physical resources in research activities. For this purpose, we recommend to apply an institutional framework based on the creating of scientific research and educational consortia, industrial, scientific research and educational clusters. Systemically targeted activities of these institutions may raise the educational level of the population in the Carpathian region, develop joint research, mobilize small and medium enterprises and solve the situation in areas with long-term environmental burdens.

With the advancing climate change and potential natural and economic disasters, it is necessary to develop cooperation of state and municipal authorities in the area of civil security in monitoring natural disasters, terrorist groups and activities in common liquidation of consequences of natural, economic and environmental disasters.

Finally, in the creation of critical infrastructures of border areas we can see the greatest potential for development of cooperation in the cultural field. Indeed, on both sides of the Slovak - Polish border there are numerous cultural and artistic monuments, traditions and results of activities of folk art of the living population.

Their common denominator was a permanent space, indigenous people and their positive attitude to their birthplace. Even frequent transfers to state formations in the past do not adversely affect the maintenance of cultural heritage on both sides of the Tatar's. It should be promote regional culture of living population more actively to raise awareness and to prepare common catalogues of regional cultural heritage.

The proposed solutions are intended to activate rapid deployment of the proposed measures to eliminate the economic and social problems in the Euro-regions. However, this also requires the support of government and regional authorities on both sides of the border, to develop a procedure of ensuring of systemic measures, to establish an effective project staffs and services to support development programmers and projects of border programmers and projects of bordering Slovak - Polish territorial units.

References

1. Adamišin, P.: Manažment a financovanie enviromentálnych projektov z verejných zdrojov a ich význam pre regionálny rozvoj. Habilitačná práca, UPJŠ v Prešove, 2008.

2. Fabuš. M. 2014. Foreign direct investment and its impact on the Slovak Republic's economy. In: *Ekonomičnij časopis - XXI: naukovij žurnal.* - ISSN 1728-6220, no. 9-10(1) (2014), pp. 42-45.

3. Fabuš, M. 2011. Slovak Republic and the evaluation of the doing business. In: *Visnik volinskogo institutu ekonomiki ta menedžmentu*, 2011/002. ISSN 2224-8609, No. 2 (2011), p. 25-30.

4. Falt'an, L. – Pašiak, J.: *Regionálny rozvoj Slovenska, východiská a súčasný stav.* SAV, Bratislava, 2004, ISBN 80-85544-37-7

5. Filip, S. - Kováč, M. *Súčasný stav podnikateľského prostredia v rámci SR.* In: *Regionálne disparity v malom a strednom podnikaní: Determinanty ekonomických disparít v podnikateľskom prostredí a v samosprávnych územných celkoch.* Bratislava: Merkury, 2011, S. 139-148. ISBN 978-80-89458-17-2.

6. Gozora, V.: *Ekonomická a sociálna diferenciácia prihraničných oblastí Slovenska s Poľskom v špecifickom prostredí.* Zbiór abstraktow Sesji Panelowych Medzynarodowej Konferencji na temat rozwoju euroregionów: Karpaty, Tatry, Beskidy, Krasiczyn-Arlamów, 27-28 czerwca 2014, ALMAMER-Szskola Wyzsa str. 19-28 w Warszawie, ISBN 978-83-62644-29-2

7. Gozora, V. – Hudáková, M.: *Regional disparities of road transportation in Slovakia.* In: *Informacijni tehnologij, ekonomika ta pravo: stan ta perspektivi rozvitku = Vipusk 11: Materiali mižnarodnoj naukovopraktičnoj konferenciji molodich včenich ta studentiv.* - Černivci: Bukovinskij universitet, 2014. s. 139-147. ISBN 978-617-614-064-1.

8. Hudáková, Monika : *Regionálne disparity na trhu práce a východiská k zvyšovaniu zamestnanosti vidieckeho obyvateľstva*. In: *Ekonomika poľnohospodárstva*, 2011, Roč. XI, č. 4, s. 25-29 ISSN 1335-6186.

Monika Hudáková, prof. h.c. doc. Ing., PhD. in Management
School of Economics and Management in Public Administration
in Bratislava

IMPORTANCE OF THE HUMAN FACTOR IN ENSURING CROSS-BORDER COOPERATION WITH POLAND

The most precious capital, which Slovakia has, is its human capital, which is one of the key factors for economic development and social cohesion of the regions. In Slovakia, the rate of labor mobility is very low, human capital with the highest potential leaves to work abroad and Slovakia has prepared a strategy migration policy that would help solve the problems of the domestic labor market.

Therefore the aim of this paper is to evaluate the importance of the human factor in ensuring cross-border cooperation with Poland and propose further opportunities for labor market development of border areas.

To March 31, 2015 the unemployment rate in the Slovak Republic was 12.3% and in Poland 11.7% (in the Prešov region unemployment was 17.33% and in the Malopolsky Duchy 10.1%). Slovak part of the border region "EURES Zamagurie" is currently composed of five districts of the Prešov Region: *Poprad (unemployment 11.29%)*, *(Kežmarok (unemployment 24.72%))*, *Stara Lubovna (unemployment 13.44%)*, *Bardejov (unemployment 19.76 %)* and *Svidník*. They spread in the northeastern part of Slovakia in the Tatra Mountains, and parts in the northern Spiš and Šariš. On the Polish side they are the districts of *Nowy Sacz (unemployment 9.4%)*, *Nowy Targ (unemployment 13.2%)*, *Gorlice (unemployment 12.7%)* and *Zakopane (unemployment 15.2%)*. The labor market situation in these districts is different. Relatively favorable employment situation is characteristic of Poprad - tourist and industrial center and Stará Ľubovňa with a number of self-employed people and people migrating for work outside the region and abroad. These two factors also influence the share of registered unemployment in the district Bardejov. District Svidník is located in the industrially least developed areas of northeastern Slovakia, lacking industrial centers and suitable transport links. In Slovakia Kežmarok traditionally belongs to the districts with the highest rate of registered unemployment. The average nominal monthly wage in all these districts is lower than the national average.

Job opportunities in the region "EURES Zamagurie" are in mechanical engineering, gastronomy, health, trade and services, construction, food processing,

electronics, manufacturing, wood processing industry, the footwear, and textile clothing industry or in forestry and agriculture.

Other regions, bordering with the Prešov Region is Nowosądecki region, which is a part of Malopolska duchy. The largest cities of the duchy are: Krakov, Nowy Sącz a Tarnov. Cross-border cooperation includes six districts: Nowosadecky, Gorlicky, Limanowsky, Nowotarsky, Tatansky and the city Nowy Sącz. Cross-border cooperation within the partnership "Poprad - Dunajec" consists of 65 institutions, whereby:

- 34 institutions from Poland – Nowosądecky Region of Malopol'sky duchy, it means districts gorlicky, nowosądecky, limanowsky, nowotarsky, tatransky and the city Nowy Sącz;

- 31 institutions from the Slovak Republic – Prešov Self-governing unit, it means districts - Stará Ľubovňa, Kežmarok, Poprad, Bardejov, Stropkov.

In all districts of Malopolsky Duchy and from 2013 also in the Offices of Labour, Social Affairs and Family in Bardejov, Kežmarok, Poprad and Stará Ľubovňa as one of the research tools is used "BAROMETER of professions'. The border region provides training to all who are interested to expand their skills and gain some skills. It is possible to take courses in such professions as locksmith, welder, driver, forklift operator, computer operator, operating the cash register, as an accountant, hairdresser, beautician etc.

The Polish-Slovak border region in recent years has been much Establishing partnerships, including in the area of employment. The sector of small and medium-sized enterprises in this area forms the majority of existing firms and is characterized by low levels of competitiveness and productivity. There is a Lack of foreign investment, transport infrastructure is in poor condition. The border region is well placed to develop tourism and seeks to attract foreign investors who could utilize the workforce in the region. The survey showed that in the border regions there exist scarce and surplus professions. The scarce professions in the Polish labor market, such as drivers and cooks are surplus professions in the Slovak labor market. At the same time, the same surplus professions in the Polish labor market, for example, waiter, bus driver, cook, nurse, salesman, construction worker, salesman and fitter are scarce professions in the Slovak labor market.

The survey also shows that at present there is no system for mapping the evolution of labor market needs. One priority should therefore be to develop a comprehensive analysis of the expected demands for labor in terms of qualification structure in individual regions of Slovakia and the creation of an electronic register of qualifications to serve as an information resource to companies, schools and universities, as well as the Labour Office. It is also necessary to improve and streamline the collection of data on the labor market and their accessibility to the professional public. The possibilities of development include:

- mapping the development needs of the labor market;

- interconnection of education and the requirements of cross-border labor market;
- the functioning of lifelong learning;
- a comprehensive analysis of expected labor demands;
- creating of electronic register of qualifications;
- to improve and streamline the collection of data on the labor market and their accessibility to the professional community;
- to create a catalog of web pages respectively cross-border employers and their jobs, and the like.
- To create a catalogue respectively web pages of cross-border employers and their jobs, and the like.

The performance indicators of the labor market in Slovakia lags behind the European average and the rest of the V-4. More than half the people without jobs are long-term unemployed, usually they are people with low skills and seamlessly integrated into the labor market. Unemployment has strong regional specificities, somewhere leads to a significant outflow of human capital and migration for work abroad, mainly in border regions. Slovakia by investment incentives has attracted important companies in the automotive and electronics industries, which today contribute significantly to economic growth and employment, but also contribute to increasing regional disparities.

References

1. Fabuš. M. 2014. Foreign direct investment and its impact on the Slovak Republic's economy. In: *Ekonomičnij časopis - XXI: naukovij žurnal*. - ISSN 1728-6220, no. 9-10(1) (2014), pp. 42-45.
2. Fabuš, M. 2011. Slovak Republic and the evaluation of the doing business. In: *Visnik volinskogo institutu ekonomiki ta menedžmentu*, 2011/002. ISSN 2224-8609, No. 2 (2011), p. 25-30.
3. Filip, S. - Kováč, M. Súčasný stav podnikateľského prostredia v rámci SR. In: *Regionálne disparity v malom a strednom podnikaní: Determinanty ekonomických disparít v podnikateľskom prostredí a v samosprávnych územných celkoch*. Bratislava: Merkury, 2011, S. 139-148. ISBN 978-80-89458-17-2.
4. Gozora, V.: Ekonomická a sociálna diferenciácia prihraničných oblastí Slovenska s Poľskom v špecifickom prostredí. Zbiór abstraktow Sesji Panelowych Medzynarodowej Konferencji na temat rozwoju euroregionów: Karpaty, Tatry, Beskidy, Krasiczyn-Arlamów, 27-28 czerwca 2014, ALMAMER-Szskola Wyzsa str. 19-28 w Warszawie, ISBN 978-83-62644-29-2
5. Gozora, V. – Hudáková, M.: Regional disparities of road transportation in Slovakia. In: *Informacijni tehnologii, ekonomika ta pravo: stan ta perspektivi rozvitku* = Vipusk 11: Materiali mižnarodnoj naukovno-praktičnoj konferenciji molodich včenich

ta studentiv. - Černivci: Bukovinskij universitet, 2014. s. 139-147. ISBN 978-617-614-064-1.

6. Hudáková, M.: *Regionálne disparity na trhu práce a východiská k zvyšovaniu zamestnanosti vidieckeho obyvateľstva*. In: *Ekonomika poľnohospodárstva*, 2011, Roč. XI, č. 4, s. 25-29 ISSN 1335-6186.

7. Hudáková, M.: Význam ľudského činiteľa pri rozvoji malého a stredného podnikania v Slovenskej republike. In.: *Ekonomicko-sociálne účinky vstupu krajín V-4 do Európskej únie*. SAPV, Almamer – Wyższa Szkoła w Warszawie, Zborník vedeckých príspevkov, Kosín, 2011, s. 44-49, ISBN 978-80-89458-21-9.

8. Interné materiály Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR.

9. http://www.eures.sk/clanok_detail.php?id=500

Lubomír Nebeský,

Lenka Šprochová, PhD in International Business

School of Economics and Management in Public Administration in Bratislava

University of Economics in Bratislava

IMPACTS OF ECONOMIC CRISIS ON V4 COOPERATION AND BUSINESS ACTIVITIES WITH FOCUS ON TOURISM DEVELOPMENT IN UKRAINE

The business environment is momentarily characterized by constant change and long-term process of globalization. The company operates not only on their domestic markets, but more and more widely throughout the world, to interact not only with new competitors, but mainly customers who are rational, conscious and acquire information quickly on internet. Current business environment is further affected by the economic crisis which since 2007 gradually affected the whole world, raised the need to ensure audit strategies not only government but also business and ultimately affect the operation of all businesses and consumers. The current economic crisis, which is referred to as a crisis of values spilled over from the financial to the real economy, the consequences of this crisis felt as strong and weak economies in different time frames (Lesáková, .

On 1 July 2014 the Slovak Republic (SR) has taken over from the Hungarian presidency of the Visegrad Group (V4) and for the fourth time has become the presidency country of this regional integration. The main motto of the Slovak presidency is “Dynamic Visegrad for Europe and the world”, which reflects interest of SR in strengthening competitiveness and economic growth of the region as a whole. The V4 integration represents group of countries with different economic conditions joint in similar values. Every country has its own currency: SR (euro), Czech Republic (CZ - Czech crown), Hungary (HU - Hungarian forint) and Poland (PL - Polish zloty).

Nevertheless, these four countries situated in the heart of Europe, share common values and the cooperation flourishes for more than 20 years.

One of the many priorities during the SK presidency is tourism. Tourism is a set of activities aimed at meeting the needs related to traveling and living persons outside the place of residence, usually in their free time. The aim of these activities is rest, learning, health, entertainment, cultural and sports activities, business trips, e.g. deliver complete experiences (Gučík, 2012).

During the SK presidency countries in the tourism sector continue to exchange experience and information relating to legislative changes in individual countries and implementation of marketing and promotional activities under a common brand "Discover Central Europe". SK presidency wants to encourage cooperation of national organizations for tourism V4 based on the marketing plan of the year, creating a uniform image of the V4 countries as a tourist destination in Central Europe and the expansion of marketing activities in other countries of the former Soviet Union as well as Ukraine.

The aim of the report is to outline the importance of the V4 cooperation in tourism, describe possible business ideas towards V4 countries with focus on bilateral relations with Ukraine on the background of the latest economic crisis.

The results of incoming tourism according to V4 countries visitors in Slovakia are as follows in the chart.

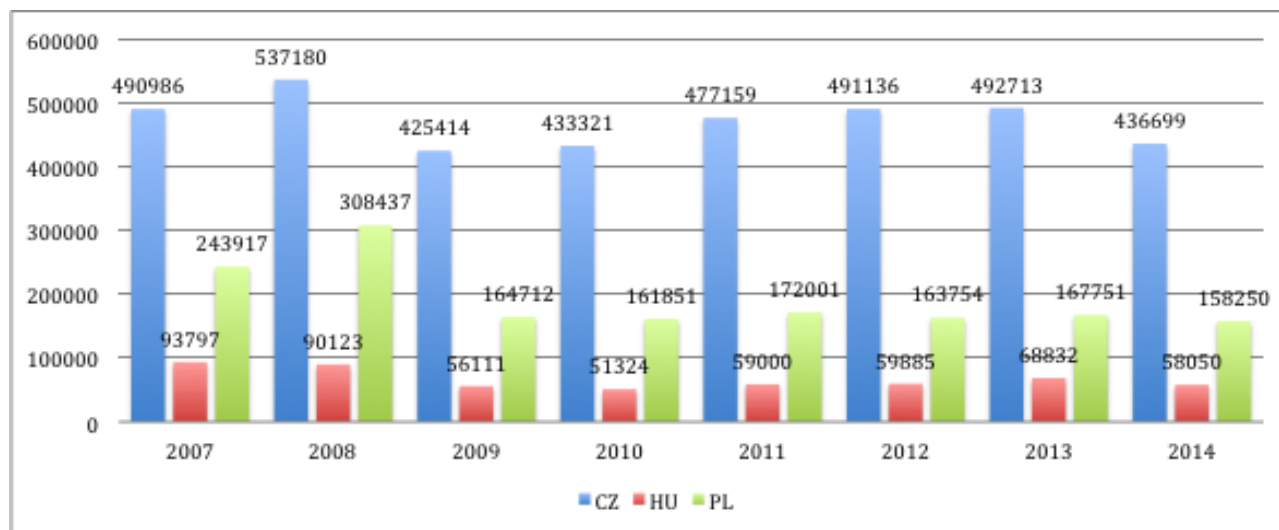

Chart 1 Situation in V4 visitors

Source: own proceedings according to Ministry of transport, construction and regional development of the Slovak Republic (MTCRR SR)

As can be seen in the chart above the CZ visitors are coming in biggest numbers, while we can see the impact of the crisis on the year 2009. The same situation can be seen also in the case of HU and PL visitors, while the numbers of HU visitors are still very low also in the 2014.

The situation in case of Ukrainian visitors is different. Not only economic crisis caused the fall of Ukrainian but also the political situation. On the chart below can be seen the situation of Ukrainian visitors in comparison with V4 visitors, domestic visitors and total numbers.

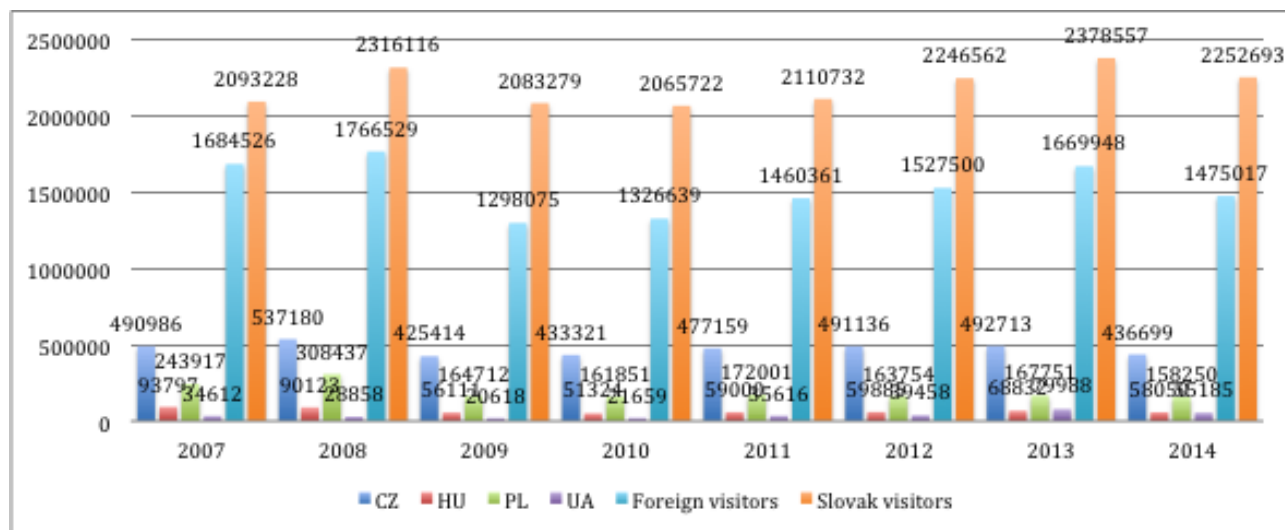

Chart 2 Ukrainian visitors

Source: own proceedings according to MTCRR SR

In terms of incoming tourism Ukraine is among SK primary source markets. Unleashing the Russian-Ukrainian conflict had an appreciable impact on tourist flows from to Slovakia. While in 2013 we recorded year on year increase in the number of Ukrainian hosts up to 102.7%, in the first to third quarter 2014 already apparent rapid decline. The Ukrainian clients decreased by 28.5% (MTCRR SR).

The competitiveness of V4 countries is raising very slowly due to the several factors as economic crisis impacts, Russian – Ukrainian conflict and other factors important in assessing tourism development. There are still possibilities in creating stronger relations in spa tourism, mountain tourism and especially cross-border tourism.

References

1. GÚČIK, M.2012. Manažment cieľového miesta cestovného ruchu. Banská Bystrica: DALI-BB, 2012. 219 s. Knižnica cestovného ruchu, 21. ISBN 978-80-8141-025-3
2. LESÁKOVÁ, D. a kol. 2011. Strategický marketing. Bratislava: Sprint dva, 2011. 365s. ISBN 978-80-89393-56-5
3. MTCRR SR. Statistics.Available < <http://www.telecom.gov.sk/index/index.php?ids=159221>>

ЕФЕКТИВНІСТЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРОВИРОБНИКІВ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Вітчизняне сільське господарство протягом усіх років незалежності країни розвивалося у складних соціально-економічних умовах. Вже з 2000 р. в нашій країні офіційно функціонують такі організаційно-правові форми сільськогосподарських підприємств, як господарські товариства, приватні підприємства та сільськогосподарські виробничі кооперативи. Особисті селянські господарства є основною формою самозайнятості населення в сільському господарстві. Ці господарства в більшості випадків мають некомерційний характер і призначені для задоволення особистих потреб їх власників у продуктах харчування або мають любительський характер.

Ефективність сільського господарства традиційно вимірюють за допомоги показників економічної ефективності виробництва в сільськогосподарських підприємствах. Вивчення комплексу проблем, пов'язаних із пошуком шляхів підвищення ефективності агропромислового виробництва, можна вважати одним з найактуальніших завдань, які стоять перед вітчизняною аграрною наукою.

У Львівській області у 2014 році здійснювали господарську діяльність 164 великі та середні підприємства, які виробляли продукцію рослинництва і тваринництва та надавали послуги у сільському господарстві. За попередніми даними, ними отримано 1517,5 млн.грн. прибутку, рівень рентабельності за 2014 рік становив 35,9%. Прибуток за звітний рік отримали 111 підприємств (67,7%) на суму 1630,0 млн.грн., у розрахунку на одне підприємство одержано в середньому 14,7 млн.грн. прибутку. Збитковими у 2014 році були 53 підприємства (32,3%), отримано 112,5 млн.грн. збитку, в середньому 2,1 млн.грн. на кожне підприємство

У 2014 році, відносно попереднього, зросли витрати на виробництво всіх основних видів сільськогосподарської продукції, крім зернових та зернобобових культур, овочів відкритого ґрунту, овець та кіз на м'ясо.

Стабільно в зоні прибутковості перебували лише виробництво овочевих культур у сільськогосподарських підприємствах, а в зоні збитковості – виробництво м'яса великої рогатої худоби. Усі інші основні види продукції сільського господарства відзначалися надзвичайною нестабільністю показника рівня прибутковості виробництва. На кінець досліджуваного періоду найбільш рентабельним було виробництво овочів відкритого ґрунту та картоплі, а найбільш збитковим – виробництво м'яса великої рогатої худоби.

Важливим показником економічної ефективності сільськогосподарського виробництва є собівартість одиниці продукції. 2014 році, відносно попереднього періоду, зросли витрати на виробництво всіх основних видів сільськогосподарської продукції. Собівартість виробництва одного центнера зерна та зернобобових в сільськогосподарських підприємствах зросла з 66,3 до 134,2 грн., тобто удвічі. За цей час собівартість 1ц картоплі зросла на 70%, молока і молочних продуктів майже утричі, м'яса великої рогатої худоби – на 80%, свиней – на 2,6%, яєць – на 77,7%, овочів відкритого ґрунту – на 89,3%. Практично всі показники собівартості основних видів сільськогосподарської продукції зросли.

В умовах інфляції зростання собівартості продукції є закономірним. Якщо ж темпи зростання споживчих цін випереджають темпи зростання собівартості, остання відносно знижується. У 2008р. індекс споживчих цін у Львівській області складав 125,1%, у 2009 р. – 113,4%, у 2010 р. – 109,7%, у 2011 р. – 104,9%; 2012 р. – 99,3%; 2013 р. – 100,2%; 2014 р. – 126,7%.

Економічна та соціальна ефективність сільського господарства тісно пов'язана між собою. Ефективніші підприємства здатні виплачувати своїм працівникам більшу за розміром заробітну плату, яка у свою чергу є важливою складовою доходів населення та рівня життя.

Впродовж 2008-2014 рр. середньомісячна заробітна плата у Львівській області зросла з 1570,18 грн. до 3353 грн. Темпи зростання оплати праці в сільському господарстві, мисливстві та пов'язаних з ними послугах склали 213,5%. Не зважаючи на це вона залишалася однією з найнижчих серед усіх основних видів економічної діяльності.

Серед важливих показників ефективності сільського господарства слід назвати показник продуктивності праці. Однак впродовж кількох попередніх років статистична звітність сільськогосподарських підприємств не передбачає подачу показників, необхідних для його визначення. Тому в умовах зростання обсягів виробництва валової продукції непрямым свідченням зростання продуктивності праці як важливого показника ефективності виробництва в сільськогосподарських підприємствах є динаміка чисельності працівників сільського господарства.

Слід зазначити, що певну позитивну роль у підвищенні економічної ефективності виробництва в сільськогосподарських підприємствах відіграє збільшення обсягів державної підтримки. На розвиток сільського господарства сільськогосподарськими підприємствами у 2014 році отримано із державного бюджету коштів на суму 895,1 тис.грн. за рахунок бюджетних дотацій та 50,4 млн.грн. – за рахунок податку на додану вартість. Більшу частину бюджетних дотацій (70,2%) отримано для розвитку тваринництва, 85,0% податку на додану вартість – для підтримки виробництва продукції рослинництва. У розрахунку на

одне підприємство за 2014 рік отримано 5,5 тис.грн. бюджетних дотацій і 307,3 тис.грн. – відшкодування за рахунок податку на додану вартість.

Основними отримувачами державної фінансової допомоги стали господарські товариства та приватні підприємства (включаючи фермерські) як найбільш поширені організаційно-правові форми сільськогосподарських підприємств.

Постійна зміна економічних умов господарювання, напрямів і обсягів державної підтримки призводять до того, що підприємства перестають орієнтуватися на досягнення певних стратегічних цілей, а орієнтуються на використання тимчасових особливостей ринкової кон'юнктури, переваг виробництва тієї чи іншої продукції чи виду діяльності. Це не стимулює процес вдосконалення виробництва, його технологічного оновлення, що призводить до здорожчання вітчизняної сільськогосподарської продукції порівняно із зарубіжною.

Підвищення ефективності агропромислового виробництва неможливе без покращення його фінансування. Недостаток фінансових ресурсів призводить до примітивізації технологічних процесів, масового порушення технологічної дисципліни, зниження врожайності сільськогосподарських культур та продуктивності тварин. Неможливим стає інноваційний шлях розвитку підприємств. Вдосконалення фінансово-кредитних відносин дозволяє не тільки покращити їх фінансовий стан, але й значно прискорити оборот сільськогосподарського капіталу.

Проблема підвищення ефективності виробництва в агропромисловому комплексі, насамперед у сільському господарстві має кілька зрізів. Одним серед них є її розподіл щодо різноманітних форм господарювання. Вирішити її можна лише при умові врахування особливостей основних типових форм: сільськогосподарських підприємств, особистих господарств населення, селянських (фермерських) господарств. Поряд із багатьма спільними рисами, основи їх функціонування настільки різні, що їх обов'язково слід враховувати у процесі вироблення та реалізації аграрної політики.

Список використаних джерел

1. Андрійчук В.Г. Ефективність діяльності аграрних підприємств: теорія, методика, аналіз : монографія / В.Г. Андрійчук. – К. : КНЕУ, 2005. – 292 с.
2. Коваль П.В. Теоретико-методологічні аспекти відтворення в сільському господарстві / П.В. Коваль // Економіка АПК. – 2006. №1. – С. 109 117.
3. Факторний аналіз економічної ефективності аграрних підприємств України / Ю.С. Коваленко та ін. // Економіка АПК. – 2007. №4. – С. 60 67.
4. Електронний ресурс: www.lv.ukrstat.gov.ua

Верзун Андрій, к.е.н, доцент
Львівський національний аграрний університет
Гончаренко Людмила,
Департамент агропромислового розвитку
Львівської обласної державної адміністрації

ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОЦЕСУ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Кредитні ресурси є важливим джерелом фінансування господарської діяльності сільськогосподарських підприємств. Саме сезонність сільськогосподарського виробництва зумовлює використання кредитних ресурсів, тому доступність цих ресурсів є важливою умовою ефективної діяльності сільськогосподарських підприємств.

В цілому показники кредитування сільськогосподарських підприємств зростають за період 2012-2014 рр., що дає підставу стверджувати про певне відродження довіри між сторонами кредитного процесу. Загальний обсяг кредитних ресурсів залучених у 2014 р. зріс порівняно з 2012 р. на 87,8 млн.грн.

Негативним явищем, при цьому, є зменшення кількості позичальників - з 29 до 16 підприємств. Більшість підприємств, понад 97 %, звернулися для короткострокових запозичень, які в більшості своїй використали для фінансування поточної діяльності. У 2014 р. сільськогосподарські підприємства Львівщини не залучали довгострокові кредити, що вказує на практичну зупинку процесу розширеного відтворення в галузі сільського господарства [1].

Одним із вирішальних чинників ступеня забезпеченості позиченими ресурсами є їх ціна. Найвизначнішим чинником, що впливає на ціну кредиту є облікова ставка НБУ, яка за період 2012-2015 рр. змінилася 7 разів. У 2012 р. її розмір становив 7,5 %, а 04.03.2015 р. НБУ встановив її в розмірі 30 %, що спонукало банківську систему частково скоригувати плату за кредитні ресурси. Це відбувалося на тлі фінансової кризи, хоча як показує зарубіжний досвід, за такої ж ситуації дана ставка в розвинутих країнах знижувалася.

Протягом 2012-2014 рр. банківські установи більш як 47 % кредитів надали переробним підприємствам, а саме 556840 тис. грн. Сільськогосподарські підприємства отримали 598615,1 тис. грн. та 23877 тис.грн. кредитних ресурсів залучено птахофабриками. Це вказує на те, що банківські установи кредитують більш кредитоспроможних виробників, а галузеві програми, спрямовані на стимулювання залучення кредитних ресурсів в сільське господарство, працюють недостатньо ефективно [1].

В цілому у 2012 р. сільське господарство Львівської області кредитували 13 банків, у 2013 – 13, а у 2014 р. лише 7. Безперечним лідером по кількості

заключених угод в період 2012-2014 рр. є Ощадний банк з показником 22 угоди за три роки на суму 45111 тис. грн. Протягом 2012-2014 рр. середня сума кредиту на одну угоду склала 12626,4 тис. грн. Найбільшу суму 921000 тис.грн. кредиту в сільське господарство Львівщини вклав АБ «Південний», який займається кредитним забезпеченням ТзОВ «Радехівський цукор» та ПП «Західний Буг», яке займається виробництвом сільськогосподарської продукції, зокрема цукрового буряка для заводу.

Аналізуючи цільове використання кредитних ресурсів можемо зазначити, що основна частка цих коштів використовується на закупівлю зерна та борошна у сільськогосподарських товаровиробників. Це вкотре вказує на те, що значна сума кредитних ресурсів використовується саме переробними підприємствами. По 18-19 % кредитних ресурсів використовувалось на поповнення обігових коштів та на мінеральні добрива, засоби захисту рослин тощо. Найменший відсоток в структурі цільового використання кредитних коштів займають витрати на придбання ВРХ, свиней, племінних телиць та нетелів. Це вказує на те, що галузі тваринництва практично не розвиваються.

Для здешевлення кредитних ресурсів державою запроваджено програму часткової компенсації відсоткових ставок по кредитах, виданим аграрним товаровиробникам. Нажаль у 2013-2014 рр. фінансування даної програми з коштів Державного бюджету не відбувалось, її фінансування відбувалось лише з обласного бюджету.

Залежно від величини кредиту, відсоткової ставки та виду кредиту підприємства Львівської області отримують певні суми відшкодування, які за валютними та гривневими кредитами складуть 21919,2 тис. грн. Провівши розрахунок рівня відшкодування відсоткових ставок бачимо, що сума відшкодування у структурі всієї заборгованості складає від 1,3 % до 10,1 %. Ми вважаємо, що така ситуація є не обґрунтованою та не справедливою. Конкурсна комісія вивчає умови надання кредиту, його використання та призначає рівень відшкодування, хоча законодавством прописане фіксоване відношення – двох кратний розмір облікової ставки.

Спостерігається чітка тенденція на скорочення суми пільгових кредитів, що залучені безпосередньо сільськогосподарськими підприємствами. Так за три роки їх сума зменшилась на 33,5 млн.грн. У 2011-2012 рр. сільськогосподарські підприємства залучали дещо більше третини пільгових кредитів, а основна сума залучалась переробними підприємствами, серед яких найбільшими є: ПАТ «Концерн Хлібпром», ТзОВ «Радехівський цукор», ТзВО «Самбірський молокозавод», ТзОВ «Барком», ТзОВ «Євро Вік» [2].

Основними проблемами кредитного забезпечення аграрного сектору економіки є:

– недостатність кредитних ресурсів для забезпечення розширеного відтворення та розвитку середнього і малого бізнесу на селі;

- висока вартість банківських кредитів;
- складність процедур одержання кредитів;
- неможливість надання у заставу земельних ділянок сільськогосподарського призначення або прав оренди на них;
- відсутність гарантійного механізму при залученні кредитів;
- відсутність програм кредитного забезпечення новостворених фермерських господарств;
- низька ефективність програми часткової компенсації ставок по кредитам, що надані підприємствам АПК;
- складність процедури конкурсного відбору підприємств, які мають право на часткову компенсацію відсоткової ставки.

Список використаних джерел

1. Звітні дані Департаменту АПР Львівської ОДА.
2. Матеріали науково-практичного семінару на тему: «Банківське кредитування аграрної сфери: сучасний стан та перспективи розвитку». Кафедра фінансів і кредиту ЛДАУ. - Львів-Дубляни. - 25 травня 2015 р.

УДК 336.76

Колодій Андрій, к.е.н., доцент
Львівський національний аграрний університет

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ІНВЕСТУВАННЯ ПЕНСІЙНИХ НАКОПИЧЕНЬ У НЕРУХОМІСТЬ

Важливим моментом при здійсненні пенсійних реформ є зменшення, або взагалі усунення з системи пенсійного забезпечення перерозподільних елементів на фоні посилення взаємозв'язків обсягу пенсійних прав з обсягом пенсійних внесків. Такого корисного ефекту можна досягнути прийнявши рішення про запровадження накопичувальної системи, яка у поєднанні з недержавним пенсійним забезпеченням надасть змогу кожному окремому індивіду оцінити свої існуючі фінансові можливості та прийняти рішення щодо інвестування своїх пенсійних заощаджень.

Накопичувальний рівень пенсійної системи України зможе ефективно функціонувати лише за умови належно розвинутих ринків фінансових послуг, які дадуть змогу прибутково розміщувати накопичені пенсійні кошти. Поки що в нашій країні фінансові ринки слабо розвинуті, а це означає, що вони не можуть у великому масштабі забезпечувати належну пропозицію акцій. Однак, розвиток ринків капіталу може розвинути поява вільних довгострокових активів. Також,

активним учасником даного процесу можуть стати учасники третього рівня, які мають деякий досвід управління довгостроковими фінансовими ресурсами.

Як показує світова практика, недержавні пенсійні фонди у цілому світі відіграють роль потужних інвесторів економіки. Однак, при інвестуванні накопичених активів присутнім є інвестиційний ризик, коли очікуваний інвестиційний дохід може бути втраченим, що з позиції інвестора, тобто учасника пенсійного фонду, є неприпустимим. Натомість інвестиції у прибуткові проекти сприяють економічному зростанню країни, що допомагає розв'язати багато соціальних проблем, підвищити добробут населення, створити нові робочі місця. Суми пенсійних накопичень у перспективі можуть і повинні активно використовуватися як ресурсоутворюючий чинник «довгих» коштів. Тому, важливим є вибір правильної стратегії та використання ефективних фінансових інструментів [2, с.189-192].

Розвиток системи пенсійного забезпечення ставить перед урядами багатьох країн світу завдання пошуку нових фінансових інструментів, оскільки існуючі системи базуються переважно на принципах примусового інвестування в державні боргові цінні папери, що у свою чергу призводить лише до збільшення державного боргу. Міжнародний досвід показує, що одним із шляхів вирішення даної проблеми може стати інвестування пенсійних накопичень в ринок нерухомості, який має велику потребу у довгострокових капітальних вкладеннях. Крім того, він є до певної міри одним із захисних активів, який в умовах кризи не втрачає своєї вартості.

Питання розвитку ринку інфраструктури, зокрема нерухомості, є проблематичним у цілому світі. Про це свідчить аналіз і прогноз необхідності у фінансуванні інфраструктури, проведений Організацією економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР). За її даними така необхідність до 2030 р. становитиме 71 млрд. дол. США [1, с. 67].

Відповідно до ст. 181 Цивільного кодексу України до нерухомих речей (нерухоме майно, нерухомість) належать земельні ділянки, а також об'єкти, розташовані на земельній ділянці, переміщення яких є неможливим без їх знецінення та зміни їх призначення [3]. В міжнародній практиці поняття нерухомості до деякої міри співпадає з визначенням, що прописане у Цивільному кодексі України. Так, в Австралії під поняттям «нерухомість» розуміються «земельні ділянки на яких знаходяться побудовані будівлі або будівлі які будуються, включаючи шахти і корисні копалини» [4]. У Канаді нерухомістю є «земля і все, що перебуває на ній чи під нею, а також будівлі і корисні копалини» [5].

У світовій практиці відомі методичні підходи пенсійних фондів до формування і управління інвестиційними портфелями сформованими з фінансових активів, однак не виявлені ефективні методи інвестування у нерухомість. Щодо інвестування пенсійних накопичень у нерухомість то тут

йдеться про прямі вкладення або вкладення через спеціалізовані організації (фонди, управляючі компанії) у нові або придбані проекти нерухомості, а також вкладення у цінні папери, забезпечені нерухомістю.

Для нас корисним є вивчення досвіду країн у портфелі яких найбільшу частку займають інвестиції в нерухомість – Австралія і Канада. Так, австралійські пенсійні фонди дотримуються стратегії «інфраструктура, як провідний клас активів у диверсифікованому портфелі». Канадські фонди є провідними світовими інвесторами в інфраструктуру згідно «моделі прямого інвестування», спрямованої на покращення контролю і більш низької вартості інвестицій. В цих країнах відсутні обмеження інвестування, розвинений ринок державного приватного партнерства. Присутні також певні розбіжності. Так, в Канаді функціонує добре розвинутий ринок облігацій, що ж до Австралії – то там він тільки починає розвиватися.

Досліджуючи механізми інвестування у нерухомість варто виокремити досвід одного з найбільших австралійських пенсійних фондів AustralianSuper і канадської управляючої компанії CPPIB (Canada Pension Plan Investment Board) сукупні портфелі яких становлять 12 % (11,5 млрд. дол.) та 16,9% (22,2 млрд. дол.) активів, що інвестовані у нерухомість [1, с. 68].

В політику формування інвестиційних портфелів досліджуваних країн закладаються загальні принципи відповідального інвестування, які розглядають інфраструктуру, зокрема нерухомість як соціально важливий напрям для інвестування пенсійних накопичень. Крім того, основною вимогою для інвестування у нерухомість є дотримання місцевого екологічного регулювання, яке сприяє підвищенню орендної плати, зниженню експлуатаційних витрат і, відповідно, збільшенню вартості об'єкта.

В Австралії пенсійний фонд AustralianSuper інвестує пенсійні накопичення в якісно підготовлені і регульовані державними органами проекти за допомогою державно-приватного партнерства і через спеціалізовані управляючі компанії в нерухомість (торгівельні центри, офіси, порти, аеропорти, дороги і т.д.). Фонд вибирають категорії нерухомості, які підвищують і доповнюють існуючий портфель, задля того, щоб гарантувати, що портфель не буде включати більшість активів однієї і тієї ж галузі. Також відбувається диверсифікація активів, які регулюються державними органами влади та розподіляє австралійські і міжнародні активи.

Канадська управляюча компанія CPPIB робить ставку на законність оформлення угоди щодо організації проекту і включення його в одну з наступних категорій: житлова нерухомість, комерційна та некомерційна нерухомість, викуп приватної іпотеки, придбання комерційної нерухомості у її власника і здача в оренду, неосвоєні ділянки землі та присадибні ділянки. Особливістю цієї компанії є підхід до оцінки портфеля, який полягає у постійній диверсифікації портфеля на рівні ризику і доходності, а не на рівні конкретних

класів активів. До управління пенсійними накопиченнями в Канаді допускаються лише кваліфіковані професійні менеджери які і несуть відповідальність за всі аспекти інвестицій.

Підсумовуючи, варто зазначити, що пенсійні фонди знаходячи сегменти ринку нерухомості, які потребують довгострокових пенсійних інвестицій, гарантують отримання стабільного інвестиційного доходу за умови дотримання відповідального підходу до управління і оцінки супутніх ризиків. В умовах постійного реформування пенсійної системи України досвід зарубіжних країн потрібно ретельно вивчати та використовувати, імплементуючи кращі і найдієвіші зарубіжні моделі інвестування пенсійних накопичень.

Список використаних джерел

1. Галишнікова Е.В. Опыт инвестирования пенсионных накоплений в недвижимость / Е. В. Галишнікова // Финансы. – 2014. – № 5. – С. 67-71.
2. Толуб'як В. С. Фінансові механізми пенсійного забезпечення : монографія // В. С. Толуб'як / [монографія] – Тернопіль : “Терно-граф”, 2011. – 336 с.
3. Цивільний кодекс України від 16.01.03 № 435-IV із змінами та доповненнями. - [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=435-15>
4. Civil Law (Sale of Residential Property) Act 2003 (редакція від 17.04.2015) [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.legislation.act.gov.au/a/2003-40/current/pdf/2003-40.pdf>
5. Real Estate Law (Закон про нерухомість Канади) – [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.canadianlawsite.ca/realestate.htm>

УДК 338

**Куцин Іван,
Киришун Леся**

Волинський інститут економіки та менеджменту

ТНК ЯК КЛЮЧОВІ СУБ'ЄКТИ МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Процеси інтеграції, що відбуваються в сучасному світі, стосуються й України, яка переживає економічну кризу, а тому особливо відчуває потребу у фінансовій підтримці, технологічній допомозі та широкому досвіді міжнародних компаній. Світові економічні зв'язки та взаємодія національних економік можуть стабілізувати розвиток продуктивних сил і забезпечити зростання життєвого рівня населення. При цьому провідними силами поглиблення та розширення цих зв'язків є ТНК.

Транснаціональні корпорації (ТНК) на початку XXI століття перетворилися на головних суб'єктів глобалізації та стали рушійною силою світових інтеграційних процесів. Масштаби річних оборотів таких підприємств часто перевищують ВВП розвинених країн світу. Рівень їх переговорної сили та впливу на розвиток економік країн - реципієнтів шляхом здійснення прямих іноземних інвестицій (ПІІ), трансферу технологій, передачі управлінського досвіду стає надзвичайно відчутним у сучасних умовах господарювання, особливо для країн, що розвиваються, в тому числі і для України. В умовах поглиблення європейської інтеграції, залучення прямих іноземних інвестицій європейських ТНК перетворюється у перспективний напрямок зовнішньоекономічної політики України, ключовим аспектом якої повинно стати формування сприятливого інвестиційного середовища як на макроекономічному, так і на регіональних рівнях.

Сьогодні ТНК контролюють понад 57% світового промислового виробництва, 69% міжнародної торгівлі, більш як 81% патентів і ліцензій на нову техніку, технології та ноу-хау, майже 90% прямих зарубіжних інвестицій.

Україна, як приймаюча ТНК країна, не посіла належного місця в їх діяльності. Незважаючи на певні природні переваги, вона має один із найнижчих показників залучення прямих іноземних інвестицій серед країн Центральної та Східної Європи, СНД.

В список глобальних корпорацій, представлених на вітчизняному ринку входять: Coca-Cola, Samsung, Toyota, Nestle, Nokia, Metro Cash&Carry, Hewlett-Packard, British American Tobacco та деякі інші ТНК. Великі промислові концерни, такі як, наприклад, Westinghouse, ExxonMobil або General Electric, на українському ринку відсутні. Виняток — Mittal Steel, для якої її український актив — Криворіжсталь — проміжна, а не кінцева ланка виробничого ланцюга.

Серед закордонних інвесторів найбільш інвестиційно-привабливими в Україні є такі галузі економіки: харчова промисловість та переробка сільськогосподарських продуктів, торгівля, інансова сфера, машинобудування, транспорт, металургія та обробка металу, перації з нерухомістю, хімічна та нафтохімічна промисловість..

При цьому для ТНК із країн Європейського Союзу та США найбільш привабливими є: українська харчова промисловість, підприємства торгівлі, фінансовий сектор, фармацевтика.

Саме в цих галузях обіг капіталу є швидким, а комерційні ризики – мінімальні. Привабливим для ТНК із промислово розвинутих країн є також інвестування в інфраструктуру бізнес-послуг для обслуговування, в першу чергу, підприємств з іноземними інвестиціями.

В межах вітчизняної національної економічної системи, розвиток транснаціональної діяльності, передбачає вирішення двох основних завдань:

залучення необхідного для розвитку капіталу та проведення власної політики експансії на зарубіжних ринках.

Обсяг прямих іноземних інвестицій в економіку України на 31 грудня 2014 склав 45916 млн доларів, що на 19,5% (або на 11,140 млрд доларів) менше даного показника на початок 2014 (57056000000 доларів).

Про це свідчать дані, оприлюднені Державною службою статистики.

Згідно з інформацією Держкомстату, зниження обсягу інвестицій переважно зумовлено курсовою різницею.

У той же час, відтік акціонерного капіталу за рік склав 1167 млн. дол. при одночасному надходженні 2,452 млрд. доларів нових інвестицій.

Інвестиції в Україну надходили з 131 країни світу. Основними інвесторами України, на яких припадає 83% загального обсягу інвестицій, залишалися Кіпр (13711000000 доларів), Німеччина (5721000000 доларів), Нідерланди (5112 млн доларів), Росія (2724000000 доларів), Австрія (2526 млн доларів), Великобританія (2146000000 доларів), Британські Віргінські острови (1998000000 доларів), Франція (1615 млн доларів), Швейцарія (1391000000 доларів) і Італія (999100000 доларів).

Більша частина інвестицій припадає на українську промисловість - 14817000000 доларів, або 32,3% прямих інвестицій, а також на установи фінансової та страхової діяльності - 11537000000 доларів, або 25,1%, підприємства оптової і роздрібної торгівлі, ремонту автотранспортних засобів і мотоциклів - 6019000000 доларів, або 13,1%, організації по роботі з нерухомістю - 3804000000 доларів, або 8,3%, наукові та технічні організації - 2837000000 доларів, або 6,2%.

Прямі інвестиції з України надходили в 46 країн світу, найбільша частка припадає на Кіпр (91,6%).

За інформацією Держстату, дані наводяться без урахування тимчасово окупованій території Автономної Республіки Крим та Севастополя.

Таким чином, для України за сучасних умов господарювання висвітлення особливостей діяльності ТНК виявляється необхідним і потребує виробки певних концепцій та оптимальних шляхів функціонування корпоративних структур, які не суперечать національному законодавству, сприяють розвитку практики вітчизняної економіки та дозволяють залишатися на вістрі глобальних перетворень світової економіки.

Підводячи підсумок, можна сказати, що ТНК в усе зростаючому ступені перетворюються в двигуни економічного росту, оскільки вони створюють найкращі умови для розкриття можливостей підприємництва, розвитку передової технології і росту кваліфікації робочої сили.

Список використаних джерел

1. Болгарова Н. К. Транснаціональні корпорації в аспекті розвитку глобалізаційних процесів/ Т. М. Паневник // Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" Дніпропетровського аграрно-економічного університету. - Дніпропетровськ, - 2011. -№11.

2. Сорока І.Б. Транснаціональні корпорації та їхня роль у процесі активізації у процесі міжнародної інтеграції.// Сорока І.Б /Актуальні проблеми економіки -2009.№ 9(99) - С.35

УДК 339.54:631.11

Марків Галина, к.е.н, доцент
Львівський національний аграрний університет

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ

Зовнішньоекономічна діяльність (ЗЕД) аграрних підприємств є формою господарської діяльності, яка пов'язана з технологією виробництва сільськогосподарської продукції та науково-технічною діяльністю, а також з системою міжнародного маркетингу здійснення експортних та імпорتنих операцій з цією продукцією. Значення зовнішньоекономічної діяльності аграрних підприємств полягає в можливості одержувати валютну виручку від експорту, підвищувати технічний рівень виробництва (за рахунок імпорту, більш ефективної техніки та технологій), виробляти конкурентоспроможну продукцію.

Запровадження ефективної зовнішньоекономічної діяльності в АПК може вирішити не лише проблему завантаження виробничих потужностей переробних підприємств за рахунок забезпечення якісною сировиною, створення економічно вигідних умов в аграрному секторі для вирощування сільгосппродукції, забезпечення гарантованої зайнятості сільськогосподарських виробників, а й створення умов для виходу вітчизняних виробників на світові ринки, що особливо актуально в умовах світової продовольчої кризи.

Необхідно зазначити, що в аграрному секторі економіки України існує низка основними проблемами розвитку зовнішньоекономічної діяльності аграрних підприємств, зокрема:

– нестабільна динаміка експортно-імпорتنих операцій, яка характеризується протиріччям між валютними надходженнями і структурою від загального обсягу;

- використання застарілих технологій сільськогосподарськими виробниками, що призвело до низької економічної ефективності підприємств агропромислового комплексу;
- домінування в структурі експорту продукції з низьким рівнем переробки, невідповідність загальноприйнятої зовнішньоторговельної політиці по виробництву і реалізації високотехнологічних продуктів;
- неефективний механізм державної підтримки сільгоспвиробництва, що потребує активізації регуляторних інструментів впливу на виробництво;
- низька конкурентоспроможність продукції та її невідповідність міжнародним стандартам якості й безпеки;
- недостатня інвестиційна привабливість [1].

Реформування системи державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в АПК України проходило за основними етапами: становлення законодавчої бази, період лібералізації, застосування обмежень щодо імпорту та захисту національного виробника та вдосконалення системи державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності відповідно до вимог СОТ. Вступивши до СОТ Україна прийняла зобов'язання з обсягу заходів підтримки «жовтої скриньки» та отримала резерви зі збільшення державної підтримки за рахунок «зеленої скриньки» та модифікації надання податкових пільг.

Незважаючи на наявність достатнього законодавчого і нормативно-правового забезпечення щодо державної підтримки сільськогосподарського виробництва, державній політиці у цій сфері притаманна низка проблем, основні з яких полягають у зменшенні фінансування заходів прямої підтримки аграрного сектору. Не ефективно використовується податкове стимулювання розвитку галузі АПК у вигляді пільг по ПДВ через непропорційне накопичення фондів акумульованих коштів нарахованого податку. А відтак, чинна система не забезпечує оптимального перерозподілу фінансового ресурсу у відповідності до потреб тих чи інших пріоритетних напрямків, що потребують додаткової підтримки. Механізм бюджетної підтримки галузі забезпечується на рівні 10-20% від загальної потреби. Постійне недофінансування галузі призводить до суттєвого зниження ефективності використання бюджетних коштів та не призводить до підвищення економічних показників розвитку галузі. Складний процедурний механізм і непрозорість отримання державної допомоги залишає вітчизняних товаровиробників поза її межами.

Недостатні обсяги фінансування державних програм, а також неефективність використання коштів призвели до припинення державних цільових програм. Так, з червня 2011 р. втратили чинність Державна цільова економічна програма підтримки розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів на період до 2015 р. та Державна цільова програма створення оптових ринків сільськогосподарської продукції. В Україні відсутні програми щодо охорони сільськогосподарських земель, їх раціонального

землекористування, консервації деградованих та малопродуктивних земель. Не розроблено механізми державної компенсації при страхуванні сільськогосподарської продукції [2].

Непередбачуваність адміністративного регулювання цін і обмежень експорту, неефективні механізми державної підтримки сільгоспвиробництва, відсутність ринку землі сільськогосподарського призначення не сприяє підвищенню інвестиційної привабливості сільського господарства, як для власних товаровиробників, так і іноземних фірм та компаній, стримує розвиток агропромислового комплексу держави.

За весь період незалежності держави в агропромисловий комплекс надійшло приблизно \$ 2,5 млрд. прямих іноземних інвестицій, на рівні майже 7% від загального обсягу в економіку України, що свідчить про значний потенціал і незадовільний стан сільськогосподарського виробника. Тим часом, ЄБРР щороку нарощує інвестиції в аграрний сектор України: в 2009 р. обсяг фінансування склав 138 млн., а в 2011 р. досяг 190 млн.. Встановлено, що 76,2% загальної суми інвестицій вкладено у спільні підприємства, які в змозі впроваджувати сучасні технології, іноземний досвід менеджменту та сприяють виходу вітчизняних товаровиробників на зовнішні ринки. Це пояснюється основними критеріями діяльності спільного підприємства: комерційна ефективність – відображає спрямованість співвідношення фінансових витрат і результатів; ефективність інвестиційно-інноваційних вкладень – характеризує вигоду від інвестування операційних процесів; техніко-технологічна ефективність – передбачає збільшення доходності при скороченні технологічних циклів, зниженні витрат на виробництво продукції, скороченні трудомісткості технології; соціальна ефективність – збільшення кількості робочих місць, умови підвищення кваліфікації вітчизняних кадрів; зростання експортного потенціалу – передбачає збільшення валютної виручки; бюджетна ефективність – враховує вплив спільного підприємства на витрати (доходи) бюджету [3].

Підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції на зовнішніх ринках може забезпечити переробний сектор. Переорієнтація дотаційною допомоги на переробну галузь дасть змогу не лише підвищити конкурентоспроможність сільськогосподарської продукції на зовнішніх ринках, але й отримати набагато більшу фінансову вигоду від розвитку переробних підприємств, адже саме вони формують основну додану вартість сільгосппродукції. Тенденції розвинених країн світу підтверджують, що саме від переробних підприємств залежить функціонування сільського господарства і раціональне використання виробничих потужностей та впровадження безвідходних технологій [1].

Узгодження інтересів суб'єктів агропромислового комплексу і державних органів управління при удосконаленні механізму управління

зовнішньоекономічної діяльністю, використання можливостей, переваг ефективних форм інтеграційних відносин дозволить Україні зайняти достойне місце на світовому ринку сільськогосподарської продукції.

Існуючі протиріччя між показниками кількісної динаміки експортно-імпортних операцій, низька конкурентоспроможність вітчизняних сільськогосподарських виробників, потребують подолання багатьох проблем з урахуванням позитивного зарубіжного досвіду, зокрема: гармонізація вітчизняних стандартів на сільськогосподарську продукцію згідно стандартів ЄС; збільшення експортного потенціалу вітчизняних виробників сільськогосподарської продукції через: сприяння розробці і впровадженню систем управління якістю; покращення репутації України на міжнародному ринку продовольства як країни-виробника екологічно чистих і безпечних продуктів, співробітництво з міжнародними фондовими біржами, організація міжнародних виставок, ярмарок, семінарів в Україні та сприяння участі вітчизняних суб'єктів господарювання у таких заходах за кордоном; збільшення обсягів державного фінансування наукових розробок у сфері біотехнологій, генетики, селекції, племінної діяльності, з метою покращення вхідних факторів забезпечення конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції; налагодження сучасної інфраструктури аграрного ринку; посилення кооперації господарств населення виробників сільськогосподарської продукції; налагодження співпраці між виробниками сільськогосподарської продукції та дослідними установами; використання позитивного досвіду країн ЄС у регулюванні ринку аграрної продукції у напрямі зміцнення конкурентоспроможності АПК.

Ефективна робота підприємств агропромислового комплексу повинна визначатися правильним вибором стратегічних орієнтирів, що дозволяють якнайкраще реалізувати потенціал цієї сфери. Зовнішньоекономічна діяльність має стати основою стратегії економічного росту і розвитку підприємств харчового комплексу і АПК, підвищення конкурентоспроможності виробленої ними продукції.

Стратегія розвитку аграрного сектору економіки України до 2020 р., яка розроблена на основі Програми економічних реформ на 2010-2014 рр. «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна реформа» і Програми розвитку України до 2020 року, визначає пріоритетні практичні напрямки ефективного використання потенціалу аграрного сектора, що гарантує вирішення основних проблем зовнішньоекономічної діяльності на підприємствах агропромислового комплексу держави. Це уможливіє стабільність експортоорієнтованого та конкурентоспроможного стану на внутрішньому і зовнішніх ринках України.

Список використаних джерел

1. Шелегеда Б.Г., Шарнопольська О.М., Шарнопольська К.В. Господарський механізм удосконалення управління зовнішньоекономічною діяльністю на підприємствах агропромислового комплексу [Електрон. ресурс] // Доступний з: <https://search.ukr.net/?q>
2. Щодо розбудови механізмів державної підтримки сільгоспвиробництва в Україні. Аналітична записка. [Електрон. ресурс] // Доступний з: www.niss.gov.ua/articles/910/
3. Огієнко А.В. Ефективний розвиток зовнішньоекономічної діяльності аграрних підприємств Миколаївської області : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (економіка сільського господарства і АПК) / А. В. Огієнко. — Херсон, 2010. — 20 с.

УДК 336:368.5(477)

Онисько Стефанія, к.е.н., професор
Томашевський Юрій, к.е.н., в.о.доцента
Львівський національний аграрний університет

ЗАСТОСУВАННЯ ПОГОДНИХ ІНДЕКСІВ ПРИ СТРАХУВАННІ ВРОЖАЮ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КУЛЬТУР У ЛЬВІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Виробництво сільськогосподарської продукції значною мірою залежить від природно-кліматичних умов, що безпосередньо впливають на якість та обсяги одержаного врожаю, тому нагальною в цих умовах стає необхідність страхування сільськогосподарських культур від таких несприятливих погодно-кліматичних умов, як заморозків, злив, сильних дощів, повеней, граду тощо. Тому страховий захист врожаю сільськогосподарських культур та подальше удосконалення системи страхування є актуальною проблемою, розв'язання якої дозволить підвищити конкурентоспроможність товаровиробників і зростанню продовольчої безпеки держави.

Традиційне страхування врожаю, що забезпечує відшкодування збитків окремому суб'єкту, переважно пов'язане із значними адміністративними витратами (моніторингом за діяльністю підприємства, оцінкою збитків, стандартизацією контрактів тощо). Крім того, класичне страхування врожаю пов'язане зі значними природно-кліматичними, виробничо-технічними, фінансово-комерційними та політико-правовими ризиками, які можуть відбутися одночасно, а тому вимагають додаткових витрат на проведення перестраховування. Отже, традиційне страхування врожаю не можна вважати достатньо ефективним для України в сучасних умовах розвитку ринкових

відносин. Тому, завданням нашого дослідження є представлення результатів для використання погодних індексів, з метою удосконалення страхування врожайності сільськогосподарських культур від несприятливих природно-кліматичних явищ з урахуванням рівня рівномірності впливу природних властивостей.

Одним із методів страхування урожаю сільськогосподарських культур від погодно-кліматичних ризиків, який зменшує додаткові витрати, є страхування на основі погодних індексів. При цьому страхові виплати встановлюються за допомогою об'єктивного параметра – певної комбінації низки пов'язаних з погодою метричних показників, зокрема, кількість опадів, вологість ґрунту та їх рівномірності у часі. Страхування на основі погодних індексів, на нашу думку, є найбільш придатним для сільськогосподарського виробництва в регіонах України, де поширені втрати врожаю внаслідок посухи, надмірного зволоження, вимерзання тощо. При цьому, витрати на моніторинг страхування на основі погодних індексів є меншими, оскільки немає необхідності у визначенні обсягу збитків на рівні окремого господарства [3, с. 224; 4, с. 295-296]. Інформація про погодні умови на певний час однаково доступна як застрахованій особі, так і страховикові. Тому, страхування із застосуванням погодних індексів може бути економічно вигіднішою альтернативою класичному страхуванню врожаю сільськогосподарських культур, яке допомагає уникненню проблем, пов'язаних з ризиком матеріальної шкоди.

Однією з основних культур у Львівській області є озима пшениця. Життєвий цикл озимої пшениці складається з таких фенологічних фаз як сходи, проростання, кущіння, вихід у трубку, колосіння, цвітіння і стиглість. Кожна стадія розвитку пов'язана з морфологічними змінами у фізіології рослин та висуває свої вимоги до погодних умов для оптимального росту і стиглості культури [5, с. 162-163]. Однак, у більшості випадках агрокліматичні ресурси Львівської області не достатньо повно відповідають цим вимогам.

Аналіз показників врожайності озимої пшениці у Львівській області свідчить про значні коливання врожайності в регіоні в розрізі низки років та відображає вплив агрокліматичних ризиків, властивих цій галузі. Для виробництва озимої пшениці в регіоні найбільшим ризиком, у порядку зменшення значимості, є надмірне зволоження, вимокання, вимерзання, град і пожежі. Водночас поширення шкідників більшість виробників вважає керованим ризиком. Тому, в регіоні безумовно є потенціал, необхідний для реалізації страхування на основі погодних індексів [6, с. 66].

Основним фактором, який перешкоджає отриманню високих врожаїв озимої пшениці у Львівській області, є надлишкова волога в ґрунті і в повітрі під час періоду вегетативного розвитку, хоча середня урожайність в Україні за минулий рік становила 33,6 ц/га [10]. Зокрема, всі райони області стикаються з частими дощами. Ймовірність сильної зволоженості в регіоні в період вегетації

складає 15-20%. Отже, надмірна вологість, яка характеризується значними опадами і низькою температурою атмосферного повітря, шкодить вегетації рослин і сприяє істотному зниженню врожайності.

З метою зменшення невідповідності між страховими продуктами, що пропонуються в даний час та ризиками виробництва, з якими стикаються виробники, розроблений індекс оцінки ризиків надмірної вологи, який охоплює період від середини квітня по червень. Зокрема, велика кількість дощів, що випадає нерівномірно в часі, сприяє надлишковій зволоженості ґрунту та призводить до надмірного постачання рослин вологою, а отже, до їх передчасного в'янення і загибелі. Погодні умови, які характеризуються тривалим дощовим періодом, низькою температурою повітря і його високою вологістю, на практиці визначають за допомогою гідротермічного коефіцієнту [7, с. 11; 8, с. 340]. Водночас агрокліматичні умови Львівської області здебільшого характеризуються періодичною зміною тривалих дощів зі зниженням температури, періодом високої температури і засушливістю. Тому гідротермічний коефіцієнт недостатньо повно відображає вплив погодних умов на урожайність окремих культур. З метою більш повного відображення впливу погодних умов на урожайність сільськогосподарських культур необхідно враховувати не лише загальну (середню) вологість і температуру, але і їх рівень рівномірності упродовж певного періоду.

Перевага страхових договорів на основі погодних індексів полягає в тому, що, беручи до уваги об'єктивний характер погодного індексу, такі договори можуть бути швидко застраховані та перестраховані учасниками міжнародного погодного ринку. А даний страховий продукт буде найбільш придатним для сільськогосподарських підприємств Львівщини.

Удосконалення страхування врожаю сільськогосподарських культур із застосуванням гідротермічних індексів дозволяє зробити такі висновки. По-перше, на врожайність сільськогосподарських культур значний вплив здійснюють погодні умови, а традиційні страхові продукти з їхніми недоліками, недостатньо повно задовольняють потреби сільськогосподарських підприємств у страховому захисті. По-друге, застосування гідротермічних індексів з врахуванням рівня рівномірності впливу погодних властивостей сприятиме підвищенню об'єктивності погодного страхування, яке є простішим та зрозумілішим за інші страхові продукти (мультиризикове страхування, страхування окремих ризиків, страхування від повної та часткової загибелі тощо) та знизить рівень зловживань і підвищить швидкість страхових відшкодувань. По-третє, спросить доступ страхувальників до страхування сільськогосподарських культур завдяки зниженню адміністративних витрат на моніторинг і оцінку збитків, а також здешевить дане страхування за рахунок більших обсягів страхування і стандартизації контрактів.

Список використаних джерел

1. Гудзь О. Є. Страхування агроризиків та напрями розвитку агрострахування в Україні / О. Є. Гудзь // Економіка АПК. – 2006. – №8. – С. 72-76.
2. Дема Д.І. Аналіз та перспективи розвитку страхування природнокліматичних ризиків в рослинництві / Д.І. Дема // Вісник ЖНАЕУ, - №1(26), – 2010, С.285-293.
3. Лайко П. А. Страхування природно-кліматичних ризиків у рослинництві: монографія / П. А. Лайко, С.Д. Пушак // К. : ННЦ Інститут аграрної економіки, 2009. – 320 с.
4. Пушак С. Д. Індексне страхування сільськогосподарських культур / С. Д. Пушак // Наук. вісник Нац. аграр. ун-ту. – 2006. – Вип. 102. – С. 292 – 297.
5. Шолойко А.С. Класичні та індексні страхові продукти для галузі рослинництва / А.С. Шолойко // Облік і фінанси АПК. – 2009. – № 3. – С. 161 – 165.

УДК 631.1:658.14

Рубай Оксана, к.е.н., доцент
Львівський національний аграрний університет

ОКРЕМІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

В умовах підготовки вступу України до Європейського Союзу все гостріше постають проблеми підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції, забезпечення фінансової стійкості підприємств що вимагає нових підходів до управління підприємством і, зокрема, глибокого дослідження проблем управління капіталом.

Капітал виступає головною економічною базою створення і розвитку підприємства, забезпечує задоволення інтересів держави, власників і персоналу, є однією з найголовніших ланок системи фінансового менеджменту.

Незначні тенденції стабілізації розвитку галузі не спричинили суттєвих зрушень у підвищенні ефективності формування та використання капіталу сільськогосподарських організаційно-правових структур, більшість з яких перебувають сьогодні у кризовому стані. Таке становище потребує розробки заходів формування оптимальної структури капіталу, пошуку шляхів і напрямів оптимального його залучення в господарську діяльність.

Сільськогосподарські підприємства мають найбільший період обороту капіталу. Від їх діяльності залежить розвиток переробної, харчової та інших галузей промисловості. Нині одиниця валової продукції сільського господарства створює умови для виробництва більше десяти її одиниць в інших галузях економіки країни [1, с.19].

Ефективність існування підприємства в першу чергу залежить від вміння менеджерів працювати з капіталом, оскільки він відображає економічні процеси підприємства та його стан у цілому. Капітал - об'єктивна основа створення підприємств та їх подальшого ефективного функціонування. Здатність капіталу генерувати грошові потоки та створювати нову вартість обумовлюють необхідність науково обґрунтованого системного управління ним на всіх стадіях кругообігу з урахуванням сучасних тенденцій інноваційного розвитку суб'єктів господарювання які орієнтовані на економічне зростання. І. Бланк, І. Назаренко управління капіталом розглядають як систему принципів і методів розробки і реалізації управлінських рішень, пов'язаних з оптимальним його формуванням з різноманітних джерел, а також забезпеченням ефективного його використання у різних видах господарської діяльності підприємства [2, с.259; 3, с.6].

Простіше кажучи, управління капіталом - це вплив суб'єкта ринку (тобто підприємства) на об'єкт управління (тобто капітал) з метою ефективного та оптимального використання цього об'єкта для ведення господарської діяльності суб'єкта [4, с.116].

Управління капіталом - основне завдання фінансового менеджера на будь-якому підприємстві, оскільки обсяг, структура та вартість капіталу суттєво впливають на основні показники фінансово-господарської діяльності даного підприємства та в цілому на ефективність його діяльності.

Управління капіталом сільськогосподарського підприємства, як і весь процес управління, повинен містити стратегію і тактику управління. Під стратегією слід розуміти загальний напрямок і спосіб використання засобів для досягнення поставленої мети. Встановлюючи визначені правила й обмеження, стратегія дає змогу сконцентрувати зусилля на тих варіантах рішень, що не суперечать обраному напрямку управлінської діяльності. Тактика управління — це конкретні методи і прийоми досягнення поставленої мети у визначеній ситуації й у визначений момент часу. Завдання тактики управління — вибір найоптимальнішого рішення і способів його втілення в ситуації, яка склалася [4, с.117]. Від рівня розвитку та вдосконалення системи управління капіталом значною мірою залежить ефективність господарської діяльності.

Управління капіталом суб'єктів господарювання тісно пов'язане із прийняттям управлінських рішень, оскільки його величина та динаміка є важливими критеріями для встановлення їх оптимальності. Капітал завжди є необхідним атрибутом діяльності - від моменту створення підприємства до його ліквідації або реорганізації. Своєю чергою, управління капіталом передбачає вплив на його обсяг і структуру, а також джерела формування з метою підвищення ефективності його використання.

Отже, налагоджена система принципів і методів управління капіталом передбачає: розроблення загальної стратегії управління капіталом; чітку постановку цілей і завдань управління капіталом, а також контроль за їх до-

триманням у майбутньому періоді; удосконалення методики визначення й аналізу ефективності використання власного, позикового та залученого капіталу; пошук шляхів оптимізації процесу управління капіталом, а також їх аналізу і впровадження; розроблення методики оперативного управління високоліквідними обіговими активами; орієнтацію на використання внутрішніх важелів впливу на процес управління капіталом та оптимізацію структури капіталу.

В сучасних умовах господарювання, вимагає детальнішого дослідження оптимізація структури капіталу сільськогосподарських підприємств [5, с.7]. Структура капіталу пов'язана з особливостями кожної з його складових частин, тобто власного, позикового та залученого. З одного боку, підприємство, яке використовує лише власний капітал, має найвищу фінансову стійкість. З іншого боку, підприємство, що використовує позиковий і залучений капітал, забезпечує вищий фінансовий потенціал для економічного розвитку (за рахунок формування додаткового обсягу активів) і можливості приросту рентабельності власного капіталу.

Оптимізація структури капіталу є одним з найбільш важливих і складних завдань, які вирішуються у процесі стратегічної оцінки фінансування підприємства в сучасних умовах [6, с.298]. Процес оптимізації структури капіталу вимагає певної логічної послідовності, зокрема: проведення аналізу складу і структури капіталу підприємства за ряд періодів. При цьому аналізуються такі параметри, як коефіцієнти фінансової незалежності, заборгованості, співвідношення між короткостроковими та довгостроковими зобов'язаннями, показники оборотності та дохідності активів і власного капіталу. Надалі слід вивчити ключові чинники, що визначають структуру капіталу, а саме: галузеві особливості фінансово-господарської діяльності підприємства, рівень поточної діяльності, податкове навантаження на підприємство, стадії життєвого циклу підприємства, що особливо актуальним є для сільськогосподарських підприємств.

Отже, управління капіталом сільськогосподарських підприємств – це система принципів і методів розробки і реалізації управлінських рішень, пов'язаних з оптимальним його формуванням з різноманітних джерел, а також забезпеченням ефективного його використання у різних видах господарської діяльності підприємства. Вдосконалення системи управління капіталом підприємства, зокрема його формування та використання, набувають особливого значення, оскільки створення та розвиток необхідної фінансової ресурсної бази є важливою умовою сталого економічного зростання сільськогосподарських підприємств. Під час розроблення фінансової політики підприємства потрібно вибрати таку структуру капіталу при якій забезпечується найефективніша пропорційність між коефіцієнтами дохідності

та фінансової стійкості підприємства, тобто максимізується його ринкова вартість.

Список використаних джерел

1. Гончаров В.М. Шляхи підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва /В.М. Гончаров, Н.В. Зинченко // Економіка АПК. – 2012. - №2. – С.18-21.
2. Бланк И.А. Управление активами и капиталом предприятия – К.: Ника – Центр, Эльга, 2003. – 448 с.
3. Назаренко І.М. Формування та ефективність управління капіталом сільськогосподарських підприємств: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд.. екон. наук: 08.00.04 /І.М. Назаренко. – Херсон, 2010. – 20с.
4. Ліпич Л. Г. Капітал в системі управління підприємством / Л.О. Ліпич, І.О. Гадзевич // Вісник НУ «Львівська Політехніка». - 2009. - №647. – С.115-119.
5. Байстриченко Н.О. Вплив динаміки структури капіталу на фінансово-економічні результати діяльності підприємства: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд.. екон. наук: 08.00.04 / Н. О. Байстриченко. – Суми, 2011. – 21с.
6. Ткаченко А.М. Управління фінансовими ресурсами підприємства та оптимізація вартісної структури капіталу / А.М. Ткаченко // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. – 2006. - №5. – С.297-299.

УДК: 338.436:338.433

Садура Оксана, к.е.н., доцент
Львівський національний аграрний університет

ДОЦІЛЬНІСТЬ ФУНКЦІОНУВАННЯ Ф'ЮЧЕРСНИХ РИНКІВ

Ф'ючерсна торгівля залежить від багатьох факторів. По-перше, це стан економіки в цілому, у міжнародній торгівлі, сама біржова торгівля. На динаміку ф'ючерсної торгівлі відчутно впливає циклічний характер виробництва. В умовах спаду загострюється конкурентна боротьба, прискорюються інтеграційні процеси, активізуються зусилля бірж на впровадження нових товарів і методів торгівлі. Циклічність виробництва більше впливає на ціни промислових біржових товарів (метали, нафта, індекси акцій на фондових біржах). Ціни на сільськогосподарські товари коливаються згідно з своїми законами: найбільший вплив мають перевиробництво у сільському господарстві, стихійні лиха, неврожай.

Ф'ючерсні біржі стали своєрідними фінансовими інститутами, що обслуговують торгівлю. Для успішного їх функціонування однією із найважливіших умов є стан валютно-фінансової системи, достатня кількість

фінансових ресурсів. Тому ф'ючерсні біржі традиційно розташовувалися у великих фінансових центрах світу: Нью-Йорку, Лондоні, Токіо, Франкфурті-на-Майні, Парижі, Чикаго тощо.

Ф'ючерсна торгівля є об'єктом заставних операцій. Без банківського кредитування, без достатньої кількості вільних грошових коштів ф'ючерсна торгівля є не можливою.

У сучасній Україні така перспектива також можлива. Кредити, вільні грошові кошти є, але донедавна інфляція не дозволяла вкладати їх у довгострокові програми. Значною перешкодою на шляху становлення ф'ючерсної торгівлі є політична нестабільність, несприйняття прозорості ф'ючерсного ринку щодо визначення центральних ринкових цін на сировину та інші активи. Ф'ючерсна торгівля у цьому випадку відіграла би позитивну роль, крім того через розширення біржового обігу можна суттєво впливати на зниження рівня інфляції, визначати спотові ціни та курси, а також прогнозувати майбутню кон'юнктуру ринків.

Деякі західні економісти вважають виникнення ф'ючерсної біржі «комерційною революцією», вбачають у ній організаційну та плануючу силу, що динамізує всю економіку. Завдяки діям транснаціональних корпорацій (ТНК), як торговельних, так і промислових, концентрується і централізується виробництво, особливо сільськогосподарської сировини та продовольства. Це підвищує товарність виробництва. Товарна продукція надходить на ринок як товарний капітал, що підлягає ризикові зміни ринкової кон'юнктури, а це в свою чергу зумовлює його страхування через біржовий механізм. Ф'ючерсна торгівля постійно вдосконалюється, концентрується у провідних фінансових центрах світу.

Ф'ючерсні ринки є ефективними через те, що вони максимально наближені до класичної концепції досконалої конкуренції. Структура ф'ючерсних ринків створена в процесі еволюції ринкових відносин, а не владними та регулюючими органами. На сьогодні завдання регулюючих органів більшою мірою пов'язане саме зі збереженням первісної структури ф'ючерсного ринку. На ринках ф'ючерсних контрактів присутня велика кількість продавців і покупців, що унеможлиблює будь-який відчутний вплив на ринок з боку одного конкретного трейдера. Ф'ючерсні контракти є ідеально гомогенними за винятком ціни та дати поставки, а вартість входу на ринок дуже низька.

Існування ф'ючерсних ринків створило інформаційний потік, який значно перевищує інформацію, яка надходить з будь-яких інших ринків. Це дозволяє приймати більш виважені управлінські рішення. Ф'ючерсні ринки є місцем інтерпретації та обміну інформацією, яка має найбільш важливу економічну роль як для учасників, так і для тих, хто не зайнятий безпосередньо в торгівлі на ринку. Ф'ючерсні ринки через свою інформаційну роль роблять більш ефективним функціонування фізичних і спотових ринків[1].

Суб'єкти господарської діяльності стикаються з ціновим ризиком під час купівлі ресурсів, їхньої переробки та подальшого продажу. Під час усіх цих процесів ціни можуть значно змінюватися, інколи це може призвести до збитковості. Для успішного функціонування суб'єкта ринку слід уміти управляти такими ризиками, а успішне управління ними забезпечує позитивні фінансові наслідки, і той, хто зможе мінімізувати ризики, матиме більшу можливість отримання вищого прибутку.

Отже, слід відзначити, що доцільність ф'ючерсних ринків полягає у спрощенні управління ціновим ризиком, допомозі підприємствам у форвардному ціноутворенні, наданні підприємствам інструментів для залучення та захисту додаткового операційного капіталу, наданні інформації для прийняття адекватних управлінських рішень.

Список використаних джерел

1. Sanders D.R. and Irwin S.H., New evidence on the impact of index funds in U.S. grain futures markets // Canadian Journal of Agricultural Economics/Revue canadienne d'agroeconomie. – 2011.
2. Солодкий М.О. Світовий біржовий ринок: сучасний стан та тенденції розвитку/ М.О. Солодкий, В.О. Яворська // Агросвіт. – 2013. – №8.
3. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://press.unian.net/ukr/pressnews-111705.html>

УДК 336.77

Содома Руслана, к.е.н.

Львівський національний аграрний університет

ОЦІНКА СУЧАСНОЇ ПОЛІТИКИ КРЕДИТУВАННЯ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Динамічність функціонування аграрних підприємств, з одного боку, і нестабільність сучасних ринкових відносин на селі – з іншого призводять до зростання кредитування аграрних підприємств.

В аграрній сфері кредитні ресурси відіграють вирішальну роль: сезонний розрив між вкладенням і надходженням коштів, безперервність процесів відтворення, значна потреба в обігових засобах перетворюють кредит в основне джерело поповнення фінансових ресурсів. Обмеженість власних коштів змушує аграрні підприємства сподіватися на підтримку з боку банків через свої форми кредитування [1, с.238].

Банки в більшості випадків практикують надання короткострокових кредитів. За сучасних скрутних економічних умов першочерговим об'єктом

короткострокового кредитування є одержання коштів для придбання пального, отрутохімікатів, запчастин для ремонту сільськогосподарської техніки. Довгострокові кредити банки надають у меншому обсязі, переважно вони потрібні на придбання комбайнів для збирання зернових, цукрових буряків, картоплі, на оновлення фруктових садів і винограду, а також на будівництво та ремонт тваринницьких приміщень, покриття інших виробничо-господарських витрат.

Найменшу частку в строковій структурі кредитів займають довгострокові кредити – 3,2%, найбільшу короткотермінові – 90,5%, відповідно середньострокові – 6,3%. На протязі останніх років чітко позначилася тенденція до зростання питомої ваги короткотермінових кредитів, але при цьому частка середньострокових і довгострокових кредитів зменшується. Останні не видавались аграрним підприємствам починаючи з 2013 року, а видача середньострокових кредитів не спостерігалася вже у 2014 році. З цього можемо зробити висновок, що кредити аграрних підприємств спрямовуються переважно в фінансування оборотного капіталу, при цьому фінансування основного капіталу за рахунок позичених джерел різко скоротилося через підвищені ризики в діяльності як кредиторів (банків) так і їх позичальників – аграрних підприємств.

Сільськогосподарські підприємства не охоче користуються кредитними ресурсами через високі процентні ставки. Ставка за кредитом є одним з найважливіших показників доступу до кредитних ресурсів для позичальника. Протягом 2010-2014 рр. не прослідковуються тенденції до різкої зміни кредитних ставок в бік зростання чи зменшення. Можемо констатувати, що в 2014 році спостерігається максимальне значення ставок в деяких районах (Городоцький (24%), Золочівський (23%)), мінімальне значення ставок спостерігалася у Кам'яно-Бузькому та Самбірському районах (18%). Найнижчу відсоткову ставку зафіксовано у 2011 році в Радехівському районі (16,5%), а найвищу у Дрогобицькому районі (25%) у 2010 році. Загалом слід відмітити, що рівень розміру кредитних ставок є досить високим, середнє значення їх коливається на рівні 20-21%, що робить кредитні ресурси недоступними для великої кількості аграрних підприємств. Такий рівень ставок, зумовлений перш за все проблемами з ліквідністю у банківській системі, оскільки на початку досліджуваного періоду інфляція в країні була незначною, на відміну від його кінця. Нестача коштів змушує банки піднімати ставки для депозитних вкладів, що автоматично призводить до подорожчання їх кредитних ресурсів.

Ці тенденції призводять до зменшення кількості підприємств, що отримали кредити та банківських установ, що їх надають аграрним підприємствам. Основними банками-кредиторами аграрних підприємств Львівської області були ПАТ «Ощадний банк», ПАТ «Райфайзен Банк Аваль», ПАТ «ПроКредит Банк», ПАТ «Кредіагріколь банк», ПАТ «Кредобанк», ПАТ АБ «Південний», ПАТ

«ОКСІ БАНК». Кількість банківських установ, що кредитували аграрні підприємства зменшилася з 14 у 2013 році до 7 у 2014 році. Таке зменшення є негативним явищем і вказує на погіршення ліквідності не тільки в банківських установах, але і в аграрних підприємствах.

Зростання питомої ваги окремих районів у структурі отриманих кредитів аграрними підприємствами (рис. 1).

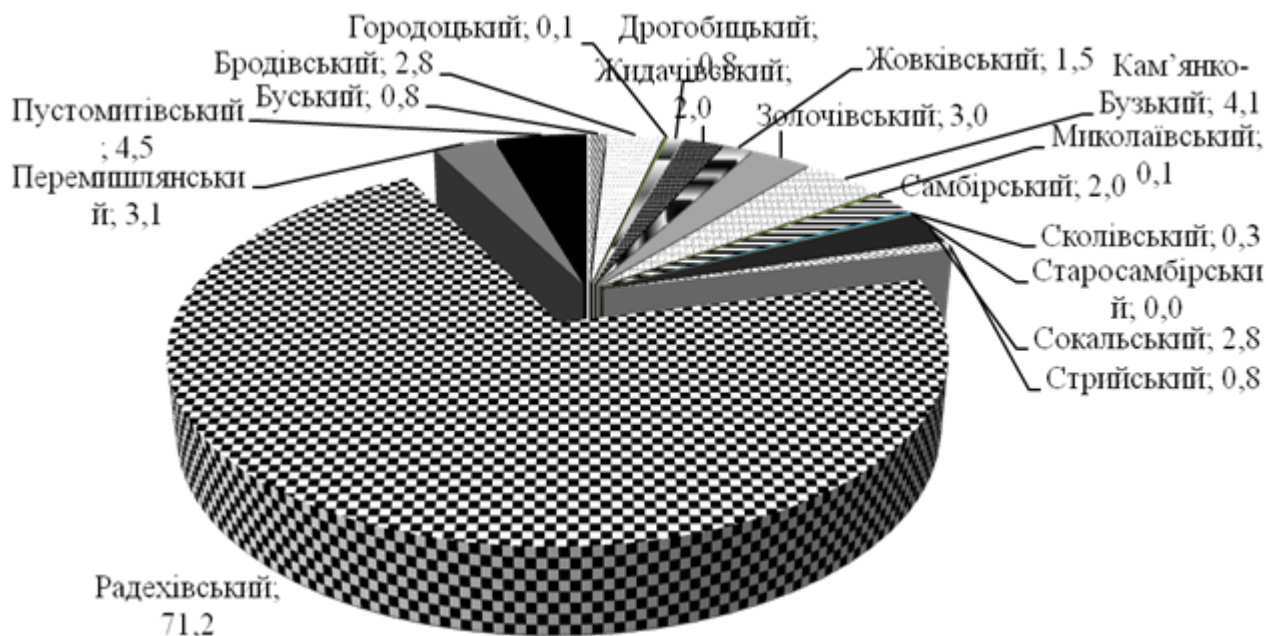

Рис. 1 Питома вага окремих районів Львівської області у структурі кредитів отриманих аграрними підприємствами протягом 2010-2014 років*

*дані Львівської ОДА

Як видно з рисунку, найбільшу питому вагу займає Радехівський район – 71,2%. Як відомо саме в цьому районі функціонує єдиний у Львівській області цукровий завод (ТзОВ «Радехівський цукор») і велике аграрне підприємство ПП «Західний Буг», які протягом останніх років отримали майже більше 600 млн грн. кредитів. Питома вага решти районів значно менша, найбільша вона в Сокальського(4,5%), Самбірського (3,1%), Кам'яно-Бузького(2,8%).

Доступність кредитних ресурсів для аграрних товаровиробників впливає на збільшення обсягів виробництва, активізує підприємницьку ініціативу та сприяє підвищенню конкурентоспроможності аграрних підприємств. Таким чином, кредитування безпосередньо пов'язане з економічним базисом агропромислової сфери, оскільки становлять функціональну детермінанту його ефективного та сталого зростання.

Список використаних джерел

1. Барановський І.М. Зарубіжний досвід кредитування сільськогосподарських товаровиробників / І.М. Барановський// Науковий вісник національного аграрного університету. – 2008. - № 119. – С. 236-240.

2. Малік М.Й. Монетарні інструменти стимулювання кредитної активності комерційних банків / М.Й. Малік, Л.О. Вдовенко // Економіка АПК. – 2013. - №11. – С.31-33.

3. Матеріали офіційного сайту Національного банку України. – 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>.

УДК 338.1

Тофан Іван, к.е.н, доцент
Львівський національний аграрний університет

ПРОБЛЕМАТИКА СТИМУЛЮВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ АКТИВНОСТІ ГРОМАДЯН

Одним з ключових елементів державної політики сьогодення, що займає вагоме місце серед пріоритетів соціально-економічного розвитку регіонів України з метою збалансованого просторового розвитку є транскордонне співробітництво. Прикордонні території України, в тому числі і Львівщини, характеризуються невисокими показниками соціально-економічного розвитку в основному за рахунок депресивності територій. Відповідно до групування проведеного М.Барановським [2], Львівську область відносять до групи регіонів із середнім рівнем депресивності. Регіони даної групи характеризуються середніми значеннями рівня безробіття та середньомісячної заробітної плати в державі. Розвиток транскордонного співробітництва є дієвим інструментом мотивування населення до зайняття підприємницькою діяльністю. Саме за рахунок розвитку транскордонного співробітництва може з'явитись можливість зменшення рівня безробіття та збільшення рівня середньомісячного доходу громадян. Пошук реальних пропозицій щодо стимулювання підприємницької активності громадян є актуальним як ніколи, що і зумовило вибір тематики дослідження.

Недолуга державна політика в системі малого і середнього бізнесу протягом останніх семи-восьми разом у поєднанні з нестабільною політичною і економічною ситуацією призводить до катастрофічного зменшення кількості підприємців-платників єдиного податку.

Так за даними Головного управління Державної фіскальної служби у Львівській області особливо кричуща ситуація із зацікавленістю у зайнятті підприємницької діяльності у фізичних осіб[1]. Так у 2014 році із 59840 СПД – 3481 фізичних осіб подало документи на закриття суб'єкта підприємницької діяльності, більше 5 тис. осіб не проводять ніякої діяльності, а тільки подають звітність. Таким чином майже – 20% фізичних осіб на Львівщині втратили бажання і можливості займатись підприємництвом.

За даними Головного управління статистики У Львівській області кількість суб'єктів малого підприємництва зменшується щорічно із 102474 у 2010 році до 79632 у 2014 році [3]. Внаслідок зменшення кількості осіб які займаються підприємницькою діяльністю зменшується і зайнятість населення у Львівській області. Так у 2014 році кількість зайнятих працівників у малому бізнесі зменшилась на 20% порівняно з 2010 роком і становила 220 тис. осіб. Якщо проаналізувати за видами економічної діяльності до побачимо, що найбільше скорочення чисельності зайнятих осіб у малому бізнесі торкнулося оптової та роздрібною торгівлі – 28,8% та промисловості –20,9%.

Офіційна статистика Міністерства Юстиції України підтверджує стабільне зменшення кількості осіб-суб'єктів підприємницької діяльності (СПД). У 2014 році припинило свою діяльність на 412 тисяч більше СПД ніж зареєструвалось нових [6]. Вже за перший квартал 2015 року ця негативна різниця склала 95,7 тис. осіб, в той час як у 2014 році ця різниця складала усього 1,5 тисячі осіб.

Зникнення такої кількості СПД має достатньо багато причин, хоча насамперед це – фактична відсутність реальних реформ в державному управлінні, загальноекономічний спад, зменшення купівельної спроможності потенційних покупців, знецінення гривні. Також достатньо важливим чинником стримання підприємницької активності громадян є військові дії на сході країни, які посилюються постійними хвилями мобілізації, що в свою чергу, фактично призупиняють підприємницьку діяльність усього працездатного чоловічого населення, в першу чергу, західного регіону, а зрештою і всією Україною.

За оцінками асоціації власників малого і середнього бізнесу майже половина підприємців які займаються роздрібною та гуртовою торгівлею закуповують імпортовану продукцію. Внаслідок трьохкратного знецінення гривні відносно долара підприємці постали перед дилемою – закриття бізнесу чи його переорієнтування на вітчизняну продукцію, адже купівельна спроможність потенційних покупців не зросла. Більше того, в усіх сферах що фінансуються з державного бюджету йде тотальне зменшення рівня доходу у вигляді заробітної плати найманих працівників – знімаються надбавки, зводяться до мінімуму премії, ліквідовуються одноразові виплати при виході пенсії, тощо. За словами Міністра фінансів України Н. Ярецько коштів на підвищення заробітної плати і соціальних виплат у бюджеті 2015 року не передбачається [5]. Також досить суттєвим важелем для закриття малого і середнього бізнесу стало спрощення його процедурних моментів. Якщо ще у 2014 році треба було спочатку дочекатись проведення перевірки фіскальною службою, то у 2015 році вноситься інформація про закриття бізнесу, а тільки після цього здійснюються фіскальна перевірка.

Необхідно зазначити що в першому кварталі 2015 року кількість нових зареєстрованих підприємців збільшилось порівняно з першим кварталом 2014 року на 2 тисячі осіб та все ж говорити про підвищення підприємницької

активності не приходиться, адже це сталося в основному за рахунок переведення власних працівників у сфері, маркетингу, логістики, ІТ-технологій на інші форми зайнятості з метою економії фонду заробітної плати. Зі сторони держави відбулося часткове зменшення податкового навантаження на третю групу СПД шляхом зменшення ставки єдиного податку на один відсоток. Хоча реального механізму протидії схемам при уникненні оподаткування держава на даний час не впровадила.

Поряд з вищенаведеними проблемами при адмініструванні малого і середнього бізнесу Державна фіскальна служба України звітує про зростання надходжень від єдиного податку як у 2014 році в порівнянні з 2013 роком. Незважаючи на повальне закриття чи припинення діяльності малого бізнесу у 2014 році вже за перший квартал 2015 року до зведеного бюджету України надійшло 2,57 млрд.грн, що на 250 млн.грн більше ніж за аналогічний період 2014 року. Збільшення надходжень від малого бізнесу важко пояснити, хоча варто зазначити що фіскальна служба досить часто проводить донарахування до бюджету для підприємств які припиняють свою діяльність – чи то за рахунок несплачених податкових зобов'язань раніше нарахованих платежів, чи внаслідок порушення правил заповнення і подання податкової звітності.

Вочевидь, єдиного “рецепту” стимулювання підприємницької активності громадян віднайти важко, оскільки причини кризового стану у кожного свої. Та все ж, зважаючи на вище описані стратегічні прорахунки в державному регулюванні малого і середнього бізнесу, органам державного управління разом із дорадчими службами доцільно активізувати свою діяльність щодо:

- створення і функціонування дієвої державної стратегії розвитку малого і середнього бізнесу в рамках транскордонного співробітництва;
- відновлення практики діяльності вільно економічних зон у депресивних районах з метою залучення інвестицій і стимулювання підприємницької діяльності;
- побудові ефективної економічної моделі розвитку регіону з продуманим механізмом державного регулювання на підставі європейського досвіду управління депресивними регіонами.

Список використаних джерел

1. Електронний ресурс: Звіт про виконання Плану роботи Головного управління ДФС за 2014 рік –lv.sfs.gov.ua/data/files/45085.doc
2. Барановський М.О Депресивність регіонів Полісся: методика визначення конкретні результати, чинники формування / М. О. Барановський // Регіональна економіка. – Львів. Інститут регіональних досліджень, – 2007. - N1. - с. 116-127.
3. Електронний ресурс: Основні показники діяльності суб'єктів малого підприємництва у Львівській області
http://lv.ukrstat.gov.ua/ukr/themes/26/theme_26.php?code=26&pr=1

4. Електронний ресурс: <http://hvylya.net/news/digest/v-ukraine-umiraet-chastnaya-initsiativa.html>

5. Електронний ресурс: <http://znaj.ua/news/society/5907/u-derzhavini-nemaye-groshej-na-zbilshennya-zarplat-aresko.html>

6. Електронний ресурс: <http://old.minjust.gov.ua/>

УДК 338.43:631.1

Шолудько Ольга, к.е.н., доцент

Агрес Оксана, к.е.н., в.о.доцента

Львівський національний аграрний університет

ХАРАКТЕРИСТИКА ДЖЕРЕЛ ФІНАНСУВАННЯ ВІДТВОРЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Труднощі у виборі та гармонізації структури джерел фінансування, необхідних для формування та відтворення основних засобів, ускладнено ще й розбіжностями у теоретичних підходах щодо класифікації таких джерел. Зокрема у своїх наукових дослідженнях О. Г. Боброва зазначає, що джерела формування та відтворення основних засобів поділяють на внутрішні й зовнішні. Такий підхід можна було б розглядати як узагальнювальний, проте за детального аналізу автор відносить до зовнішніх джерел бюджетне фінансування, банківські кредити, емісію цінних паперів, а також внески трудових колективів, що, вважаємо, не зовсім відповідає визначенню зовнішнього фінансування [2].

В умовах інтенсифікації ринкових відносин власним джерелам необхідно відводити чільне місце та пріоритетне значення у забезпеченні фінансування відтворювальних процесів на підприємстві.

Амортизаційні відрахування підприємств, беззаперечно, відіграють важливу роль в інвестиційному забезпеченні економіки, та, як зазначають науковці Інституту економіки НАН, – є основним джерелом фінансування інвестицій в основні засоби у будь-якій постіндустріальній країні. Важливо, що за рахунок амортизації розвинені економіки забезпечують понад 70 % валових капіталовкладень, які є вкладеннями на систематичній основі, що підтримують кругообіг основного капіталу [3, с. 375].

Відповідно до Господарського кодексу України амортизаційна політика має спрямовуватися на створення суб'єктами господарювання найсприятливіших і рівноцінних умов забезпечення процесу простого відтворення основних виробничих і невиробничих фондів переважно на якісно новій техніко-технологічній основі. Проте, як показує практика останніх п'ятнадцяти років, амортизаційна політика у нашій державі характеризується своєю

непослідовністю і є не до кінця виваженою та прогнозованою, що призводить до порушення економічної сутності самого амортизаційного процесу.

Зауважимо, що використання нерозподілених прибутків підприємств, як одного із основних джерел фінансування відтворення основних засобів, пов'язане зі значною проблематичністю, оскільки сільськогосподарське виробництво, за реалій сьогодення, не характеризується достатнім рівнем прибутковості. За реалій сьогодення у сільськогосподарських підприємствах досить відчутною є необхідність пошуку та вдалого формування диверсифікованих джерел відтворення активної частини основних виробничих засобів. Розвиток такої ситуації зумовлено тим, що класичні джерела відтворення основних засобів, що представлені переважно у формі амортизації та нерозподілених прибутків, неспроможні повною мірою забезпечити реалізацію відновлювальних процесів у необхідних обсягах і на належних науково-технічних засадах. Вважаємо, що у сформованих умовах необхідно розробити та законодавчо закріпити додаткові елементи пільгового оподаткування, що створили б належну основу для стимулювання інвестування в оновлення технічної бази сільськогосподарських підприємств. На нашу думку, це сприятиме формуванню вдалої структури джерел відтворення основних засобів у перспективі.

Вдалою альтернативою довгостроковому кредитуванню для сільськогосподарських виробників, на наш погляд, є лізингові операції. В реаліях нинішніх умов господарювання на ринку фінансового лізингу нашої країни діючими є 16 лізингових компаній, що об'єднані у Всеукраїнську асоціацію лізингу "Укрлізинг". Згідно з інформацією, що подана цією організацією, пропозиція лізингових компаній і банків задовольняє сукупний попит на лізингові послуги лише на 10 % [2, с. 44].

Загалом для сільського господарства існують два основні шляхи отримання коштів, а саме – із власних джерел або за рахунок відповідних вкладень зацікавлених інвесторів. До обох цих способів формування фінансових ресурсів вдавалися підприємства Львівської області. Адже власними джерелами для оновлення основних засобів сільськогосподарських підприємств можуть бути амортизаційні відрахування та нерозподілений прибуток. Провівши динаміку формування джерел щодо оновлення основних засобів на сільськогосподарських підприємствах Львівської області ми виявили, що сума амортизації основних засобів сільськогосподарських підприємств Львівщини впродовж 2009 – 2013 років зменшилась на 8,98 % (із 159,4 до 145,1 млн грн), прибуток від усієї діяльності зріс на 237,3 %, проте кількість прибуткових підприємств знизилася більше, ніж удвічі.

Окрему увагу приділили ми аналізу суми прибутку на одне прибуткове сільськогосподарське підприємство, яка за п'ять досліджуваних років суттєво зростає. Якщо у 2009 році у середньому на одне таке сільськогосподарське

підприємство припадало 3540,4 тис грн, то у 2013 році на таку прибуткову одиницю припадає 13551,7 тис. грн, що на 287,73 % більше, ніж на початок періоду. Така суттєва різниця між середнім прибутком сільськогосподарських підприємств Львівської області може бути наслідком того, що малі підприємства, не витримавши конкуренції та важкої економічної ситуації, що припала на цей період, припинили своє існування, а великі швидко заповнили звільнені ніші на ринках збуту та збільшили обсяги виробництва й реалізації своєї продукції. Водночас з'ясовано, що 1 га сільськогосподарських угідь потребує усе більших капіталовкладень: сума амортизації та прибутку, що припадає на 1 га сільгоспугідь, зросла на 29,57 %.

Іншим досить важливим альтернативним шляхом мобілізації ресурсів для оновлення виробничих потужностей сільськогосподарських підприємств є залучення інвестиційних коштів. У 2012 р. спостерігають певне пригнічення інвестиційного процесу, а сума інвестицій становить лише 38,2 % від обсягу попереднього року. Позитивним є збільшення рівня інвестування у 2013 р. на 19,6 в.п. порівняно з 2012 р., проте рівня 2011 р. все-таки не вдалося досягнути.

Здійснений нами аналіз ключових тенденцій відтворення основних засобів за 2009-2013 роки дає змогу стверджувати, що у сільському господарстві Львівської області дещо призупинилися процеси стагнації й у сільськогосподарських підприємств виникла низка передумов для поступового нарощування своїх виробничих потужностей. Зокрема свідченням цього є зростання коефіцієнта оновлення основних засобів сільськогосподарських підприємств Львівської області – на 3,4 в.п., зниження ступеня зносу – на 15,7 в.п., зростання коефіцієнта приросту основних засобів – на 3,2 в.п.

Окрім того, знаковим є те, що наприкінці 2013 р. у Львівській області залишилося лише 89 прибуткових сільськогосподарських підприємств, що засвідчує нарощування процесів щодо укрупнення капіталів підприємницьких формувань (а, відповідно, й виробничих потужностей) і часткового занепаду або зниження прибутковості дрібного сільськогосподарського виробництва, зокрема фермерства.

Здійснений нами аналіз ключових тенденцій відтворення основних засобів за 2009-2013 роки дає змогу стверджувати, що у сільському господарстві Львівської області дещо призупинилися процеси стагнації й у сільськогосподарських підприємств виникла низка передумов для поступового нарощування своїх виробничих потужностей.

Список використаних джерел

1. Агрес О.Г. Фінансові аспекти формування та відтворення основних засобів сільськогосподарських підприємств / О. Г. Агрес // Перспективи розвитку фінансових систем європейських країн в умовах виходу з кризи :

Матеріали XII Міжвуз. студ.-аспір. наук. конф., 19 листопада 2010 р. – Львів, 2010. – С. 43-44.

2. Боброва О. Г. Формування джерел відтворення основних засобів аграрних підприємств / О. Г. Боброва // Економіка та підприємництво : зб. наук. праць молодих учених і аспірантів. / [відп. ред. С. І. Дем'яненко]. – К. : КНЕУ, 2000. – Вип. 5. С. 116-121.

3. Роль держави у довгостроковому економічному зростанні / Болховітінова О., Кваснюк Б., Кіреєв С. та ін. ; [за ред. Кваснюка Б.]. – К. : Ін-т екон. прогноз. ; Х. : Форт, 2003. – 436 с.

СЕКЦІЯ

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ
ЕКОНОМІКИ В РАМКАХ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА НА
ІННОВАЦІЙНІЙ ОСНОВІ**

DOING BUSINESS RANKING OF SELECTED MIDDLE AND EASTERN EUROPEAN COUNTRIES AFTER RECENT ECONOMIC CRISIS

Doing Business 2015 report launches a 2-year process of introducing important improvements in eight of the 10 sets of Doing Business indicators. These improvements provide a new conceptual framework in which the emphasis on the efficiency of regulation complemented by an increased emphasis on its quality. In the area of dealing with construction permits, for example, Doing Business will measure the quality of building regulations and the qualifications of the people reviewing the building plans in addition to the efficiency of the process for completing all the formalities to build a warehouse.

The 20 economies at the top of the ease of doing business ranking perform well not only on the Doing Business indicators but also in other international data sets capturing dimensions of competitiveness. The economies performing best in the Doing Business rankings therefore are not those with no regulation but those whose governments have managed to create rules that facilitate interactions in the marketplace without needlessly hindering the development of the private sector.

Doing Business sheds light on how easy or difficult it is for a local entrepreneur to open and run a small to medium-size business when complying with relevant regulations. It measures and tracks changes in regulations affecting 11 areas in the life cycle of a business: starting a business, dealing with construction permits, getting electricity, registering property, getting credit, protecting minority investors, paying taxes, trading across borders, enforcing contracts, resolving insolvency and labor market regulation.

In a series of annual reports, Doing Business presents quantitative indicators on business regulations and the protection of property rights that can be compared across 189 economies, from Afghanistan to Zimbabwe, over time. The data set covers 47 economies in Sub-Saharan Africa, 32 in Latin America and the Caribbean, 25 in East Asia and the Pacific, 26 in Eastern Europe and Central Asia, 20 in the Middle East and North Africa and 8 in South Asia, as well as 31 OECD high-income economies. The indicators are used to analyze economic outcomes and identify what reforms have worked, where and why.

This paper's aim is to compare the Doing Business ranking of selected Middle and Eastern European countries within recent years after the economic crisis based on data from Doing Business reports. To fulfill the aim of the paper we will use methods like analysis and comparisons. Further, we will analyze and compare ranking of Slovak Republic, Poland and Ukraine as selected Middle and Eastern European countries.

Slovak republic considered as an OECD high-income region, which placed DB2015 rank: 37 compared to DB2014 rank: 35 (DB2014 ranking shown is not last year's published ranking but a comparable ranking for DB2014 that captures the effects of such factors as data corrections and the changes in methodology.) This means a - 2 change in rank.

Poland also considered as an OECD high-income region, which placed DB2015 rank: 32 compared to DB2014 rank: 30 (DB2014 ranking shown is not last year's published ranking but a comparable ranking for DB2014 that captures the effects of such factors as data corrections and the changes in methodology.) This also means a - 2 change in rank.

Ukraine considered as an Europe & Central Asia region and lower middle income category, which placed DB2015 rank: 96 compared to DB2014 rank: 112 (DB2014 ranking shown is not last year's published ranking but a comparable ranking for DB2014 that captures the effects of such factors as data corrections and the changes in methodology.) This means a + 16 change in rank.

If we compare all selected countries, we can state the positive outcome of doing business in Ukraine as of the World Bank Doing Business Ranking, because of the significant change in rank. However, the current conflict in eastern Ukraine with Russian federation and/or rebels will significantly change its ranking in the future. Many investors and companies left Ukrainian economy due the conflict, which will have negative impact on the national economy and countries business environment. As for Slovak republic and Poland, both countries fell two ranks in the current evaluation of doing business; however, Poland is five ranks ahead of Slovak republic.

We cannot clearly state which of selected countries, are the best for doing business unless we compare all Doing Business indicators. Also taking into consideration on one hand that Ukraine is in lower middle-income category compared to OECD high-income as Slovakia and Poland (EU member countries, which make them more attractive to foreign investors); on the other hand the mentioned armed conflict in Ukraine which has significant impact on the national economy and business environment.

This can lead us to conclusion that even the Doing Business methodology has limitations. Other areas important to business—such as an economy's proximity to large markets, the quality of its infrastructure services (other than those related to trading across borders and getting electricity), the security of property from theft and looting, the transparency of government procurement, macroeconomic conditions or the underlying strength of institutions—are not directly studied by Doing Business. The indicators refer to a specific type of business, generally a local limited liability company operating in the largest business city. Because standard assumptions are used in the data collection, comparisons and benchmarks are valid across economies. The data not only highlight the extent of obstacles to doing business; they also help

identify the source of those obstacles, supporting policy makers in designing regulatory reform.

References

1. GOZORA, Vladimír. 2014. *Indicators of economic security of small and medium enterprises*. In: XIV. nemzetközi tudományos napok: A tudományos napok publikációi. Gyöngyös: Károly Róbert Főiskola, 2014, ISBN 978-963-9941-76-2. p. 601-606.
2. GOZORA, Vladimír; HUDÁKOVÁ, Monika. 2014. *Regional disparities of road transportation in Slovakia*. In: Informacijni tehnologii, ekonomika ta pravo: stan ta perspektivi rozvitku = Vipusk 11: Materiali mižnarodnoj naukovno-praktičnoj konferenciji molodich včenich ta studentiv. - Černivci : Bukovinskij universitet, 2014. ISBN 978-617-614-064-1. p. 139-147.
3. GOZORA, Vladimír. 2014. *Ekonomická a sociálna diferenciácia prihraničných oblastí Slovenska s Poľskom v špecifickom prostredí*. In: Sesji Panelowych Międzynarodowej Konferencji na temat rozwoju euroregionów: Karpaty, Tatry, Beskidy (dylematy spójności w okresie wychodzenia z kryzysu światowego). Warszawa: ALMAMER Szkoła Wyższa, 2014. ISBN 978-83-62644-29-2. p. 19-27.
4. FABUŠ, Michal; PRNO, Ignác. 2014. *Investície a inovácie v podnikaní*. Bratislava: Vysoká škola ekonómie a manažmentu verejnej správy. ISBN 978-80-89654-04-8.
5. FABUŠ, Michal. 2011. *Slovak Republic and the evaluation of the doing business*. In: Visnik volinskogo institutu ekonomiki ta menedžmentu, 2011/002. ISSN 2224-8609, No. 2 (2011), p. 25-30.
6. FABUŠ, Michal. 2013. *Recent changes in business environment index in Slovakia and its reflections on slovak SME's*. In: Informacijni tehnologii, ekonomika ta pravo: stan ta perspektivi rozvitku (ITEL - 2013) : Materiali mižnarodnoi naukovno-praktičnoi konferenciji, Černivci 3- 5 kvitnja 2013. - Černivci : Bukovinskij universitet, 2013. - ISBN 978-617-614-028-3, S. 284-285.
7. FABUŠ, Michal. 2013. *Situation of the business environment and SME's in the Slovak republic*. In: Acta Moraviae: Scientific journal for economics, management and informatics of European polytechnic institute, Ltd. in Kunovice. - ISSN 1803-7607, s. 43-48.
8. FABUŠ, Michal. 2014. *Foreign direct investment and its impact on the Slovak Republic's economy*. In: Ekonomičnij časopis - XXI: naukovij žurnal. - ISSN 1728-6220, no. 9-10(1)' (2014), pp. 42-45.
9. FABUŠ, Michal - HUDÁKOVÁ, Monika. 2010. *Malé a stredné podnikanie na Slovensku* In: Ekonomické, politické a právne otázky medzinárodných vzťahov v roku 2010. Proceedings of the scientific contributions of the international doctoral conference. Bratislava: Ekonóm, 2010. ISBN 978-80-225-3034-7, S. 47-53.
10. HUDÁKOVÁ, Monika. 2012. *The importance of the human factor - an important factor for the development of SMEs*. In: Rola kapitału ludzkiego w procesie rozwoju

regionalnego i lokalnego, Stalowa Wola Wrzesień. Stalowa Wola: Wyzsza Szkola Ekonomiczna w Stalowej Woli, 2012. - ISBN 978-83-89664-09-9. - p. 214-220.

11. HUDÁKOVÁ, Monika. 2012. *Význam ľudského činiteľa pri rozvoji malého a stredného podnikania v Slovenskej republike*. In: Ekonomicko-sociálne účinky vstupu krajín V-4 do Európskej únie. Proceedings of the scientific contributions of the international conference. Bratislava: Merkury, 2012. - ISBN 978-80-89458-21-9. - p. 44-49.

12. International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank. 2014. *Doing Business 2015. Going Beyond Efficiency*. ISBN 978-1-4648-0352-9. Obtained at <http://www.doingbusiness.org>

13. International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank. 2014. *Doing Business 2015. Going Beyond Efficiency. Economy profile 2015. Slovak Republic*. ISBN 978-1-4648-0352-9. Obtained at <http://www.doingbusiness.org>

14. International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank. 2014. *Doing Business 2015. Going Beyond Efficiency. Economy profile 2015. Poland*. ISBN 978-1-4648-0352-9. Obtained at <http://www.doingbusiness.org>

15. International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank. 2014. *Doing Business 2015. Going Beyond Efficiency. Economy profile 2015. Ukraine*. ISBN 978-1-4648-0352-9. Obtained at <http://www.doingbusiness.org>

Marián Kováč, PhD. in Crisis Management
School of Economics and Management in Public Administration in
Bratislava

CROSS-BORDER COOPERATION BETWEEN SLOVAKIA AND UKRAINE

Economic security used to be described by a lot of indicators; these could be e.g. GDP per capita, number of foreign direct investments or the unemployment rate. There exist a lot of methods how to measure the security in state or territorial unit.

Term security refers to such state, which enables system function as well as its development. When we talk about internal state security, then such status will consider to every individual citizen, society, political units, subjects of public and private sector.

Security can be defined as a “sum of measurement used for ensuring internal security and order in state to arrange environment for basic human needs and liberties, resistant towards different types of threats”. (Horák 2005, 80)

Vladimír Gozora notes that “economic and social differentiation of districts and autonomous regions eliminates economic and social life of municipalities” As one of the determinants of such disparities, the author considers also a failure of regulatory systems (Gozora 2011, 167)

Such regional disparities significantly affect the level of ensuring the security of citizens in various security sectors. One of the ways of measuring and comparing the

level of safety in civil territorial units of the Slovak Republic is the index of civil security. Index generally represents a synthetic social indicator, which can serve the population and the competent public authorities to improve security levels in respective units.

Economic security concerns secured and stable standard of living that provides individuals and families the level of resources and benefits necessary for dignified participation in economic, political, social, cultural activities within the community. (Mackenzie and Tsoukalas, 2003)

Sub-components of this economic security are: The level and adequacy of income, security of employment, access to social security, financial vulnerability. Some of them consist of more than one data, together economic security contents of 6 indicators.

Each country of the world has its own sources, people, politics and administration to ensure its stability and services for the citizens. However if we would like to develop such a country, there is a necessity of its cooperation with other countries. A more significant role has such a process for those countries which are in their development or after a strong reunion. Regional cooperation among neighbourhood countries is an important tool not only for strengthening of their position in the region, but also taken into account the historical bonds. Slovakia and Ukraine has their history based on mutual coexistence. It is therefore a logical outcome to be in close relationship also nowadays. After Slovakian accession into EU, the relations could be on first sight complicated due to the border and duty restrictions as the Slovakian east border becomes the external border of the EU. However new development of the relations between European Union and Ukraine enables follow-up fruitful economic, social, tourism and cultural cooperation.

In 2013 the volume of trade with goods and services increased according to year 2012 by 12,3 %, it was by 3,5 % more in the UA-SR export than SR-UA.

The highest share of the whole Ukrainian export to Slovakia is traditionally in ores and metals (40 %). Clothing and textile accessories forms only about 2 % of the whole export, however its volume has increased between 2012 and 2013 by almost 110 %.

Slovakia as a small state in the European and world context underlies to the more significant driving forces. Despite this fact the foreign direct investments from the Slovakia forms 0,2 % of its whole amount, (103 ml.) with the less amount it was 0,6 % in year 2006. In 2013 in the increase of investments was by 32,5 ml. USD.

After 2003 Slovakia change its position from the recipient to a donor of aid and after years of its development a special institution was created: In 2007, Slovakia completed the creation of its institutional and legal framework for development assistance. The Ministry of Foreign Affairs have established the Slovak Agency for International Development Cooperation as its budgetary organization. Among project countries of the policy of this agency which represents SR belongs also Ukraine. On an

interactive map of this SlovakAid we can see 8 actual projects – 4 in Uzhorod and 4 in Kyev region.

As the most significant we identify these:

Creating healthy business environment through the development of investment opportunities. Sme support 80 000 €.

Truly together – supporting complex rural development in Ukraine

1) Ukrainian communities will be able to learn from inspiring Slovak examples of rural development; 2) they will get the experience of using cross-sector cooperation as a tool of rural development; 3) Ukrainian communities will be able to start the process of rural development and create their own positive examples using micro-grant scheme., cca 95 000 €

National convention on the EU in Ukraine

„Project’s implementation eliminated the democratic and information deficit in Ukraine. A direct impact of the project is the existence of a long-term permanent, institutionalized forum on a systematic, coherent, regular, thematically structured debate on specific issues of the EU-Ukraine relations. The project also contributed to building of expert capacities in the governmental and non-governmental organizations, structuring the information on the EU according to sectoral interest and improved the readiness of Ukraine for integration into the international structures.“ = cca 100 000 €

Building of national capacities in the field of implementations of quality management system and environmental management system in Ukraine

„The project was aimed at transfer of know-how in the field of quality management system (QMS) and environmental management system (EMS) into the local companies and to local experts by the way of theoretical and practical trainings.“ = cca 143 000 €

Ukraine in international trade after entering WTO

„The project dealt with selling experience in issue of ATA Carnets and certificates of origin. The project tried to simplify business cooperation between Slovakia and Ukraine, to improve services for entrepreneurs and support the development of a cooperation between different institutions and potential donors. In the final stage of the project, the volume of mutual trade increased, customs procedures for goods were simplified and project also contributed to saving time for customs procedures.“ = cca 79 000 €

Conclusion

Every country should think not only on its own presence and future, but as well on historical and neighbourhood, social, cultural and other relations. Slovakia as receiver of the EU support knows how it was when Slovakia needed help from other countries to develop itself and become a fruitfull partner for other member countries of EU. None country can exist economically alone and socially without contact.

References

1. Filip, Stanislav. 2011. „Krizové riadenie v Slovenskej republike na úrovni krajov“. In Dopady vybraných verejných politík na regionálny rozvoj v Slovenskej a v Českej republike. Bratislava: crr.sk. s. 61-69. ISBN 978-80-970495-6-0.
2. GOZORA, V. et al.. 2011. *Regionálne disparity v malom a strednom podnikaní*. Bratislava : Merkur, 2011. 188 s. ISBN 978-80-89458-17-2.
3. Horák, Rudolf. 2005. Bezpečnostný systém Českej republiky. Brno: Univerzita obrany.
4. MACKENZIE, A., TSOUKALAS, S. 2003. The personal security index. Ottawa : Canadian Council on Social Development, 2003. 85 s. ISBN 0-88810-525-8.
5. <http://slovakia.mfa.gov.ua/sk/ukraine-sk/trade>
6. <http://www.slovakaid.sk/en/slovak-agency-international>
7. http://ukrstat.org/en/operativ/menu/menu_e/sestr.htm

Joanna Prystrom, PhD

Bialystok University of Technology, Faculty of Management

INNOVATIVENESS AS COMPETITIVE ADVANTAGES OF ECONOMICS

It seems obvious that the driving force behind today's economy are innovation and the factors determining it. Thanks to the innovative capacity rises chance to meet changing conditions in the economy, increasing competition or continuously progressive degradation of the environment.

At the turn of the century there have been significant changes in the functioning of the global economy and national economies. The basic factors of production have become the technology and knowledge, which in today's global economy are essential for the long-term trends in economic development. They are determinants of the economy's innovativeness, its modernity, dynamics, socio - economic, and as a consequence of international competitiveness.

Innovations include the ability to offer modern goods and services that can attract new customers and increase market demand. In turn of it, this binds to the need to increase production, which also requires a larger number of employees. In the socio-economic leads to a reduction of the unemployment problem, improve the status of the population, which then results in an increase in consumer spending and propel the economy. These effects eventually are going into improved social and economic condition of the country and strengthen the competitive position internationally.

The purpose of this article is to present the essence of innovation in improving the socio-economic condition and build competitive advantage, as well as to show the innovative capacity and the condition of the economy of Luxembourg, which is seen as one of the most developed and competitive in the world.

References

1. Pangsy – Kania S., Polityka innowacyjna państwa a narodowa strategia konkurencyjnego rozwoju, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2007, s. 15.

Stanislava Strelcova, Assoc. Prof., Ph.D. in Civil Security

Ladislav Šimák, Prof., Ph.D. in Civil Security

Department of Crisis management, Faculty of Security Engineering, University of
Zilina

METHOD OF INDEXES VARIABILITY AND ITS APPLICATION IN DETERMINING ECONOMIC SECURITY OF ENTERPRISE

Ekonomická bezpečnosť je podľa Výkladového slovníka terminológie bezpečnostného manažmentu „stav, v ktorom ekonomika objektu, ktorého bezpečnosť má byť zaistená (štátu, aliancie štátov, podniku, podnikateľských subjektov a pod.) nie je vystavená rizikám a ohrozeniam, ktoré by mohli výrazne znížiť (alebo už znižujú) jej výkonnosť potrebnú na plnenie základných funkcií a dosahovanie cieľov“. [1] Na zaistenie takého stavu je nevyhnutné, aby objekty ekonomickej bezpečnosti mali dostatočné zdroje a aby tieto zdroje využívali efektívne a udržateľným spôsobom.

Zo strany podnikov je ekonomická bezpečnosť vnímaná ako nevyhnutnosť zabezpečenia dostatočných zdrojov na vykonávanie činnosti v bežných ako aj v mimoriadnych podmienkach ako aj z pohľadu ich efektívneho a udržateľného spôsobu využívania.

Zdroje, ktoré podnik využíva na zabezpečenie svojej ekonomickej bezpečnosti majú hmotnú a nehmotnú formu [2]. Nehmotné zdroje ekonomickej bezpečnosti podniku tvoria ľudské schopnosti, informácie, využívané technológie, patenty, licencie, know-how, ale aj povest' podniku. Z hľadiska ekonomickej bezpečnosti sa za najdôležitejšie nehmotné zdroje považujú ľudské schopnosti a informácie. Hmotné zdroje ekonomickej bezpečnosti majú charakter krátkodobého a dlhodobého majetku ako aj rôznych finančných pasív. Na zachovanie ekonomickej bezpečnosti je dôležité, aby podnik dokázal zabezpečiť dostatočné množstvo finančných zdrojov tak, aby bol schopný vykonávať podnikateľskú činnosť, uhrádzať svoje záväzky voči obchodným partnerom, bankám, poisťovniam, štátu a v prípade mimoriadnych udalostí dokázal zabezpečiť uvedenie podniku do pôvodného stavu. Súčasne je nevyhnutné zabezpečiť také rozmiestnenie naturálnych zdrojov, aby umožňovali dosiahnuť čo najväčšie úspory a aby ich využitie bolo čo najvyššie.

Najdôležitejším prostriedkom, ktorý umožňuje odhaliť príznaky narušenia ekonomickej bezpečnosti podniku na základe množstva a kvality hmotných zdrojov je finančno-ekonomická analýza. Jednotlivé podniky pôsobia v rôznych podmienkach

a sektoroch hospodárstva, ktoré vytvárajú špecifické požiadavky na ich činnosť. Rozdielne výsledky sa dosahujú vo výrobných podnikoch, pre ktoré je typická kapitálová náročnosť, či v podnikoch služieb, v ktorých sa kladie väčší dôraz na personálne zabezpečenie. Špecifické postavenie majú poľnohospodárske podniky, a to predovšetkým z dôvodu dlhého výrobného cyklu tak v živočíšnej ako aj v rastlinnej výrobe. Preto je vhodné, aby sa ukazovatele získané finančno-ekonomickou analýzou v konkrétnom podniku porovnali s hodnotami dosahovanými v podnikoch s rovnakou ekonomickou činnosťou.

Jednou z metód, ktoré umožňujú medzipodnikové porovnávanie, je metóda **variability ukazovateľov**. Aby bolo možné uskutočniť porovnávanie, je potrebné zostaviť sústavu ukazovateľov, ktoré čo najkomplexnejšie charakterizujú činnosť porovnávaných podnikov. Smerodajným kritériom pre ich výber je možnosť porovnania s inými podnikmi toho istého odvetvia. Preto je potrebné vybrať také ukazovatele, ktoré majú rovnakú vyjadrovaciu schopnosť vo všetkých porovnávaných podmienkach a následne zistiť hodnoty vybraných ukazovateľov v dostatočnom množstve podnikov, ktoré sa zaoberajú rovnakou ekonomickou činnosťou a majú podobné kvantitatívne charakteristiky (napr. dosahovaný obrat, množstvo zamestnancov, celkové aktíva a pod.). [3]

Pre každý zo zvolených podnikových ukazovateľov sa zistí maximálna a minimálna hodnota dosiahnutá v súbore porovnávaných podnikov, ktoré vymedzujú variačné rozpätie podnikov zahrnutých do súboru. Potom sa hodnoty každého ukazovateľa zoradia od maxima po minimum a určí sa prostredný člen takto vzniknutého zostupne usporiadaného radu hodnôt, tzn. medián.

V ďalšej fáze sa určia kvartily. Hodnotu horného kvartilu stanovuje hodnota ukazovateľa v podniku, ktorá rozdeľuje na polovice tie podniky, ktorých ukazovatele sa pohybujú medzi mediánom a maximom. Podobne sa získa hodnota dolného kvartilu. Ten zodpovedá hodnote ukazovateľa v podniku, ktorý delí na polovicu rad podnikov dosahujúcich nižšie hodnoty ukazovateľa ako medián. Rozpätie medzi horným a dolným kvartilom sa nazýva kvartilové rozpätie alebo tiež štandardné pásmo, ktoré vymedzuje hraničné hodnoty ekonomickej bezpečnosti podniku daného odvetvia. Ak sa zistená hodnota ukazovateľa nenachádza v štandardnom pásme, nesignalizuje to hneď narušenie ekonomickej bezpečnosti podniku. Aby bolo možné správne posúdiť vplyv ukazovateľa na ekonomickú bezpečnosť podniku, je potrebné poznať jeho charakter, pretože existujú ukazovatele,

1. ktorých rast poukazuje na priaznivý vývoj daného vzťahu, napr. ukazovatele rentability,
2. ktorých znižovanie poukazuje na priaznivý vývoj, napr. ukazovatele zadlženosti, splatnosti pohľadávok a pod.,
3. ktoré možno posúdiť iba pri dôkladnej znalosti konkrétnej situácie, napr. ukazovatele likvidity či aktivity.

Pre komplexné porovnanie postavenia konkrétneho podniku tvoriaceho súčasť skúmaného súboru podnikov, je vhodné grafické znázornenie metódy. Do grafu sa pre všetky vybrané ukazovatele vyznačia maximálne a minimálne hodnoty (variačné rozpätie), medián a hodnoty dolného a horného kvartilu. Následne sa zakreslia hodnoty ukazovateľov, ktoré dosiahol konkrétny podnik a pre väčšiu názornosť sa spoja – vznikne tak čiara postavenia podniku. [4] Ak čiara postavenia podniku prechádza mimo štandardného pásma, môže to poukazovať na narušenie ekonomickej bezpečnosti podniku, ale aj na situáciu, keď podnik dosahuje vyššiu ekonomickú bezpečnosť ako iné (vid' rozdelenie ukazovateľov podľa ich charakteru).

Okrem porovnania podnikov na základe ekonomickej klasifikácie ekonomickej činnosti v rámci jednej krajiny je možné využiť aj medzinárodné porovnávanie.

Acknowledgements

Príspevok bol spracovaný s podporou projektu Riešenie ekonomických rizík v malom a strednom podnikaní.

References

1. Výkladový slovník terminológie bezpečnostného manažmentu [on line]. [cit. 2012-02-08]. Dostupné na: http://www.securityrevue.com/tbm/part1_e.html.
2. STRELCOVÁ, S. 2013. Ekonomická bezpečnosť ako zložka viacúrovňového modelu bezpečnosti. Habilitačná práca. Žilina: Žilinská univerzita v Žiline, 2013.
3. KAŠÍK, J. – MICHALCO, M. a kol.: Podniková diagnostika, TANDEM, Ostrava 1998.
4. STRELCOVÁ, S. 2005. Application of indexes variability methods for detecting of economic crises. In: TRANSCOM 2005: 6-th European Conference of Young Research and Science Workers in Transport and Telecommunications: Žilina, 27-29 June 2005: proceedings. Section 10: Security Engineering: Forensic Engineering, Forensic Engineering. Žilina: University of Žilina, 2005. ISBN 80-8070-422-8. p. 53-56.

УДК 339.543(477)

Боркут Ольга, аспірант
Борисенко Ольга, д. держ. упр.
Університет митної справи та фінансів

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ УПРАВЛІННЯ КОРДОНАМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ В УКРАЇНІ

Кордон - це те місце, де держава реалізує своє право на контроль за рухом товарів, людей та транспортних засобів, реалізує торгівельну політику, висуває вимоги щодо якості та безпеки продовольчих товарів, об'єктів ветеринарного, санітарно-епідеміологічного та фітосанітарного нагляду. Збільшення трафіку

пасажирів та товаропотоків, вдосконалення методів виробництва, розширення торгівлі вимагає змін методів виконання прикордонними відомствами своїх завдань. Відсутність координації та інформаційних взаємозв'язків між прикордонними відомствами спричиняє неефективне надання державних послуг, що в свою чергу негативно впливає на державні доходи через виникнення торгівельних бар'єрів. За оцінками ЮНКТАД, ключової міжнародної організації, що займається емпіричними дослідженнями у сфері сприяння торгівлі, у середньому виконання митних (прикордонних) процедур можуть вимагати 20-30 учасників, 40 документів та 200 різних інформаційних одиниць, 60-70% із яких необхідно вводити повторно [1].

Епоха актуальності скорочення державних видатків при одночасному забезпеченні належного рівня захищеності інтересів держави вимагає нових методів керування кордонами, більш ефективних і досконаліх. Торгівельні організації, суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності жадають працювати з державними органами як з єдиним механізмом, а не з розрізненими структурами. Якісне управління кордонами включає координацію і кооперацію між всіма відповідними органами влади, задіяними в контролі безпеки на кордоні та регулюванні руху товарів, транспорту, пасажирів через кордон [2]. Такий підхід отримав назву «Концепції координованого управління кордонами» (Coordinated Border Management) та включає комплекс інструментів, за допомогою яких досягаються означені цілі. Зокрема, втілення інструменту електронного «єдиного вікна» дозволяє учасникам зовнішньоекономічної діяльності подавати усі необхідні відомості та документацію стосовно комерційної операції одноразово визначеному органу, який потім розповсюджує інформацію між всіма зацікавленими агентами. На разі в Україні почали своє функціонування лише обмежені форми «єдиного вікна»: митноорієнтоване - «Інспектор - 2006» і логістичне - «Інформаційна система портового співтовариства» (далі - ІСПС).

Класифікація різних систем «єдиного вікна» була запропонована на Глобальній конференції з питань спрощення процедур торгівлі, організованій регіональними комісіями ООН в 2011 році. Крім обмеженої форми «єдиного вікна» виділяють також національні і регіональні форми. Наведена класифікація базується на відмінностях в послугах і функціях, інтегрованих в систему «єдиного вікна». Обмежені «єдині вікна» забезпечують єдиний інтерфейс між інформаційними системами торговельних організацій та митних органів / адміністрацій портів, при цьому часто в них лише частково реалізована можливість передачі інформації для отримання дозволів та ліцензій, які видаються іншими державними відомствами. Національні «єдині вікна» - це системи, що дозволяють всім своїм користувачам один раз надавши необхідну інформацію в єдиний пункт подачі виконати всі нормативні вимоги щодо оформлення імпорتنих, експортних і транзитних операцій. Згідно зі звітом

Світового банку «Міжнародна торгівля 2012» система «єдиного вікна» діє в 49 країнах: у 20 з них дана система об'єднує всі державні органи, а в 29- лише частину з них [3]. Регіональне «єдине вікно» передбачає об'єднання національних «єдиних вікон» в глобальні мережі, що спрощують процедури транскордонної торгівлі і спільне використання інформації в рамках міжнародного ланцюжка поставок. Втілення регіональних «єдиних вікон» - перспективне завдання, реалізація якого є питанням найближчого часу для провідних регіональних утворень (АСЕАН, Європейський союз).

З огляду на успішний світовий досвід запровадження інструменту «єдиного вікна», зосередимо нашу увагу на функціонуванні такого інструменту у вітчизняній практиці. Митноорієнтоване вікно «Інспектор - 2006» є організаційно-технічною системою в рамках концепції «Електронна митниця» і дозволяє здійснювати електронне декларування товарів, що переміщуються через митний кордон України, вирішуючи завдання з прискорення товарообігу, скорочення часу здійснення митного контролю та виключення суб'єктивних факторів при здійсненні митного оформлення. Зручність електронного декларування (можливість подання документів і митної декларації виключно в електронному вигляді через мережу Інтернет) обумовило його зростаючу популярність. В окремих митницях обсяг електронного декларування за інформацією Державної фіскальної служби досягає 100%. Незважаючи на низку переваг, «Інспектор - 2006» не виконує завдань, які поставлені перед «єдиним вікном» в контексті сприяння торгівлі: автоматизація процесу подачі документів для отримання дозволів на продовження зовнішньоекономічної операції від контролюючих органів (ветеринарної, фітосанітарної, екологічної інспекції тощо) та автоматичне перенесення отриманих дозволів в подані в електронному вигляді митні декларації.

Логістичне вікно «Інформаційна система портового співтовариства» надає можливість за допомогою технічних і програмних засобів накопичувати, перевіряти, обробляти, зберігати та передавати інформацію і документи в електронній формі, необхідні для здійснення прикордонного, митного та інших видів контролю товарів і транспортних засобів. ІСПС застосовується для прискорення проходження митних процедур в морських портах та використовується лише для вивезення з порту вантажів у контейнерах, що надійшли на морському судні. І хоча ІСПС в повній мірі не обслуговує процес митного очищення вантажів (відсутній модуль з митного оформлення декларацій), за логікою своєї побудови вона найбільш наближена до стандарту національного «єдиного вікна». Діючими особами у ІСПС на даний момент є: Адміністрація морських портів України, Державна фіскальна служба, Прикордонна служба, державні контролюючі органи – СЕС на водному транспорті, служба карантину рослин, екологічна інспекція, Служба безпеки України, стивідорні компанії, агенти судноплавних компаній, експедиторські

компанії [4]. Дослідна експлуатація ІСПС в Одеському порту почалася 2 квітня 2013 р., а з серпня 2014 р. - в Іллічівському морському порту. Завдяки інноваційним рішенням (удосконаленню системи електронної черги, фіксації законодавчих підстав для проведення контрольних процедур, зворотньому інформуванню) вдалося досягти зменшення непродуктивних затримок в технологічному процесі контрольних процедур, як наслідок, скоротився час, необхідний для обробки товарів в контейнерах. За інформацією ДП «Адміністрація морських портів України» середній час знаходження автоконтейнеровоза у 2013 році в Одеському морському порту складав 10 год., в Іллічівському – 14 год. У 2014 році середній час зменшився в Одеському порту у понад 3 рази (3 год.), Іллічівському – у понад 2 рази (5,5 год.).

Подальше вдосконалення обмежених «єдиних вікон» «Інспектор-2006», ІСПС, об'єднання їх функціональних можливостей під «одним дахом» в перспективі може стати платформою для створення національного «єдиного вікна» - дієвого інструменту спрощення процедур торгівлі, управління та захисту кордонів.

Список використаних джерел

1. Спрощення процедур у сфері зовнішньої торгівлі [Електронний ресурс]. – Режим доступу :
2. http://www.ier.com.ua/files/Projects/2012/UKTPI_No4_Trade%20facilitation_for%20distribution.pdf
3. Polner M. Coordinated border management: from theory to practice //World Customs Journal. – 2011. – Т. 5. – №. 2. – С. 49-61.
4. Еволюція концепції «єдиного окна»[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tfig.itcilo.org/RUS/contents/single-window-evolution.htm>. - Назва з титул. екрана.
5. Боліщук М. А., Карпенко Г. Л. ІСПС: застосування новітніх технологій для прискорення проходження митних процедур в морських портах //Митна справа. – 2014. – №. 6. – С. 54-59.

УДК 338

Гомера Андрій

Волинський інститут економіки та менеджменту

ТРАНСКОРДОННА МАЯТНИКОВА МІГРАЦІЯ РОБОЧОЇ СИЛИ З КРАЇНАМИ ЄС

Міжнародна міграція включає дві основні складові: еміграцію і імміграцію. Під еміграцією розуміється виїзд з країни на постійне місце проживання, під

імміграцією - в'їзд в країну на постійне місце проживання. Міжнародна міграція включає також процес репатріації - повернення в країну походження раніше виїхали з неї громадян.

Міграції окремих осіб і аж товариств є найважливішою характеристикою розвитку цивілізації. Міграція формують нову якість та нове обличчя колишніх людських товариств, створюють нові. У процесах створення, руйнації та трансформації держав міграція населення завжди грала значної ролі. У одні епохи міграція була дуже значимим, натомість у інші - найважливішим чинником якого зміни образу цивілізації.

Останніми роками міграція дедалі більше стає викликом, іноді загрозою безпеки особистості, суспільства, держави. Міграція призвела до серйозним змін як і приймаючих, і у віддають країнах. У приймаючих країнах початку розгортатися ксенофобія. У результаті межі століть проблема міграції побувала в центрі громадської уваги. Міграція і проблеми її регулювання стали темою гострих політичних дискусій у світі, що актуалізує необхідність вивчення цієї проблеми. Ключове значення міграції в соціально-економічних, політичними процесами держав повною мірою очевидно з прикладу країнах Європейського Союзу [1].

Сьогодні проблеми міграції займають центральне місце у дискусіях з питань державної політики на національному, регіональному й міжнародному рівні, і є основними в мандаті та політики МОП. Міграція – складне явище, вона зачіпає економічне, політичне й зарплату на глобальному і регіональному рівнях, лише на рівні країн і окремих особистостей та їх сімей. Міграція може мати як позитивні, і негативні наслідки. Процесом цим необхідно управляти про те, аби знизити дефіцит гідного праці, що особливо явно проявляється у умовах нерегульованої міграції, зокрема торгувати людьми і різні форми примусової праці.

Міграція – явище не нове. У процесі формування та перебудови суспільства, культури та економіки міграція грала ключову роль. Та попри все цьому міграція, і особливо імміграція найчастіше носила дуже суперечливого характеру, наводячи до расової дискримінації і неравному поводження з іноземними працівниками (особливо з нелегальними мігрантами) проти громадянами приймаючої країни. Еміграція носила менш суперечливого характеру, й уряду розглядали її як запобіжний клапан і загальнодосяжний спосіб скорочення бідності. Усе це могла призвести - й призвело - до напруженості міжотправляючими і приймають мігрантів країнами - напруженості, що можна згладити з допомогою двосторонніх і регіональних угод, розроблених у тих соціального діалогу.

Міжнародна міграція робочої сили (labour force migration) - це переміщення працездатного населення з однієї країни в іншу в межах міжнародного ринку праці на термін більше року, обумовлене характером

розвитку продуктивних сил та виробничих відносин, дією економічних законів.Щодобова маятникова міграція за схемою "дім + робота + дім", особливо в мегаполісах, має два джерела: мігранти- "переселенці" з близької або віддаленої агломерації та мігранти, що складаються з корінного населення. Разом, рухаючись архітектурними просторами міста, вони створюють міграційні потоки [2].

Маятникова міграція — це масові за своїми розмірами щоденні, щотижневі або місячні переміщення фізичних осіб від місць постійного проживання до місця роботи і водночас систематично — у зворотний бік. У процесі маятникових міграцій здійснюється територіальне переміщення одного з основних ресурсів виробництва — робочої сили, яке має зворотний характер, одноденний цикл і не супроводжується зміною постійного місця проживання. Соціально-економічний зміст трудових маятникових міграцій та міжпоселенських культурно-побутових та рекреаційних поїздок людей принципово відмінний: перші перебувають у сфері суспільного виробництва і обміну та обслуговування, другі ж — у сфері особистого споживання. І якщо маятникові мігранти беруть участь у створенні матеріальних благ або у наданні різного роду послуг, то фізичні особи, які здійснюють міжпоселенські культурно-побутові, соціально-культурні та рекреаційні поїздки, не виробляють ні матеріальних цінностей, ні послуг; вони їх споживають.

Міграційний чинник (аспект) є одним серед багатьох больових точок сучасного мегаполісу. Звичайно, що потяг до великого міста, де є набагато більше шансів працевлаштуватися і отримувати гідну заробітну плату, належний рівень освіти, медичне обслуговування і т. п. – все це завжди спонукало і активно спонукає сьогодні людей до міграції; причому не тільки до маяткової, а й незворотної міграції з сільської місцевості та з невеликих містечок.

Трансформація українського суспільства потребує ефективного дієвого механізму регулювання суспільних взаємовідносин усіх важливих питаннях гуманітарної сфери, зокрема це стосується відносин на рівні етнічних чи національних меншин. Проте в Україні досі не розроблена чітка концепція, яка б визначала напрям етнополітики як особливого механізму регулювання відносин, зокрема між українцями та національним , етнічним меншинами. Невизначеність у даній сфері державної політики може призвести до негативних результатів, що можуть вплинути не лише на внутрішню стабільність держави, а й загрози можливої інтервенції з боку іншої держави та посягання та територіальну цілісність. Щоб дослідити дану проблему ми розглянемо особливості етнополітики в прикордонних районах Польщі та України і порівняємо особливості напряму етнополітик обох держав стосовно національних меншин як зі сторони польської сторони щодо української національної меншини та етнічних поляків на території України і з української

сторони щодо польської національної меншини та етнічних українців на території Польщі [3].

Транскордонне співробітництво між Польщею, Білоруссю та Україною продовжено на період 2014-2020 в новому Європейському Інструменті Сусідства в рамках Програми транскордонного співробітництва Польща - Білорусь - Україна 2014-2020.

Люди, які живуть в чотирьох польських воєводствах, чотирьох білоруських і шести українських областях, матимуть можливість отримати вигоду з цієї співпраці. Необхідно підкреслити, що Європейська Комісія (ЄК) запропонувала виділити майже 176 мільйонів євро для цієї нової Програми. Міністерство інфраструктури і розвитку Польщі й надалі продовжить виконувати функції Керуючого Органу Програми.

Тематичні цілі, яких буде дотримуватися Програма:

- Сприяння місцевій культурі та збереження історичної спадщини,
- Підвищення доступності регіонів, розвиток міцного та стійкого до кліматичних впливів транспорту, комунікаційних мереж і систем;
- Спільні виклики в галузі захисту і безпеки,
- Сприяння управлінню кордонами та управлінню безпекою, мобільністю та міграцією.

Згідно з новою вимогою ЄК витрати проектів на інфраструктурну складову будуть обмежені до 2,5 млн євро на проект. Проте кожна Програма може зосередити до 30% бюджету на спеціальні проекти з більшою інфраструктурною складовою - такі проекти будуть названі Великими Інфраструктурними Проектами (ВІП). В новій Програмі ВІП фінансуватимуться тільки через процедуру прямого присудження. Список проектних ідей ВІП вже узгоджений між органами центральної влади трьох країн.

Програма повинна бути представлена на затвердження ЄК до кінця 2015 року. Протягом шести місяців з дати подання програми ЄК повинна її затвердити, за умови, що всі зауваження ЄК будуть належним чином взяті до уваги. ЄК може продовжити ці строки залежно від характеру необхідних змін. Інтеграція України у світовий ринок праці передбачає всебічне врахування тенденцій розвитку сучасної міжнародної трудової міграції, її форм та особливостей, механізму її державного регулювання [4].

Таким чином, хоча пріоритети міграційної політики в Україні визначені, її практичне здійснення утруднене, насамперед, через хронічну недостачу бюджетних засобів. Першочерговими задачами є скорочення масштабів еміграції, перетворення безповоротної еміграції в поворотну, забезпечення гідних умов прийому іммігрантів і політичних біженців, усунення причин, що штовхають людей до нелегальної міграції.

Список використаних джерел

1. Горбач Л.М., Плотніков О.В. Міжнародні економічні відносини: підручник. - К.: Кондор, 2005
2. Філіпенко А. С. МЕН: історія: Підручник. - К.: Либідь, 2006.
3. Романчиков В.І., Романченко І.О. Міжнародні економічні відносини: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. - К.: ЦУЛ, 2008
4. Прикарпатський Національний Університет імені Василя Стефаника[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pu.if.ua/uk/konkursy-i-hranty/2609-transkordonne-spivrobitnitstvo-mizh-pol-shcheyu-bilorussyu-ta-ukrajinoyu-2014-2020>

УДК 338

Жуковська Тетяна,

Тивонюк Ірина, студентка

Волинський інститут економіки та менеджменту

ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ ПРОБЛЕМ ВЕДЕННЯ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ В УКРАЇНІ

Розвиток виробництва неможливий без виготовлення конкурентоспроможної продукції та її реалізації на внутрішніх і зовнішніх ринках збуту. Водночас важливим фактором розвитку виробництва є стабільна забезпеченість підприємства матеріальними ресурсами та їх ефективне використання. Тому питання обліку виробничих запасів на підприємствах залишаються актуальними та потребують нагального вирішення. Виклад основного матеріалу. Необхідною передумовою здійснення виробничого процесу як основної ланки діяльності господарського суб'єкта є наявність та використання значної кількості виробничих запасів, які становлять основу готових виробів. Враховуючи те, що витрати сировини, матеріалів, палива, напівфабрикатів у більшості підприємств займають 80 – 90% серед всіх витрат на виробництво нової продукції, то головним завданням є визначення забезпеченості підприємства різними видами матеріальних ресурсів та пошук резервів раціонального їх використання [3]. Для підприємств доцільно звернути увагу на те, що потрібно доопрацьовувати та удосконалювати діючі форми документації з оперативного обліку виробничих запасів, а саме їх рух у процесі виробництва [5]. Однією із важливих умов якісного обліку матеріалів є застосування комп'ютерних програм для автоматизації обліку з передовими методами організації складського господарства і обліку матеріалів. Технологічний процес автоматизованого оброблення даних з обліку виробничих запасів полягає у виконанні всіх потрібних операцій введення, оброблення,

збереження й надання потрібної інформації, групування даних на рахунках, із метою контролю за наявністю та витратами матеріальних засобів зі своєчасним складанням звітності. [6] На даний момент існує багато різних програм для ведення обліку, найпоширенішими з яких і найбільш адаптованими до української системи ведення обліку є : «1С: Підприємство» – 7 і 8 версія; «Акцент-бухгалтерія»; «Парус – Підприємство»; «Бест Звіт Плюс». Але значною проблемою є те, що більшість бухгалтерів не володіють технікою їх використання. Також недоліками застосування комп'ютерних програм з обліку виробничих запасів на підприємствах можуть полягати у тому, що підрозділи, які співпрацюють із складом, потребують більш оперативної інформації про надходження сировини і матеріалів, тому необхідно автоматизувати комплексне розсилання звітності про надходження сировини і матеріалів іншим підрозділам [4]. Аналізуючи діяльність деяких підприємств, можна виокремити наступні проблеми ведення обліку виробничих запасів: – складність визначення справедливої (ринкової та неринкової) вартості запасів, що полягає у використанні підприємствами бартерного обміну, – низький рівень оперативності інформаційного забезпечення управління виробничими запасами підприємств; – обмеженість контролю використання виробничих запасів тощо[7].

Шляхи подолання проблем ведення обліку виробничих запасів зводяться до наступного :

- 1) підвищення оперативності інформаційного забезпечення управління виробничими запасами підприємств, яке забезпечується запровадженням інформаційних технологій обробки економічної інформації;
- 2) удосконалення системи автоматизації обліково-аналітичних робіт в управлінні виробничими запасами та обґрунтування раціональних методів проведення інвентаризації виробничих запасів;
- 3) узгодження механізмів бухгалтерського і податкового обліку виробничих запасів;
- 4) обґрунтування системи обліку матеріальних витрат на освоєння нової техніки і технології виробництва;
- 5) чітка організація обліково-контрольних процедур руху запасів підприємств;
- 6) уточнення класифікації та методики оцінки виробничих запасів;
- 7) визначення передумови раціональної організації обліку виробничих запасів на підприємствах[4].

Також можна сказати, що існують певні проблеми пов'язані з придбанням запасів витрат, одні з яких це транспортно-заготівельні витрати, статус яких до кінця не зрозумілий, через що є непевність при відображенні їх у бухгалтерському обліку. А проблема полягає у тому, відносити відповідні витрати до складу ТЗВ (тобто включати до собівартості запасів) чи до складу

витрат поточного періоду. Проблемними витратами є витрати на проведення вантажно-розвантажувальних робіт, виконаних власними силами підприємства; транспортування запасів до місця їх використання власним транспортом підприємства; утримання служби постачання підприємства. Як зазначено у п. 9 П(С)БО 9, до ТЗВ, зокрема, належить «...оплата тарифів (фрахту) за вантажно-розвантажувальні роботи і транспортування запасів... до місця їх використання...».[1]З цього випливає, що відповідні витрати включаються до ТЗВ, тільки якщо за транспортування запасів та вантажно-розвантажувальні роботи проводиться оплата тарифів (фрахту), тобто зазначені роботи виконуються не власними силами підприємства, а сторонніми організаціями. Проте з позиції звичайної логіки такий висновок видається абсурдним. Адже економічна сутність зазначених витрат не залежить від того, хто проводить транспортування та вантажно-розвантажувальні роботи. Тому логічно ці витрати на роботи, виконані власними силами, включати до складу ТЗВ. Для уникнення непорозумінь до складу ТЗВ слід включати витрати на транспортування та вантажно-розвантажувальні роботи, виконані не тільки сторонніми підприємствами, а й власними силами. Наприклад, до виробничої собівартості транспортних послуг включається вартість пального, запасних частин, використаних на ремонт, зарплата та нарахування на неї водіїв, відрядні витрати водіїв та вантажників підприємства з доставки вантажів від постачальників з інших населених пунктів, амортизація транспортних засобів тощо. Тому саме ці витрати будуть включатися до ТЗВ.

Кореспонденції рахунків обліку і списання ТЗВ.

Відображено витрати підприємства на транспортування матеріалів підрядниками Дт29 Кт63

Нараховано зарплату працівникам за розвантаження сировини Дт29 Кт66

Списано ТЗВ на використання матеріалів на виробництво Дт23 Кт291

Списано ТЗВ реалізованих товарів Дт902 Кт292

Списано ТЗВ використаних матеріалів на виправлення браку Дт24 Кт29.

Списано ТЗВ використаних матеріалів на ЗВВ Дт91 Кт291

Виходячи з цього, можемо сказати що облік ТЗВ на підприємствах відіграє важливу роль, тонкощі якого ще не достатньо виявлені і відображені.

Кожне підприємство зацікавлено в створенні конкурентоспроможної продукції та її реалізації на внутрішньому та зовнішньому ринках, отримання прибутку і забезпечення стабільного фінансового положення. В досягненні цієї мети приймають участь виробничі запаси, які забезпечують безперервний процес виробництва та продажу продукції. Виробничі запаси є основною статтею оборотних коштів та основою життєдіяльності підприємства. Тому достовірний облік їх на підприємстві є невід'ємною частиною управління, без якого неможливе досягнення поточних та довгострокових цілей підприємства.

Список використаних джерел

1. 1.П(С)БО 9 - Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 "Запаси", затверджене наказом Мінфіна України від 20.10.99 р. № 246 із змінами і доповненнями
2. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: Підручник для студентів спеціальності «Облік і аудит» вищих навчальних закладів. – 7-мевид., доп. I перероб. / Ф. Бутинець. – Житомир:ПП«Рута», 2009. –832 с.
3. Голов С. Ф. Бухгалтерський облік і фінансова звітність в Україні: Підручник. / С. Голов. – Дніпропетровськ: ТОВ «Баланс-Клуб», 2008. – 191 с.
4. Приймачок О. М. Облік виробничих запасів і аналіз ефективності їх використання: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.06.04 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит» / О. М. Приймачок. - Київ, 2010. – 24 с. [Електронний ресурс] – режим доступу: referats/7569/161447.
5. Сайко О. В. Облік і контроль виробничих запасів (наприкладі підприємств молокопереробної промисловості України): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец.08.06.04 / О.В. Сайко.- Київ, 2009. – 19 с. [Електронний ресурс] – режимдоступу: contents/p-2/36118.htm.
6. Сопко В. В. Бухгалтерський облік: Навч. посібник. В. Сопко. – 3-тє вид., перероб. і доп. – К.: КНЕУ , 2007. – 578 с.
7. Хом'як Р. Л., Лемешівський В. І. Бухгалтерський облік в Україні: Навч. посібник. / Р. Хом'як, В. Лемешівський. – 7-ме вид., перероб. і доп. – Львів: Національний університет «Львівська політехніка», «Інтелект-Захід», 2008. – 1224 с.

УДК 334.021

Копич Інна

Національна академія державного управління при Президентові України

РОЗВИТОК ВЗАЄМОВІДНОСИН ДЕРЖАВНИХ І ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ СТРУКТУР ЯК ПЕРЕДУМОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТРАНСКОРДОННОЇ СПІВПРАЦІ

У процесі європейської інтеграції України транскордонне співробітництво набуває все більшого значення. Сьогодні це - один із важливих напрямів розвитку інтеграційних процесів і на регіональному рівні, який відкриває нові можливості для активізації господарської діяльності вітчизняних виробників в транскордонній зоні з метою підвищення їх конкурентоспроможності. Об'єднання зусиль прикордонних регіонів сусідніх держав з метою вирішення нагальних регіональних проблем найбільш ефективно здійснюється через реалізацію транскордонних програм співпраці. І в цьому сенсі розвиток

взаємовідносин державних і підприємницьких структур є передумовою забезпечення ефективної транскордонної співпраці українських регіонів зі своїми партнерами із сусідніх країн.

На основі створення спільних підприємств, зовнішньоторговельної діяльності, налагодження механізмів виробничої спеціалізації та кооперації, трудової міграції відбувається інтенсивніше залучення до економіки регіону іноземних інвестицій, новітніх інноваційних технологій, створюються додаткові робочі місця, підвищується рівень якості товарів та послуг. Взаємодія між транскордонними територіями сприяє мобілізації місцевих ресурсів, їх ефективному використанню та вирішенню проблем місцевих громад. Тому розвиток транскордонного співробітництва потребує пильної уваги держави. А оскільки під впливом європейського досвіду у нашій країні утвердилося розуміння значення регіонів для забезпечення сталого суспільного прогресу, то в цьому контексті особливої актуальності набуває питання взаємодії та визначення пріоритетних напрямів співпраці державних та приватних структур в процесі залучення регіону до транскордонного співробітництва.

Відповідно до Закону України «Про транскордонне співробітництво» метою транскордонного співробітництва визначено «розвиток соціально-економічних, науково-технічних, екологічних, культурних та інших зв'язків між суб'єктами та учасниками транскордонного співробітництва» [1]. Вирішення цієї проблеми неможливе без створення умов для ефективної та взаємовигідної співпраці суб'єктів та учасників транскордонного співробітництва.

Як вважають дослідники, транскордонне співробітництво суміжних прикордонних територій сусідніх країн створює додаткові можливості отримання синергетичних ефектів від об'єднання зусиль при вирішенні спільних та ідентичних проблем і активно розвивається у напрямі інституціонального забезпечення співпраці на нових засадах і у нових формах.

Сьогодні дуже актуальною є тенденція розвитку інноваційного співробітництва. В свою чергу, транскордонне співробітництво є одним із інноваційних елементів реалізації державної регіональної політики, зокрема, шляхом створення та розвитку транскордонних кластерів.

Взаємодія між партнерами такого кластера здійснюється через спільні інноваційні проекти, який нерозривно пов'язаний зі створенням і розвитком усіх елементів інноваційної інфраструктури. Кластери охоплюють велику кількість підприємницьких структур, важливих для конкурентної боротьби, а також багато з них включають урядові, громадські та інші установи.

Зокрема, поєднання зусиль для вирішення низки спільних проблем регіону на основі прийнятої в країнах ЄС організаційної моделі транскордонного співробітництва обумовило створення ще у 2003 році такого прикордонного об'єднання як Єврорегіон «Дніпро», до складу якого увійшли Чернігівська область України, Гомельська область Республіки Білорусь та Брянська область

Російської Федерації. Серед реалізованих проектів Єврорегіону «Дніпро» можна відзначити кластерну модель розвитку туризму, у складі якої - шість суміжних прикордонних районів Гомельської та Чернігівської областей. Основною метою його функціонування є популяризація ідей та принципів розвитку сільського туризму як одного з напрямків сталого соціально-економічного розвитку сільських територій прилеглих областей сусідніх держав [2]. Це створює реальні передумови для впровадження на території Чернігівської області інших кластерних ініціатив. Крім кластерної моделі розвитку туризму, тут є можливість опрацювання питання розвитку кластеру з виробництва продукції тваринництва, зокрема молочного напрямку; виробництва продукції рослинництва; транспортного кластеру тощо.

Досвід реалізації кластерів в Україні показав, що вони мають суттєвий недолік і зокрема через відсутність сучасних технологій фінансового забезпечення їх діяльності. Тому останнім часом науковцями приділяється багато уваги щодо ширшого залучення приватного капіталу та вироблення механізмів формування спільних проектів представників бізнесу і місцевої влади. На їх думку, залучення приватного капіталу у єврорегіональному співробітництві набудуватиме поширення у форматі публічно-приватного партнерства (ППП) [3]. PPP та застосування інноваційних підходів між різними суб'єктами спроможне вплинути на розширення сфер співробітництва, подолання суперечностей, зростання ефективності та підвищення рівня життя населення сусідніх транскордонних регіонів. Інноваційні ж підходи застосовуються у відповідності до форм відносин. До них належать: об'єднання видатків державних бюджетів, регіональних та місцевих бюджетів; використання фінансів бізнес-структур; надання пільгових кредитів; часткова компенсація витрат на інноваційні проекти; надання державних гарантій; впровадження страхування інноваційних проектів; надання податкових преференцій; створення фондів стимулювання бізнесу; сприяння інформаційному супроводу проектів PPP; формування державного замовлення на продукцію, вироблену за проектами PPP; підтримка проектів з імпортозаміщення та вироблення екологічно чистої продукції; використання новітніх технологій, зокрема енергозбереження тощо[3].

Таким чином, розвиток взаємовідносин державних і підприємницьких структур є важливою передумовою забезпечення ефективної транскордонної співпраці українських регіонів зі своїми партнерами із сусідніх країн. В процесі реалізації транскордонного співробітництва має бути визначена роль та функції усіх його суб'єктів, зокрема і в рамках PPP. Велике значення у цьому напрямі, на нашу думку, сьогодні набуває виявлення транскордонних кластерних ініціатив та розвиток транскордонних кластерів. Для підвищення ефективності від реалізації політики транскордонного співробітництва місцевим органам виконавчої влади та органам місцевого самоврядування слід надати більшу

самостійність у підготовці та впровадженні транскордонних проектів. За цими та іншими складовими – основа розвитку транскордонного співробітництва.

Список використаних джерел

1. Про транскордонне співробітництво: Закон України від 02.12.2012 р. № 1861-15 (із змінами і доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1861-15-IV>
2. Офіційний сайт Головного управління культури, туризму і охорони культурної спадщини Чернігівської обласної державної адміністрації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.cult.gov.ua/news/prezentovano_transkordonnij_klaster_silskogo_turizmu_evroregionu_dnipro_foto/2010-10-04-2262
3. Рогова О.В. Концептуальні засади цілеорієнтованого економічного розвитку регіонів України / О. В. Рогова // Вісник Запорізького національного університету. – 2014. – №3 (23). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dt.ua/2000/2020/55122/>

УДК 338

Крюк Олександр

Національний університет «Києво-Могилянська Академія»

ПРОГНОЗУВАННЯ В ТОРГІВЕЛЬНОМУ БІЗНЕСІ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

В умовах сьогодення український бізнес перебуває в постійній турбулентності, що робить дуже складним формування бізнес-прогнозів. Хоча використання в Україні історичних даних для прогнозів може здаватись недоцільним, проте багато компаній, які пережили вже не один раз девальваційні та інфляційні шоки, здатні вміло прогнозувати навіть в таких ризикових умовах.

Аналітичні моделі прогнозування закладені в різне програмне забезпечення, наприклад, в Matlab, STATA, GAUSS, R та інші. Щоб передбачити прибутки або збитки ми можемо фокусуватись як на даних продажу так і даних валового прибутку. Прогнози можна проводити на будь-який період, наприклад, якщо це стосується продажу одяжі, то корисним буде прогноз літнього сезону взимку і прогноз зимового сезону влітку. Завдяки вдалому прогнозу можна також розрахувати грошовий потенціал для майбутніх закупівель. Прогноз продаж потрібно здійснювати, враховуючи їх сезонність. Як правило, прогнозування продаж здійснюють з допомогою моделі єдиної (подвійної) середньої змінної, експоненційного згладжування, моделі адитивної або

мультиплікативної декомпозиції, моделі Гольта-Вінтерса та моделі Бокса-Дженкінсона (ARIMA).

Для визначення найкращої прогностичної моделі використовують критерії середнього абсолютного відхилення (MAD), середньої абсолютної помилки у відсотках (MAPE), середньоквадратичної помилки (RMSE), тест «Тейл Ю», тест «Дурбін-Ватсон» та інші. Інформаційний критерій Акаїке (AIC) та Байєвський інформаційний критерій (BIC) дозволяють обрати найкращу серед класу ARIMA моделей.

Після обрання найбільш точної моделі здійснюється прогноз середнього значення та стандартного відхилення прогнозованої величини. Завдяки знайденим даним ми можемо розрахувати вірогідність настання тої чи іншої прогнозованої величини, використовуючи симулятивний аналіз Монте-Карло.

Отже, за допомогою прогностичних моделей менеджмент компанії може досить точно ідентифікувати потенційні майбутні прибутки або збитки та вірогідність їх настання, враховуючи весь історичний досвід компанії, для того, щоб здійснити відповідні управлінські рішення.

Список використаних джерел

1. Джон Э. Ханк, Артур Дж. Райтс, Дин У. Уичерн. Бизнес-прогнозирование. Издательский дом «Вильямс», 2003. – 490 с.

УДК 330.101

Лазанчук Валерій

Національний університет «Києво-Могилянська Академія»

ЕКОНОМЕТРИЧНИЙ ПІДХІД ДО ОЦІНКИ ЙМОВІРНОСТІ ДЕФОЛТУ УКРАЇНСЬКИХ БАНКІВ.

В цьому дослідженні запропонована модель оцінки ймовірності дефолту українських банків із застосуванням методу бінарної логістичної регресії (logit-модель). Для розрахунку моделі у роботі використовуються тільки фінансові показники банків, що містяться у їх звітності за період 2010- 2014 рр, очищені за певними ознаками, зроблена оцінка кореляції сукупностей фінансових показників, тест ANOVA на розділову здатність для формування навчальної вибірки.

Розрахунки для даного дослідження проводилися з використанням загально відомих пакетів статистичного аналізу даних SPSS IBM та STATA.

Для оцінки якості побудованої logit- моделі зроблені порівняння одержаних результатів з відповідними результатами для іншої широко застосовної моделі бінарного вибору – пробіт- регресії (probit-модель).

Якість моделі оцінюється за таблицями класифікації, які формуються в результаті обчислень. Для оцінки прогнозної сили також приводяться результати застосування моделі до спостережень за банками, що виявилися неплатоспроможними згідно з рішенням НБУ за період листопад 2014р.- березень 2015р.

За результатами дослідження побудована модель оцінки ймовірності дефолту для українських банків із застосуванням методу бінарної логістичної регресії. Модель продемонструвала високу якість прогнозної класифікації на навчальній вибірці та виявила високу прогностичну здатність.

Список використаних джерел

1. Тотьянина К.М. Обзор моделей вероятности дефолта. // Управление финансовыми рисками №1, 2011, с.12-24.
2. Карминский А.М., Костров А.В. Моделирование вероятности дефолта российских банков: расширенные возможности// Журнал НЭА, № 1 (17), 2013, с. 64–86.

УДК 332.146.2

Лебедева Анна

Університет митної справи та фінансів

ТРАНСКОРДОННИЙ КЛАСТЕР ЯК ОДНА З НАЙПЕРСПЕКТИВНІШИХ ФОРМ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

Ратифікувавши Угоду про асоціацію з Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами Україна отримала дороговказ для своїх перетворень. Виконання вимог цієї Угоди дає можливість Україні в подальшому стати повноцінним членом ЄС. Саме цьому на сучасному етапі розширення процесів євроінтеграції зростає роль транскордонного співробітництва (далі ТКС) для соціально-економічного, політичного і культурного розвитку країни. Географічне розташування України, її економіко-ресурсний потенціал, геостратегічні і транзитні переваги, наявність трудових ресурсів та інші фактори культурного і освітнього потенціалу нації – ідеальні складові для здійснення прагматичної політики регіонального розвитку через дійовий механізм ТКС.

На сьогодні однією з перспективних форм ТКС є транскордонні кластери. Аналіз трактувань науковцями поняття кластера дає змогу сформулювати наступне визначення: транскордонний кластер – це організаційна форма ТКС, в основі якої закладена інтеграція незалежних компаній та асоційованих інституцій, що географічно зосереджені у транскордонному регіоні,

спеціалізуються у різних галузях, пов'язані спільними технологіями та навиками і взаємодоповнюють одна одну. Основною особливістю даної форми є те, що учасники кластерів розміщені у різних податкових, митних, законодавчих середовищах, однак можуть мати спільні підприємства, користуватися спільною інфраструктурою і функціонувати на транскордонних ринках. Водночас інтенсивність співпраці обмежується наявністю кордону, який створює додаткові бар'єри для вільного руху товарів, робочої сили, капіталу, а також різницею менталітетів, традицій, мови, тощо, що може знижувати ефективність співробітництва без чітких механізмів уникнення чи послаблення дії зазначених перешкод [1, с. 246].

Кластери забезпечують середовище, яке приваблює спеціалізовані інвестиції, залучення новітніх технологій, створення допоміжних фірм та навчальних організацій, що значною мірою сприяє виробничому розвитку прикордонних територій, активізації інноваційно-інвестиційної діяльності регіону, ефективному використанню ресурсів та створенню робочих місць у віддалених від центру районах.

Транскордонні регіони країн ЄС повною мірою включилися в процеси кластеризації, отримують високі показники діяльності та успішно функціонують на транскордонних ринках. Серед відомих транскордонних кластерів країн ЄС можна виділити: кластер біотехнологій, регіон Орезунд (Данія-Швеція); німецько-голландський транскордонний кластер (виробництво пластмас, металообробка); португальсько-іспанський автомобільний кластер, текстильний кластер (Нижня Австрія та Богемія); транскордонний кластер з виробництва скла (Верхня Австрія, Баварія, Богемія) та ін.

Так, найбільш відомий транскордонний біофармацевтичний кластер – Біодолина (1996р., Франція, Швейцарія, Німеччина). У даному регіоні зосередилися 4 університети, численні дослідницькі центри, штаб-квартири таких світових фармацевтичних гігантів, як Новартіс, Рош, Сіба, філії великих фармацевтичних підприємств (Джонсон і Джонсон, Файзер, Санофі-Авентис), центри передачі технологій, що на час виникнення кластера перебували у стадії створення, залучені висококваліфіковані людські ресурси (приблизно 250 тис. чоловік, або 10% від загального населення цього регіону).

Ще одним прикладом успішної транскордонної кластеризації є нещодавно створене транскордонне об'єднання навколо затоки Ересунн (регіони Данії та Швеції), включаючи «Долину Медікон» («Medicon Valley»), яке складається з 26 лікарень, 12 університетів з 4.000 дослідниками та 135.000 студентами. Було створено 30.000 робочих місць більш ніж на 160 підприємствах. За час функціонування транскордонного об'єднання зростання регіональної частки ВВП становить 8,5% – 11,3% [2, с. 48-49].

Такі статистичні показники вказують на значну ефективність та дієвість подібних форм співпраці. Наразі в Україні кластери ще не набула достатнього

застосування і поширення. В країні існує виробнича, технологічна і наукова інфраструктура, але зatoryжні політична та економічна кризи призвели до застою виробничої бази. Позитивним моментом слід відзначити високий рівень психологічної готовності учасників кластерів до кооперації.

До стримуючих факторів розвитку транскордонних кластерів в Україні належать: відсутність інвестиційно – інноваційних, фінансових механізмів (цільове фінансування, пряма фінансова допомога, субвенції, субсидії тощо), нормативно-правового та інституціонального забезпечення формування і функціонування кластерів, відсутність навиків партнерства та орієнтації вітчизняних підприємств на міжнародний ринок, низький рівень інформованості учасників, низька якість бізнес-клімату та ін. [3, с.212].

Так як Україна обрала європейський вектор розвитку, слід звернути увагу на досвід країн ЄС в процесах кластеризації економіки.

Так, кластерна модель Франції є спільною тематичною ініціативою, що реалізується на певній території. Ця ініціатива зводить до купи компанії, дослідні центри та освітні заклади, органи місцевої та державної влади, а також постачальників послуг членам кластерів. У сфері розробки проектів НДДКР та фінансову підтримку надає регіональна організація DRIRE (регіональні управління з питань промисловості, досліджень і доккілля). У Франції працює 22 DRIRE - по одному на кожний регіон. Механізми підтримки являють собою залучення до участі в проектах, субсидії малим і середнім підприємствам (50% витрат на створення нової продукції і технологій), допомога в пошуку міжнародних партнерів. Джерелом фінансування є державний бюджет Франції, що становить близько 1,5 млрд євро на 3 роки.

Досить цікавими є програми кластерної політики Швеції, якими опікуються два органи: Nutek (опікується підприємництвом, розвитком бізнесу та регіональним розвитком) та Vinnova (приділяє більше уваги інноваціям та поширенню знань). Так, кластерну програму «Віннвекст» Європейська Комісія використовує як взірець того, як слід стимулювати розвиток інноваційних систем і транскордонних кластерів. Програма добилася успіху завдяки проведенню на початковій фазі багатьох семінарів, котрі дали змогу учасникам винести уроки зі спроб і помилок, зроблених в інших країнах. Фінансування програми здійснюється за рахунок бюджетних коштів - 75 млн шведських крон на рік (близько 7,7 млн євро на рік). До того ж малим і середнім підприємствам держава надає позики без виплати процентів.

Прикладом ефективної державної підтримки транскордонної кластеризації є регіональна політика Литви. До державних пільг відносяться: пільги з оренди земельних ділянок, виробничих площ, приміщень, пільгових державних кредитів і фінансової допомоги із структурних фондів ЄС (10 % із загального обсягу фінансової допомоги ЄС. В країні також діє програма з розвитку кластерів, яка включає в себе два напрями технологічного розвитку: LT (“м’які”

технології) – маркетинг, курси підвищення кваліфікації, проведення наукових заходів (семінари, конференції тощо); LT+ (“жорсткі” технології) – система інвестицій, розбудова виробничих та технологічних інфраструктур. На території Литви функціонує 7 транскордонних кластерів. Крім того, створено 27 “технологічних платформ”, які за структурою поки не відповідають вимогам кластерів, але є по суті справжніми транскордонними кластерними ініціативами.

Цікавим є досвід Нідерландів та Великої Британії, де фінансування транскордонних кластерів здійснюється венчурними компаніями [4, с.30-38].

Уряду України слід звернути увагу на розвиток і створення побічних структур на території країни та залучення вітчизняних підприємств у процеси транскордонної кластеризації, що призведе до підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів, залучення інвестиційних потоків, впровадження новітніх технологій, інновацій та інформаційних ресурсів в виробничі підприємства регіонів з метою підвищення їх конкурентних переваг, збільшення об’ємів виробництва та покращення якості продукції з мінімальними ресурсними затратами. Тому для України транскордонна кластеризація є одним із шляхів подолання підприємствами затяжної кризи, виведення вітчизняного виробника на світовий ринок та уникнення масової еміграції українських громадян до країн-членів ЄС у разі “відкриття кордонів”.

Список використаних джерел

1. Добрева Н. Основні напрями розвитку транскордонних кластерів в Україні/ Н.Добрева//Ефективність державного управління. – 2013. – Вип.34. – С.246-253.

2. Горблюк Р., Демченко В., Пелещак І. Узагальнення світового досвіду розвитку транскордонних кластерів // Звіт НДР “Розробка регіональної стратегії формування та підтримки розвитку транскордонних кластерів». - Львів, 2008. -166с.

3. Ковальова Ю. М. Проблеми на шляху розвитку і реалізації кластерного підходу в Україні / Ю. М. Ковальова, Н. В. Алишева // Наука й економіка [Текст]. — 2008. — № 3 (11). — С. 212.

4. Передовий досвід розвитку кластерів// for the Programme Sustainable Economic Development and Employment Promotion (SEDEP) in the Ukraine PN: 2007.2159.7 – Київ, 2009 р. – 69 с.

ПІДХОДИ ДО ТРАКТУВАННЯ ПОНЯТТЯ «ВНУТРІШНІЙ КОНТРОЛЬ»

Формування ефективної системи внутрішнього контролю, перш за все, передбачає визначення суті такого поняття, як внутрішній контроль. Єдиного підходу до трактування цього поняття в наукових публікаціях не сформовано. Тому, доцільно проаналізувати погляди авторів щодо визначення поняття внутрішнього контролю.

Контроль – важлива складова будь-якої діяльності, тому вчені постійно звертають увагу не лише на порядок його організації, але й на особливі відмінності в трактуванні. Так, Н.Г. Виговська у своїй монографії особливу увагу приділила внутрішньогосподарському контролю, дослідивши сутність поняття внутрішньогосподарський контроль, розмежувавши його з внутрішнім аудитом.

Досить велика кількість публікацій на тему внутрішньогосподарського та внутрішнього контролю з'явилась останнім часом, але не існує єдності в поглядах науковців. Автори одну й ту ж економічну категорію називають різними поняттями, такими як внутрішньогосподарський, внутрішній та внутрішньосистемний контроль.

Автори, досліджуючи трактування внутрішньогосподарського контролю, пропонують різні його тлумачення, наприклад, Я.А. Гончарук зазначає, що внутрішньогосподарський контроль – це система спостереження і перевірки відповідності процесу функціонування об'єкту управління прийнятим управлінським рішенням, встановлення результатів управлінського впливу на керований об'єкт виявленням відхилень, допущених у процесі виконання цих рішень.

Внутрішньогосподарський контроль є своєрідним підґрунтям, яке забезпечує можливість прийняття ефективних управлінських рішень, – вважає Ю.П. Майданевич. Що стосується трактування внутрішньогосподарського контролю М.Т. Білухою, то він зауважив, що внутрішньогосподарський контроль здійснюється не лише керівником підприємства, а в більшій мірі службою внутрішнього контролю.

Якщо звернути увагу на визначення, яке зазначає Л.В. Нападовська, то можна побачити, що вона під внутрішньогосподарським контролем розуміє процес, який забезпечує якісну розробку та ефективне досягнення цілей, накреслених організацією, шляхом організації прийнятих управлінських рішень.

Одне з найповніших, на нашу думку, визначень внутрішньогосподарського контролю пропонує Т.П. Остапчук, стверджуючи, що під внутрішньогосподарським контролем слід розуміти сукупність методів та

процедур, які використовують суб'єкти контролю для упорядкування і ефективного здійснення господарської діяльності підприємства шляхом своєчасного виявлення недоліків та помилок в господарюванні та забезпечення усунення причин їх виникнення.

Тепер з'ясуємо погляди авторів щодо трактування поняття внутрішнього контролю та порівняємо його з внутрішньогосподарським контролем.

Так, В.Д. Андреев вважає, що внутрішній контроль – це система контрольних процедур, план організації та методи управління об'єктом в цілях ефективного проведення бізнесу, захисту активів, попередження помилок, охайності облікових перевірок та своєчасного надання фінансової інформації.

Внутрішній контроль – стверджують А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк, Г.О. Партин, – здійснюваний підприємством процес перевірки виконання всіх управлінських рішень у сфері фінансової діяльності з метою реалізації фінансової стратегії та запобігання кризовим ситуаціям, які можуть призвести до банкрутства цього підприємства. Його здійснюють підрозділи внутрішнього контролю та фінансової служби підприємства.

Цікавою також є точка зору А.К. Солодова, який вважає, що внутрішній контроль – це вид контролю, який здійснюється службами, що створюються всередині окремих організаційних структур. Проте дане трактування є занадто вузьким, так як в ньому розкриваються лише суб'єкти контролю, і нічого не сказано, що є його об'єктом.

Такі автори, як М.В. Мельник, А.С. Пантелеев, А.Л. Звездин трактують внутрішній контроль, як форму зворотнього зв'язку, по засобах якого орган управління організації отримує необхідну інформацію про дійсний стан об'єкта, яким управляють і реалізації управлінських рішень.

Внутрішній контроль – стверджує М.Д. Корінько, – це система заходів, визначених керівництвом підприємства та здійснюваних на підприємстві з метою найбільш ефективного виконання усіма працівниками своїх обов'язків щодо забезпечення та здійснення господарських операцій. Внутрішній контроль визначає законність цих операцій та їх економічну доцільність для зазначеного підприємства.

Згрупуємо всі визначення внутрішнього контролю для дослідження загальної думки авторів, щодо його сутності (табл. 1).

Таблиця 1

Підходи до трактування сутності внутрішнього контролю

Трактування внутрішнього господарського контролю	Автори
Система	Андреев В.Д., Корінько М.Д.
Вид контролю	Солодов А.К.
Форма зворотнього зв'язку	Мельник М.В., Пантелеев А.С., Звездин А.Л.
Процес перевірки	Загородній А.Г., Вознюк Г.Л., Партин Г.О.

Більшість авторів розглядають внутрішній контроль, як процес перевірки та форму зворотнього зв'язку. Тобто об'єднавши погляди авторів можна зробити висновок, що внутрішній контроль – це система заходів та процес перевірки виконання всіх управлінських рішень господарської діяльності в цілях ефективного проведення бізнесу, захисту активів, попередження помилок, охайності облікових перевірок та своєчасного надання фінансової інформації та запобігання кризовим ситуаціям, які можуть призвести до банкрутства підприємства.

Список використаних джерел

1. Белік В.Д. Внутрішній контроль: проблеми трактувань в науковій літературі.
2. Бутинець Т.А. Внутрішній контроль виробничої діяльності підприємства: управлінський підхід / Т.А. Бутинець. – Вісник ЖДТУ. – 2008. – № 1(43) С. 28-32.
3. Нападовська Л.В. Внутрішньогосподарський контроль в ринковій економіці. Монографія / Л.В. Нападовська. – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2000. – 224 с.

УДК 334.021: 378.4

Мороз Володимир, д.держ.упр.,
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний університет»

ТРАНСКОРДОННЕ СПІВРОБІТНИЦТВО У ГАЛУЗІ ОСВІТИ, ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВЗАЄМОДІЇ ВНЗ З БІЗНЕСОМ

У тезах розглядаються можливості транскордонного співробітництва з країнами Вишеградської групи у галузі освіти. Пропонується розглянути можливість використання досвіду запровадження та реалізації програм подвійного диплому, як інструменту підвищення ефективності взаємодії освіти та бізнесу. Тези містять деякі теоретичні узагальнення щодо взаємозв'язку виробничого потенціалу підприємства з системою його кадрового потенціалу. Крім того, тези містять висновки щодо напрямів розвитку транскордонного співробітництва у галузі освіти з прийняттям до уваги її взаємозв'язків з бізнесом.

Дослідження проблематики транскордонного співробітництва, як вектору розвитку малого і середнього бізнесу України з країнами V-4, не може бути зведено виключно до питань суто економічного змісту, адже розвиток суб'єктів

господарювання є лише результатом реалізації природних та створених потенціалів. У межах економічної наукової думки серед основних потенціалів підприємства традиційно виділяють виробничий потенціал, який безумовно не може бути розглянутий на рівні єдиного потенціалу організації, хоча і містить в собі певні резерви для розвитку підприємства. Досить просте за формою свого подання та порівняно повне за змістом визначення виробничого потенціалу ми можемо зустріти у Й.М. Петровича який тлумачить відповідну категорію через сукупність виробничих (матеріальних і трудових) ресурсів підприємства (фірми), які можуть бути використані для реалізації цілей виробничого підприємництва [1]. Досить схоже до вище наведеного за своїм змістом визначення, ми можемо зустріти в Економічній енциклопедії за редакцією С.В. Мочерного, у межах якої відповідна категорія подається через сукупність виробничих ресурсів з урахуванням їх обсягу, структури, технічного рівня та якості. На переконання автора визначення, вирішальним елементом виробничого потенціалу є людина праці з її рівнем освіти, кваліфікації, трудовими навичками, творчими і підприємницькими здібностями. Від кількості та якості сукупної робочої сили, зайнятої у сфері матеріального виробництва, рівня її організованості, дисциплінованості, трудової активності залежить продуктивна сила всього виробничого потенціалу суспільства [2]. Наведені визначення не вичерпують всього різноманіття прояву змісту категорії виробничого потенціалу, хоча і характеризують її основні риси. За результатами аналізу змісту тлумачень виробничого потенціалу, можемо визначити такі характерні риси у його позиціонуванні: виробнича потужність; сукупність факторів або елементів виробництва; комплекс ресурсів поєднаних у процесі виробництва; стратегічний потенціал підприємства. Кожен з цих напрямів має своє компетенційне поле у визначенні категоріального змісту виробничого потенціалу, а отже є самостійним напрямом у межах економічної наукової думки. Разом з тим, майже кожен з наведених вище напрямів дослідження виробничого потенціалу передбачає розгляд людини, з її трудовими можливостями, на рівні одного з основних елементів системи виробничого потенціалу підприємства. Така точка зору не є новою для наукової думки. Наприклад, Т.С. Хачатуров, досліджуючи проблематику змісту виробничого потенціалу та його розвитку, прийшов до висновку, що виробничий потенціал складається з виробничих фондів та кваліфікованих кадрів [3]. Цікаво, що на значущість кадрів в системі виробничого потенціалу свого часу звернули увагу В.М. Архипов, Є.Б. Фігурнов, С.А. Хейман та багато інших вчених. Складність розгляду питання позиціонування людини в системі виробничого потенціалу підприємства полягає у тому, що людина, з одного боку, може бути розглянута на рівні одного з структурних елементів системи виробничого потенціалу, тобто є об'єктом впливу з боку керуючих підсистем, а з іншого, людина є творцем більшості з елементів виробничого потенціалу. Приймаючи до уваги той факт, що порушена

нами проблематика має безліч можливих напрямів в організації наукових пошуків, вважаємо за необхідне зосередити увагу саме на людині та її трудових можливостях, адже людина є не лише домінуючим елементом системи виробничого потенціалу підприємства, а і основним джерелом його розвитку.

Повертаючись до проблематики транскордонного співробітництва, як вектору розвитку малого і середнього бізнесу України, саме через призму людини як елемента виробничого потенціалу, питання формування її трудових можливостей набуває неабиякої значущості. На наше переконання, саме від рівня розвитку людини та її вмотивованості до продуктивної праці залежить не лише ефективність діяльності окремого підприємства, а і всієї економічної системи в цілому. Питання розвитку людини може бути розглянуто через призму її соціалізації, виховання, освіти, набуття та реалізацію практичного досвіду тощо. Кожен з цих напрямів потребує на відповідне наукове обґрунтування, а отже заслуговує на окрему увагу дослідників. У межах цієї публікації ми не ставимо за мету проводити ґрунтовний аналіз кожного із зазначених напрямів, а лише зупинимось на деяких аспектах формування трудових можливостей людини під час отримання нею фахової освіти. Зазначена проблематика буде нами розглянута в контексті можливості використання Україною потенціалів транскордонного співробітництва з країнами Вишеградської групи у межах культурно-гуманітарного співробітництва, а саме того його напрямку який безпосередньо пов'язаний з освітою. Наші вподобання щодо країн Вишеградської четвірки обумовлені, перш за все тим, що само ці країни, з одного боку, мають міцні соціокультурні, історичні, гуманітарні тощо зв'язки з Україною, а з іншого – набули досвіду інтеграції у євроатлантичний простір. Про важливість досвіду Польщі, Чехії, Угорщини та Словаччини для України свідчить і той факт, що Президент України П.О. Порошенко, під час своєї зустрічі з делегацією країн Вишеградської групи в Києві, висловив сподівання щодо можливості трансформації Вишеградського об'єднання з формату чотирьох країн до формату п'яти країн за участю України [4]. Під час зустрічі, Віце-прем'єр-міністр, міністр закордонних справ Словаччини М. Лайчак, що кожна країна Вишеградської четвірки візьме на себе певний напрям реформ в Україні і сконцентрується на їх реалізації, наприклад Словаччина відповідатиме за енергетичний сектор реформ в Україні, Польща – за децентралізацію, реформу місцевого самоврядування та управління публічними фінансами, Чехія – за громадянське суспільство, освіту та засоби масової інформації, Угорщина – за економічну політику, розвиток малого та середнього бізнесу і впровадження зони вільної торгівлі між Україною та ЄС. Саме ці напрями, на думку учасників делегації Вишеградської групи мають стати пріоритетними на шляху європейської інтеграції України. Слід звернути увагу, що питання освіти було названо серед основних напрямів в організації співпраці України з країнами V4, отже його розгляд є актуальним, як в контексті змісту міжнародного

співробітництва та перспектив його розвитку, так і з огляду на практичну значущість сфери освіти для підвищення ефективності функціонування малого і середнього бізнесу в Україні.

Приймаючи до уваги вище викладене можемо сформулювати такі основні висновки щодо напрямів розвитку транскордонного співробітництва у галузі освіти.

По-перше, найбільш перспективним та таким, що забезпечує відносно швидку рефлексію щодо зміни якості об'єкту управління, є напрям запровадження так званих програм подвійного диплому. На наше переконання, організація співпраці з країнами Вишеградської групи саме за цим напрямом, дозволить не лише підвищити якість підготовки майбутніх фахівців, а і вплине на якість освітнього середовища у межах країни. Слід звернути увагу, що окремі ВНЗ України розпочали діяльність за відповідним напрямом, але нажаль ця діяльність не набула свого розвитку. У якості одного з останніх прикладів в організації роботи за програмою подвійного диплому, можемо виділити Національний технічний університет «Харківський політехнічний університет» який 14.05.2015 р. уклав з Університетом соціальної психології і гуманітарних наук (Польща) Угоду про міжнародну співпрацю у галузі створення та реалізації програми подвійного диплому бакалаврського рівня за спеціальністю «Психологія» [5].

По-друге, міжнародна співпраця у галузі освіти повинна відбуватись не лише в контексті організації міжнародних конференцій та обміну делегаціями викладачів та студентів між університетами, а перш за все за напрямом виконання спільних науково-дослідних та конструкторських робіт у тому числі і на рівні студентської молоді. Наприклад, на інституціональному рівні слід запровадити норму, яка зобов'язувала б або (та) заохочувала б учасників освітнього процесу до організації спільних проектів із зарубіжними партнерами. Пропонуємо розглянути норму, відповідно до якої студент, який претендує на отримання диплома магістра з відзнакою, повинен виконати дипломну роботу у співпраці з колегою з іншої країни, або пройти виробничу практику за кордоном. Слід звернути увагу, що у вищих навчальних закладах Республіки Казахстан відповідна норма не лише обговорюється, а вже і вступила в дію в окремих ВНЗ.

По-третє, з огляду на розширення автономії вітчизняних ВНЗ, питання розвитку транскордонного співробітництва у галузі освіти, наприклад за тими напрямами які були запропоновані вище, можуть бути розглянуті на університетському рівні. На нашу думку саме університетський рівень в організації співпраці із зарубіжними ВНЗ є найбільш ефективним, як з огляду на організацію взаємодії між університетами, так і в контексті практичної спрямованості очікуваних результатів. Разом з тим, слід розуміти, що національне інституціональне середовище, так само як і дії органів публічної

влади, суттєво впливають на динаміку розвитку транскордонного співробітництва, у тому числі і в освітянській галузі.

Вище наведені висновки не вичерпують всієї глибини змісту порушеної проблематики, а лише сприяють розвитку наукової дискусії навколо змісту розглянутого питання. Серед перспективних напрямів в організації наукових пошуків, слід вважати ті з них, зміст яких пов'язано з організацією діяльності так званих акселераторів, бізнес-інкубаторів та коворкінг-хабів. На нашу думку, саме ці форми в організації підтримки стартапів студентської молоді з боку ВНЗ та бізнесу, у тому числі і в міжнародному форматі (міжнародна співпраця між університетами та бізнесом), можуть надати потужного поштовху не лише для розвитку транскордонного співробітництва у галузі освіти та бізнесу, а у тому числі і для розвитку соціально-економічної системи країни в цілому.

Список використаних джерел

1. Економіка виробничого підприємництва: навч. посібн. / (Петрович Й.М., Будіщева І.О., Устінова І.Г. та ін.); за ред. Й.М. Петровича. – К.: Знання, 2002. – 405 с.
2. Матковський Р.Б. Виробничий потенціал / Р.Б. Матковський // Економічна енциклопедія: у трьох томах. Т.1 / Редкол.: ... С.В. Мочерний (відп.ред.) та ін. – К.: Видавничий центр «Академія», 2001. – 864 с.– С. 196.
3. Хачатуров Т.С. Економіка підприємства / Хачатуров Т.С., Суша Г.З., Оноприенко Г.К. – М.: Высшая школа, 2008. – 370 с.
4. Президент України провів зустріч з делегацією Вишеградської групи [електронний ресурс] / Новини: основні новини від 16.12.2014 р. // Офіційне інтернет-представництво Президента України. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/news/31926.html>
5. Соглашение о международном сотрудничестве между НТУ «ХПИ» и SWPS в области создания и реализации программы двойного диплома бакалаврского уровня по специальности «Психология» [електронний ресурс] / Кафедра педагогики и психологии управления социальными системами // Национальный технический университет «Харьковский политехнический институт». – Режим доступа: <http://web.kpi.kharkov.ua/ppuss/ru/universitet-sotsialnoj-psihologii-i-gumanitarnyh-nauk-swps-polsha/>

ПРОГРАМИ ПОДВІЙНОГО ДИПЛОМУ, ЯК ЕЛЕМЕНТ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

У тезах розглядаються переваги програми подвійного диплому щодо розвитку трудового потенціалу вищих навчальних закладів, як одного з напрямів в організації транскордонного співробітництва. Пропонується у межах адміністративно-правового механізму державного управління розвитком трудового потенціалу вищих навчальних закладів встановити норму щодо обов'язковості наявності програм подвійного диплому у кожному вітчизняному ВНЗ. Крім того, тези містять деякі теоретичні узагальнення щодо місця та ролі адміністративно-правового механізму державного управління у розвитку трудових можливостей науково-педагогічних кадрів.

Проблематика розвитку взаємовідносин України, особливо в контексті європейського вектору розвитку країни, з іншими державами світу, з огляду на свою складність та багатогранність прояву, може бути розглянута у якості об'єкту наукового дослідження у межах більшості галузей наукового знання. Наприклад, міжнародні відносини, у тому чи іншому контексті позиціонування свого змісту, досить органічно вбудовані до правої, економічної, соціологічної, філософської, історичної тощо галузей знань. Кожна з цих галузей має своє компетенційне поле щодо напрямів організації наукових досліджень проблематики міжнародних зв'язків та особливостей їх прояву. Питання взаємовідносин України з іншими країнами світу постійно перебувають у межах наукової уваги дослідників. Слід звернути увагу, що порушена проблематика є не лише об'єктом розгляду для переважної більшості гуманітарних наук, а і має багаторівневу та складну систему позиціонування предметів наукових досліджень. У межах цієї публікації ми зупинимось на питаннях міжнародного співробітництва України, перш за все з країнами Вишеградської групи, у сфері освіти з прив'язуванням відповідної проблематики до компетенції державно-управлінської науки, як такої, що має міжгалузевий та комплексний характер. Саме гнучкість науки «Державне управління» щодо змісту своєї галузі та об'єктна-предметного спрямування, дозволяє розглядати майже будь-яку проблематику гуманітарного знання на міждисциплінарному рівні. На переконання В.Я. Малиновського «юридичні, політичні, філософські, економічні, історичні, соціологічні, психологічні та інші суспільні науки обмежуються вивченням лише частини управлінських проблем, виходячи з дослідження притаманного їм об'єкта знань. Ось чому виникла нагальна потреба в існуванні

такої специфічної науки, яка б повністю зосереджувалася на зазначених проблемах і досліджувала їх комплексно» [1, с. 183]. Отже, аналіз змісту проблематики розвитку трудового потенціалу вищих навчальних закладів (ВНЗ) України та пошук дієвих механізмів державного управління процесом підвищення його конкурентоспроможності та ефективності використання, не лише може бути розглянутий у межах науки «Державне управління», приймаючи до уваги її компетенцію та галузеву спрямованість, а і повинен бути здійснений з огляду на практичну значущість отриманих результатів, як для окремої галузі, так і для суспільства в цілому.

Не дивлячись на той факт, що головною метою ухвалення Вишеградської декларації була названа інтеграція Польщі, Чехії, Угорщини і Словаччини до євроатлантичних структур, питання культурно-гуманітарного змісту, не можуть бути розглянуті в осторонь від питань інтеграції країн з ЄС і НАТО, тим більше, що програмна мета Вишеградської четвірки в цілому була досягнута. Про зміну акцентів у співпраці країн Вишеградської групи може свідчити і факт формування Міжнародного Вишеградського фонду. У спільній заяві голів урядів Вишеградської четвірки від 29.01.2014 року, яка була оприлюднена за результатами зустрічі у Будапешті, констатовано, що країни-підписанти і далі готові «мобілізувати Міжнародний Вишеградський фонд для фінансування проектів підтримки розвитку громадянського суспільства в Україні, сприяти міжлюдським контактам та пропонувати програми навчання у країнах В4 для українських студентів» [2]. Отже, цілком очевидно, що сфера освіти не лише позиціонує на рівні уваги відповідних країн, а і перебуває у межах кола компетенції діяльності їх інститутів.

Вище ми звернули увагу на можливість розгляду проблематики розвитку трудового потенціалу ВНЗ, як одного з елементів системи освіти, у межах галузі державно-управлінської науки. Приймаючи до уваги той факт, що державно-управлінська наука за колом своєї компетенції є порівняно розгалуженою та всеохоплюючою галуззю знань, вважаємо за необхідне конкретизувати напрям нашого наукового пошуку, принаймні у межах цієї публікації, на рівні механізмів державного управління розвитком трудового потенціалу ВНЗ з акцентуванням уваги на можливостях адміністративно-правових та адміністративно-організаційних методів державного управління щодо його розвитку. Під адміністративно-правовими методами державного управління ми розуміємо «способи та прийоми безпосереднього і цілеспрямованого впливу органів державного управління (посадових осіб) на підпорядковані їм об'єкти управління» [3, с. 36]. У межах наукової літератури серед форм прояву основних адміністративно-правових методів зазвичай визначають» видання нормативних актів управління, видання індивідуальних (ненормативних, адміністративних) актів управління; проведення організаційних заходів; здійснення матеріально-технічних операцій [4, с. 135]. Отже, використання державою адміністративно-

правових методів щодо управління розвитком трудового потенціалу ВНЗ може бути подано як процес практичної діяльності органів державної влади (управлінське рішення посадових осіб або її волевиявлення) за напрямом формування та реалізації цілей державного управління щодо відповідного об'єкту державно-управлінського впливу та забезпечення їх досягнення.

Приймаючи до уваги вище викладене можемо сформулювати такі основні висновки.

По-перше, у якості одного з об'єктів державно-управлінського впливу на сферу освіти може бути розглянутий трудовий потенціал вищих навчальних закладів, розвиток якого перебуває не лише у компетенції безпосередньо самих інституцій освіти, а у тому числі і у межах предмету уваги органів державної влади. З огляду на діалектику зв'язку трудового потенціалу ВНЗ з суспільно-економічною системою держави, його розгляд в контексті суб'єктно-об'єктних відносин державного управління є не лише можливим, а і значущим, адже саме від якості трудових можливостей суб'єктів навчально-виховного процесу залежить якість, а відповідно і конкурентоспроможність, об'єктів відповідного процесу. Слід звернути увагу, що порушене питання повинно бути розглянуто через призму у тому числі і наукової економічної думки. На наше переконання зв'язок між якістю суб'єкта та об'єкта навчально-виховного процесу має не лише управлінське, педагогічне, соціологічне тощо підґрунтя, а у першу чергу і економічний контекст.

По-друге, в контексті організації та розвитку міжнародного співробітництва, у тому числі і у освітній сфері, заслуговують на увагу елементи адміністративно-правового механізму державного управління трудовим потенціалом ВНЗ. Саме через встановлення норм, та правил діяльності закладів освіти держава встановлює стандарти надання освітньої послуги та визначає певні алгоритми її надання. У якості одного з перспективних щодо практики своєї реалізації та очікуваного результату, може бути розглянутий той аспект адміністративно-правового механізму державного управління трудовим потенціалом ВНЗ, зміст якого пов'язаний з впровадженням так званих програм подвійного диплому. Цей крок є найбільш актуальним саме в контексті організації співпраці з країнами В4 в освітній сфері. Адже країни Вишеградської групи, з одного боку, мають традиційно зв'язки з Україною та її освітніми інституціями, а з іншого – накопичили досвід співпраці з провідними науковими та освітніми школами світу. Саме через досвід освітніх інституцій країн Вишеградської четвірки, національна система освіти, а відповідно і трудовий потенціал ВНЗ, може отримати нового поштовху щодо свого подальшого розвитку.

По-третє, держава, шляхом використання інструментарію адміністративно-правового механізму державного управління може встановити норми щодо обов'язковості наявності серед освітніх програм вітчизняних ВНЗ, таких з них,

навчання за якими передбачає отримання студентами дипломів відразу двох ВНЗ (диплом вітчизняного ВНЗ та диплом ВНЗ який є партнером у межах програми подвійного диплому). Наявність таких програм дозволить студентам не лише отримувати конкурентоспроможні знання за межами вітчизняної системи освіти, а і створить умови для розвитку якості трудового потенціалу відповідних ВНЗ. Наслідком такого розвитку стане не лише нова якість освітньої послуги, а перш за все, нова якість рівня підготовки конкурентоспроможних фахівців.

Вище наведені висновки не вичерпують всієї глибини змісту порушеної проблематики, а лише створюють передумову для розгортання наукової дискусії щодо можливості запровадження програм подвійного диплому, як елементу механізму державного управління розвитком трудовим потенціалом ВНЗ.

Список використаних джерел

1. Малиновський В.Я. Державне управління / Малиновський В.Я. – К.: Атіка, 2003. – 576 с.
2. Культурно-гуманітарне співробітництво між Україною та Словаччиною: гуманітарне співробітництво [електронний ресурс] / Україна та Словаччина // Посольство України в Словацькій Республіці. – Режим доступу: <http://slovakia.mfa.gov.ua/ua/ukraine-sk/culture>
3. Ківалов С.В. Адміністративне право України: навчально-методичний посібник / С.В. Ківалов, Л.Р. Біла. – Одеса: Юридична література, 2002. – 312 с.
4. Битяк Ю.П. Адміністративне право України: підручник / Ю.П. Битяк, В.В. Богцький. – Х.: Видавництво «Право», 2001. – 528 с.

**Мухіна Ірина,
Заблоцька Ірина**

Волинський інститут економіки та менеджменту

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ НА ЗОВНІШНІХ РИНКАХ

Зростання економіки будь-якої держави потребує сприятливих ринкових умов для бізнесу та активного підключення інвестиційних та інноваційних факторів в економічне життя, що передбачає системне посилення конкурентних переваг порівняно з іншими країнами світу і сприяє збільшенню надходження прямих іноземних інвестицій.

Конкурентоспроможність економіки перебуває у центрі уваги економістів та урядовців, оскільки якість оцінок і ступінь відповідності сучасним

економічним реаліям суттєво позначаються на ґрунтовності стратегічних рішень держави на всіх рівнях економіки.

Забезпечення високого рівня конкурентоспроможності економіки є стратегічною метою уряду будь-якої країни світу. Без створення конкурентоспроможної, інноваційно спрямованої моделі економіки не можна гарантувати стабільне економічне зростання та покращення життя населення [1].

Відносні недоліки української економіки наступні:

- 1) низький загальний рівень етики бізнесу компаній;
- 2) недостатня прозорість державної політики;
- 3) організована злочинність;
- 4) низька якість доріг;
- 5) розтрата суспільних коштів;
- 6) низька тривалість життя.

Україна, як і країни, що розвиваються, спеціалізується на експорті товарів із низьким ступенем обробки. До того ж українські товари з відносно високим ступенем обробки споживають переважно в країнах СНД (насамперед у Росії), однак на ринках розвинених країн українська продукція з порівняно високим ступенем обробки є здебільшого неконкурентоспроможною через низьку якість.

Попри те, що частка торгівлі з Європейським Союзом (ЄС) у зовнішньоторгівельному обігу зростає, товарна структура українського експорту не наближається до структури експорту з ЄС - Україна експортує до ЄС сировину і товари з низьким ступенем обробки, тоді як імпортує в основному технологічно складні товари [2].

В цілому підвищення конкурентоспроможності української економіки та перехід на інноваційний шлях розвитку є ключовим завданням державної економічної політики, головною метою якої є створення передумов до вступу України в ЄС зі зменшенням розриву у рівні життя.

Рівень конкурентоспроможності України на сучасному етапі є дуже низьким. Не зважаючи на значний природний, інтелектуальний та інноваційний потенціали, Україна не використовує свої конкурентні переваги у зв'язку з відсутністю належної структури та технологічною відсталістю виробництва, низькою якістю державних інституцій та високим рівнем корупції тощо.

Бюрократизація та корумпованість сфери економічного регулювання, незахищеність базових громадянських та економічних інтересів суб'єктів господарювання практично зводять нанівець можливість створення конкурентного ринку в Україні. Крім того, непривабливий імідж України, який утворився у світі у зв'язку з високим рівнем корупції, злочинності, розвитком "тіньової" економіки знищує бажання підприємців організувати свою діяльність на вітчизняному ринку.

Відсутність комплексних реформ у податковій, бюджетній та судовій системі перешкоджає здійсненню активної підприємницької діяльності в Україні, стримує приплив потенційних довгострокових іноземних інвестицій. Як наслідок, економічна криза в державі поглиблюється.

За таких умов конкурентоспроможна модель економіки є безальтернативним напрямом економічної стратегії України. Для цього, перш за все, необхідно [3]:

1. Визначити сфери відповідальності державних органів влади та громадських організацій щодо забезпечення реалізації стратегії побудови конкурентоспроможної моделі економіки.

2. Забезпечити сприятливі організаційно-правові умови функціонування бізнесу, зокрема, спрощення системи реєстрації, ліцензування та звітності, розробка законодавчої бази щодо захисту прав власності інвесторів тощо.

3. Активізувати діяльність держави та підприємницьких структур щодо розвитку інфраструктури в Україні.

4. Стимулювати приплив вітчизняних та іноземних інвестицій в стратегічні для України галузі економіки.

5. Заохочувати інноваційні процеси шляхом надання безпроцентних та пільгових позик та грантів як науково-дослідницьким інститутам та організаціям, так і окремим вченим, здійснення прямого державного замовлення на інноваційну продукцію, вжиття заходів на підтримку міжнародної науково-технологічної кооперації тощо.

6. Здійснення всебічного розвитку людського капіталу та підвищення фаховості трудових ресурсів.

Отже, оцінка конкурентоспроможності національної економіки відіграє велику роль у становленні та розвитку самої держави. За допомогою певних показників можна визначити загальний рівень розвитку держави, основні проблеми та перспективи розвитку. На сьогоднішній день Україна займає досить низькі позиції щодо конкурентоспроможності національної економіки. Дане відставання пов'язане з великою кількістю негативних економічних, політичних та соціальних чинників. Проте існують перспективи розвитку української економіки як на внутрішньому так і на зовнішньому ринках.

Список використаних джерел

1. Белейченко О.Г. Чинники впливу на конкурентоспроможність економіки / О.Г. Белейченко // Економіка та держава. – 2009. - №8. – с. 33-35

2. Крищенко Д.В. Визначення рівня конкурентоспроможності української економіки / Д.В. Крищенко // Зовнішня торгівля: право та економіка. – 2008. - №4. – с. 51-57

3. Розгон І.В. Сучасні чинники впливу на конкурентоспроможність економіки / І.В. Розгон // Економіка та держава. – 2009. - №10. – с. 30-31

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ

Транскордонне співробітництво (ТКС) - специфічна сфера сучасних міжнародних і міждержавних стосунків, яка, у відповідності до Закону України «Про транскордонне співробітництво» (2004 р.), являє собою спільні дії, спрямовані на встановлення і поглиблення економічних, соціальних, науково-технічних, екологічних, культурних та інших відносин між територіальними громадами, їх представницькими органами, місцевими органами виконавчої влади України та територіальними громадами, відповідними органами влади сусідніх держав у межах компетенції, визначеної їх національним законодавством.

Транскордонні відносини і транскордонне співробітництво – невід’ємна складова, підсистема цілісної системи сучасних міжнародних відносин. Водночас відносини транскордонного співробітництва – це специфічна сфера міжнародних і міждержавних стосунків, яка здійснюється і розвивається на основі чітких критеріїв і принципів. Аналіз розвитку системи транскордонних відносин в умовах поглиблення інтеграційних процесів дозволяє констатувати, що транскордонне співробітництво в Європі зараз зазнає системних якісних змін. З одного боку, в межах розширеного 2004 року з 15 до 25 країн-учасниць Європейського Союзу, розвинене транскордонне співробітництво вступило в стадію активного здійснення на основі суттєвого пониження бар’єрного характеру внутрішніх для ЄС державних кордонів і стає засобом успішної реалізації спільної регіональної політики, принципу субсидіарності, децентралізації влади тощо, а в ширшому розумінні – розбудови цілісної „Європи регіонів”. З іншого – на нових зовнішніх кордонах ЄС перетворюється на дієвий інструмент формування розширеним Євросоюзом смуги добросусідства та інтенсивного розвитку зв’язків європейської спільноти з усіма прикордонними державами.

Проблема формування системи транскордонного співробітництва за європейськими стандартами в Україні є актуальним питанням теорії і практики європейської інтеграції України. Принципово важливим є, по-перше, системний підхід до реальної розбудови єврорегіональної співпраці і відмова від декларацій та імітації єврорегіонального співробітництва в Україні. По-друге, сьогодні, за умов „пробуксовування” євроінтеграції України, саме розбудова європейського рівня транскордонного співробітництва може стати серйозною

конкретною презентацією європейських намірів України, по суті – першим реальним кроком узгодження інтересів ЄС і України. Важливо також підкреслити, що транскордонне співробітництво є складовою регіональної політики ЄС, норми і принципи якої загальноприйняті в країнах Євросоюзу.

Транскордонна співпраця є одним із найперспективніших напрямків співробітництва, оскільки дозволяє на локальному рівні розвивати добрі взаємини між сусідніми державами, спільно вирішувати поставлені проблеми. А саме:

- розбіжність мети співробітництва сусідніх держав;
- неузгодженість нормативно-правової бази країн;
- розходження між адміністративними системами держав, оскільки більшість країн пройшли процес децентралізації, а Україна залишається централізованою країною;
- високі митні тарифи, які перешкоджають двостороннім відносинам;
- існування візового режиму для громадян України;
- слабкий розвиток виробничої кооперації між підприємствами сусідніх країн, відсутність конкуренції, існування тіньової економіки.

Для розв'язання існуючих проблем існують наступні шляхи їх вирішення:

- розробка нормативно-правової бази у сфері транспорту, торгівлі, податків та місцевого самоврядування прикордонних територій;
- розробка спільних пільгових тарифів, які були б вигідними для обох країн і сприяли б їхньому співробітництву;
- побудова нових пунктів пропуску та реконструкція діючих для збільшення їх потужності;
- для спрощення процедури перетину кордону необхідно також запровадити механізм загального контролю, що дозволить скоротити час огляду однієї одиниці транспорту;
- запровадження безвізового режиму для громадян України;
- надання місцевим органам влади, особливо прикордонних територій більше повноважень у сфері транскордонного співробітництва;
- підвищити рівень розвитку інституційної інфраструктури транскордонного співробітництва, підготовки кадрів для системи транскордонного співробітництва.

Не менш важливим, з погляду надання транскордонному співробітництву необхідного динамізму та поширення є суттєва децентралізація влади та проведення в Україні адміністративно-територіальної реформи. Першим кроком на цьому шляху має стати докорінна трансформація принципів функціонування бюджетної системи, спрямована на перехід до акумулювання переважної частини фінансових ресурсів, що надходять до бюджетів різних рівнів, безпосередньо у місцевих бюджетах, причому тих регіонів, де ці кошти були зібрані. В подальшому, на місцевий рівень варто передати і переважну частину

адміністративно-управлінських повноважень, у тому числі і щодо вибору пріоритетів міжнародної діяльності регіонів, включаючи окреслення основних напрямів їх транскордонного співробітництва.

Таким чином, основною метою державної політики України в частині розвитку транскордонного співробітництва, має стати переведення більшої частини управлінських повноважень щодо здійснення транскордонної діяльності на рівень місцевих органів державної влади, а в подальшому – на щабель органів місцевого самоврядування. Основна функція, яка при цьому повинна залишатися за міністерствами та відомствами, дотичними до проблем транскордонного співробітництва (Мінекономіки, МЗС, Мінрегіонбуду), має стосуватися відстоювання інтересів українських учасників транскордонного співробітництва у відповідних міжнародних інституціях, зокрема тих, що беруть участь у фінансуванні транскордонних проектів та підтримці транскордонних ініціатив місцевої влади.

Список використаних джерел

1. Закон України „Про транскордонне співробітництво”, 24 червня 2004 року. № 1861-IV.
2. Засадко В. Розвиток транскордонного співробітництва України в контексті європейської політики сусідства / В.В. Засадко // Стратегічні пріоритети: науково-аналітичний щоквартальний збірник / Нац. ін-т стратег. дослідж. - К., 2010. - № 2.
3. Щерба Г.І. Соціологічні дослідження розвитку українсько-польського транскордонного співробітництва / Г.І. Щерба // Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки. Зб.наук. праць. – К.: Фенікс, 2008.
4. Нагорна І. В. Транскордонне співробітництво як напрямок євро інтеграційних процесів в Україні [<http://www.library.oridu.odessa.ua/library.exe>]

УДК 330.101

Пенцак Євген, к.ф.-м.н.

Національний університет «Києво-Могилянська Академія»

МОДЕЛІ НЕЦІНОВИХ ФАКТОРІВ ВПЛИВУ НА РІВНОВАГУ НЕША В МОДЕЛІ КОНКУРЕНЦІЇ БЕРТРАНА

Класична модель конкуренції Бертрана в умовах дуополії передбачає опис впливу цін диференційованих товарів конкурентів на їх рівноважні обсяги продаж [1]. Модифікації класичної моделі Бертрана набули найширшого застосування в сучасній теорії індустріальної організації. Припустимо, що фірми

1 та 2 вибирають ціни p_1 та p_2 , відповідно. Тоді попит споживачів на ці товари визначається згідно до формули

$$q_i(p_i, p_j) = a - p_i + bp_j, \quad (1)$$

де коефіцієнт b вказує на міру взаємозамінності товарів [2]. Проте такі нецінові фактори впливу на обсяги продаж, як реклама, просування товарів, інвестиції в дослідження та розвиток, інновації тощо дозволяють більш ефективно витратити ресурси компанії для оптимізації її прибутку в умовах конкуренції.

У роботі ставиться питання знаходження рівноваги Неша в умовах цінової дуополістичної конкуренції на ринку диференційованих товарів у припущенні, що загальний обсяг інвестицій в рекламу товарів впливає на зміщення кривої попиту вправо для кожного товару, причому пропорційно до відповідних інвестицій кожної з фірм-конкурентів. Таким чином кожна компанія, намагаючись максимізувати свій прибуток і враховуючи стратегічні дії конкурента, може знайти таке положення рівноваги Неша, при якому їй вже далі не вигідно ні змінювати ціну на свою продукцію, ні змінювати обсяг інвестицій в рекламу.

Запропонований підхід дозволить компаніям на конкурентному ринку диференційованих товарів оптимально розподіляти бюджет компанії на управління неціновими факторами впливу на обсяги продаж, забезпечуючи більш ефективну співпрацю між маркетинговим, економічним та фінансовим підрозділами компанії.

Список використаних джерел

1. Гел Веріан Мікроекономіка: проміжний рівень. Сучасний підхід. Пер. з англ. — К.: Видавництво "Лібра", 2006, 632 с.
2. Singh N., Vives X. Price and quantity competition in a differentiated duopoly. *Rand Journal of Economics*, 15, 546-554, 1984

УДК 631.11:336.226.4

Синявська Любов, к. е. н., доцент
Львівський національний аграрний університет

СПРОЩЕНА СИСТЕМА ОПОДАТКУВАННЯ ДЛЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРОВИРОБНИКІВ

Фіксований сільськогосподарський податок було запроваджено відповідно до розпорядження Президента України від 1 грудня 1998 року з метою

зупинення спаду, стабілізації і нарощування агропромислового виробництва, забезпечення продовольчої безпеки держави.

Введення цього податку сприяло зменшенню податкового тиску на виробника сільськогосподарської продукції. Разом з тим Закон передбачив суттєве спрощення механізму нарахування та сплати податків, оскільки фіксований сільськогосподарський податок замінив чотири податки та вісім зборів.

Чинний спеціальний режим прямого оподаткування не позбавлений недоліків і механізм його справляння потребує удосконалення.

Запровадження ФСП в Україні, без сумніву, мало низку позитивних моментів:

1. зниження податкового навантаження на сільськогосподарських товаровиробників;
2. зростання рівня сплати податкових платежів;
3. спрощення механізмів нарахування, обліку розрахунків та сплати податків;
4. стабілізація бази оподаткування та оптимізація строків сплати;
5. створення умов оподаткування, за яких відсутня мотивація до приховування результатів господарювання тощо.

Про те, аналіз наукових праць з проблем оподаткування свідчить, що ФСП з початку його запровадження і до теперішнього часу не виконує притаманну йому функцію, не сприяє стимулюванню розвитку товаровиробників. З огляду на стан галузі в кінці 90-х років такий крок виправдовував себе. Але через часті зміни в законодавстві накопичився цілий ряд недоліків.

Одним із прогалин з часів запровадження аналізованого податку платники в разі перевищення ними обсягів реалізації покупних товарів, робіт та послуг за рік 25 % від їх валового доходу, лише з наступного року переходять на загальну систему оподаткування. Така норма Податкового кодексу України не лише дозволяє але й стимулює використання цього спецрежиму прямого оподаткування холдингами з метою формування «законних» схем ухилення від сплати значної частини податків.

Недосконалою є база грошової оцінки угідь. Основною проблемою існуючого підходу визначення бази оподаткування, а отже і розміру фіксованого сільськогосподарського податку, є недосконалість методики розрахунку вартості сільськогосподарських земель, її розмір залежить від показників, що відображають продуктивність землі, а саме: ґрунтової родючості, технологічних властивостей ґрунту та місця розташування об'єкта оцінки [1, с.90]. Як відомо з економічної теорії, величина доходу, одержуваного господарюючим суб'єктом, отже, його здатність до сплати податку залежить від багатьох факторів. Найважливішим із них є забезпеченість необхідними для цього економічними ресурсами: природними, трудовими, капіталом, досягненнями науки й техніки,

підприємницькою здатністю. Оскільки все податкове навантаження перекладено на землю, то і порушується принцип справедливості в оподаткуванні [3, с.530].

Спрощеною системою користуються не тільки фінансово стійкі господарства, а й ті, що отримують збитки (що є досить поширеною ситуацією в сільському господарстві особливо у формуваннях тваринницького спрямування). Хоча за статистичними даними, у 2007-2012 роках у Львівській області кількість збиткових сільгоспідприємств мала чітку тенденцію до зменшення, проте сума збитку зростає в 4,2 рази.

Окрім вищезазначених вад фіксованому сільськогосподарському податку притаманні й інші погрішності, зокрема:

- розширення тіншового ринку оренди землі (без належного оформлення договірних відносин та сплати відповідних податків),
- виплата заробітної плати (у конвертах, без сплати належних соціальних внесків);
- стрімке зростання податкового навантаження на економіку через виключення зі складу ФСП внесків в пенсійний фонд та фонди соціального страхування (на сьогодні - сплату ЄСВ на загальних засадах).

З 1 січня 2015 року запроваджено збільшення фіксованого сільськогосподарського податку (ФСП) щонайменше у 5,6 разів. Тобто, якщо раніше ФСП (0,15%) брався від нормативної грошової оцінки одного гектару сільськогосподарських угідь, проведеної за станом на 1 липня 1995 року, то тепер він враховує щорічний коефіцієнт індексації. Якщо за нормативною оцінкою 1995 року ФСП в середньому складав близько 6 гривень за гектар, тепер він складає близько 31 гривні. В цілому по країні обсяги сплати фіксованого сільськогосподарського податку зростають, а отже і зростають доходи місцевих бюджетів. Поряд з тим зросло і податкове навантаження на аграрні підприємства.

Вважаємо, що діюча практика застосування ФСП не відповідає сучасним інтересам розвитку українського села. ФСП відіграв позитивну роль у перші роки реформування, але з часом перестав виконувати покладену на нього функцію.

Отже, виходячи з наведених міркувань, функції єдиного прямого податку на даному етапі може взяти на себе земельний податок, який має той самий об'єкт оподаткування, що й нинішня спрощена. Саме цей податок, на нашу думку, і варто залишити як єдиний прямий податок. Це має стосуватися тих сільськогосподарських підприємств, які відповідатимуть встановленим критеріям (зокрема, критерію 75 %).

Список використаних джерел

1. Андрієвський К. Фіксований сільськогосподарський податок в Україні: економіко-правовий аспект / К.Андрієвський // Вісник КНТНУ. - № 6. – С. 86-96

2. Берлач А.І. Нове в оподаткуванні в АПК: яким йому бути // Фінанси України.- 1998. - № 12. - С. 81-87.

3. Дема Д. І. Методичні зміни в системі оподаткування сільськогосподарських товаровиробників у зв'язку з реформуванням їх власності / Д. І. Дема // Проблеми економіки агропромислового комплексу : [кол. монографія] : у 2-х т. / П. Т. Саблук та ін. - К. : ІАЕ, 2005. - Т. 1. - С. 530-534.

4. Жук В.М. Стан та розвиток спеціальних режимів оподаткування аграрного бізнесу / В.М. Жук // Фінанси України. – 2011. - № 7. – С.33-42.

5. Тулуш Л.Д. Податкове регулювання розвитку агропромислового виробництва: [Електронний ресурс]. Режим доступу http://sophus.at.ua/publ/2014_04_17_18_kampodilsk/sekcija_7_2014_04_17_18

УДК: 339.1:631

Східницька Галина, к.е.н.

Львівський національний аграрний університет

МАРКЕТИНГОВЕ УПРАВЛІННЯ У ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ЯК НАПРЯМ ПІДВИЩЕННЯ ЇХ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ

Економічні реформи на селі, вдосконалення відносин власності призвели до значних змін у формах господарювання, в економічних інструментах, які використовують господарі, а відповідно й до нових концепцій діяльності сільськогосподарських підприємств [1, с. 21-29; 3]. Забезпечення економічної та фінансової стабільності в умовах конкурентного середовища потребує вдосконалення принципів і методів формування витрат у сільськогосподарських підприємствах із застосуванням новітніх економічних та інформаційних технологій.

Управління витратами є основою підтримання конкурентоспроможності підприємства. Тому надзвичайно важливо, щоб цей процес організовувався такими спеціалістами, які добре знають потреби споживачів продукції сільськогосподарських підприємств, можливості конкурентів і спроможні приймати правильні рішення тактичного й стратегічного характеру на основі використання можливостей сучасного маркетингу.

Традиційно в Україні в оцінці необхідності вдосконалення управління витратами у діяльності сільськогосподарських підприємств спостерігаємо ретроспективний підхід, який унеможливує оперативне реагування на певну економічну ситуацію в момент її виникнення та прийняття адекватних управлінських рішень. На відміну від вітчизняної, в міжнародній економічній практиці розроблені та широко застосовуються методи оперативного

накопичення, обробки і використання економічної інформації щодо управління витратами та собівартістю продукції. Водночас фундаментальні дослідження щодо маркетингового підходу в сільськогосподарських підприємствах майже не проводяться, хоча саме завдяки йому можна підвищити рівень гнучкості системи менеджменту в процесі діяльності підприємства, спрямованої на збільшення доходів і раціоналізацію витрат.

Незважаючи на широкий діапазон охоплених дослідженнями проблем, багато питань, пов'язаних з удосконаленням процесу управління витратами та прийняття рішень щодо їх оптимізації, залишилися невирішеними і є сьогодні актуальними.

Метою дослідження є оцінка необхідності процесу управління витратами та обґрунтування шляхів його вдосконалення із використанням маркетингового управління в процесі прийняття управлінських рішень у діяльності сільськогосподарських підприємств.

Системне управління витратами в сільськогосподарських підприємствах повинно орієнтуватися насамперед на застосування важелів скорочення непрямих виробничих затрат. Воно передбачає оцінку маржинальної рентабельності та ефективності дії чинних норм і нормативів, діагностику витрат сільськогосподарського підприємства та відхилення їх значень від запланованих, використання методів фінансового планування в господарській діяльності сільськогосподарських підприємств, а також сприяння створенню стимулів для скорочення обсягів непрямих затрат виробництва.

Особливе значення має також планування і контроль прямих затрат виробництва, зокрема сировини, матеріалів, робочої сили. Їх витрати визначаються особливостями використовуваних технологій виробництва продукції рослинництва і тваринництва. Кожному зі сільськогосподарських підприємств важливо налагодити систему контролю прямих і непрямих затрат виробництва. Якщо в ситуації на ринку споживаних ресурсів чи на ринках виробленої продукції спостерігаються зміни, які впливають на фінансово-економічні результати їх діяльності, необхідною стає корекція тактики і стратегії розвитку підприємства.

Процес управління витратами має комплексний характер. Використання матеріальних, земельних, фінансових, інформаційних, енергетичних, трудових та інших видів ресурсів повинно чітко регламентуватися технологічними картами для галузей рослинництва і тваринництва, на основі яких повинні розроблятися нормативи витрат ресурсів. Тільки за органічної єдності всіх чотирьох функцій менеджменту – планування, організації, мотивування та контролювання – можна досягти цілей системи управління витратами в сільськогосподарських підприємствах.

Ефективне управління витратами в сільськогосподарських підприємствах не зводиться до скорочення обсягу використання ресурсів на одиницю площі

сільськогосподарських угідь чи на одну голову тварин. Навпаки, воно повинно спрямовуватися на їх збільшення, оскільки інтенсивний тип виробництва на інноваційно-інвестиційній основі забезпечує підвищення ефективності виробництва та зростання рівня конкурентоспроможності підприємств [2, с. 19-22].

Дієвим інструментом вдосконалення управління підприємством в сучасних умовах є впровадження в практику принципів маркетингового управління. Це дає змогу підвищити рівень гнучкості системи менеджменту у процесі діяльності, спрямованої на збільшення доходів і раціоналізацію витрат. Сільськогосподарські підприємства поки що мало використовують переваги маркетингового управління. Для цього звичайно ж є об'єктивні причини: як правило, низький рівень еластичності попиту на продукцію рослинництва і тваринництва, тривалий період виробництва, який не дає змоги швидко реагувати на зміни в зовнішньому економічному середовищі, сезонність виробництва, невеликі розміри підприємств. Однак, незважаючи на це, перспективи реалізації маркетингового підходу в сільському господарстві є, на нашу думку, сприятливими, оскільки дозволяють підвищити рівень адаптації до постійних змін у ринковому середовищі, рівень конкурентоспроможності підприємств, поліпшити їх фінансово-економічні результати.

Організація спеціалізованої служби маркетингу вимагає значних коштів, однак вони окупувуть себе завдяки налагодженню ефективніших каналів збуту продукції, поліпшенню процесу товаропросування.

Слід зазначити, що система маркетингового управління дає змогу оптимізувати використання виробничого потенціалу сільськогосподарських підприємств завдяки кращому врахуванню потреб покупців їхньої продукції. Особливо зростає роль і значення маркетингового підходу в умовах фінансово-економічної кризи.

У процесі організації спеціалізованої маркетингової служби сільськогосподарського підприємства чи відділу кооперативного об'єднання слід враховувати необхідність функціонування чотирьох типів маркетингу: функціонального, ринкового, товарного, територіального. Процес діяльності охоплює п'ять етапів. Першим етапом повинно стати вивчення ринку сільськогосподарської продукції, яку виробляє підприємство, виділення в процесі його сегментації основних для підприємства галузей, оцінювання можливостей стимулювання збуту і здешевлення товаропросування тощо.

Другий етап – формування самої системи маркетингового управління. Він розпочинається з висунення концепції маркетингу для конкретного підприємства, а також з розробки стратегії маркетингу. Організаційна структура, функції та програма маркетингу визначаються ситуацією на цільових ринках продукції підприємства. Третім етапом є вдосконалення виробничого процесу, корекція технологій виробництва продукції рослинництва і

тваринництва з тим, щоб вони відповідали вимогам її споживачів. На четвертому етапі підприємства повинні оцінити свої шанси в конкурентній боротьбі з іншими виробниками продукції та вибрати оптимальну стратегію розвитку, спрямовану на підвищення рівня конкурентоспроможності, зокрема, оснований на покращенні фінансово-економічних результатів діяльності. На п'ятому етапі проводиться організаційна робота з реалізації економічних інтересів на ринках конкретних видів продукції сільськогосподарського підприємства.

Впровадження маркетингового підходу в сільськогосподарських підприємствах необхідне в усіх їх організаційно-правових формах – господарських товариствах, сільськогосподарських виробничих кооперативах, приватних підприємствах, фермерських господарствах. Їм необхідно використати досвід, нагромаджений відділами маркетингу підприємств інших сфер АПК.

Кризи не тільки створюють нові ризики у веденні бізнесу, а й нові можливості. Це потребує зміни внутрішньої структури підприємств, системи управління, зокрема управління витратами. Суб'єкт управління витратами повинен концентрувати увагу на зростанні рівня конкурентоспроможності підприємства, кращому врахуванні потреб споживачів та економічних інтересів постачальників матеріально-технічних ресурсів, умілому використанні здібностей працівників до підвищення продуктивності праці та раціоналізації робочих місць.

Формування гнучкого процесу управління витратами в сільськогосподарських підприємствах забезпечує зниження собівартості продукції, що поряд із реалізацією зусиль, спрямованих на підвищення цін реалізації, обов'язково призведе до нарощування основного фінансово-економічного результату їх функціонування – прибутку. Досягнення цілей розвитку підприємств можливе лише на основі підвищення ефективності виробництва.

Список використаних джерел

1. Афанасьєв М. В. Основи менеджменту: навч.-метод. посіб. / Харківський держ. економічний ун-т. — Х.: ВД „ІНЖЕК”, 2009. — 481 с.
2. Белякин В.М. Основы маркетинга/ В.М. Белякин. - М.: Высшая школа, 2008. - 92 с.
3. Бланк И. А. Финансовый менеджмент : учебный курс/ И.А. Бланк. - К. : Ника-Центр, 1999. - 528 с.

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ БІЗНЕСУ В КОНТЕКСТІ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

Одним із головних пріоритетів реалізації транскордонного співробітництва є економічний розвиток регіонів. Важлива роль в цьому належить формуванню системи соціальної відповідальності бізнесу.

В країнах ЄС інститути влади при підтримці громадянського суспільства активно запроваджують цілий комплекс заходів для формування соціальної відповідальності бізнесу, що веде до активізації його участі у вирішенні значної кількості проблем на місцевому й державному рівнях, забезпечує суттєвий внесок бізнесу в стійкий розвиток суспільства.

Першою поширеною формою транскордонного співробітництва (ТКС) в Європі стали єврорегіони, де їх створено майже дві сотні. Україна теж має певний досвід розвитку ТКС у формі єврорегіонів, що підтверджено чинним законодавством. Так, ст. 1 Закону «Про транскордонне співробітництво» від 02.12.2012 р. наголошує, що єврорегіон - «організаційна форма співробітництва адміністративно-територіальних одиниць європейських держав, що здійснюється відповідно до двох - або багатосторонніх угод про транскордонне співробітництво» [5, с. 7]. Єврорегіони сприяють поглибленню, посиленню добросусідських взаємин між державами і стали своєрідним інструментом для інтеграції України в структури ЄС.

В єврорегіонах запроваджено ряд потужних проектів і програм, що розширюють промислову кооперацію та прикордонну інфраструктуру, розвиток місцевого самоврядування.

Новою формою співробітництва є й транскордонні кластери - географічно близькі групи взаємозв'язаних компаній та асоційованих установ в окремій сфері, з спільними технологіями та навиками [2]. Кластерна модель ведення господарства досить поширена в країнах ЄС, поєднує регіональні фактори та сприяє розвитку взаємин між підприємствами в кластері. Кластери у ТКС можуть забезпечити певний рівень виробництва, залучити інвестиції, підвищити ефективність розвитку регіону. Саме при цій формі ТКС найактивніше проявляється діяльність соціально відповідального бізнесу. Втім, в Україні, на відміну від ТКС Польщі, Угорщини, Словаччини та Румунії, кластерна модель ще лишень зароджується, а тому мало розвинена [2].

Ще одна нова форма розвитку ТКС, в якій активно діє СББ - Європейські угруповання територіального співробітництва (ЕУТС). Їх створюють для полегшення та сприяння транскордонному, транснаціональному і

міжрегіональному співробітництву між членами ЄС з метою зміцнення економічної та соціальної співпраці.

Питанням соціальної відповідальності підприємства приділяється серйозна увага. Соціальну відповідальність різні представники менеджменту трактують по-різному. Всі дослідники, що піднімали так чи інакше це питання, намагалися зв'язати відповідальність, що історично виникла в рамках так званої «західної» цивілізації, з тими елементами, які, на їх думку, визначали суть цієї цивілізації і її унікальність. Р. Маккіон співвідносив відповідальність з демократією, К. Мітчем і Х. Ленк - з технікою, Х. Йонас - з наукою, П. Друкер - з ринком.

Існує погляд на цю проблему, відповідно до якого підприємство повинно забезпечувати ефективність використання своїх ресурсів, максимізувати прибуток, надавати суспільству необхідні товари й послуги. Реалізуючи економічні цілі (даючи роботу людям, дивіденди - акціонерам, товари - суспільству), підприємство поводить відповідально.

Одним зі шляхів розроблення та регулювання діяльності у сфері корпоративної соціальної відповідальності є діалог держави, громадських організацій та представників бізнесу.

Тому політика соціальної відповідальності може бути вироблена і впроваджена в результаті соціального діалогу, і в цьому процесі ключова роль належить саме організаціям роботодавців. Все це може здійснюватися у формі побудови діалогу: в рамках проведених форумів, робочих зустрічей, в рамках створення і роботи робочих груп, діяльності комісій обласних, районних рад, при обласних державних адміністраціях.

Зараз український бізнес збільшує масштаби своєї участі у вирішенні різних соціальних проблем регіонів. Дедалі більше обертів набирає надання допомоги бізнесу освітянським, медичним, соціальним закладам, що знаходяться на території сіл, селищ, міст, районів, на утримання та розвиток яких бюджетних коштів зазвичай не вистачає.

Перелік соціальних потреб, які слід вважати потенціальними напрямками для діяльності з соціально відповідальним бізнесом, доволі довгий. Він включає розвиток громадянського суспільства, розв'язання екологічних проблем, покращання рівня життя, поліпшення соціального захисту, освіти, медицини тощо. Від компаній очікують сприяння соціальному розвитку та поліпшенню бізнесового середовища.

В Україні інститут соціальної відповідальності бізнесу лише формується. У транскордонному співробітництві країн ЄС вже з'явилися нові форми діяльності, їх специфіка полягає в активізації дій соціально відповідального бізнесу. Для вступу України у європейські структури та плідної співпраці з європейськими партнерами, нашій державі необхідно врахувати досвід чинних об'єднань ТКС. Разом з тим, важливо, щоб серед пріоритетів співпраці України й ЄС важливе

місце займало наближення українського законодавства, норм та стандартів до європейських.

Останнім часом увага, що приділяється до сфери соціальної відповідальності в Україні, зростає і є сподівання, що і надалі зростатиме. Але рівень інтеграції соціальної відповідальності бізнесу у основні бізнесові функції ще дуже низький. Справжній виклик для українських компаній - перетворити соціальну корпоративну відповідальність у стратегію свого бізнесу, а також у щоденну практику та використовувати ці можливості при запровадженні проектів транскордонної взаємодії. Послідовна реалізація такої стратегії, на нашу думку, створить підґрунтя для соціально-економічного розвитку як прикордонних регіонів, так і країни в цілому.

Список використаних джерел

1. Бутко М. Генезис соціальної відповідальності бізнесу та її становлення в Україні / М. Бутко, М. Мурашко // Фінанси України. - 2008. - №8. - С.74-84.
2. Бутирська І.В. Форми діяльності соціально відповідального бізнесу у транскордонному співробітництві країн V-VI розширення ЄС та України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://esnuir.eenu.edu.ua/bitstream/123456789/2010/1/Butyrska.pdf>
3. Грішнова О. Соціальна відповідальність бізнесу: сутність, значення, стратегічні напрями розвитку в Україні / О. Грішнова // Україна: аспекти праці. - 2010.-№ 7.-С. 3-8.
4. Про транскордонне співробітництво: Закон України від 02.12.2012 № 1861-15 (із змінами і доповненнями) [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1861-15>
5. Мікула Н.А. Транскордонне співробітництво: монограф. / Н. А. Мікула, В. В. Толкованов. - К. : «Крамар», 2011. - 259 с.

СЕКЦІЯ

**УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКОВО-ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ,
АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ В РАМКАХ ТРАНСКОРДОННОГО
СПІВРОБІТНИЦТВА ДЛЯ РОЗВИТКУ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ**

VYBRANÉ PROBLÉMY APLIKÁCIE STEP ANALÝZY

STEP (PEST, STEPLEE, PESTLE, a pod.) analýza predstavuje analýzu tých faktorov širšieho sociálneho, technického, ekonomického a politického, v novšom poňatí i právneho (legal), prírodného (ecological) a mravného (ethical) prostredia, ktoré majú vplyv na organizáciu. Ide o faktory, ktoré nie je možné výrazne ovplyvniť, v mnohých z nich sa môžu skrývať zdroje rizík a budúcich kríz.

Sociálne faktory predstavujú napr. úroveň vzdelania, demografický vývoj, zvyšujúci sa priemerný vek, príst'ahovalectvo, rasové, etnické, náboženské a iné sociálne konflikty, prehlbujúca sa chudoba, kriminalita, regionálne rozdiely, vplyvy a názory médií a pod.

Technologickými faktormi sú napr. rozvoj nových informačných a komunikačných technológií, výhody i riziká elektronického obchodovania, nové vynálezy a patenty, úroveň výskumu a vývoja v krajine, ale aj technologická a informačná zaostalosť pod.

Medzi ekonomické faktory môžeme zaradiť napr. rast cien všetkých druhov energie, daňové zaťaženie a zmeny v daňovej politike, vývoj inflácie, úroková miera, zmeny kurzov zahraničných mien, dôsledky zadlženosti štátov, odchod investorov z krajiny, nezamestnanosť a ostatné väčšinou ťažko predvídateľné prejavy hospodárskej krízy.

Politické a právne faktory prezentuje napr. rast významu vzťahov s krajinami EÚ, politická stabilita, nariadenia a usmernenia vládnych orgánov a medzinárodných inštitúcií, legislatívno-právna úroveň v krajine, stabilita právnych noriem, vymožitelnosť práva, vplyvy rozdielov medzi právom iných štátov, ekologické problémy a pod.

Z hľadiska manažmentu rizika a krízového manažmentu je treba k týmto vonkajším faktorom prirátať vplyvy vývoja klímy, prírodné a environmentálne riziká, pravdepodobnosť prírodných a technologických katastrof, teroristické akcie, ozbrojené konflikty a vojny.

STEP analýza patrí medzi zložitejšie kvalitatívne metódy analýzy prostredia. Predstavuje časovo i odborne náročný proces získavania, analýzy a hodnotenia informácií. V jednotlivých čiastkových analýzách sa využívajú ďalšie metódy a techniky. V manažérskej praxi sa uvedené metódy bežne využívajú na analýzu stavu, avšak v podmienkach permanentných zmien je dôležité odhaliť tendencie, posúdiť dôsledky vývoja vybraných kľúčových faktorov prostredia. Uplatnenie uvedených metód pri analýze prostredia preto vyžaduje rešpektovať nasledujúce kroky a ich dôslednú prípravu:

– Ujasnenie strategických cieľov organizácie, ujasnenie cieľa analýzy. Či to bude komplexnejšie posúdenie širšieho prostredia a zmien v jeho vývoji, alebo či sa sústredíme iba na odhalenie zdrojov rizík v určitom vymedzenom prostredí.

– Stanovenie pracovného tímu analytikov a prognostikov, jeho príprava a príprava plánu analytického procesu. Základnými predpokladmi pre výber musia byť znalosti, skúsenosti, ale aj schopnosť intuície členov tímu.

– Identifikácia podstatných faktorov okolia po jednotlivých oblastiach. Odhaľovanie možných zdrojov rizík majúcich prírodný, politický, ekonomický, sociálny či iný charakter. Táto fáza sa neobíde bez uplatnenia prognostických metód.

– Hodnotenie významu jednotlivých zdrojov rizík podľa miery ohrozenia funkcií systému a jeho cieľov (úspešnosť podniku v konkurenčnom prostredí, rozvoj obce, regiónu, dôsledkov na infraštruktúru a pod.).

– Na základe toho sa pripraví návrh na vhodnú reakciu, zameranú napr. na zníženie zraniteľnosti, na posilnenie bezpečnosti, na prípravu protikrízových stratégií a pod.

Správne posúdiť význam vybraných rizikových faktorov je vzhľadom na ich rozsah veľmi obťažné. Ako vhodná technika, ktorá umožňuje riešiť tento problém je matica priorít faktorov v podobe známej matice rizík, kde sa posudzuje pravdepodobnosť vplyvu zdroja rizika (výskytu rizikovej udalosti) a jej následky. Vplyvy jednotlivých vybraných faktorov môžeme ohodnotiť z hľadiska konkrétneho záujmu a sledovaného cieľa napr. na škále 4 – 0 (klúčové - veľmi významné - významné - menej významné – nepodstatné). Uvedené rozdelenie je potrebné použiť

a) najprv na charakteristiku súčasného stavu,

b) a potom na charakteristiku prognózy vývoja vplyvu týchto faktorov napr. v budúcich 2 - 3 rokoch.

STEP analýza ako aj niektoré iné metódy využívané na analýzu strategickej pozície organizácie v danom prostredí majú svoje miesto aj v analytických procesoch manažmentu rizika. V týchto metódach je o to viac dôležité rešpektovať požiadavky validity a realibility, lebo v praxi sú získavané informácie a hodnotiace súdy silne poznamenané subjektivitou, dojmami a preferujúcimi názormi.

Základným nedostatkom využívania metód strategickej analýzy, teda aj STEP analýzy, je nepochopenie, že objektivnosť ich výsledkov závisí od pripravenosti a odbornosti tímu odborníkov, ktorí budú získavať, analyzovať a vyhodnocovať získané poznatky. Je zarážajúce, koľko záverečných prác na vysokých školách svedčí o opaku. Noví absolventi potom tieto metódy v praxi využívajú príliš zjednodušene, výsledky a závery z nich vyplývajúce sú potom prinajmenšom skresľujúce.

Pri prijímaní správnych rozhodnutí reagujúcich na výsledky hodnotenia vplyvu prostredia zohráva dôležitú úlohu osobnosť rozhodovateľa, t.j. manažéra, ktorý bude rozhodovať o tom, aké opatrenia príjme podnik, ako budú prezentované a pochopené a ako sa bude sledovať ich realizácia. Nedostatky v reakcii na výsledky hodnotenia sú vo väčšine prípadov dôsledkom nedokonalosti ľudského vnímania. Medzi

najpodceňovanejšie patria chyby vyplývajúce takpovediac z určitého spôsobu myslenia, z psychologických bariér vnímania situácie. Môžeme ich považovať za skryté pasce rozhodovania, ktoré sú nepozorovateľné, zabudované hlboko v myslení, a ktoré môžu byť zdrojom závažných pochybení v hodnotení výsledkov posudzovania rizika ako aj v prijímaní a implementácii závažných rozhodnutí.

Reference

1. BUGANOVÁ, K., HUDÁKOVÁ, M. Manažment rizika v podniku. Žilina : EDIS – vydavateľstvo ŽU, 2012, 226 s. ISBN 978-80-554-0202-4.
2. MÍKA, V. T. Základy manažmentu. Virtuálna učebnica. [on line]. Vybrané kapitoly pre študentov externého štúdia FŠI ŽU. Žilina : 2007. ISBN 978-80-88829-78-2. Dostupné na: http://fsi.uniza.sk/kkm/publikacie/mika_ma.html
3. MÍKA, V.T. Možnosti a problémy využitia SWOT analýzy v manažmente rizika. Dostupné na: <http://www.akademickyrepozitar.sk/Vladimir-Tomas-Mika/Moznosti-a-problemy-vyuzitia-SWOT-analyzy-v-manazmente-rizika>
4. PAPULA, J. Vývoj teórie strategického manažmentu pod vplyvom meniaceho sa prostredia. Bratislava : KartPrint, 2004. ISBN 80-88870-40-2.
5. ZÁNICKÁ HOLLÁ, K. - RISTVEJ, J. - ŠIMÁK, L. Posudzovanie rizík priemyselných procesov. Bratislava : Iura Edition, spol. s. r. o., 2010. 155 s. ISBN 978-80-8078-344-0.

Oleksandr Oksanych, professor
Volyn institute of economics and management

SUPPORTING THE R & D IN SME SECTOR AS A GROWTH FACTOR INNOVATIVENESS OF THE ECONOMY

Innovations are becoming a key factor of economic growth. Innovativeness economy depends on innovativeness of enterprises. In business practice, there is a misconception that innovative activity is the prerogative of large corporations. In contrast, SMEs have a huge potential for the development of innovation [1][2][3]. This follows from the next assumptions.

Small and medium-sized businesses fill market niches, which are not very attractive for large companies in this also in the field of R & D . They are usually small-capacity niche where large companies can not take advantage of economies of scale.

Small and medium-sized enterprises are characterized by a high level of specialization. This allows to more effectively operate in the field of R & D.

Small and medium-sized enterprises are more flexible to changes in market needs.

However, use of the potential of R & D for small and medium-sized enterprises requires above all creating networking in the field of innovation and an appropriate economic climate.

Globalization opens up the possibility of creating such a network not only within individual countries, but also on an international scale. This is an opportunity for countries with low levels of innovation, including and Ukraine.

The success of innovative product increasingly depends on cooperation at the international level. The state must support these areas of R & D, where there is the possibility of international co-operation.

Areas of support of R & D for small and medium-sized enterprises should be the next.

Information support. In many cases, companies operate insufficiently efficiently due to lack of information on innovation and R & D.

The information support should be ensured in the following areas:

- new innovative products;
- partner search for implementation of joint R & D projects;
- providing information regarding the offer of R&D outsourcing in various fields of business support;
- participation in projects financed by the state, the EU ect ;
- market information about innovative products.

Financial support must be systemic in nature and combine direct and indirect instruments of influence. Financial support must be part of a national innovation policy, which should prioritize and consistently support all efforts in this direction.

Legal support. One of the biggest problems of the SME sector is the protection of intellectual property. The regulatory Support means not only the establish of appropriate "rules of the game", but also the assurance the execute them.

Institutional support. This kind of support means the development of innovation infrastructure. This does not mean, however, that the creation of institutions for innovative infrastructure must be only task of the state. Private companies initiative plays a big role for the creation of this type of units. The state must ensure the establishment only those units that are not attractive objects of investment for private business.

Behavioral support. The problem of changing attitudes of owners business about R & D is key for the growth of the SME sector involvement in innovative projects. Two issues are most important - the need to develop for each company's development strategy (most small and medium-sized companies do not have them) and the understanding of the fact that pro-innovative development has no alternative.

The activities in the area of international cooperation need support instruments SMEs. For Ukraine in this field it is important to introduce operating in the EU norms and standards support of SMEs sector. This primarily concerns the reform of the tax system and the judiciary.

The one from most important problems of Ukrainian small and medium business is its structure. Most of the SMEs operate in the sphere of trade and services. At the same time the share of services in the field of R & D is very low. Paradoxically, that in the sphere of SMEs the share of people with degrees from universities and colleges is 40-60%. For most of them the nature of their work is not related to the received education. For this to change the situation, the involvement of students of universities and colleges in R & D should be significantly increased. It requires providing funding for student research projects in qualitatively bigger level.

In a relationship with this the state should to create a condition for sponsoring of this kind activities. Big companies must understand that their future is dependent on inflow of talented youth.

References

1. SMEs, Entrepreneurship and Innovation . OECD, OECD studies on SMEs and Entrepreneurship 2010.
2. J,Fransen Innovation in SMEs. IHS Working Paper 27, March 2013.
3. R. Veugelers.The Role of SMEs in Innovation in the EU. A Case for Policy Intervention? Review of Business and Economics, 2008, vol. LIII, issue 3, pages 239-262.

УДК 657

**Бендасюк Віталій,
Попович Віта, к.е.н., доцент,
Мукачівський державний університет**

АНАЛІЗ І ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ВИТРАТ

В умовах ринкової економіки забезпечення ефективності управління є метою будь-якого підприємства, оскільки саме ефективність управління забезпечує успішне функціонування та розвиток кожного господарюючого суб'єкта. Проте оцінити ефективність управління досить складно, адже на загальний результат діяльності підприємства впливає безліч факторів. При проведенні аналізу витрат і результатів в процесі дослідження, хочеться підкреслити, що важливими є три елементи:

- прогноз: для кожної альтернативи необхідно визначити всі можливі чинники впливу (сприятливі й несприятливі, реальні й можливі);
- оцінка кожного чинника. Сприятливі чинники розглядаються як доходи, несприятливі – як витрати/збитки;
- обчислення чистого прибутку: загальний дохід мінус витрати.

Перевагами аналізу витрат і результатів є: прозорість і доступність обліку; загальна одиниця обліку витрат і доходів; порівнюваність (існує можливість порівняння альтернатив і програм у різних сферах).

Відносні показники витрат — це витрати на одиницю продукції (калькуляційну одиницю) або на одиницю виміру обсягу продукції (одну гривню, одну нормо-годину). Перший показник у вигляді собівартості одиниці продукції об'єктивно показує динаміку витрат, співвідношення їх планової і фактичної величин. На нього не впливають структурні зрушення у номенклатурі продукції. Основний його недолік — обмеженість одно продуктовою діяльністю. Показник витрат на одиницю виміру обсягу продукції просто обчислюється на всіх рівнях управління, але він має дещо штучну побудову, дуже реагує на зміну структури продукції, тому застосовується рідко. Перевага відносних показників витрат полягає в тому, що їх фактичні й планові величини порівнюються безпосередньо, без будь-яких коригувань.[2, с.41]

У найбільш загальному вигляді ефективністю системи управління витратами є відношення ефекту, отриманого в результаті її вдосконалення, до виробничих витрат. Тому головним завданням економічного аналізу на підприємствах є виявлення ефекту, який повинен визначатися, перш за все тим, в якій ступені система управління виробництвом сприяє досягненню головних цілей організації. В зв'язку з цим результати вдосконалення системи управління витратами повинні відбиватися в економії всіх видів ресурсів, підвищенні якості продукції, зміні характеру і культури праці. Вибір якнайкращого варіанту системи управління – це комплексне завдання, вирішити яке можна тільки шляхом глибокого організаційно-технічного і соціально-економічного аналізу виробництва в цілому. Отже, ефективність системи управління підприємством не може бути визначена якимсь одним показником.[1, с. 39] Необхідно розробити цілу систему показників, оскільки економічна ефективність системи управління виробництвом виявляється, головним чином, в непрямому, а не в прямому ефекті.

Для оцінки ефективності управління використовують трудові, вартісні, інформаційні, технічні (технологічні) показники. Найбільш загальні із них – оперативність роботи апарату управління, надійність і оптимальність систем управління. Надійність системи управління виявляється у безпосередньому її функціонуванні, яке забезпечує досягнення цілей виробництва. Показники надійності системи такі: безвідмовність (безперервне збереженні працездатності), готовність (ефективне збереження працездатності), відновлюваність. Для оперативного визначення планових витрат на фактичний обсяг треба знати їх функціональну залежність від обсягу продукції (зайнятості). Функція витрат, у якій змінною є обсяг продукції, будується на основі їх поділу на змінні та постійні витрати.

Така залежність загальних витрат від обсягу ґрунтується на припущенні, що всі витрати чітко поділяються на постійні та змінні, а останні є тільки пропорційними. Проте в реальних умовах подібне буває рідко. Деякі змінні витрати не мають пропорційної залежності від обсягу, вони можуть змінюватись як дегресивно (витрати на допоміжні матеріали для обслуговування машин, енергію для приведення їх у дію та ін.), так і прогресивно (витрати на рекламу, оплату праці в деяких випадках тощо).[1, с.56]

Отже, функція витрат виражає певні ідеальні умови їх формування. У кожній конкретній ситуації обчислення на її основі є приблизними, але вважаються достатніми для аналізу витрат. Підвищення точності зазначеної функції потребувало б уведення у її склад додаткових змінних факторів впливу на рівень витрат, а це ускладнило б модель і зробило б її малоприсадною для користування.

Отже, аналіз та оцінювання управління витрат – це вміння економити ресурси і максимізувати віддачу від них. Удосконалення системи управління витратами націлене на постійний пошук і виявлення резервів економії ресурсів, нормування їх витрат, планування, облік та аналіз витрат за їх видами, стимулювання ресурсозбереження і зниження витрат з метою підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства. Тому подальший розвиток ринкових відносин робить неможливим та неперспективним існування підприємства на ринку без акцентування на пряму стратегії на тотальному управлінні витратами.

Список використаних джерел

1. Давидович І.Є. Управління витратами: Навч. посібник. 2-ге вид., перероб. і доп. – Тернопіль: Економічна думка, 2004. – 228 с.
2. Партин Г. Управління витратами підприємства: концептуальні засади, методи та інструментарій/ Г. Партин// Монографія – К.: УБС НБУ, 2008. – 219с.

УДК 657

Голяна Тетяна
Мукачівський державний університет

ПРОЦЕС БЮДЖЕТУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Сьогодні українським підприємствам надається право самостійно розробляти власні виробничі програми, плани виробничого і соціального розвитку, визначати стратегії цінової політики, а отже, суттєво зростає відповідальність керівників за прийняті ними управлінські рішення.

Для прийняття оперативних і ефективних рішень керівникам необхідна достовірна інформація про фінансово-господарську діяльність підприємства. Виконанням цього завдання і займається бухгалтерська служба підприємства.

В сучасних умовах процес управління підприємством значно ускладнився у зв'язку з наданням підприємству повної господарської та фінансової самостійності.

Виходячи з цього ускладнюються й завдання, що постають перед системою бухгалтерського обліку.

Завдяки сучасним комунікаційним технологіям різко зросли інформаційні потоки, можливості оперативної роботи з великими масивами інформації. З метою координації та підготовки необхідної інформації для управління є доцільним виділення управлінського обліку з системи обліку підприємства. Від якості інформації, її корисності, а також повноти задоволення потреб користувачів у прийнятті управлінських рішень залежить їх якість. Показником її високого рівня є здатність підприємства вистояти в жорсткій конкурентній боротьбі.

Оскільки система управлінського обліку спрямована на забезпечення ефективності функціонування суб'єкта господарювання, то важливе значення має планування. При плануванні враховуються як вихідні так і перспективні можливості підприємства. Процес планування безпосередньо пов'язаний з процесом контролю.

Бюджетування визначає короткотермінові завдання в межах загальних стратегій. Результатом бюджетування є складання бюджету.

Бюджетування відносять як до надбань вітчизняного досвіду, так і до управлінських інструментів, розроблених західною економічною наукою, що, на відміну від традиційних методів і способів управління, ефективніше впливає на використання ресурсів, рух коштів і на результати фінансово-господарської діяльності, зокрема операційної. Це досягається за рахунок оперативнішого отримання інформації, яка є значною аналітичною цінністю для прийняття управлінських рішень.

Бюджет – це план майбутніх операцій підприємства. При здійсненні бюджетування важливе значення має узгодження різних видів бюджетів, приведення їх у відповідність і розробка зведеного бюджету.

Розробка бюджетів на підприємстві дає можливість збільшити поінформованості керівництва підприємства та окремих структурних підрозділів щодо зовнішнього економічного середовища, попередити про можливі проблеми в майбутньому. Наприклад, отримавши інформацію про нестачу грошових коштів протягом певного періоду (наприклад, літніх місяців) для забезпечення поточної діяльності на підставі даних відповідного бюджету керівництво заздалегідь має можливості запобігти негативним тенденціям або

шляхом скорочення витрат на цей період, або залучивши додаткове фінансування;

Бюджети на підприємстві сприяють:

- координації діяльності менеджерів різних підрозділів підприємства;
- є засобом за допомогою якого можна оцінити ефективність роботи підприємства (підрозділу);
- здійсненню контролю

Доцільно зазначити, що види, склад та структуру бюджетів підприємство обирає самостійно залежно від типу внутрішньої організації, профілю та видів діяльності, спеціалізації, розміру, етапу життєвого циклу, особливостей середовища функціонування, стадії впровадження та застосування бюджетної системи та інших чинників.

Бюджет підприємства (установи, організації) – це внутрішній документ, представлений у формі розпису видатків і/або доходів об'єкту бюджетування (підприємства, підрозділу, центру відповідальності), що складається на певний період шляхом багатоваріантного аналізу діяльності підприємства.

Ефективність використання бюджетів підприємства безпосередньо залежить від обраних методів їх розробки, які повинні максимально враховувати особливості діяльності підприємства.

Звичайно бюджет складають на досить тривалий період, щоб мати можливість показати ефект обраної керівництвом господарської політики, але водночас досить короткий, щоб оцінки були зроблені з достатньою точністю. Це правило передбачає складання кількох видів бюджетів, які охоплюють різні проміжки часу.

Операційний і фінансові бюджети найчастіше складають на рік з подальшою їх деталізацією на менш тривалі періоди: квартал, місяць, два тижні або декаду.

Чим коротший бюджетний період, тим складніше сформувавши бюджет, оскільки зростає роль непередбачуваних чинників. Наприклад, визначити обсяг продажу за кожний тиждень набагато складніше, ніж встановити його величину в цілому на місяць. У свою чергу, бюджети капітальних інвестицій звичайно розраховані на період від 5 до 10 років.

Бюджетування охоплює розроблення бюджетів різних видів на підприємстві, побудову в організаційній структурі управління органів, що займатимуться бюджетуванням, формування положень щодо стимулювання розробників та виконавців бюджетів, перевірку та оцінювання результативності функціонування бюджетної системи на підприємстві, усунення недоліків та відхилень, що виявлені у процесі бюджетного контролювання, на основі забезпечення необхідних регулювальних заходів.

Основними бюджетами, які доцільно формувати на підприємствах, є бюджет доходів та витрат, бюджет руху грошових коштів та бюджет активів і

пасивів. При цьому розробка основних бюджетів організації шляхом консолідування бюджетних показників дозволяє керівникам економічних служб відслідковувати міжфункціональні взаємозв'язки та вплив планових змін у виробничо-господарській діяльності на фінансову результативність, розрахункову активність, структуру активів та пасивів, фінансову стабільність підприємства.

Формування вищевказаних основних бюджетів дозволить системно оцінити діяльність організації та отримати повну і достовірну інформацію для прийняття обґрунтованих управлінських рішень на вищому, середньому та нижчому рівнях управління.

Список використаних джерел

1. Косянчук Т. Ф. Економічна діагностика / Т. Ф. Косянчук, В. В. Лук'янова, Н. І. Майорова, В. В. Швид – Львів : Новий світ – 2009. – 475 с.
2. Редченко К. І. Стратегічний аналіз у бізнесі / К. І. Редченко. – Львів : Новий світ – 2003.- 205с.

УДК 657 (075.8)

Даньків Йосип, к.е.н., професор,
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
Остап'юк Мирослав, к.е.н., професор
Карпатський інститут підприємництва університету «Україна»

ОСНОВОПОЛОЖНИКИ УКРАЇНСЬКОЇ БУХГАЛТЕРСЬКОЇ НАУКИ

Автори стоять на тих позиціях, що бухгалтерський облік, який сформувався у відповідний історичний період, не виник взагалі. Він формувался на різних територіях різними народами, а потім різними державами. Сьогодні, маючи єдину історично відпрацьовану методологічну основу обліку, яка базується на подвійному записі, рахунках та балансі в різних регіонах та континентах присутній свій національний колорит облікової культури. Навіть стандартизація облікових процесів не може цьому завадити. Таким чином, це ще раз підтверджує те, що розвиток і вдосконалення бухгалтерського обліку відбувалось поступово, можливо і стихійно, в різних країнах. Що до Європи то тут беззаперечно головне місце належить Італії як історичному методологічному центру облікової культури. Але в ніякому разі не винахіднику сучасної бухгалтерії (балансу, рахунків, подвійного запису).

Дотримуючись в обліку принципів німецької бухгалтерської школи, українські науковці, громадські діячі, економісти і підприємці зробили свій внесок у ведення бухгалтерського обліку в кооперативах взаємного кредиту

(кредитних спілках), банках, торгових товариствах, готельному господарстві тощо. До таких з історії нам відомі наступні:

Костя Левицький, як секретар Головного відділу "Просвіта" безпосередньо брав участь у поживленні економічно-господарського життя нашого краю. Так, українська економічна газета "Діло" була заснована як громадсько-політичний часопис В.Барвінським у 1880 році у Львові. Економічну рубрику в ній вів Володимир Навроцький, відомий на той час економіст-теоретик;

Найбільш діяльний економіст і підприємець цього часу - **Василь Нагірний**, який у 1883 році заснував першу українську торгову установу "Народна торгівля" у Львові. Він організував навчання української молоді з вивчення кредитування, ведення обліку в готельному, шинкарському, кав'ярному промислі, а також видав кілька посібників з ведення бухгалтерського обліку;

Теофіл Кормош (1863-1927рр.) - відомий організатор кооперативів для взаємного кредиту та основним засновником акціонерного земельного іпотечного банку, автором багатьох статутів цих кооперативів, а також кооперативного закону. У 1905 р. в Перемишлі він заснував Українську щадницю (ощадний банк). У 1909 р. Т. Кормош став основним засновником акціонерного земельного іпотечного банку. Значну увагу у своїй діяльності Т. Кормош приділяв обліковим засадам створених ним установ;

Тит Войнеровський (1856-1938рр.) - відомий український економіст - займався банківською справою та банківським обліком, приділяв багато уваги розвиткові обліку в сільському господарстві;

Роман Залозецький (1861-1918рр.), з 1904 р. - англійський консул у Львові, де обстоював інтереси англійських і французьких нафтових фірм. Основна заслуга Р. Залозецького полягає в заснуванні з його ініціативи і за його допомоги "Торговельної школи" при товаристві "Просвіта" у Львові, метою якої була підготовка фахівців з організації торгівлі, банківської справи, бухгалтерського обліку;

Олександр Павлович Рудановський (1863-1934рр.) - шляхтич українського походження, математик за освітою (закінчив Харківський університет). Він вніс нові ідеї в розуміння предмета і методу бухгалтерського обліку. Ним запропоноване таке поняття як "фонд", замість - "капітал", обґрунтовав рахунок "Реалізація". Він засуджував ведення забалансового обліку, подав цілу низку пропозицій щодо ведення промислового обліку та макрообліку;

Олександр Михайлович Галаган (1879-1938рр.). О.П. Рудановський та його однодумці не змогли вибачити те, що більшовики в перші роки свого панування зробили Галагана О.М. першим вченим у галузі бухгалтерського обліку. Це, звичайно, вплинуло на те, що в концептуальному плані О.М. Галаган не був послідовною людиною. У дореволюційний час він був прихильником італійської бухгалтерської школи. У 20-х роках ХХст. О.М. Галаган узагальнив цей

досвід. Далі, очевидно, під страхом подій 30-х років, О.М. Галаган наслідував гегелівську філософію, намагався створити діалектико-матеріалістичну теорію бухгалтерського обліку. Однак, як і всім вченим того періоду, йому пригадали минулі "буржуазні" захоплення. Критиці було піддано і його діалектичну логіку.

Відомим українським економістом, який методологічно постійно співпрацював з провідними вченими-бухгалтерами дореволюційної Росії, був **Михайло Іванович Туган-Барановський** (1865 -1919рр.). Як вчений, він дуже допоміг бухгалтерам у визначенні чистого прибутку, вилучених коштів. Заслужують на увагу його дослідження в галузі обліку витрат і калькулювання собівартості продукції. Він розробив класифікацію основних і накладних витрат. Ще більший інтерес викликають його висновки щодо валового прибутку, величину якого він визначав не як грошовий виторг за реалізовані цінності, а як величину вироблених цінностей.

У Львові виходить відома в Галичині і Західній Україні праця **Володимира Нестеровича (1895-1980)** з нового українського бухгалтерського обліку "Упрощене книговодство і податки" [2]. У цій роботі відчувається вплив спрощеного варіанта німецької форми бухгалтерського обліку. В. Нестерович пропонував ведення бухгалтерського обліку за двома напрямками залежно від кількості господарських операцій.

Перший напрям передбачав ведення спеціальних місячних зошитів з окремими сторінками для кожного рахунка, де зазначаються числа місяця і кореспондуючі рахунки. Сюди щоденно в процесі поточної роботи подають підсумки дебетування і кредитування за кореспондуючими рахунками і так на кінець місяця маємо готовий місячний журнал. Ведення такого журналу полегшує складання балансу і зводить до мінімуму використання Головної книги. Але записи в зошитах належать до певного місяця, і кожен зошит не зв'язаний з іншими зошитами.

Другий напрям передбачав ведення хронологічних записів у двох книгах — касовому журналі і меморіалі. Перший застосовується для обліку касових оборотів, а другий — для всіх інших. Наприкінці місяця в касовому журналі і меморіалі проводять виписку кореспондуючих рахунків, на підставі якої складають Головну книгу за місячними підсумками записів. Аналітичні книги велися на підставі записів у касовому журналі та меморіалі.

Історію тієї чи іншої науки неможливо описати повністю та з великою достовірністю без знання тих провідних особистостей, які забезпечують відкриття, прогрес та рух відповідної науки. Освічений фахівець, у будь-якій галузі, повинен знати своїх провідних вчених та фахівців. Це стосується і бухгалтерського обліку. Автори надіються, що вони стануть корисними при вивченні історії бухгалтерського обліку у світі та Україні і подальшому розвитку української бухгалтерської науки.

Сьогодні в Україні формується нова облікова політика незалежної держави на засадах Міжнародних стандартів фінансової звітності з метою гармонізації бухгалтерського обліку до умов входження до Європейського Союзу.

Список використаних джерел

1. Остап'юк М.Я. Історія бухгалтерського обліку: навч. посіб. / М.Я. Остап'юк, М.Р. Лучко, Й.Я. Даньків. -- К.: Знання, 2009. – 278 с.
2. Нестеров В.Т. Упрощене книговодство й податки / В.Т. Нестеров. – Львів: - 1935. – 128 с.

УДК 657

Кадза Евеліна

Мукачівський державний університет

АНАЛІТИЧНА РОБОТА НА ПІДПРИЄМСТВІ

Під організацією економічного аналізу слід розуміти систему раціональних, скоординованих дій в процесі вивчення об'єкта спостереження відповідно до визначених завдань.

Вибір організаційної форми проведення економічного аналізу здійснюється для кожного підприємства індивідуально його керівництвом, виходячи з розмірів підприємства, економічної доцільності створення відокремленого аналітичного підрозділу та потенційних переваг і недоліків кожної з організаційних форм.

Аналітична робота на підприємстві передбачає ряд організаційних етапів.

1. Підготовчий етап, на якому повинні виконуватись такі види робіт як формування цілей, завдань і напрямків використання результатів аналізу; розробка плану та програми аналітичної роботи; вибір і визначення загального стану суб'єкта аналізу; розробка системи синтетичних та аналітичних показників, за допомогою яких характеризується об'єкт аналізу; розподіл роботи між виконавцями аналізу відповідно до адміністративного підпорядкування; розробка макетів і форм аналітичних таблиць, графіків, схем; ознайомлення з наказом про облікову політику; перевірка достовірності джерел інформації та вивчення матеріалів попередніх обстежень; проведення інструктажу; визначення об'єктів аналізу; обмеження кола необхідної інформації для аналізу (відповідно до обраних критеріїв корисності); підбір, перевірка та попередня обробка досліджуваної інформації; визначення рівня суттєвості відхилень основних показників; визначення рівня доступу до джерел інформації виконавців за ступенем підпорядкованості; формування банку даних щодо об'єктів дослідження завдяки моніторингу зовнішнього та внутрішнього

середовища; визначення напрямків і форм використання результатів, що будуть отримані за допомогою економічного аналізу; ідентифікація критеріїв корисності аналітичної інформації стосовно користувачів.

2. Основний етап організації аналітичної роботи повинен включати такі роботи: перевірка повноти й вірогідності звітних даних; проведення арифметичного, логічного і балансового зведення показників; визначення загальних відхилень величини показників виконання завдань від базових величин; виявлення взаємодіючих факторів і обчислення їхнього впливу на зміну величини показників; оцінка сильних і слабких сторін, можливостей і загроз щодо досліджуваних явищ і процесів; виявлення зайвих витрат і невикористаних можливостей (перспективних резервів); прогнозний аналіз сценаріїв; ретроаналіз сценаріїв; систематизація накопичених матеріалів; оцінка ефективності діяльності підприємства; дослідження технології (методики) формування оціночних показників для дотримання умови їх співставності.

3. Організаційно-процедурна побудова завершального етапу економічного аналізу повинна включати: проведення підсумкової оцінки діяльності і узагальнення результатів аналізу; систематизацію отриманих на попередньому етапі результатів; поповнення інформаційного банку даних щодо внутрішнього та зовнішнього середовища підприємства; розробку заходів, направлених на мінімізацію або ліквідацію негативно діючих показників; визначення напрямків оптимізації окремих господарських явищ, процесів, їх результатів та фінансово-господарської діяльності в цілому з урахуванням пріоритетів тактики та стратегії підприємства; призначення осіб, відповідальних за реалізацію заходів; при необхідності – підготовка відповідних організаційно-розпорядчих документів; контроль за реалізацією заходів; внесення коректив в наказ про облікову політику; підготовка аналітичної інформації для оприлюднення (згідно з вимогами чинного законодавства).

Організація аналітичної роботи на підприємстві включає розробку загальних планів та планів (програм) конкретних аналітичних робіт, порядок проведення аналізу, виконавців, способи виконання аналітичних робіт, матеріальне і методичне забезпечення.

Виконання завдань економічного аналізу на всіх стадіях виробничо-господарської діяльності підприємства потребує повного охоплення аналітичною роботою всіх служб і дільниць.

Тому необхідно розподілити обов'язки й відповідальність між структурними підрозділами та окремими спеціалістами (виконавцями), ураховуючи кількість, територіальну цілісність структурних підрозділів і систем управління, структуру виробництва, структуру й технічну оснащеність управлінського апарату, організацію планування та обліку.

Організація економічного аналізу передбачає оптимальний вибір і використання великої кількості різних показників діяльності, чого, в свою чергу,

можна досягти тільки глибоким вивченням технології, економіки й організації виробництва, стану обліку і звітності, особливостей взаємозв'язків об'єктів економічного аналізу.

Охоплюючи всі сторони діяльності підприємства, економічний аналіз має бути постійною складовою економічної роботи в цілому. Вимога безперервності аналітичної роботи відповідає реальній дійсності процесу відтворення.

Подальше становлення економічного аналізу повинно враховувати особливості розвитку кожного суб'єкта господарювання і водночас базуватися на вже досягнутому науковому рівні методології, методики й організації аналітичної роботи.

Список використаних джерел

1. Жук В.М. Концептуальні підходи вирішення поверхневих та глибинних проблем обліку інноваційної діяльності / В.М. Жук // Облік і фінанси АПК.– 2011. - № 1. – С.36-39.

2. Кантаєва О. В. Концептуальні проблеми розвитку системи бухгалтерського обліку в управлінні інноваційними процесами / О. В. Кантаєва // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : зб. наук. праць / Державний вищий навчальний заклад «Українська академія банківської справи Національного банку України». – Суми, 2011. – Вип. 31. – С. 96-109.

УДК 657

Ковач Ганетта

Мукачівського державного університету

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ОБЛІКУ ГРОШОВИХ КОШТІВ

Функціонування підприємств у ринкових умовах передбачає безперервний рух грошових коштів, тому їх слід розглядати як важливий ресурс та результат діяльності підприємств.

Як найбільш ліквідні активи, грошові кошти є важливими елементом ринкової економіки. Грошові активи зумовлюють активізацію суб'єктів господарювання до самофінансування. Вони наявні на етапах придбання товарів, виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг, їх продажу і отримання виручки.

Джерелом інформації для прийняття управлінських рішень є бухгалтерський облік, він відіграє важливу роль для правильної організації грошового обігу та розрахунків.

Рух грошових коштів – це безперервний процес. Розглядаючи методичні питання обліку і аналізу грошових коштів та їх еквівалентів, необхідно

попередньо уточнити, яке смислове навантаження несуть ці категорії на мікроекономічному рівні.

Дослідженню питань обліку грошових коштів присвячені праці відомих вітчизняних економістів, зокрема, С.Л. Берези, М.Т. Білухи, Ф.Ф. Бутинця, Ю.А. Вериги, С.Ф. Голова, Г.Г. Кірейцева, М.В. Кужельного, Н.М. Малюги, Є.В. Мниха, Л.В. Нападівської, В.В. Сопка та інших.

Багато відомих економістів стверджують що гроші, це як кровоносна система, в якій постійно відбувається кругообіг доходів і витрат.

«Гроші – одне з найдавніших явищ у житті суспільства – відіграють важливу роль у його економічному і соціальному розвитку». Гроші відносяться до тих особливих категорій, які завжди були найбільш актуальними в економічній думці, так як в процесі грошового руху найбільшою мірою проявляються і реалізуються інтереси суб'єктів ринку. Через гроші, їх функції кожен індивідуум реалізує свої потреби, тому грошова система і визначає взаємозв'язок між виробництвом, обміном, розподілом і споживанням.

Також, «гроші – це сукупність активів, які люди регулярно використовують для придбання товарів і послуг». Сутність грошей змінюється адекватно змінам характеру суспільних відносин.

К. Маркс вивів в поняття гроші, вказавши на їх найважливішу рису, це те що вони служили загальним втіленням абстрактної праці і цінової вартості. Функції грошей надалі розвиваються і уточнюються. У фінансовій звітності суб'єктів господарювання поняття «гроші» замінюється категорією «грошові кошти».

Професор Ф.Ф. Бутинець визначає грошові кошти, як «сума готівки в касі підприємства, вільні грошові кошти, що зберігаються на поточному і валютному рахунку в банку». Грошові кошти – готівка в касі підприємства, депозити до запитання, кошти на банківських рахунках, які можуть бути використані в будь який момент.

Основними завданнями обліку грошових коштів є: виконання операцій з грошовими коштами за розрахунками з постачальниками, покупцями; контроль за дотриманням касової і розрахункової дисципліни; своєчасне і правильне документальне оформлення операцій з руху грошових коштів, щоденний контроль за збереженням готівки і цінних паперів у касі підприємства; інвентаризація грошових коштів і відображення її результатів на рахунках бухгалтерського обліку; надання користувачам фінансової звітності повної, правдивої та неупередженої інформації про зміни, що відбулися в грошових коштах підприємства та їх еквівалентах за звітний період.

Серед існуючих облікових проблем стосовно руху та наявності грошових коштів слід віднести: 1) визнання та класифікація грошових коштів; 2) правильне їх відображення у фінансовій звітності; 3) організація контролю за процесом збереження та використання грошових коштів; 4) оптимізація надходжень і виплат готівки та формування інформаційної бази даних для

аналізу отриманих і втрачених вигод від проведених заходів; 5) повнота та своєчасність відображення в системі обліку рух грошових коштів; 6) матеріально-технічне та організаційне забезпечення ведення обліку грошових коштів.

На сьогоднішній день не можна розпочати господарську діяльність без наявності грошових коштів та без їх постійного поповнення. Грошові кошти забезпечують проведення поточних операцій.

Отже, діяльність кожного підприємства прямо залежить від правильної організації обліку грошових коштів, адже основу діяльності підприємства складають операції, які пов'язані з рухом грошових коштів. Ефективність організації обліку грошових коштів забезпечить раціональний розподіл та використання грошових коштів, а тим самим успішну фінансову діяльність підприємства.

Список використаних джерел

1. Нечай Н. М. Облікова політика: навч. посіб. / Нечай Н. М., Пальчук О. В., Савченко В. М. – К.: Знання, 2010. – 432 с.
2. Лишиленко О. В. Бухгалтерський облік / О. В. Лишиленко. – К.: ЦНЛ, 2009. – 624 с.

Код УДК 657

**Мартон Крістіна,
Попович Віта, к.е.н., доцент
Мукачівський державний університет**

АВТОМАТИЗАЦІЯ ОБЛІКУ ВИТРАТ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Будь-яке підприємство в процесі своєї діяльності стикається завжди з певними витратами матеріальних, трудових, грошових, інформаційних та інших ресурсів на виготовлення, зберігання, транспортування.

Питання проведення автоматизації обліку витрат підприємства досліджувалось багатьма авторами. Зокрема, дане питання досліджували: Т.А. Бутинець, Л.В. Чижевська, С.Л. Береза, В.М. Панасюк, Є.К. Ковальчук, С.В. Бобрівець та іншими.

Автоматизація обліку дозволяє значно полегшити роботу бухгалтерії в цілому та кожного бухгалтера окремо, особливо при впровадженні телекомунікаційного обміну інформацією між автоматизованим робочими місцями облікових працівників з використанням комп'ютерних мереж. Безпосередньо облік витрат на виробництві пов'язаний із суміжними ділянками обліку та підсистемами інформаційної системи підприємства [2].

В Україні представлено широкий спектр програм з автоматизації, найпоширенішими з яких і найбільш адаптованими до української системи ведення обліку є пакети «1С:Підприємство»

За рахунок впровадження цієї комп'ютерної програми можна досягти ефекту в частині: наскрізного і своєчасного оперативно-виробничого планування й обліку виробництва, що дає змогу на 20-30% знизити втрати безпосередньо в центрах відповідальності; уникнення необлікованих нестач матеріальних цінностей на 3-5%; зниження необґрунтованої видачі запасів у виробничі підрозділи на 10-15%; зниження виробничої та повної собівартості продукції за рахунок скорочення загальновиробничих та адміністративних витрат на 3-5%.

Для списання без норм в «1С:Підприємство» використовують документи «Акт списання» та «Акт виконаних робіт». Проводка в документі списання має списувати товарно-матеріальні цінності з кредиту рахунку в дебет рахунку «Виробництво».

Прибуткування готової продукції здійснюється за допомогою документу «Прибуткова накладна» з використанням того самого контрагента «Виробництво». Проводка в документі прибуткування має виконувати прибуткування готової продукції з кредиту рахунку «Виробництво».

Документ «Акт виконаних робіт» використовується при реалізації послуг іншим організаціям або населенню та при списанні оборотних активів, необхідних для надання послуг.

Документ «Акт списання» дозволяє виконати списання оборотних активів підприємства (товарів, матеріалів тощо) з вибракування та списання на виробництво. Для списання на різні рахунки слід заводити різних контрагентів. У контрагентів списання рахунків у картці контрагента повинні бути настроєні відповідно до господарської операції документу. Також у проводках документу можна використовувати рахунок витрат підрозділу або константи.

Щодо прибуткування готової продукції, то необхідно підкреслити, що для одночасного списання матеріалів та інших витрат на її виготовлення призначено документ «Комплектація». При проведенні документа комплектуючі списуються зі складу, а зібраний комплект (товар або готова продукція) прибуткується на склад.

При введенні нового документа система автоматично заповнює відповідні реквізити (номер документу, дата, фірма, підрозділ-відправник, підрозділ, операція документу, використовувані рахунки, сума за документом) [3].

Для розподілу непрямих витрат на виробництво (нарахованої зарплати, амортизаційних відрахувань тощо) в кінці звітної періоду використовується спеціальна обробка «Розподіл витрат», яка дає змогу автоматично сформувати проводки бухгалтерського обліку.

Для формування і розрахунку витрат, що списуються на собівартість продукції за статтями витрат, а також для визначення незавершеного виробництва формується «Оборотна відомість». При формуванні цієї відомості бухгалтер може вибрати угруповання для отримання інформації: за об'єктом обліку, за статтею витрат, структурним підрозділом, за підприємством, за рахунком, субрахунком, кодом аналітичного обліку [1].

Таким чином, використання електронно-обчислювальної техніки не тільки значно спрощує обліковий процес, а й підвищує культуру управління, підвищує ступінь надійності і достовірності інформації, її оперативність, покращує умови її зберігання і багаторазового використання при ефективному захисті як від руйнування, так і від несанкціонованого доступу. Бухгалтер здійснює контроль за статтями витрат, з виявленням причин відхилень і факторів, що впливають на їхнє виникнення. А керівники підприємства, маючи таку інформацію, оперативно здійснюють необхідні корективи виробничої діяльності з метою отримання найбільшого ефекту шляхом зниження витрат на виробництво.

Список використаних джерел

1. Бутинець Т.А. Бухгалтерський облік: навч. посіб. для студ. вузів / Т.А. Бутинець, Л.В. Чижевська, С.Л. Береза. – Житомир: ЖІТІ, 2010. – 672 с.
2. Маркова, Т.Д. Автоматизація фінансово-розрахункових операцій як чинник прискорення процесу господарської діяльності підприємств [Електронний ресурс]: / НБУ ім. Вернадського. - Режим доступу: / www.nbuv.gov.ua/
3. Облік у селянському (фермерському) господарстві: Посібник / За ред. М.Я. Дем'яненка. – К.: ІАЕ, 2006. – 403 с.

УДК 338

Мірчук Вікторія

Волинський інститут економіки та менеджменту

ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В ЧЕХІЇ

Практично в усіх розвинених країнах держава бере активну участь у формуванні та розвитку підприємницької діяльності. Як показує світова та вітчизняна практика, країни з розвиненою ринковою економікою мають розгалужену та чітко усталену систему державної підтримки малого підприємництва, в інших же подібна система перебуває у стадії становлення або розвитку.

У світі сформувалися дві основні форми державної підтримки малого бізнесу. Одна полягає у широкому державному регулюванні діяльності суб'єктів малого бізнесу в поєднанні з державним протекціонізмом. Вона властива початковому етапу розвитку малого бізнесу. Інша форма включає помірне державне регулювання малого бізнесу та створення ринкових умов для конкуренції і характерна для більш зрілих ринкових стосунків [2].

Суттєвим фактором успішного функціонування малого та середнього бізнесу в Чехії є державна підтримка стимулювання та розвитку малого бізнесу. У Чехії послідовна реалізація державних реформ для підтримки малого бізнесу передбачала створення базових організаційних структур (агентств, фондів). Ці структури в процесі взаємодії з урядом та парламентом, забезпечують надання достовірної інформації щодо стану та перспектив розвитку підприємництва в країні, гарантують надання кредитів малим підприємствам, сприяють розвитку інноваційних технологій та їх застосуванню в малому бізнесі. Фінансова підтримка малого бізнесу передбачає використання системи проектного фінансування малих підприємств, тобто цільове кредитування позичальника для реалізації інвестиційного проекту[1].

Якісні характеристики розвитку малого підприємництва у Чехії:

1. Започаткований недавно, не має (або має обмежену) історії функціонування; підприємства роблять перші кроки у ринковій економіці;
2. Більшість підприємств характеризується широким спектром діяльності з метою пошуку клієнтів та перспективних ринкових ніш;
3. Структури підтримки підприємництва створені недавно, ще слабкі, схеми фінансової підтримки ще недостатньо апробовані;
4. Малі підприємства потребують базової підтримки на етапі створення, у тому числі й фінансування, виходу на місцеві ринки та навчання.

Успішний розвиток підприємництва можливий лише в умовах забезпечення здорової конкуренції, створення сприятливого клімату та раціональної підтримки з боку держави, ефективної дії ринкових механізмів. Отже, особливістю функціонування суб'єктів підприємництва є необхідність формування сприятливого специфічного середовища для його успішного розвитку. Як свідчить світовий досвід, однією з найбільш важливих та стійких особливостей сучасної політики у галузі підприємництва є її базування на практиці цілеспрямованої державної підтримки, особливо малих форм господарювання. Ступінь і масштаби такої підтримки суттєво відрізняються в різних країнах і багато в чому залежать від специфічних моделей національного ринкового господарства.

У Чехії накопичено великий досвід державної підтримки суб'єктів підприємництва, причому не тільки на загальнонаціональному, але і на регіональному рівні. Основні напрямки державної підтримки малого й середнього підприємництва практично у всіх країнах містять у собі законодавчу,

фінансову, консультаційну, інформаційну, освітню підтримку підприємців, а також державне пряме або непряме (наприклад, через великі підприємства) замовлення на продукцію малих підприємств. Основним інструментом державного регулювання суб'єктів підприємництва, як в Україні, так і в інших країнах, є розробка і реалізація цільових державних та регіональних програм його підтримки [3].

З усіх посткомуністичних країн Східної Європи Чехія — одна з небагатьох, хто зумів не просто вижити на нових теренах ринку, а отримати ринкової економіки максимальну вигоду, прибуток і зажити красиво. Все тут чудово: клімат і банківська система, замки і податкове законодавство, пиво і промислове виробництво.

По якомусь щасливому збігу обставин або по дуже тонкому розрахунку економіка Чехії змогла розвиватися як у напрямку великих промислових компаній, серйозного фінансового та банківського бізнесу, так і в напрямку малого та середнього підприємництва. Тут немає ніяких «перекосів». Рівномірно розвинені всі галузі: великі підприємства «застовпили» фінансово-банківський сектор, автопром, виробництво електроніки, РК-телевізорів і моніторів. Середній бізнес освоює легку промисловість і виробництво продуктів харчування. Малі та мікрофірми відкривають ресторанчики, невеликі готелі, організують туристичні поїздки по країні.

XXI століття приносить місцевим жителям тільки хороші новини. Так, з усіх жителів Східної Європи чехи — найбільш забезпечені. Їх середньомісячний дохід не опускається нижче 600 євро. У республіці найнижчий поріг безробіття — не більше 2-5% населення. Чеська нерухомість постійно підвищується в ціні. І якщо раніше попитом користувалася тільки Прага, то тепер розбираються квартири в звичайних панельних будинках навіть на периферії. Крім того, 22 грудня цього року Чехія стане ще і рівноправним членом Шенгену.

Іноземцям — німцям, австрійцям, французам, англічанам і навіть американцям — подобається Чеська Республіка. Вони з задоволенням перекладають на її територію свої фірми, а в чеських банках відкривають свої банківські рахунки і осередки. Мати особисту фірму в Чехії вигідно — одне з найбільш ліберальних податкових законодавств, приємно м'який клімат, гарна природа і багато історичних пам'яток.

Грошей у чехів сьогодні просто кури не клюють, а малі підприємства відіграють вагому роль в економіці країни. На 10 млн жителів доводиться більше 700 тисяч малих і середніх підприємств. Вони забезпечують до 35% виробництва, 69% будівництва, 91% торгівлі, 87% готельного сервісу, 88% сфери послуг і 45% транспорту.

На сьогоднішній день в Чехії дуже низький рівень безробіття — не вище 5%. А у великих туристичних центрах типу Праги ще нижче — всього 2%. Будь-чеський громадянин може знайти собі робоче місце по своєму смаку і потребам.

Якщо вчитися не хочеться, то можна закінчити спеціальне училище і відправитися на великий завод з виробництва автомобілів або електроніки. Сьогодні таких концернів на території країни десятки.

Податкова система Чехії досить лояльна. Прибутковий податок варіюється від 15 до 32%. Налог на прибуток — 31%. Наприклад, в Австрії податок на прибуток дорівнює 36%, у Франції — 33,3%, у Великобританії — 31%. При цьому податкове навантаження і на малий і на великий бізнес у Чехії щороку знижується. Чеські міністри фінансів обіцяють у майбутньому не відбирати у підприємств більше 20-25% їхнього прибутку.

Список використаних джерел

1. Кіщак В. Розвиток малого та середнього підприємництва: досвід Польщі, Угорщини, Чехії / В. Кіщак, І. Кіщак. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.niss.gov.ua>
2. Карпова Е.И. Анализ зарубежного опыта поддержки малого бизнеса/ Е.И Карпова, Л.И. Чубарева // [електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/>
3. Методологія статистичного забезпечення розвитку регіону : Монографія // За заг. ред. канд. економ. наук, професора А. З. Підгорного – Одеса : Атлант, 2012. – 303 с.

УДК 338

**Павлова Світлана, к.е.н.,
Філіпчук Роман**

Волинський інститут економіки та менеджмента

УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКОВО-ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В ПОЛЬЩІ

Міністерство інфраструктури та розвитку Польщі, що виступає Органом управління Програми та Спільний технічний секретаріат Програми транскордонного співробітництва Європейського Інструменту Сусідства та Партнерства Польща-Білорусь-Україна 2007-2013 повідомляє, що громадські слухання проекту Спільної операційної програми для Програми транскордонного співробітництва Європейського Інструменту Сусідства Польща-Білорусь-Україна 2014-2020 розпочинаються 6 травня 2015 р. і триватимуть до 10 червня 2015 р.

Програма буде надавати підтримку заходам в рамках 4 тематичних цілей: Промоція місцевої культури та охорона історичної спадщини; Покращення доступності регіонів, розвиток надійного та стійкого до кліматичних впливів

транспорту, комунікаційних мереж і систем; Спільні виклики у сфері безпеки; Покращення управління кордонами та управління безпекою, мобільністю та міграцією.[1]

Територія регіонів співпраці сильно відрізняється в розрізі достатку, що виражається в регіональному доході на душу населення, який у 2010 році становив приблизно 6 500 EUR на польській стороні, 2 900 EUR - на білоруській і 1 600 EUR - на українській стороні кордону. Ці різниці найбільше, і в першу чергу, впливають на відмінності, що спостерігаються між країнами. Одночасно, прикордонні регіони всіх країн були одними з найменш розвинених регіонів відповідних країн у 2010 році і досягли 70,5% середнього показника по країні на польській, 64,5% - на білоруській, 63,8% на українській, стороні кордону. Транспортна інфраструктура має особливе значення для розвитку прикордонних регіонів, також і у зв'язку з необхідністю обслуговування транзитних перевезень через кордон. Ряд великих європейських транспортних коридорів проходять через регіони співпраці. Рух на польсько-українському кордоні обслуговують вісім пунктів перетину, в тому числі два залізничні і вісім пунктів перетину на польсько-білоруському кордоні, у тому числі три залізничні. Проте, основні потоки пасажирів зосереджені навколо деяких з них. На польсько-українському кордоні, це Дорохуськ, Хребенне, Корчова і Медика (обслуговують 77% перетинів); на польсько-білоруському кордоні: Тереспіль, Кузня і 24 Бобровник (обслуговують 72% перетинів). Значення залізничних пунктів перетину кордону, за винятком Тереспіля (приблизно 650 000 перетинів), для обслуговування пасажирських перевезень є незначною, з числом перетинів від 250 000 у Кузні до 100 000 пасажирів на рік у Дорохуську і Перемишлі. Найбільша динаміка прикордонного руху (20 млн. перетинів) була зареєстрована на українському кордоні в 2006 і 2007 роках. Вона впала до 11,6 млн. у 2009 році і знову зросла до 13,8 млн. у 2011 році. На польсько-білоруському кордоні, найбільший обсяг руху (13 млн.) був зареєстрований у 2000 році, а в наступні роки спостерігається його поступове зниження до рівня 8,2 млн. перетинів у 2011 році. Однак, пропускна здатність прикордонних переходів для переміщень всіх типів, як і раніше, залишається недостатньою, що періодично створює вузькі місця і призводить до тривалого очікування на перетин кордону.[2]

Основні висновки аналізу прикордонного регіону Польща - Білорусь - Україна є наступними: Рівень економічного розвитку на Території Програми є поки що низьким - відносно низький рівень ВВП на особу, дуже високий рівень безробіття на польській стороні кордону, велика частка сільського господарства в структурі зайнятості, відносно низький рівень інновацій на МСП, незначні витрати на дослідження та розвиток. Територія Програми включає території, виняткові з точки зору ландшафтів та природних багатств, з незначним рівнем забруднення, однак інфраструктура захисту довкілля й рівень екологічної

свідомості населення прикордоння вимагають покращення. Територія Програми має великий потенціал для розвитку туризму, в тому числі агротуризму, завдяки сприятливим умовам природного середовища, низькому рівню забруднення, наявності об'єктів культурної спадщини, проте туристична інфраструктура вимагає покращення. Географічне розташування Території Програми має значний потенціал для розвитку транспортної інфраструктури, яка могла б значною мірою сприяти розвитку економіки, проте існуюча транспортна та прикордонна інфраструктура вимагає покращення. Територія Програми характеризується відносно добре розвинутою системою освіти, яка, проте, вимагає модернізації й приведення у відповідність із вимогами економіки, що базується на знаннях. Незважаючи на значний прогрес у розвитку транскордонного співробітництва, рівень інтеграції на Території Програми вимагає подальшого покращення з метою максимальної реалізації та використання соціально-економічного потенціалу регіону. Незважаючи на позитивні результати використання фондів, що використовувались під керівництвом Єврорегіонів, надалі недостатньо успішних, довготривалих структур співпраці. Враховуючи вищенаведені висновки соціально-економічного аналізу, основною метою Програми є підтримка процесів прикордонного розвитку. Основна мета Програми відповідає Стратегічному Документу Європейського Інструмента Сусідства і Партнерства 207-13 (Стратегічний Документ 7 Європейської Комісії, а також чотирьом цілям, визначеним в Стратегічному Документі. Програма включає три пріоритети й сім заходів, за допомогою яких повинна бути досягнута основна мета. Три заходи в рамках Пріоритету 1 відповідають Цілі 1 (Сприяння соціально-економічному розвитку у регіонах по обидві сторони спільних кордонів) Стратегічного Документа. Два заходи Пріоритету 2 відповідають Цілі 2 (Співпраця з метою вирішення спільних проблем у сферах, як, наприклад, довкілля, здоров'я населення та запобігання і боротьба з організованою злочинністю) Стратегічного Документа. Крім того, захід 2.2 відповідає Цілі 3 (Забезпечення ефективних та безпечних кордонів) Стратегічного Документа. Два заходи Пріоритету 3 відповідають Цілі 4 (Підтримка ініціатив співпраці місцевих громад прикордоння) Стратегічного Документа. [3]

Список використаних джерел

1. Програми транскордонного співробітництва Польща-Білорусь-Україна [Точка доступу] www.pl-by-ua.eu/ua.3
2. Економічний потенціал регіонів співпраці [Точка доступу] http://www.academia.edu/11320117/Експертний_звіт_щодо_Програми_Транскордонного_Співробітництва_Польща_Білорусь_Україна_2014-2020_рр._Європейського_Інструменту_Сусідства

3. Зміст Програми [Точка доступу] http://www.pl-by-ua.eu/upload/ua/PL-BY-UA_ukr.pdf

УДК 338

Павлова Світлана, к.е.н.,

Павленко Аліна

Волинський інститут економіки та менеджменту

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ МАЛОГО І СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУВ ПОЛЬЩІ

Польща стала першою державою в Східній Європі, котра звільнилася від комуністичного минулого і почала не просто активно, але й успішно проводити політичні і економічні реформи. Польща вже в 1989 році поставила перед собою дві стратегічні цілі: отримання членства в НАТО і ЄС, котрі на даний час реалізовані. У своєму прагненні до виконання намічених цілей Уряд Польщі на відміну від уряду України сам проявляв ініціативу і вже 26 січня 1991 р. майже за рік до підписання Угоди про асоційоване членство в Польщі створено спеціальну інституцію Уповноваженого уряду з питань євроінтеграції та закордонної допомоги, до завдань якого належало: гармонізація та координація адаптаційних та інтеграційних процесів Республіки Польща з ЄС та здійснення контролю за перебігом цих процесів; ініціювання та організація робіт, а також заходів, що мають на меті створення умов для інтеграції Польщі з ЄС, особливо у сфері економіки, права та інституційно-організаційній сфері; координування заходів, пов'язаних з отриманням та використанням допомоги із-за кордону, що взяла на себе відповідальність за стан справ по всьому спектру двосторонніх відносин Польща - ЄС.

Важливими факторами, що створюють перепони на шляху малого підприємця при залученні капіталу є:

- відсутність досвіду попередньої діяльності, пов'язаної з бізнесом;
- відсутність чи недостатній обсяг забезпечення по кредиту;
- висока процентна ставка, котра не відповідає грошовому потоку компанії;
- нестача навичок в отриманні кредиту, котра ще більше ускладнюється небажанням банків брати на себе ризик. [1]

Певним бар'єром росту експорту польських МСП є середня величина польської фірми. Серед польських МСП в більшій мірі ніж у ЄС домінують мікропідприємства, що не дозволяє їм отримувати великі замовлення, які переходять до більш потужних західних компаній.

Вигідне географічне положення, відносна нерозвиненість товарних ринків порівняно з іншими європейськими країнами і активне бажання польських

властей створюють здорову соціально-економічну обстановку в Польщі, стали основними визначальними факторами при виборі іноземними інвесторами території для перспективних капіталовкладень. На сьогоднішній день об'єми іноземних інвестицій в Польщу перевищують показники сусідніх східноєвропейських держав (зокрема Чехії і Угорщини), а основними інвесторами є американські, німецькі і французькі компанії.[2]

В Польщі відсутня система поділу при сплаті податків на малий і середній бізнес, так як офіційно він не відрізняється від будь-якої іншої форми бізнесу. Основною проблемою діючої податкової системи було те, що амортизація майна не визнавалася в повній мірі як експлуатаційні видатки, що призводило до того, що заміна старих виробничих потужностей ставала не вигідною. Це в свою чергу призводило до загального зносу виробничого обладнання в Польщі. Однак з просуванням до вступу до ЄС цю проблему поляки поступово вирішують, так як однією з умов вступу до ЄС є вдосконалення податкової системи.[3]

Для контролю та підтримки бізнесу повинна існувати чітка система державного регулювання. В Україні вона здійснюється на принципах адміністрування. З розвитком суспільства розвивається і бізнес, з'являється потреба у розробці механізмів його регулювання. Структурою механізму державного регулювання є система заходів, розроблених державою, з урахуванням вимог ринку та інтересів суб'єктів бізнесу. Одним з основних елементів механізму регулювання бізнесу є ринкове регулювання, яке здійснюється за допомогою механізму конкуренції, динаміки ринкових цін, стихійного вирівнювання попиту та пропозиції тощо. Однак можна впевнено сказати, що тотальний контроль гальмує розвиток малого і середнього бізнесу та економіки в цілому: в Україні кількість підприємців у 3,5 рази менша, ніж у країнах Центральної Європи та Балтії; дві третини (63 %) українських бізнесменів при спілкуванні з держчиновниками використовують «неофіційні способи» вирішення регуляторних проблем. Тому необхідна більш сучасна структура механізму державного регулювання, до якої входять правовий та фінансовий механізми; механізми стимулювання, підтримки, сприяння, контролю; форми та методи реалізації державного регулювання, державні органи та фонди, які покликані займатися діяльністю підприємницьких структур та суб'єктів бізнесу [4].

Таким чином, основні напрямки регулювання та підтримки малого та середнього бізнесу в Польщі довели свою ефективність, оскільки враховують розвиток кожного окремо взятого регіону орієнтуючись на його потенціал. Досвід Польщі може стати основою для створення власної стратегії побудови взаємовідносин бізнесу і держави. Врахування досвіду нашої західної сусідки дозволить виявити потенціал кожного регіону та можливості рівного розвитку для регіонів України. Послідовні кроки, щодо реалізації європейського досвіду регулювання малого та середнього бізнесу, приваблять нових іноземних

інвесторів, що стимулюватиме розвиток малого підприємництва в нашій державі.[5]

Список використаних джерел

1. Швець В.Г. Теорія бухгалтерського обліку: підручник/В.Г.Швець. –3-те вид., перероб. і доп. –К.: Знання, 2008. –535с.
2. Еганов О.Ю. Економіка праці. — Миколаїв.: УДМТУ. -2001. —48 с.
3. Бирюков М. М. Европейский Союз, Евроконституция и европейское право / М. М. Бирюков. — М. : Научная книга, 2006. — С. 156-161.
4. Малиновська О. А. Україна, Європа, міграція: міграції населення України в умовах розширення ЄС / О. А. Малиновська. — К., 2001. — С. 13—16.
5. Угода про партнерство та співробітництво (УПС) між Україною та ЄС та інтеграція України до Європи все ще викликають запитання // Інформаційний бюлетень Українсько-Європейського консультативного центру з питань законодавства (UEPLAC). — Випуск 4. — К. : Альма-матер, 2000. — С. 13—14.

УДК 657

Пекар Іван

Мукачівського державного університету

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ЩОДО ОБЛІКУ В УПРАВЛІННІ ІННОВАЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ

Бухгалтерський облік є засобом інформаційного забезпечення процесу прийняття управлінських рішень при здійсненні інноваційної діяльності на підприємстві. Система бухгалтерського обліку забезпечує безперервний процес фіксації первинної інформації про господарські операції, групування даних за певними ознаками, напрямками, періодами та надання оперативної, достовірної та своєчасної інформації про інноваційну діяльність підприємства. Специфіка інноваційного процесу, його новизна та відсутність практичного досвіду впровадження інноваційного продукту, чутливість до змін зовнішнього середовища вимагають постійного аналітичного обґрунтування управлінських рішень. Відтак виникає потреба в існуванні достовірної економічної інформації про інноваційну діяльність підприємства, яку надає система бухгалтерського обліку.

Розвиток теорії й практики обліку інноваційної діяльності досліджено зарубіжними вченими, серед яких: В.О. Проскуріна, Б. Твісс, В.І. Ткач, А.Є. Тухтарова, П. Уайт, Р. Фостер, В. Хартман, В.Е. Шукшунов, Й.А. Шумпетер та ін.

Облікові аспекти інноваційної діяльності в Україні висвітлено у працях таких науковців: І. Бланка, О. Бородкіна, В. Бачинського, Ф. Бутинця,

В. Василенка, О. Контаєвої Н. Краснокутської, Я. Крупки, Н. Малюги, Л. Нападівської, М. Пушкаря, В. Шевчука, В. Шматька та ін.

Визнаючи вагомий внесок у розв'язанні багатьох важливих концептуальних і методичних питань, слід підкреслити, що одним із основних недоліків існуючих стандартів бухгалтерського обліку є відсутність єдиної системи реєстрів і рахунків для відображення витрат, доходів і результатів інноваційної діяльності. Роль бухгалтерського обліку в управлінні інноваційною діяльністю полягає в наданні інформації для: формування інноваційної стратегії підприємства і визначення особливостей її формування; визначення шляхів удосконалення техніко-технологічної бази підприємств і галузей; розрахунку витрат на створення інноваційного продукту; бізнес-планування майбутніх фінансових надходжень і норми рентабельності; обґрунтування напрямів зниження витрат на створення інноваційного продукту за умови збереження його якості; формування системи організації і методології відображення доходів, витрат і фінансових результатів у процесі створення і функціонування інноваційного продукту.

Метою бухгалтерського обліку інноваційної діяльності є створення інформаційної бази для управління процесами розробки, впровадження і реалізації інновацій на підприємстві. Завдання бухгалтерського обліку полягають у реалізації напрямів створення, впровадження і продажу інновацій і включають таке: оцінку інноваційної діяльності; надання оперативної інформації для управління процесами розробки, впровадження і реалізації інновацій; ведення реєстрів аналітичного і синтетичного обліку для відображення процесів інноваційної діяльності; надання управлінської, бухгалтерської і статистичної звітності для контролю за процесами створення, впровадження і реалізації продуктів інноваційної діяльності.

З метою визначення рівня виконання вказаних завдань системою бухгалтерського обліку необхідним є визначення об'єктів облікового відображення інноваційної діяльності та її результатів. Результатом інноваційної діяльності є інноваційна продукція, яка може мати конкретну матеріальну форму або бути в нематеріальній формі. З метою забезпечення права власності на результати інноваційної діяльності розробником або автором даного продукту необхідно оформити відповідні права. Творці нововведень оформлюють на них авторські і суміжні з ними права. Виникає таке юридичне поняття, як інтелектуальна власність. Вказані права є підтвердженням відображення прав інтелектуальної власності в системі бухгалтерського обліку. Об'єкти облікового відображення безпосередньо пов'язані з об'єктами інноваційної діяльності [2;97с.].

Інвестування в сучасній технології визначають інноваційну діяльність, якщо їх іншою та невід'ємною складовою є інвестування в наукову діяльність. Відтак, об'єктами обліку інноваційної діяльності завжди поряд мають бути:

витрати, інвестиції у нові технології (інтелектуальні активи, сучасну техніку та комунікації тощо); витрати на наукову діяльність (власне дослідження та створення дослідних зразків їх апробація тощо).

Метою інноваційної діяльності є посилення конкурентоспроможності господарюючого суб'єкту, що передбачає отримання та подальше комерційне (важливе суспільне) використання інноваційної продукції. При цьому зрозуміло, що не завжди з інноваційної діяльності є змога отримання товарної інноваційної продукції. Інноваційна продукція стає об'єктом обліку з моменту документального оформлення її прийняття. Зовні таке прийняття може мати ознаки авторських прав (свідоцтв тощо).

Інноваційна технологія (від задуму на створення інноваційної продукції до її успішної реалізації), посилює сприйняття бухгалтерського обліку як інформаційної системи здатної бути корисною в управлінні інноваційною діяльністю на всіх стадіях та рівнях [1;97с.]. Звідси, потреба управління в обліковій інформації щодо інноваційної діяльності означає основні концептуальні складові побудови відповідного бухгалтерського обліку. Такими складовими є: нормативні, методологічні, методичні та організаційні заходи щодо розв'язання проблем обліку інноваційної діяльності.

Отже, вирішення проблем потребує прийняття концептуальних підходів до побудови обліку інноваційної діяльності. Де важливим є: нормативне визначення цілісного ланцюга об'єктів бухгалтерського обліку; розробка методології обліку інноваційної діяльності; розробка методик з планування обліку й калькулювання продукції інноваційної діяльності.

Список використаних джерел

1. Жук В.М. Концептуальні підходи вирішення поверхневих та глибинних проблем обліку інноваційної діяльності / В.М. Жук // Облік і фінанси АПК.– 2011. - № 1. – С.36-39.
2. Кантаєва О.В. Концептуальні проблеми розвитку системи бухгалтерського обліку в управлінні інноваційними процесами / О. В. Кантаєва // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : зб. наук. праць / Державний вищий навчальний заклад «Українська академія банківської справи Національного банку України». – Суми, 2011. – Вип. 31. – С. 96-109.

ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

На сьогоднішній день стан економіки України поки що є не на такому високому рівні, щоб забезпечити достатній рівень функціонування підприємств. Підприємства України, що працюють в нестабільному економічному середовищі, часто є збитковими, переживають спад виробництва, і досить часто перебувають на межі банкрутства. Розглядаючи підприємство як самостійний господарюючий суб'єкт, що взаємодіє із зовнішнім середовищем, слід визнати, що його діяльність носить ризиковий характер. Саме тому стабілізуючу роль в діяльності підприємства повинна відігравати система економічної безпеки.

Система економічної безпеки кожного підприємства залежить від чинної в державі законодавчої бази, від обсягу матеріально-технічних і фінансових ресурсів, виділених керівниками підприємств, від розуміння кожним з працівників важливості гарантування безпеки бізнесу, а також від досвіду роботи керівників служб безпеки підприємств.

Ступінь дослідженості теми. Актуальність даної проблематики привернула увагу багатьох вчених, зокрема дослідженнями в даному напрямку займалися: В.В. Крутов, М.М. Єрмошенко, Г.В. Козаченко, О.А. Кириченко, І.П. Мігус, О.М. Ляшенко, Г.О. Мінаєв, Л.Г. Шемаєва, Є.О. Олейников, С.М. Шкарлет, В.І. Франчук, але ґрунтовних досліджень щодо обліково-аналітичного забезпечення не проводилося. Аналізу питань застосування обліково-аналітичних даних для безпечного функціонування підприємств присвячені наукові розробки М.І. Бондаря, І.А. Белоусової, В.Ф. Палія, В.В. Євдокимова, С.М. Галузіної, Є.О. Лапченка, Т.В. Момот, М.С. Пушкаря, Г.В. Савицької, Я.В. Соколова, С.О. Хмельова, М.Г. Чумаченка, А.Д. Шеремета, Ч.Т. Хорнгрен, Р. Ентоні та інших. Однак, ці праці спрямовані на удосконалення теоретичних основ бухгалтерського обліку та фінансового аналізу як інформаційної бази економічної безпеки підприємства.

Метою дослідження є висвітлити теоретичні аспекти організації та роль обліково-аналітичного в забезпеченні економічної безпеки підприємства. Визначені мета передбачає виконання наступних завдань: визначити сутність економічної безпеки підприємства; визначити роль та складові обліково-аналітичного забезпечення в функціонуванні системі економічної безпеки підприємства.

В сучасній економічній науці існує два підходи до розуміння поняття «економічна безпека». Перший підхід розглядає економічну безпеку як

необхідну умову досягнення підприємством своєї мети [1], а другий – як достатню умову [2, с. 145]. Підприємство – це в першу чергу об'єкт економічних відносин. Власникові (акціонеру) підприємства передусім важливо досягти поставленої ним мети, яка, як правило, носить економічний характер.

Також варто відзначити, що термін «безпека підприємства» практично близький до терміну «економічна безпека підприємства», саме тому, що підприємство – це в першу чергу об'єкт економічних відносин [3, с. 57].

Зміст економічної безпеки підприємств розкривається через забезпечення реалізації стратегічних інтересів підприємства на основі використання можливостей зовнішнього середовища із застосуванням продуктивної взаємодії із суб'єктами зовнішнього середовища [2, с. 146].

Отже, під економічною безпекою суб'єкта господарювання можна вважати характеристику суб'єкта господарювання, яка відображає його здатність реалізувати власні стратегічні економічні інтереси при певних зовнішніх умовах завдяки захисту від існуючих і потенційних загроз та використанню можливостей, що надає зовнішнє середовище. Економічна безпека підприємства, за визначенням Г. Ляного [4, с. 16], – це стан його захищеності від негативного впливу зовнішніх і внутрішніх загроз, дестабілізаційних чинників.

Визначальна роль обліково-аналітичної системи в забезпеченні економічної безпеки підприємства пов'язана із загальним призначенням функції обліку – формування якісної і всебічної інформації про господарську та фінансову діяльність підприємства й своєчасне її надання зацікавленим користувачам. Місце функції обліку визначається логічним зв'язком між функціями управління й роллю обліку в процесі управління.

Облікова інформація, що використовується в процесі регулювання діяльності підприємства, призначена для того, щоб приймати оперативні рішення. Така інформація може видаватися незалежно (у формі вихідних повідомлень) або у зв'язку з іншою інформацією, коли регулювання відбувається через функцію контролю. Облікова інформація у даному випадку спрямована на прийняття коригуючих заходів при отриманні сигналу про наявність відхилення. Функція обліку у даному випадку забезпечує зворотній зв'язок для безпосереднього оперативного впливу на керований об'єкт [3, с. 65].

Формування ефективної системи обліково-аналітичного забезпечення фінансової безпеки підприємств передбачає виконання комплексу завдань. На нашу думку, до них необхідно віднести:

- достовірне та повне відображення в обліку та звітності даних, необхідних для оцінки стану та рівня фінансової безпеки підприємств;
- розробка критеріїв та порядку оцінки якості інформації, яка створюється у системі обліку та аналізу для ідентифікації та оцінки ризиків та загроз;

- визначення індикаторів фінансової безпеки підприємств та розробка системи моніторингу фінансової безпеки;
- діагностика фінансового стану підприємств з метою упередження фінансових ризиків, ідентифікації небезпек і загроз;
- прийняття управлінських рішень щодо доцільності діяльності з урахуванням виявлених загроз та небезпек;
- розробка заходів, направлених на забезпечення фінансової безпеки підприємства, як в короткостроковому, так і в довгостроковому періоді та контроль за їх виконанням [2, с. 150].

Проведені дослідження дають можливість стверджувати, що створення необхідних передумов для підтримання економічної безпеки має базуватися на ефективній системі заходів із необхідним правовим, фінансовим, організаційним та інформаційним підґрунтям, що в свою чергу передбачає формування оптимальної системи забезпечення економічної безпеки підприємства, яка враховуючи особистісні властивості підприємства та характер його взаємозв'язків з суб'єктами зовнішнього середовища, створюватиме оптимальні умови його стійкому існуванню з моменту заснування до моменту ліквідації.

Список використаних джерел

1. Безродна Т.М. Обліково-аналітичне забезпечення управління підприємством: визначення сутності поняття [Електронний ресурс] / Т.М. Безродна // Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля № 10 (128) 2008. - Частина 2. - Режим доступу:http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/VSUNU/2008_10_2/bezrodna.pdf
2. Гнилицька Л.В. Напрями удосконалення облікової системи з метою забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання / Л.В. Гнилицька // Комунальне господарство міст: Науково-технічний збірник. Серія: економічні науки. – Харків: Харківська національна академія міського господарства, 2011. – №100. – С. 144-153.
3. Пилипенко А. А. Організація обліково-аналітичного забезпечення стратегічного розвитку підприємства. Наукове видання / А.А. Пилипенко. – Харків : Вид-во ХНЕУ, 2007. – 276 с.
4. Лянной Г. Система экономической безопасности предприятия / Г. Лянной // BOS - журнал о личной и коммерческой безопасности. – 2006. – №7. – С. 16-19.

МОДЕЛЬ СУЧАСНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ ЧЕРЕЗ УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Актуальність теми дослідження. У професійному середовищі економістів і бухгалтерів в останні роки приділяється увага питанням удосконалення ведення бухгалтерського обліку на підприємствах бізнесу. Високо оцінюючи досягнення в розробці питань організації обліку на підприємствах, слід зазначити, що в основному розглядаються аспекти вдосконалення бухгалтерського обліку, орієнтовані на вимоги до змін облікового законодавства, що не сприяє підвищенню інформаційної цінності облікових даних для прийняття ефективних управлінських рішень та здійснення дієвого контролю на підприємствах. Тим часом потреба в розробці схеми організації обліку, що забезпечує в першу чергу раціональний обліковий процес і формування інформації для цілей управління і контролю, в сучасних умовах господарювання підприємств стає гострою і нагальною.

Різні аспекти організації бухгалтерського обліку в Україні висвітлювалися у роботах таких вчених: М.І. Бондаря, М.Т. Білухи, О.С. Ф.Ф. Бутинця, Бородкіна, А.М. Герасимовича, С.Ф. Голова, М.Я. Дем'яненка, В.М. Жука, Е.В. Калюги, Г.Г. Кірейцева, М.Д. Корінька, М.М. Коцупатрого, В.С. Леня, Н.М. Малюги, В.Б. Моссаковського, Л.В. Нападовської, М.Ф. Огійчука, В.В. Сопко, Л.К. Сука, М.Г. Чумаченка, В.Г. Швеця, В.О. Шевчука, В.А. Шпака та інших.

Особливої уваги заслуговують проблеми розробки внутрішнього нормативного документа підприємств, яким керується організація бухгалтерського обліку та його облікова політика. Недостатньо дослідженими залишаються питання ресурсного забезпечення бухгалтерського обліку та його впливу на результативні показники діяльності підприємства.

Метою дослідження є висвітлення сучасних моделей сучасного управління підприємствами через удосконалення організації бухгалтерського обліку. Визначена мета передбачає виконання наступних завдань: визначити поняття сучасної організації обліку; визначити вимоги до моделі організації ефективного обліку на підприємстві для потреб управління.

Сучасні економічні виклики ставлять перед підприємством завдання раціональної системи обліку, яка буде інтегрувати в собі бухгалтерський, фінансовий, управлінський облік, і буде відповідати стратегічній меті ефективного функціонування підприємства в ризиковому середовищі [1, с. 69]. Думки вчених відносно сутності організації обліку є різними. Узагальнюючи

сучасні концепції, під організацією обліку, на нашу думку, слід розуміти сукупність дій зі створення цілісної системи бухгалтерського обліку, підтримання і підвищення її організованості, функціонування якої спрямоване на забезпечення інформаційних потреб користувачів облікової інформації, включаючи вибір форм організації та формування матеріального й інформаційного забезпечення облікового процесу [2, с. 27]. Серед проблем організації обліку можна виділити: по-перше, формування облікової політики як важливої складової процесу організації бухгалтерського обліку; по-друге, організацію праці бухгалтерської служби в управлінській структурі підприємства.

Ну думку, М. Шигуна вимоги, яким повинна відповідати структура бухгалтерської служби:

- 1) узгодженість між відділами та виконавцями;
- 2) зв'язок між бухгалтерською службою та іншими структурними підрозділами підприємства, із зовнішніми органами, службами, суб'єктами;
- 3) оперативність керівництва та швидкість виконання поставлених завдань;
- 4) висока якість інформаційного обслуговування внутрішніх та зовнішніх користувачів;
- 5) доведення до необхідного мінімуму кількості облікових операцій та ліквідація дублювання функцій обліку господарських операцій;
- 6) економічність у формуванні штату бухгалтерської служби [3, с. 216].

В сучасних дослідженнях наводяться різні елементи організації бухгалтерської служби. Організаційна структура бухгалтерської служби формується, виходячи зі змісту конкретних облікових робіт, їх обсягу, вимог до них, визначення рівня та обсягу розподілу завдань і делегування повноважень, необхідності створення підрозділів та оцінки кількості облікових фахівців в кожному з них. На основі вказаних складових приймається рішення щодо вибору конкретного типу структурної конфігурації, тобто загальної схеми побудови бухгалтерської служби, яка відповідатиме цілям функціонування підприємства, враховуватиме особливості бізнес-процесів [4, с. 19].

Отже, реалії сьогодення вимагають використання нового підходу до створення облікових моделей на підприємстві, які, вважаємо мають ознаки технологічно-інтеграційних систем. Сутність таких облікових моделей є направленість на формування єдиного інформаційного простору підприємства за допомогою сучасних інформаційних технологій [5, с. 64]. Тобто моделювання облікового процесу необхідно сприймати як складову методики бухгалтерського обліку, як можливість організувати якісну облікову систему здатну швидко реагувати на зміни внутрішнього та зовнішнього економічного середовища в якому функціонує підприємство.

На сьогодні організація обліку відіграє стратегічну роль в управлінні діяльністю підприємства, тому існуючі проблеми потребують постійного вирішення і дозволяють окреслити першочергові шляхи вдосконалення організації обліку на підприємстві в контексті побудові принципіально нової моделі обліку: регламентувати організацію праці облікового апарату; закріпити порядок руху документів на підприємстві; удосконалити структуру розпорядчого документа про облікову політику підприємства, враховуючи елементи облікової політики щодо необоротних активів; оборотних активів; власного капіталу та зобов'язань; доходів, витрат та фінансових результатів; елементів облікової політики щодо звітності та політики податкового обліку; застосувати новітні комп'ютерні програми обліку.

Таким чином, є очевидною потреба в оновленні концепції організації бухгалтерського обліку та підвищення ролі обліку в інформаційному забезпеченні управління.

Список використаних джерел

1. Акименко О. Ю. Рациональна організація обліку як основа забезпечення ефективного управління підприємством / О. Ю. Акименко // Вісник Чернігівського державного технологічного університету. – 2013. – №3(38). – С. 69 – 74.
2. Садовська І. Б. Бухгалтерський облік [навч. посіб. / І. Б. Садовська, Т. В. Божидарнік, К. Є. Нагірська. – К. : Центр учбової літератури, 2013. – 688 с.
3. Шигун М. М. Фактори впливу на процеси організації бухгалтерського обліку / М. М. Шигун // Вісник ЖДТУ. – 2010. – № 2(52). – С. 216-218.
4. Бутинець Т.А. Розвиток науки про бухгалтерський облік і господарський контроль: забезпечення стійкості розвитку економіки України : монографія / Т.А. Бутинець, Т.В. Давидюк, І.В. Жиглей, І.В. Замула; ред.: Ф.Ф. Бутинець; Житомир. держ. технол. ун-т. – Житомир, 2012. – 307 с.
5. Сук Л.К. Фінансовий облік : навч. посіб. / Л.К. Сук, П.Л. Сук. – 2-ге вид., переробл. і доповн. – К. : Знання, 2012. – 647 с.

УДК 657.1

Плахтій Тетяна, к.е.н., доцент
Вінницький національний аграрний університет

ЩОДО НЕОБХІДНОСТІ ДОСЛІДЖЕНЬ ПРОБЛЕМ ЯКОСТІ ОБЛІКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Розвиток бухгалтерського обліку як окремого соціально-економічного інституту перебуває в фазі трансформації під впливом змін, що відбуваються в

економічній системі підприємства, про що наголошують провідні вітчизняні вчені (С.Ф. Голов [1], В.М. Жук [2], С.Ф. Легенчук [3], О.М. Петрук [4], М.С. Пушкар [5] та ін.). Наростання глобалізаційних процесів, формування інформаційної економіки під впливом широкого застосування сучасних інформаційно-комп'ютерних та Інтернет-технологій, що призводять до ускладнення організаційно-технологічних структур підприємств, висувають нові вимоги і запити до системи обліково-інформаційної підтримки бізнесу. Як наслідок, обліково-аналітична система підприємства має бути адаптована до таких змін шляхом розширення кола об'єктів, які підлягають обліковому відображенню, та удосконаленню теоретико-методологічного інструментарію, що використовується для пізнання господарської реальності сучасних підприємств. Проведення такої адаптації і трансформації існуючих підходів до побудови обліково-аналітичних систем має відбуватись без втрати рівня якості інформації, яка надається користувачам для прийняття управлінських рішень.

Питання необхідності забезпечення якості облікової інформації в останні роки привертає все більшу увагу науковців, що викликано втратою кредиту довіри до системи бухгалтерського обліку і фінансової звітності з боку користувачів в результаті виникнення всесвітніх скандалів з такими корпораціями і банками як «Enron Corporation», «Worldcom», «Parmalat», «Lehman Brothers», що було спричинене фальсифікацією та вуалюванням звітності, яка вводила в оману суб'єктів прийняття інвестиційних та позикових рішень. Подібні випадки формування негативної репутації облікової системи, що мають гучний резонанс, також відбуваються і в Україні. Зокрема, у серпні 2014 року один із найбільших вітчизняних агрохолдингів «Мрія» допустив технічний дефолт, оголосивши про неможливість оплатити свої боргові зобов'язання перед кредиторами. Однією із причин дефолту вважається оприлюднення недостовірної, неякісної фінансової звітності, в якій була переоцінена вартість біологічних активів агрохолдингу. В той же час, в аудиторському висновку, складеному за консолідованою фінансовою звітністю агрохолдингу за 2013 рік, і підписаному компанією «Ernst & Young», зазначається, що у всіх істотних аспектах вона достовірно відображає фінансовий стан групи.

Такі випадки надання недостовірної облікової інформації, що призводить до зниження ефективності рішень користувачів, зумовлюють необхідність розробки і удосконалення:

- чинного методологічного облікового інструментарію, що дозволило б підвищити рівень якості облікового інформаційного продукту;
- підходів до посилення контрольних функцій бухгалтерії підприємства, орієнтованих на підвищення якості облікової інформації;
- методики оцінки якості облікової інформації, що подається в фінансовій звітності підприємства.

Для реалізації вищенаведених заходів, в свою чергу, слід забезпечити вирішення наступних проблемних питань:

- визначити місце якості в системі облікових понять і категорій;
- обґрунтувати сутність понять «якість облікової інформації», «якість облікових показників», «якість бухгалтерської звітності», «якість облікової системи підприємства» та встановити взаємозв'язок між ними;
- встановити роль облікової методології в процесі формування якісної облікової інформації;
- визначити і розмежувати роль бухгалтера підприємства та суб'єкта, відповідального за організацію обліку на підприємстві, в забезпеченні якості облікової інформації;
- встановити взаємозв'язок між якістю облікової інформації та якісними характеристиками фінансової звітності;
- сформулювати варіанти подальшого розвитку обліково-інформаційної системи підприємства в забезпеченні якості облікової інформації.
- сформулювати ефективні механізми бухгалтерського контролю за якістю облікової інформації на основі застосування сучасних інформаційних теорій (теорії сигналів, теорії семіотики, комунікаційної теорії тощо);
- запропонувати шляхи підвищення якості облікової інформації, що формується в умовах застосування ERP систем.

Список використаних джерел

1. Голов С.Ф. Бухгалтерський облік в Україні : аналіз стану та перспективи розвитку: Монографія / С.Ф. Голов. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 522 с.
2. Жук В.Н. Основы институциональной теории бухгалтерского учета: [монографія] / В.Н. Жук. - К.: Аграрная наука, 2013. – 408 с.
3. Легенчук С.Ф. Теорія і методологія бухгалтерського обліку в умовах постіндустріальної економіки [Текст]: монографія / С.Ф. Легенчук. – Житомир : ЖДТУ, 2010. – 652 с.
4. Петрук О.М. Гармонізація національних систем бухгалтерського обліку : монографія / О.М. Петрук. – Житомир: ЖДТУ, 2005. – 420 с.
5. Пушкар М.С. Креативний облік (створення інформації для менеджерів): Монографія / М.С. Пушкар. – Тернопіль: Карт-Бланш, 2006. – 334 с.

УДК 657

Подолей Мар'яна

Мукачівський державний університет

ОРГАНІЗАЦІЯ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ

Розвиток суспільного виробництва є циклічним процесом, що пов'язаний, насамперед, з оптимальним поєднанням наявних ресурсів внаслідок їх

вичерпаності для отримання позитивних результатів на рівні держави загалом та підприємства зокрема.

Орієнтація економіки на ринкові відносини докорінно змінює підходи до вирішення багатьох економічних проблем, пов'язаних з оперативним управлінням підприємствами і розробкою стратегічних напрямів їх сталого розвитку. Встановлено, що досягти бажаного стану сучасних підприємств можливо шляхом розробки управлінського обліку як основного джерела інформації для потреб управління

Управлінський облік – це процес виявлення, вимірювання, нагромадження, аналізу, підготовки та передачі інформації, яка використовується управлінською ланкою для планування і контролю виробничих ситуацій та оцінки можливих тенденцій розвитку всередині організації.

Управлінський облік виник в країнах з ринковою економікою в інтересах внутрішніх користувачів інформації в другій половині 19 століття. Його метою було:

- надання інформаційної допомоги управлінцям;
- контроль та прогнозування витрат;
- вибір найбільш ефективних шляхів діяльності фірми.

На думку Ф.Ф.Бутинця процес формування та розвитку управлінського обліку можна поділити на три етапи.

Перший етап – виникнення управлінського обліку. Причинами цього явища стало те, що тривалий час бухгалтерський облік був лише засобом реєстрації господарських операцій, методом подвійного запису і складання фінансової звітності. Облік витрат, як частина бухгалтерського обліку, здійснював тільки узагальнення витрат для калькулювання собівартості продукції.

На початку 20 століття виявилось, що традиційний облік не повною мірою задовольняє потреби управління в умовах високої конкуренції, ускладнення технології та організації виробництва. В результаті цього на основі розробки методів нормування праці (система Ф. Тейлора) було посилено контрольну функцію через систему калькулювання стандартних витрат і оперативного аналізу відхилень.

Другий етап розвитку управлінського обліку розпочався всередині 30-х років і був пов'язаний з розробкою системи калькулювання змінних витрат (директ-костинг) та обліку за центрами відповідальності. В даній системі застосовувались не лише грошові вимірники і вона орієнтувалася не на потреби калькулювання продукції для складання офіційної звітності, а на прийняття поточних управлінських рішень. Таким чином як самостійна система управлінський облік сформувався всередині 50-х років.

Третій етап розвитку управлінського обліку почався всередині 70-х років у зв'язку з посиленням ролі стратегічного управління в умовах глобальних змін в технології та системах управління. На даному етапі він все більше орієнтується

не лише на управління виробництвом, а поступово перетворюється на стратегічний управлінський облік, який включає аналіз беззбитковості та бюджетування.

Деякі інші автори вказують на те, що виникнувши як облік витрат виробництва, управлінський облік у своєму розвитку пройшов такі етапи, що отримали наступні умовні назви:

- аналітичний (до початку Другої світової війни).;
- маржинальний (до 1975 р. 20 століття);
- стратегічний (до теперішнього часу).

Управлінський облік спрямовується на забезпечення інформаційних потреб керівництва підприємства, тобто виключно внутрішніх користувачів, є доповнюючим елементом системи фінансового обліку, а в історичному аспекті його розвиток пов'язаний з:

- розвитком та ускладненням виробничих відносин;
- управлінням витратами на всіх стадіях господарської діяльності;
- посиленням ролі інформації оперативного, тактичного, стратегічного характеру у прийнятті рішень.

З одного боку управлінський облік є елементом бухгалтерського обліку, з іншого – застосування його в практичній діяльності передбачає лише внутрішню інформаційну спрямованість, а також чітке розмежування власних завдань між управлінським та фінансовим обліком, визначення поняття управлінського обліку, його ролі в управлінні підприємством, відносно якої вже довгий час точаться дискусії між вченими, практиками.

Основними чинниками виникнення управлінського обліку в Україні є:

- наявність різних форм власності, що призводить до появи різних користувачів та рівнів управлінської інформації;
- загострення конкуренції на внутрішньому і зовнішньому ринках збуту вітчизняної продукції, що потребує своєчасної інформації про їх кон'юнктуру;
- інтеграція економіки України у світову економіку, що неодмінно приводить до переорієнтації як практики, так і теорії облікових знань.

Основою управлінського обліку є збір інформації про витрати підприємства і собівартість.

Для виявлення сутності управлінського обліку необхідно врахувати, що в сучасних умовах з'явилися ряд нових вимог, які ставляться менеджерами до системи обліку відносно характеру й обсягу інформації, яка потрібна їм для управління. Зокрема до управлінської інформації ставляться сьогодні наступні вимоги:

- своєчасність (інформація повинна випереджати будь-які управлінські рішення, а тому порядок і частота її надання повинні відповідати характеру й періоду виконання завдань, які вирішуються менеджером);

- диференційованість (що стосується повноти й одночасно вимоги про те, що інформація має відповідати запиту менеджера й бути конкретною);
- доступність форми та змісту (зважаючи на різноманітність рівнів компетенції менеджерів, інформація повинна бути викладена в доступній та зрозумілій формі);
- компактність (форми подання звітності та інформації повинні бути простими, але одночасно мають дозволяти контролювати не тільки підсумкові показники, а й їх складові);
- варіативність (інформація має забезпечувати можливість вибору оптимального альтернативного варіанту управлінського рішення).

Список використаних джерел

1. Косянчук Т. Ф. Економічна діагностика / Т. Ф. Косянчук, В. В. Лук'янова, Н. І. Майорова, В. В. Швид – Львів : Новий світ – 2009. – 475 с.
2. Редченко К. І. Стратегічний аналіз у бізнесі / К. І. Редченко. – Львів : Новий світ – 2003.- 205с.

УДК 341

Реслер Дмитро

Державна вища техніко-економічна школа ім. о. Броніслава Маркевича

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА З КРАЇНАМИ V-4

Інтеграція до ЄС передбачає проведення політики добросусідства. Одним із елементів, регіонального розвитку є здійснення транскордонної співпраці. На нашу думку, Європейський Союз, принаймні у найближчі десять років, вельми обережно формуватиме відносини з своїм новим східним сусідом – Україною. Про це свідчать і документи ЄС, і виступи його провідних політиків, та й реальна практика взаємовідносин між ЄС та Україною. Нині не спостерігаємо врівноваженої політики між сторонами стосовно з'ясування їх власних інтересів чи пошуків оптимальних для обох сторін форм взаємодії з урахуванням інтересів кожної сторони. Україна продовжує розробляти „бізнес-плани” європейської інтеграції, вимагає повноправного членства в ЄС, керуючись власними інтересами. А європейська спільнота, враховуючи комплекс серйозних проблем на своїх східних рубежах, власного реформування та необхідності додаткового фінансування потреб адаптації нових членів, прагне якомога далі відкласти „українське питання”.

Проблема формування системи транскордонного співробітництва за європейськими стандартами в Україні є актуальним питанням теорії і практики

європейської інтеграції України. Принципово важливим є, по-перше, системний підхід до реальної розбудови єврорегіональної співпраці і відмова від декларацій та імітації єврорегіонального співробітництва в Україні. По-друге, сьогодні, за умов „пробуксовування” євроінтеграції України, саме розбудова європейського рівня транскордонного співробітництва може стати серйозною конкретною презентацією європейських намірів України, по суті – першим реальним кроком узгодження інтересів ЄС і України. Важливо також підкреслити, що хоча транскордонне співробітництво не є частиною *acquis communautaire*, втім воно є складовою регіональної політики ЄС, норми і принципи якої загальноприйняті в країнах Євросоюзу.

Аналіз питань транскордонного співробітництва в Україні презентований достатнім масивом публікацій, втім ці проблеми за умов геополітичних змін на євразійському континенті вивчаються недостатньо. Винятково важливим своїм завданням вважаємо аргументовано визначити і довести ключову роль формування європейського рівня системи єврорегіонів України, які, на жаль, ані організаційно, ані функціонально на сьогодні у нас ще не сформувалися.

Позаяк перспектива асоціації з ЄС у межах зони вільної торгівлі та безвізового пересування громадян була замінена статусом сусіда і, відповідно, пропозицією разом з Білорусією і Молдовою скласти східне „коло друзів” Євросоюзу, ЄС однозначно висловився в програмі сусідства за подальше поглиблення транскордонного і міжрегіонального співробітництва за умов фінансового забезпечення з боку ЄС.

У найближчі роки ЄС буде прагнути зміцнити власну безпеку, зокрема й на нових східних кордонах. Тому основними проблемами, що їх вирішуватиме ЄС з Україною, стануть припинення нелегальної міграції та боротьба з міжнародною організованою злочинністю. Утім, західні прикордонні регіони України є зоною економічних, екологічних та безпекових інтересів ЄС і впровадження випробуваних моделей розвитку добросусідства і транскордонного співробітництва, яке відіграло і продовжує відігравати значну роль у справі європейського об'єднання і солідарності. Роль транскордонного співробітництва ЄС та України зростатиме з огляду на значний транзитний потенціал України; в цьому контексті транскордонне співробітництво має бути орієнтоване на перетворення кордону з бар'єру на шляху транспортних потоків на інтеграційний чинник, що стимулюватиме його розвиток.

Сучасний динамічний розвиток європейської інтеграції, вже за умов розширеного на схід Євросоюзу, потребує виокремлення нових пріоритетів розвитку транскордонного співробітництва України та сусідніх держав. Більше того, геополітичні зміни, зокрема, в регіоні Центральної і Східної Європи, внаслідок розширення ЄС на схід також вимагають формування транскордонних відносин за європейськими стандартами. При цьому слід звернути особливу увагу на те, що з 2004 року транскордонне співробітництво між Україною (не

членом ЄС) і Польщею, Словаччиною та Угорщиною (членами ЄС) має здійснюватися згідно з європейськими нормами і принципами в контексті формування і реалізації науково обґрунтованих спільних концепцій розвитку прикордонних територій сусідніх держав включно.

Транскордонні відносини і транскордонне співробітництво – невід’ємна складова, підсистема цілісної системи сучасних міжнародних відносин. Водночас відносини транскордонного співробітництва – це специфічна сфера міжнародних і міждержавних стосунків, яка здійснюється і розвивається на основі чітких критеріїв і принципів. Аналіз розвитку системи транскордонних відносин в умовах поглиблення інтеграційних процесів дозволяє констатувати, що транскордонне співробітництво в Європі зараз зазнає системних якісних змін. З одного боку, в межах розширеного 2004 року з 15 до 25 країн-учасниць Європейського Союзу, розвинене транскордонне співробітництво вступило в стадію активного здійснення на основі суттєвого пониження бар’єрного характеру внутрішніх для ЄС державних кордонів і стає засобом успішної реалізації спільної регіональної політики, принципу субсидіарності, децентралізації влади тощо, а в ширшому розумінні – розбудови цілісної „Європи регіонів”. З іншого – на нових зовнішніх кордонах ЄС перетворюється на дієвий інструмент формування розширеним Євросоюзом смуги добросусідства та інтенсивного розвитку зв’язків європейської спільноти з усіма прикордонними державами.

Таким чином, економічна складова транскордонного співробітництва є важливим чинником на шляху України до Європейського Союзу, що потребує подальшого вивчення і висвітлення.

Список використаних джерел

1. At the eastern border of the European Union. Edited by Filepne dr. Nagy Eva.- Nyiregygaza, 2005.
2. Бюлетень ЄвроКліп-ЄвроЗв’язок. № 1. Зв’язок, який єднає. Публікація здійснена Фондом ЄвроКліп-ЄвроЗв’язок за підтримки Міністерства Закордонних Справ Угорщини. - Ніредьгаза: Феліцітер, 2005.
3. На шляху до Європи. Український досвід єврорегіонів: Проект Київського центру Ін-ту Схід-Захід / за ред. С. Максименка. - Київ: Логос, 2000. – 224 с.
4. Національна стратегія європейської інтеграції. - Київ, 2005.

ІННОВАЦІЙНІ ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОБЛІКУ ДОХОДІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА

Ефективна реалізація функцій бухгалтерського обліку на підприємствах ресторанного господарства неможлива без автоматизації процесу обробки інформації. Ця проблема постає у контексті постійного зростання інформаційного потоку завдяки швидкозмінності ринкового середовища, необхідності оцінки ефективності управлінських рішень з метою передбачення можливих ризиків щодо недоотримання економічної вигоди і входить до сукупності завдань, які вирішуються при застосуванні системного та комплексного управління підприємством.

Різним аспектам автоматизації обліково-аналітичних та контрольних процедур присвячені роботи М. Білухи, Ф. Бутинця, М. Васьковської, М. Бенька, С. Івахненкова, В. Завгороднього та ін. Автори розглядають як теоретичні, так і практичні проблеми автоматизації облікового процесу, що стосуються вибору, проектування й використання програмних продуктів.

На думку більшості науковців комп'ютерна інформаційна система (ІС) підприємства розглядається як сукупність інформації, методів, моделей, технічних, програмних, технологічних засобів та рішень з одночасним використанням компетенцій спеціалістів, які займаються обробкою інформації і прийняттям на її основі управлінських рішень. Відповідно така ІС передбачає використання технологій, що характеризуються наявністю перетворення вхідних даних у результативну інформацію. Як зазначає С. Івахненко, інформаційна технологія не може існувати окремо від технічного і програмного середовища, а отже поняття інформаційні технології (ІТ) відображає величезну кількість різноманітних технологій у різних комп'ютерних середовищах і предметних галузях [1]. Так, О. Клименко, Т. Писаревська під ІТ розуміють комплекс методів і процедур, за допомогою яких реалізуються функції збору, представлення, обробки, зберігання та доведення до користувача інформації в організаційно-управлінських системах з використанням обраного комплексу технічних засобів [2].

З метою оцінки ІТ, що використовується на підприємств ресторанного господарства доцільним є використання критеріїв для групування за призначенням та за способом реалізації бухгалтерських функцій і розміру підприємств. Так, С. Івахненковим та О. Клименко та інші виділяють чотири класи програмних продуктів (табл.1).

В бухгалтерському обліку кожна з них реалізується на основі АРМ бухгалтера, тобто частини інформаційної системи, відокремленої відповідно до структури управління об'єктом у вигляді самостійного програмно-апаратного комплексу. В широкому розумінні АРМ – це персональний комп'ютер оснащений сукупністю професійно орієнтованих функціональних, предметних і забезпечуючих інформаційних технологій та розміщений на робочому місці, призначення якого є інформаційна підтримка прийняття рішень.

Таблиця 1

Програмне забезпечення обстежених підприємств ресторанного господарства Закарпатської області (2014 р.)

Класи	Кількість, одиниць	Питома вага, %
Міні-бухгалтерія	25	22,5
Універсальна бухгалтерська система	25	22,5
Локальні АРМ і комплекси АРМ	25	22,5
Управлінські системи (АСУ)	36	32,5

До основних завдань управління доходами підприємств ресторанного господарства, вирішення яких забезпечує КАСУ віднесемо наступні:

- оперативний контроль та управління, що досягається за рахунок віддаленого доступу до інформаційних ресурсів сервера на підприємстві;
- забезпечення довгострокового та стабільного підвищення виручки від реалізації при одночасному зниженні постійних витрат;
- зниження постійних витрат, досягається за рахунок оптимізації функціонального процесу управління, що усуває необхідність наявності певних управлінських посад;
- накопичення, отримання, обробка та аналіз будь-якої інформації про наслідки діяльності;
- виявлення наявності «вузьких місць» операційної діяльності, що впливають на зниження доходності підприємства;
- аналіз доходності точок реалізації (залів, страв, послуг), досягається за рахунок виявлення найбільш доходних точок реалізації та стимулювання менш доходних, впровадження ефективної асортиментної політики;
- забезпечення об'єктивного бюджетування та маркетингового планування, на основі всебічної автоматизації процесів управління, гнучкого налагодження АСУ, забезпечення безпеки інформації, що дозволить обирати та впроваджувати відповідну стратегію розвитку бізнесу

Таким чином, використання автоматизованих систем в обліку, а також їх удосконалення щодо обліку доходів підприємства сприятимуть вирішенню завдань з покращення управління доходом завдяки оперативності, контрольованості, деталізації.

Список використаних джерел

1. Івахненко С. В. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку та аудиту : навч. посібник / С. В. Івахненко. – 4-те вид., випр. і доп. – К. : Знання, 2008. – 343 с.
2. Клименко О. В. Інформаційні системи і технології в обліку : навч. посіб. / О. В. Клименко. – К. : Центр учбов. л-ри, 2008. – 320 с.

УДК 334.012.64

Халецька Аліна, д.держ.упр., професор
Волинський інститут економіки та менеджменту

ПРО УМОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В МЕЖАХ СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ З КРАЇНАМИ V-4

У тезах наголошується на необхідності стратегічного регіонального управління підприємництвом в секторі малого та середнього бізнесу в заданій системі координат; активізації державної регіональної політики в бік позитивних зрушень в економічному та соціальному розвитку територій транскордонного співробітництва; вдосконаленні механізмів управління програмами співробітництва; ресурсною підтримкою малого та середнього бізнесу за основними напрямками, зокрема забезпеченням підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації управлінських кадрів, що забезпечують співробітництво України з V-4 у Волинському інституті економіки та менеджменту.

Історична практика свідчить, що підприємництво має свою місію в суспільстві, яка визначається набором властивостей, що орієнтовані зовні. Ця спрямованість проявляє себе в підприємницькій функції, властивості якої зумовлюють необхідність появи такого феномену економічної творчості, яким є підприємництво, та створює можливості для його розвитку під впливом чинників зовнішнього середовища.

Стратегічне регіональне управління підприємництвом включає підтримку підприємств зацікавлених галузей і передбачає поширення свого впливу тільки через економічний інтерес, підтримку, наукове та технологічне забезпечення. Такий підхід викликає ефект «ланцюгової реакції», коли успіх в одному місці ініціює його багатовекторне поширення по ланцюжках відтворювальних зв'язків, досягаючи найбільш депресивних галузей. Правильний вибір пріоритетів сприяє створенню всередині регіону безлічі дрібних підприємницьких структур, які не можуть самостійно функціонувати з достатнім ступенем ефективності. Розвиток подій в економіці України показав, що країна скотилася до монополізму, що в ніякому разі не сприяло очікуванням

творчого підприємництва, особливо в секторі малого та середнього бізнесу. Зміна підходів до розвитку малого та середнього бізнесу на регіональному рівні має бути спрямована на здійснення стратегічного курсу соціально-економічного розвитку території, на перерозподіл ресурсів з метою їх концентрації на найбільш пріоритетних напрямках розвитку.

З урахуванням вищезазначеного малий і середній бізнес може стати структуроутворюючим елементом місцевого господарювання на основі врахування особливостей регіонального розвитку (за умов урахування специфіки регіональних факторів) через сприяння транскордонного співробітництва як вектору розвитку в межах співробітництва України з V-4 в наступній системі координат:

- визначенні пріоритетних напрямів розвитку малого та середнього бізнесу в регіонах транскордонного співробітництва;
- розробці сучасних фінансових методик необхідних для реалізації ресурсу малого та середнього бізнесу за рахунок регіональних джерел;
- сприяння малому та середньому бізнесу в розвитку його виробничої бази, організації матеріально-технічного забезпечення;
- моніторингу виконання програм транскордонного співробітництва щодо розвитку малого і середнього бізнесу;
- участі регіонів транскордонного співробітництва в державних і міжрегіональних програмах розвитку підприємництва.

В даний час регіональна політика підтримки малого та середнього бізнесу в межах співробітництва України з V-4 включає різноманітні програми, проекти та заходи, які мають велике значення для забезпечення ефективної міжрегіональної комунікації. Ці програми спрямовані на об'єднання таких заходів, як: створення інфраструктури, сприяння підприємству, стимулювання розвитку галузей промисловості, розвиток населених пунктів, охорона навколишнього середовища, вирішення соціальних проблем. Мета цих програм - викликати позитивні зрушення в економічному та соціальному розвитку території транскордонного співробітництва.

Цілі програм транскордонного співробітництва України з V-4 визначаються довгостроковими соціально-економічними інтересами території. Разом з тим, на конкретну постановку цілей, формулювання регіональної політики, визначення пріоритетів, розподіл ресурсів для розвитку того чи іншого регіону впливає цілий ряд регіональних факторів, а також суб'єкти державної регіональної політики в Україні: центральні органи державної влади, місцеві ради, органи місцевого самоврядування, громадські організації, політичні партії та угруповання, а також трудові колективи підприємств малого та середнього бізнесу та інші соціальні групи, що опікуються вирішенням тих чи інших регіональних і місцевих проблем.

У зв'язку з розробкою та реалізацією програмних заходів у довготривалому контексті актуалізуються такі функції управління програмами, як загальне керівництво програмою, її розробкою та плануванням, оцінка ефективності здійснення виконавчої діяльності по програмним заходам, контроль та інформаційне забезпечення. Крім того, важливе значення набуває дотримання принципів єдності, інтеграції та злагодженості в роботі.

У процесі реалізації програмних заходів спостерігаються природні процеси пристосування форм управління до типу та змісту програм, що здійснюються, до зовнішнього по відношенню до них економічного, виробничого, науково-технічного, соціального середовища, до програмних цілей, зв'язків і відносин. На вибір тієї чи іншої форми управління впливають масштаби проведених заходів, політико-адміністративні чинники, канали фінансування та механізм розподілу ресурсів, які використовувалися, ступінь залучення сектору малого та середнього бізнесу в сферу програмної діяльності.

Реалізація цілей сприяння транскордонного співробітництва як вектору розвитку нашої країни з країнами V-4, на думку автора, потребує забезпечення *насамперед* українською стороною підтримки малого та середнього бізнесу у *внутрішньому контурі творення державної регіональної політики* за такими основними напрямками:

- формування регіональної нормативної бази;
- розробки та реалізації регіональної податкової та фінансово-кредитної політики підтримки підприємництва взагалі й малого та середнього бізнесу зокрема;
- забезпечення достовірною інформацією про стан розвитку або стагнації сектору малого та середнього бізнесу;
- сприяння впровадженню інновацій і технологій в зазначений сектор;
- стимулювання зовнішньоекономічної діяльності;
- підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації управлінських кадрів, що забезпечують співробітництво України з V-4, які можуть здійснюватися в провідних вищих навчальних закладах регіону, зокрема Волинському інституті економіки та менеджменту.

При цьому мають бути враховані такі принципи:

- цілеспрямованості та адресності підтримки суб'єктів малого бізнесу шляхом вибору пріоритетів та концентрації ресурсів для їх реалізації;
- рівноправного доступу суб'єктів малого бізнесу незалежно від форм власності до матеріально сировинним, фінансовим, іншим видам ресурсів.

Підводячи підсумок, зазначимо, що успіх розвитку транскордонного співробітництва обумовлюється прозорими відносинами усіх партнерів, забезпечується реалізацією механізмів ефективної комунікації та «економічною» волею сторін, з великою долею відповідальності за реалізацію співробітництва з боку України.

СЕКЦІЯ

РОЗВИТОК ІНФРАСТРУКТУРИ ПРИКОРДОННИХ ТЕРИТОРІЙ

Mária Hudáková, Ph.D. in Enterprise Management

Katarína Buganová, Ph.D. in Security Management

Ladislav Šimák, Prof., Ph.D. in Civil Security

Department of Crisis management, Faculty of Security Engineering, University of
Zilina

EFFECTS OF BUSINESS RISKS ON THE DEVELOPMENT OF SMALL AND MEDIUM ENTERPRISES IN THE ZILINA REGION IN SLOVAKIA

Riziká sú objektívnou realitou podnikateľskej činnosti a ich zvládnutie by malo byť neoddeliteľnou súčasťou riadenia každého podniku. Pre podnikateľa je mimoriadne dôležité, aby priebežne hodnotil všetky riziká, ktoré ho môžu postihnúť, a prijímal zásadné rozhodnutia pre ich zvládnutie[1]. Manažéri, ktorí sú si vedomí rizík vo svojich podnikoch a aktívne ich riadia získavajú konkurenčnú výhodu. Stále však pretrváva predsudok, že analýza a riadenie rizík je doménou hlavne veľkých podnikov, ktoré si môžu dovoliť zaplatiť odborníkov. Riziká sa však dotýkajú všetkých podnikov, taktiež malých a stredných podnikov (MSP). Malý a stredný podnikateľ si môže vytvoriť dobré podmienky pre manažment rizík, nakoľko sa nachádza v tesnej blízkosti všetkých aspektov jednotlivých operácií a pozná mnoho silných stránok ako aj zraniteľnosti svojho podniku. Na druhej strane, hoci majitelia malých a stredných podnikov sú si intuitívne vedomí bežných zdrojov rizík, ktoré ovplyvňujú ich každodenný život. Je veľmi málo pravdepodobné, že si budú uvedomovať také zdroje rizík, s ktorými nemajú priame skúsenosti. Z tejto skutočnosti vyplýva potreba aktívnej a systematickej práce s rizikom a to najmä v značne premenlivom podnikateľskom prostredí [2]. Absencia manažmentu rizík môže byť jednou zo základných príčin podnikateľskej neúspešnosti a straty konkurenčných výhod.

V roku 2013 bol uskutočnený štatistický prieskum podnikateľských rizík malých a stredných podnikov v Žilinskom kraji, v rámci riešenia projektu FaME/2013/MSPRISK: „Aktuálne trendy v oblasti podnikateľských rizík malých a stredných firiem vo vybraných krajoch ČR a SR“ [3]. Podľa počtu zamestnancov sa prieskumu zúčastnilo 66% mikropodnikov, 20% malých podnikov a 14% stredných podnikov. Z celkového počtu 164 oslovených MSP až 30% (132) podnikateľov identifikovalo ako najväčšie trhové riziko, 22% (96) podnikateľov uviedlo ako ďalšie finančné riziko, 14% (63) personálne riziko, 14% (61) právne riziko, 12% (54) bezpečnostné riziko a 8% (37) podnikateľov považuje ako najmenej závažné prevádzkové riziko.

MSP v Žilinskom kraji majú najväčší problém so rastúcou konkurenciou, ktorá ohrozuje existujúce podniky a až následne ich trápia finančné zdroje. V súčasnosti je dôležitý predovšetkým boj o zákazníka, pretože pokles dopytu a objednávok vytvára ešte väčší tlak na podniky, aby boli schopné prežiť v konkurenčnom prostredí [4].

Podniky musia bojovať nielen proti lokálnym konkurentom, ale aj zahraničným t.j. dodávateľom z Číny.

Čo sa týka financovania malé a stredné podniky využívajú najmä obchodný úver, ktorý vyplýva zo vzájomne a logicky nadväzujúcich vzťahov medzi dodávateľom a odberateľom. V menšej miere využívajú MSP dodávateľský úver, na základe ktorého získajú stroje a zariadenia, ktoré splácajú dlhšie ako jeden rok. Malé a stredné podniky majú často problémy dostať sa k financovaniu prostredníctvom bankových úverov. 37,2 % MSP v Žilinskom kraji má pocit, že banky majú nastavené príliš tvrdé kritériá pri poskytovaní úverov a iba 3,05 % oslovených podnikov si myslí, že banky v plnom rozsahu akceptujú ich potreby. Takmer 14,02% MSP uviedlo, že banky sa správajú odmerane. Podľa 20,12% podnikateľov sa banky správajú primerane. Čo je zvláštne takmer 25,61% podnikateľov nedokáže túto situáciu s úverovým financovaním zhodnotiť, čo môže byť dôsledok toho, že sú to podnikatelia so slabou kapitálovou silou, pre ktorých sú úvery nedostupné a tak ich jednoducho nevyužívajú, preto sú o nich aj nízko informovaní.

V rámci prieskumu mali podnikatelia porovnať aj ako sa zmenil prístup bánk pri poskytovaní úverov v súčasnosti v porovnaní s rokom 2008. Z výsledkov je zrejme, že prístup bánk ku poskytovaniu úverov sa zhoršil. Skupina, ktorá tento stav nevie zhodnotiť je asi 42,07%, 14,63% uvádza, že sa stav nezmenil, 12,2% si myslí že sa prístup bánk zlepšil, viac ako 31% podnikov však uvádza zhoršenie prístupu bánk, čo ovplyvnilo aj ich finančné riziko, v tomto prípade riziko problematického získavania úverových finančných zdrojov [5].

K finančnému riziku patrí aj malá kapitálová sila malých a stredných podnikov, ktorá spolu s nízkym stupňom diverzifikácie zvyšuje riziko likvidity, t.j. schopnosti včas uhrádzať svoje platobné záväzky. Zo skúseností vyplýva, že v malých a stredných podnikoch sa často prejavuje nedostatok pracovného kapitálu. Tieto problémy sa objavujú najmä vtedy, ak podnik rastie bez dodatočného vkladu vlastníka a jeho rast je rýchlejší, ako schopnosť vytvoriť si interné finančné zdroje. Preto je potrebné, aby malé a stredné podniky regulovali tempo svojho rozvoja aj na základe možností získania kapitálu.

Množstvo vážnych problémov, ktorým podniky čelia v priebehu svojej existencie, nie sú spôsobené len nepriaznivými finančno-ekonomickými výsledkami, ale významnú úlohu zohráva najmä ľudský faktor. O tom svedčia aj výsledky z prieskumu, keď MSP určili ako tretie najzávažnejšie personálne riziko. Určite si uvedomujú, že dôležitejšie ako investovanie do najmodernejších technológií je investovanie aj do správneho výberu, schopností a trvalej motivácie nielen zamestnancov ale taktiež kľúčových manažérov MSP.

Legislatívne riziká súvisia s hospodárskou a legislatívnou politikou vlády. Do tejto kategórie patria platné zákony a predpisy, ktoré môžu vytvárať skupinu nejasných alebo protichodných predpisov. Ich interpretácia a aplikácia môže mať za následok

nepriaznivý finančný dopad na podnik. Z pohľadu MSP ide hlavne o vysoké odvodové zaťaženie, ktoré súvisí s byrokratickou náročnosťou podnikania. Odvodové zaťaženie dosahuje takmer 47 % a aj preto je zamestnávanie nových pracovníkov často problematické. Napriek tomu, zjednodušenie daňovej správy a rovná daň na úrovni 19% je pozitívnym prvkom [6].

Miera byrokracie na Slovensku je mimoriadne vysoká. Pokuty za nesprávne vyplnené formuláre, oneskorené podanie, či zmenu zákonov, môže dostať podnikateľ aj za obdobie pred piatimi rokmi. V súčasnosti prevláda u podnikateľov názor, že systém podpory MSP je pomerne neprehľadný, zahŕňa množstvo aktérov, ktorí sa problematikou podpory MSP zaoberajú a je tiež charakterizovaný zložitými väzbami. 71,95 % malých a stredných podnikov v Žilinskom kraji sa strelo vo svojej podnikateľskej činnosti s korupciou a klientelizmom [7]. Aj keď hlavnou podporou MSP sú ústredné orgány štátnej správy, ktorých úlohy sa koncentrujú prevažne okolo tvorby politiky, získavania zdrojov a špecializované agentúry, bankové inštitúcie a rôzne fondy, napriek tomu 38,41 % MSP si myslí, že si štát neplní svoje úlohy a 53,05 % MSP má pocit, že ich štát šikanuje.

Na základe získaných výsledkom je možné konštatovať, že miera podnikateľského rizika je v Žilinskom kraji t. j. v slovenských podmienkach vnímaná s rôznou intenzitou, no prítomnosť finančného a trhového rizika si uvedomuje drvivá väčšina MSP. MSP flexibilnejšie a rýchlejšie prekonávajú následky kríz a sú schopnejšie realizovať nevyhnutné štrukturálne zmeny [8]. Napriek tomu by mali včas poznať riziká svojho podnikania a mať pripravené opatrenia na ich zníženie.

Acknowledgements

Príspevok bol spracovaný s podporou projektu Riešenie ekonomických rizík v malom a strednom podnikaní.

References

1. Zaujecová, J. (2013). Small and Medium-sized Enterprises in Slovakia. In: Entire. no. 1(2), pp. 15-31. ISSN 1338-7731.
2. Strategy of SMEs development in Slovakia, (2013). [online]. cit. 11. 6. 2014] In: [http://www.mzv.sk/App/wcm/media.nsf/vw_ByID/ID_1F745D461593B92AC1257B810033769D_SK/\\$File/130603_strategia_rozvoja_maleho_stredneho_podnikani_a_na_Slovensku.pdf](http://www.mzv.sk/App/wcm/media.nsf/vw_ByID/ID_1F745D461593B92AC1257B810033769D_SK/$File/130603_strategia_rozvoja_maleho_stredneho_podnikani_a_na_Slovensku.pdf)
3. Belás, J., Bugarová, K., Hošťák, P., Hudáková, M., Macháček, J., Sobeková Májková, M. (2014). The business environment for small and medium-sized enterprises in the Czech Republic and Slovakia. Žilina: GEORG. ISBN 978-80-8154-074-5.
4. Analysis of the state of SMEs, (2013). [online]. [cit. 10. 5. 2014]. In: http://www.economy.gov.sk/ext_dok-analyza-stavu-msp/142099c?ext=orig.

5. Hudáková, M., Buganová, K., Lusková, M. (2014). Risk of Small and Medium-sized Enterprises in the Žilina Region. In: PRO IN (Productivity and innovation), 3/2014 (15), ISSN 1339-2271.

6. Slovak business agency (2015). Analysis and Surveys of Business Environment, [on line]. [cit. 2014-8-6], Available at: <http://www.sbagency.sk/sba-0>

7. Hudáková, M., Buganová, K., Lusková, M. (2014). Small and Medium-Sized Enterprises Business Risks in Slovakia. WMSCI 2014: The 18th World Multi-Conference on Systemics, Cybernetics and Informatics, Orlando: Florida, pp. 240-245, ISBN 13: 978-1-941763-05-6.

8. Hudáková, M., Buganová, K., Šimák, L. (2015). Framework experience of global economy and crisis in relation to development of SME in Zilina region. In: Crisis management. no1(14), pp. 5-13. ISSN 1336-0019.

УДК 351.711

Білотіл Олександр, здобувач,
Національний університет цивільного захисту України

РОЗВИТОК МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ІНФРАСТРУКТУРОЮ ТУРИСТИЧНОЇ ІНДУСТРІЇ ПРИЧОРНОМОРСЬКОГО РЕГІОНУ УКРАЇНИ ЯК ПРИКОРДОННОЇ ТЕРИТОРІЇ

В сучасних перехідних умовах дієвий механізм державного управління інфраструктурою туристичної індустрії прикордонних територій, зокрема, Причорноморського регіону України, дозволить максимально використовувати їх наявний потенціал, що, відповідно, позитивно відобразиться на рівні соціально-економічного розвитку подібних регіонів, а також усієї держави [1].

Зазначений механізм державного управління інфраструктурою туристичної індустрії Причорноморського регіону як прикордонної території містить такі складові: принципи, пріоритети, цілі державного управління інфраструктурою туристичної індустрії; суб'єкти управління в особі центральних органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, громадських професійних організацій; функції державного управління інфраструктурою туристичної індустрії; практична реалізація державного управління інфраструктурою туристичної індустрії; об'єкт управління в якості безпосередньої інфраструктури туристичної індустрії; наслідки впливу державного управління на інфраструктуру туристичної індустрії у вигляді обсягів прибутковості, соціально-економічного стану та рівня конкурентоспроможності прикордонного Причорноморського регіону та країни в цілому.

Механізм державного управління інфраструктурою туристичної індустрії Причорноморського регіону України як прикордонної території розглядається

через вплив на нього державної політики у сфері туризму та курортів, ключовими принципами формування якої слід вважати такі: визначення та розробка оптимальних вихідних положень відповідної державної політики та програм їх реалізації, впровадження ефективних механізмів контролю діяльності в туристичній індустрії та дослідження відповідних результатів; координація дій окремих елементів міжгалузевого туристичного комплексу з метою формування розвиненої інфраструктури туристичної індустрії; формування сприятливого іміджу країни та її регіонів завдяки стимулюванню нововведень та кооперації з розвиненими країнами.

Виходячи з цього, доцільно визначити відповідні ключові пріоритети державної політики у сфері туризму та курортів щодо інфраструктури туристичної індустрії прикордонної території Причорноморського регіону України: активізація кооперації з іншими регіонами України, а також з подібними регіонами інших країн; використання транзитно-транспортного потенціалу на фоні активізації розбудови інфраструктури зазначеної території; підвищення рівня енергетичної безпеки шляхом використання альтернативних типів енергетики; вирощування та розведення живих водних ресурсів морського типу; створення сприятливого іміджу для туристів на основі потужної історико-культурної спадщини та багатого природно-рекреаційного потенціалу; сприяння диверсифікації традиційних та нових видів туризму і рекреації; інтенсифікація аграрної промисловості.

Відповідні наведеним вище принципам та пріоритетам стратегічні цілі розвитку державної політики у сфері туризму та курортів стосовно інфраструктури туристичної індустрії Причорноморського регіону України як прикордонної території наведено нижче: підвищення загального рівня конкурентоспроможності туристичної індустрії, враховуючи досвід розвинених країн Європейського Союзу; забезпечення належної територіальної та соціально-економічної інтеграції туристичної індустрії. Відповідно, досягнення кожної з зазначених цілей потребує реалізації низки специфічних функцій.

Якщо розглянути можливі наслідки впливу державного управління на інфраструктуру туристичної індустрії Причорноморського регіону як прикордонної території, слід зазначити, що розробка та реалізація відповідного ефективного механізму державного управління сприятиме: формуванню державою комплексного туристичного продукту Причорноморського регіону України; розробленню програм розвитку туристичної сфери даної території; підвищенню частки сфери туризму та курортів у структурі валового внутрішнього продукту; створенню великої кількості сучасних об'єктів історико-культурного та природно-рекреаційного призначення, що належать до інфраструктури туризму та курортів; бюджетному наповненню та надходженню валютних коштів на всіх рівнях; ефективному використанню матеріальних та фінансових ресурсів; розвитку та ефективному функціонуванню прозорого

ринку туристичних послуг; формуванню сприятливих умов для екологічного розвитку; підвищенню рівня безпеки туристів; залученню інвестицій у розвиток туристичної інфраструктури Причорноморського регіону України, зокрема, її інженерно-транспортної та комунальної складових [2].

В цілому, запропонований механізм державного управління інфраструктурою туристичної індустрії Причорноморського регіону України як прикордонної території являє собою замкнуту систему зі зворотними зв'язками, які передбачають, що подальше коригування політики у сфері туризму та курортів Причорноморського регіону залежить від досягнених завдяки дієвості механізму обсягів прибутковості туристичної індустрії, соціально-економічного стану та рівня конкурентоспроможності регіону на національному та світовому рівні.

Список використаних джерел

1. Біль, М. Механізм державного управління туристичною галуззю (регіональний аспект) : наукова розробка / М. Біль, Г. Третяк, О. Крайник. – К. : НАДУ, 2009. – 40 с.

2. Давиденко, Л. І. Державне регулювання сфери туризму на обласному рівні / Л. І. Давиденко : автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр.: 25.00.02 / Л. І. Давиденко. – Донецький державний університет управління МОН України, 2006. – 21 с.

УДК 332.1

Ткаченко Юлія

Черкаський державний технологічний університет

ДОСВІД ТРАНСКОРДОННИХ ФОРМУВАНЬ В УКРАЇНІ

Особлива роль у розвитку транскордонних зв'язків належить самому великому в Європі транскордонному об'єднанню – міжрегіональній асоціації „Карпатський єврорегіон” (створеної 14 лютого 1993 за участю прикордонних регіонів України, Польщі, Словаччини, Угорщини та Румунії), оскільки її діяльність повністю відповідає принципам Європейської рамкової конвенції транскордонного співробітництва між адміністративно територіальними одиницями та органами влади. Згідно зі Статутом Карпатського єврорегіону, вищим органом асоціації є Рада єврорегіону. До його складу входять по три представники від кожного учасника асоціації. Головною особою, яка відповідає за функціонування структур єврорегіону, є виконавчий директор. Він обирається Радою з числа кандидатів на конкурсній основі та здійснює управління асоціацією через секретаріат і національних представників [1]. На

даному етапі функціонують 4 робочі комісії. На думку українських експертів, діяльність міжрегіональної асоціації „Карпатський єврорегіон” підтверджує доцільність її існування і свідчить про вагомую роль у налагодженні добросусідських відносин, розвитку економічних зв'язків прикордонних регіонів. Разом з тим існують стримуючі фактори. Проблеми даного єврорегіону досить традиційні для транскордонного співробітництва:

- недостатня активність місцевих органів державної влади;
- відсутність централізованого фінансування з боку держави;
- нестача власних коштів регіонів;
- розбіжності в митному, податковому законодавстві країн-учасниць [2].

Разом з тим, „Карпатський єврорегіон” показує ще один можливий недолік єврорегіонів – великий розмір. „Карпатський єврорегіон” охоплює територію, що рівна декільком невеликим західноєвропейським державам з населенням в 15 млн. осіб. З боку України в єврорегіон входять чотири області, що створює серйозні управлінські проблеми: Львівський, Івано-Франківський, Чернівецький, Ужгородський [3]. Прикордонні території України також входять до єврорегіону „Буг”. При створенні цього єврорегіону 29 вересня 1995 до нього увійшли прикордонні області України та Польщі. Пізніше в єврорегіон „Буг” була офіційно прийнята Брестська область, що дозволило юридично оформити участь білоруської сторони в євро регіоні [4].

Важливим видається й той факт, що „Буг” офіційно прийнятий в асоціацію європейських єврорегіонів. Це, природно, буде сприяти підвищеній увазі європейських країн до вирішення проблем в цих регіонах. Єврорегіони є однією з форм співпраці регіональних і місцевих властей, але одночасно й засобом гармонійної інтеграції Білорусі в структури сучасної Європи.

Єврорегіон „Нижній Дунай” об'єднує прикордонні території Молдови, Румунії та України. Він був створений з ініціативи президентів трьох країн в 1996 р і реалізований шляхом підписання в лютому 1997 р в Галаці угоди про створення єврорегіону „Нижній Дунай”. З молдовської сторони до нього увійшли райони Кахул, Кантемир і Вулкенешть, з руминської – повіти Галац, Тульча та Креїла, а також Одеська область України.

22 вересня 2000 року в румунському місті Ботошани підписано Угоду про утворення Єврорегіону „Верхній Прут”, до складу якого увійшли Чернівецька область України, Бельцький і Єдинецький повіти Республіки Молдова, а також Ботошанський і Сучавський повіти Румунії.

Єврорегіон „Слобожанщина” створений 7 листопада 2003 року в Харкові керівниками органів виконавчої влади та місцевого самоврядування Харківської і Белгородської областей України та Російської Федерації відповідно як вища форма прикордонної співпраці з метою гармонізації взаємодії сторін для реалізації основних соціально-економічних функцій прикордоння, усунення зайвих бар'єрів для контактів населення, залучення інновацій та інвестицій для

стабілізації та зростання економіки, активізації міжрегіонального економічного співробітництва.

29 квітня 2003 року було укладено угоду про створення Прикордонного Співтовариства Єврорегіон „Дніпро”, що включає Гомельську область Республіки Білорусь, Брянську область Російської Федерації, Чернігівську область України. Засновниками Єврорегіону „Ярославна” є Сумська область України та Курська область Російської Федерації [5].

Єврорегіон „Дністер” включає в себе одну адміністративно-територіальну одиницю України (Вінницька область), три районні територіальні одиниці Молдови (райони), а також два райони, що належать Молдові, але перебувають по інший бік річки Дністер. Єврорегіон займає територію 34 218 км², на якій проживає понад два мільйони осіб [6].

Основною метою створення та діяльності Єврорегіону „Дністер” є здійснення програм стійкого розвитку територій, прилеглих до річки Дністер.

В регіоні має місце велика кількість невирішених питань з охорони навколишнього середовища, до яких відносяться проблеми зберігання та переробки сміття, а також екологічного оздоровлення басейнів річок Дністер та Південний Буг, а саме: очищення річок, укріплення берегів, експлуатація гідроенергетичних та очисних споруд, контроль за транспортними навантаженнями.

В басейні Дністра діють багато неурядових екологічних організацій як України, так і Молдови, зусилля яких спрямовані на покращення екологічного стану та якості вод басейну. Так, наприклад, у Придністров'ї діє в даний час близько 15 неурядових екологічних організацій, створено п'ять ресурсних інформаційних центрів [7]. Використовуючи формат єврорегіону як механізм посилення соціально-економічного розвитку області стало можливим підняти проблеми екології річки Дністер і перетину українсько-молдавського кордону перед Євросоюзом і отримати конструктивну згоду на розробку кількох проектів.

Для Східної Європи важливо те, що єврорегіони як форма прикордонного співробітництва сприяють не тільки посиленню та поглибленню добросусідських відносин між державами, а й є своєрідним інструментом для інтеграції тієї чи іншої країни до європейських структур. Це особливо важливо для України у зв'язку з сформованою ситуацією і прагненням бути членом Євросоюзу. Єврорегіони іноді розглядають як засіб врегулювання можливих територіальних проблем двох держав. Вони знімають напругу в частині можливих територіальних претензій, дозволяють вирішувати проблеми, пов'язані зі становищем національних меншин. Це свого роду і полігон для апробації сумісності законодавства різних країн і правових систем.

Список використаних джерел

1. Рекомендація 296 „Сталий розвиток гірських регіонів та досвід Карпатських гір” Конгресу місцевих та регіональних влад [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.coe.int/T/Congress/Default_en.asp
2. Біла С.О. Карпатський євро регіон як чинник європейської інтеграції України / О.С. Біла // Стратегічні пріоритети, №3 (28), 2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: file:///C:/Documents%20and%20Settings/Admin/%D0%9C%D0%BE%D0%B8%20%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%8B/Downloads/spa_2013_3_12.pdf
3. Офіційний сайт Карпатського євро регіону [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://euroregionkarpaty.com.ua/>
4. Офіційний сайт євро регіону „Буг” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.euroregionbug.com.ua/>
5. Дубовик Б. Досвід міжнародної співпраці в рамках євро регіонів. Перспективи України [Електронний ресурс]./ Б. Дубовик – Режим доступу: <http://www.uspishnaukraina.com.ua>
6. Офіційний сайт євро регіону „Дністер” [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://dniester.eu/>
7. Чубай-Федоренко Г. Проблеми транскордонного співробітництва України в умовах розширеного європейського союзу / Г. Чубай-Федоренко // Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки. – Вип. 21: Міжвідомчий збірник наукових праць / Відп. ред. С. В. Віднянський. НАН України. Інститут історії України. – К.: Інститут історії України, 2012. – 408 с. – С. 228-244.

УДК 631.56333.11

Шувар Іван, д. с.-г. наук, професор
Львівський національний аграрний університет

БІОЛОГІЗАЦІЯ ЗЕМЛЕРОБСТВА – НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА РОЗВИТКУ ІНФРАСТРУКТУРИ ТРАНСКОРДОННИХ ТЕРИТОРІЙ

Необхідність широкого впровадження біологізації землеробства на сьогодні набула особливого значення. Досвід розвинених країн свідчить, це економічно вигідний шлях. Тому біологізація землеробства на теренах України у найближчому майбутньому має бути основним напрямом розвитку аграрного комплексу та туристичної галузі, повинні зміцнюватись зв'язки і розширюватись методи співпраці з іншими країнами [1,2].

Органічне сільське господарство у світі досить популярне. За статистикою, в Європі під нього використовують 5,1 млн. га, Північній Америці – 1,5 млн. га, Латинській Америці – 4,7 млн. га, Австралії – 10,6 млн. га. Причому за останні

роки частка європейських земель, переведених на органічне землеробство, значно зросла. Цьому сприяла започаткована ще 1993 року спільна політика ЄС щодо підтримки фермерів у перші перехідні роки. Середній показник у країнах ЄС досяг близько 4% загальної площі сільськогосподарських земель, в Австрії та Італії – 8%, а у Швеції, яка є європейським лідером, – майже 12% [2].

Розширенню органічного аграрного виробництва у сусідній Польщі надають значної уваги: розвиток сільськогосподарської галузі відбувається за державної підтримки з дотриманням технологічних вимог, стандартів Євросоюзу. Для країни цей сектор економіки є дуже важливим з огляду на його позитивний вплив на навколишнє середовище, стан здоров'я споживачів та самих фермерів. За останні роки органічний сектор у Польщі характеризується постійним зростанням як кількості органічних господарств, так і площі, зайнятої під органічним виробництвом. У цьому контексті польські партнери тісно співпрацюють з українськими товаровиробниками органічної продукції зокрема.

Як відомо, в Україні є усі умови для виробництва надзвичайно популярної у світі екологічно чистої продукції. Водночас поля сильно забур'янюються, на сільськогосподарські угіддя „наступає” ліс, меліоративні канали заростають очеретом. Особливо турбує надмірна „міграція” практично всіма регіонами України карантинного бур'яну, який викликає сильну алергенну дію на організм людини – амброзії полинолистої (*Ambrosia artemisiifolia* L.). Поширення цього виду бур'яну може відбуватися за аналогією колорадського жука, якщо на державному рівні не вживати комплексних заходів для його знищення.

Завдає великого клопоту і так звана „культурна рослина” – борщівник Сосновського (*Heracleum Sosnowskyi* Manden.), який масово поширений на території України, особливо у західній частині території, що негативно впливає на її привабливість для іноземних туристів [3].

Геополітичне розташування України дозволяє не тільки вирощувати екологічно чисту продукцію для населення (насамперед дитяче харчування, лікувальні та оздоровчі заклади, дошкільні заклади освіти та інші), а й організовувати туристичні потоки, що значною мірою може вплинути на пом'якшення безробіття та подолання бідності в окремих регіонах України.

Можливість задоволення рекреаційних потреб населення, що проживає в умовах урбанізованого середовища, у районах складного екологічного стану посилює зацікавлення до сільського зеленого туризму як одного із альтернативних видів відпочинку.

Крім того, є усі передумови для розвитку відносно нового та екологічно безпечного виду туристичної діяльності – екологічного туризму, який сприятиме пом'якшенню наслідків, заподіяних природі нераціональним, споживацьким ставленням людини, зможе зберегти куточки незайманої природи, сприятиме примноженню природних цінностей не тільки за

допомогою екологічної просвіти, а й за рахунок коштів, що спрямовуються із прибутків від екотуризму на розв'язання цих завдань. Варто зауважити, що забезпечення раціонального природокористування у поєднанні з розвитком екологізації туристичної галузі невід'ємно пов'язані з проведенням комплексної паспортизації об'єктів рекреаційної діяльності. Цінний досвід транскордонної співпраці дає свої позитивні результати.

В Україні найбільший розвиток отримав сільський зелений туризм у Карпатах. Рекреаційні екосоціосистеми Карпатського регіону визначаються природно-ресурсним, культурно-історичним і соціально-економічним потенціалом. Площа рекреаційних ландшафтів займає 23,6 тис. км², сумарна рекреаційна місткість – 6,5 млн. осіб. Вартісна оцінка потенціалу складає 321,4 млн. доларів США на рік. Карпатський регіон має значні резерви розширення рекреаційних зон. За попередніми прогностичними розрахунками їх площі можуть бути розширені до 27,4 тис. км² [1,3].

Важливим аспектом туристичного продукту слід вважати можливість використання етнографічних особливостей території: ознайомлення із традиціями, національною кухнею, ремеслами, фольклором конкретної місцевості, а також участь в етнографічних святах, приурочених до найбільш важливих подій у житті населення.

Крім того, актуальною для розвитку сільського зеленого туризму є поява нових форм ведення господарства, особливо – фермерства.

Безумовно, важливою передумовою функціонування сільського зеленого туризму виступає виробнича інфраструктура, що включає наявність різних видів транспорту (особливо зростає зацікавлення і захоплення велоспортом !), систем водо-, енерго-, газозабезпечення, системи зв'язку, що дозволяє наблизити потенційних виробників і споживачів туристичного продукту у сільській місцевості, забезпечити комфортність перебування туристів у її межах, доступність об'єктів рекреаційного значення. Українські товаровиробники і пересічні громадяни щораз активніше включаються до співпраці з партнерами сусідніх країн, долаючи „кордонні перепони”.

Список використаних джерел

1. Петровці М. М. Використання природних ресурсів при транскордонному співробітництві/М. М. Петровці //Економіка АПК. – 2001. – № 1. – С. 63–66.
2. Природно-ресурсна сфера України: проблеми сталого розвитку та трансформації; за ред. Б. М. Данилишина. – К.: ЗАТ „Нічлава”, 2006. – 734 с.
3. Шувар І. А. Особливо небезпечні рослини України [текст]: навч. посіб. /І. А. Шувар, В. П. Гудзь, А. І. Шувар /За ред. І. А. Шувара. – К.: „Центр учбової літератури”, 2013. – 192 с.

СЕКЦІЯ

**ГУМАНІТАРНІ НАУКИ В КОНТЕКСТІ ГУМАНІЗАЦІЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ ТА
V-4**

МІЖРЕГІОНАЛЬНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ПОЛЬЩЕЮ

Міжрегіональне співробітництво є важливою складовою стратегічного партнерства України та Республіки Польща, ефективним засобом європейської інтеграції України, а також практичним механізмом впровадження європейських стандартів на регіональному та місцевому рівнях. Розвиток українсько-польського міжрегіонального співробітництва здійснюється у декількох площинах. На рівні центральних органів виконавчої влади двох країн з українського боку це питання координується – Міністерством регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства, Міністерством закордонних справ, Міністерством інфраструктури та Міністерством економічного розвитку і торгівлі, з польського боку – Міністерством внутрішніх справ, Міністерством регіонального розвитку та Міністерством закордонних справ.

Для вирішення ключових питань українсько-польського міжрегіонального співробітництва на міжурядовому рівні створено інституційний механізм – Українсько-польську Міжурядову Координаційну Раду з питань міжрегіонального співробітництва (МКРМС). МКРМС приймає рішення з ключових питань міжрегіонального співробітництва, визначає загальні напрямки і головні принципи його розвитку, надає компетентним органам України і Польщі відповідні пропозиції, розробляє спільні програми діяльності, спрямовані на розвиток міжрегіональної співпраці та в цілому координує міжрегіональне співробітництво на рівні областей України та воєводств Республіки Польща. У складі МКРМС функціонують Комісії: з питань пунктів пропуску та прикордонної інфраструктури, з питань просторового планування, з питань транскордонного співробітництва та з питань рятування та захисту населення в умовах надзвичайних ситуацій. Засідання МКРМС відбуваються один раз на рік, а засідання комісій - як правило, двічі на рік.

Базовим документом українсько-польського міжрегіонального співробітництва є Угода між Урядом України та Урядом Республіки Польща про міжрегіональне співробітництво, підписана 24 травня 1993 року. Зазначеним міжнародним договором закріплюються правові засади співпраці органів місцевої влади та органів місцевого самоврядування України та Республіки Польща, зокрема, в економічній, культурно-гуманітарній, освітній та туристичній сферах.

На сьогодні, Україна має найрозвинутішу мережу міжрегіональної співпраці саме з Республікою Польща. Практично всі області України та воєводства Польщі

уклали угоди про міжрегіональне співробітництво. Усі 16 воєводств Польщі мають партнера в Україні на рівні області. Найбільше українських партнерів мають Підкарпатське, Люблінське, Лодзьке, Сілезьке та Мазовецьке воєводства. З українського боку найбільше польських партнерів мають Львівська, Одеська, Івано-Франківська, Вінницька та Волинська області.

Процес укладання двосторонніх угод про партнерство на рівні міст, районів і селищ з боку України та міст, повітів і гмін з боку Польщі має сталу тенденцію до зростання. На регіональному та місцевому рівнях між Україною та Польщею на сьогодні підписано близько 450 угод про міжрегіональне співробітництво.

В рамках існуючих домовленостей органів місцевої влади та самоврядування України та Республіки Польща здійснюється активна співпраця, зокрема, проводяться спільні культурно-мистецькі заходи, реалізуються проекти молодіжних обмінів, проводяться різноманітні стажування, відбуваються конференції, форуми, семінари тощо.

Важливими осередками інтенсифікації та розвитку українсько-польського міжрегіонального та транскордонного співробітництва виступають єврорегіони «Карпатський» та «Буг», які діють в українсько-польському прикордонні. Єврорегіон «Карпатський» функціонує на основі Декларації про співпрацю спільнот, які мешкають на території Карпатського регіону, а також на основі статуту Міжрегіональної Асоціації «Карпатський єврорегіон», що були підписані 14 лютого 1993 р. в м. Дебрецені (Угорщина) міністрами закордонних справ України, Польщі та Угорщини. Діяльність єврорегіону «Буг» регулюється Угодою про створення Транскордонного Об'єднання «Єврорегіон Буг», підписаною 29 вересня 1995 р. в м. Луцьк між Волинською областю та колишніми Холмським, Люблінським, Тарнобжезьким і Замостським воєводствами Республіки Польща (до зміни адміністративного поділу цієї країни в 1999 році).

Важливим аспектом розвитку українсько-польського міжрегіонального та транскордонного співробітництва є залучення в рамках реалізації окремих проектів фінансових коштів ЄС. У цьому контексті необхідно виділити Програму транскордонного співробітництва «Польща-Білорусь-Україна» ЄІСП на 2007-2013 рр. та 2014-2020 рр., яка є ефективним інструментом для використання коштів ЄС органами місцевої влади та самоврядування, а також не урядовими організаціями обох держав для реалізації проектів у сфері міжрегіонального та транскордонного співробітництва.

Перспективними напрямками співпраці регіонів України та Польщі є взаємодія в рамках міжнародних організацій та інституцій, зокрема, Конгресу і місцевих та регіональних органів влади Європи, Вишеградської групи, Веймарського трикутника, ЦЄІ, а також ОЧЕС і ГУАМ.

Список використаних джерел

1. Макаренко Є. А. Українсько-польське міжнародне співробітництво: реалії і динаміка XXI століття / Є. А. Макаренко // Актуальні проблеми міжнародних відносин : зб. наук. пр. – Вип. 48, у 2 ч. Ч. I. – К. : Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Ін-т міжнар. відносин, 2004. – С. 3–9.
2. Обухова О. Ю. Українсько-польське транскордонне співробітництво як чинник євроінтеграційних намірів / О. Ю. Обухова, Л. В. Стрільчук // Наук. вісн. Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки. – 2007. – № 1. – С. 127–131.
3. Міжрегіональне співробітництво між Україною та Польщею / Україна та Польща. Міжрегіональне співробітництво // Посольство України в Республіці Польща
4. Стрільчук Д. Р. Українсько-польські економічні відносини в контексті європейської інтеграції / Д. Р. Стрільчук // Наук. вісн. Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки. – 2007. – № 1. – С. 113–116.

УДК 334.72

**Гомера Микола,
Бондарук Світлана, к.філос.н., доцент**
Волинський інститут економіки та менеджменту

ДОСВІД ПОЛЬЩІ В СФЕРІ ТУРИЗМУ ДЛЯ УКРАЇНИ

Державна політика Польщі у сфері туризму є цікавим та актуальним об'єктом досліджень. Прогнози експертів щодо розвитку туристичної галузі Польщі є багатообіцяючими з огляду на її зручне географічне розташування, наявність широкого спектру природних та історико-культурних ресурсів, позитивну динаміку зростання життєвого рівня населення, низький, у порівнянні з розвиненими країнами, рівень цін, а також приналежність до європейської спільноти. Як результат, за допомогою відповідного інституційного та законодавчого забезпечення Польща здійснює активну, а головне, ефективну політику у сфері туризму, варту нашої уваги [1].

Як вважав великий Гете, кращу освіту для розумної людини дають подорожі. Важко з цим не погодиться, і, можливо, це одна з причин по якій сьогодні Польщу відвідують численні туристи.

Останнім часом туризм в Польщі розвивається досить швидкими темпами, і ця галузь стала важливою складовою польської економіки. Взагалі, в наші дні Польща займає сьоме місце в світі за кількістю іноземних туристів, що приїжджають в країну [2].

Причини зростання туризму в країні вельми зрозумілі. Польща дуже різноманітна країна. Тут кожен може знайти заняття і провести свій час по

своєму смаку. Велика кількість польських туристичних компаній готові зустріти туристів і запропонувати гостям Польщі найрізноманітніші тури: гірськолижні курорти в Карпатах взимку і відпочинок на пляжах Балтики влітку, екскурсії по фортецях і замках Польщі та старовинних польських містах, екологічний туризм і багато іншого. Потрібно відзначити, що відпочивати у Польщі значно дешевше, ніж в інших країнах Європейського союзу.

“Хороше, тому що польське” – так поляки люблять рекламувати вироблені в країні товари. Це стосується і туристичних послуг, адже в Польщі розуміють, що в цьому виді бізнесу потрібно зробити так, щоб турист знову захотів відвідати цю чудову країну.

У Польщу щорічно приїжджає кілька мільйонів туристів з України та Росії. Популярності Польщі в нашій країні сприяють декілька чинників. По-перше, туристична віза до Польщі більш доступна в нашій країні. А по-друге, до Польщі легко їздити самостійно, на власному автомобілі, економлячи на авіа квитках чималі кошти.

До речі, цікавий факт. Поляки дуже люблять наших туристів. Адже за даними польських статистичних агентства за витратами під час перебування в Польщі ми займаємо одне з перших місць.

Крім того, вибагливі туристи з країн з розвинутою економікою часто критикують рівень сервісу в Польщі. Наприклад, іспанцям не вистачає інформації, а японці, не знайшовши в польському готелі зубну щітку, починають говорити про низьку якість обслуговування.

Про те, хто, звідки приїхав до Польщі досить часто судять по покупках. Австрійці, наприклад, в якості сувенірів люблять вибирати прикраси з бурштину. Іспанці люблять купувати подарункові путівники в Польщі, а американці книги і карти. Туристи з України та Росії зазвичай вивозять з Польщі одяг, взуття та косметику.

В даний час польські курорти не поступаються європейським: зазвичай вони розташовані в живописній спокійній місцевості, недалеко від заповідників. У кожній курортній місцевості свої природні лікувальні ресурси, такі як: клімат, води мінеральних джерел, грязі; на кожному курорті є парки, галереї питної води, санаторії. Мінеральні води в польських здравницях володіють різним хімічним складом і фізичними властивостями, що дає можливість лікувати більшість захворювань [3].

Варшава - це місто у серці Європи, у якому кипить життя. Тут сплітаються історія та сучасність, традиції і дух перемін. Варшава - це місто з характером, сповнене активного руху.

Під час Другої Світової війни Варшава була майже повністю зруйнована, але любов поляків і їхні старання підняли її з руїн. Старе місто було відновлено так сумлінно, що воно – як єдина в світі реконструкція міста – занесено до Списку ЮНЕСКО.

Варшава – це не лише адміністративний центр, де вирує життя. Це також вагомий центр науки, культури та мистецтва. Тут опера і оперета, філармонія, 38 театрів, 41 кінотетр, 48 музеїв і 74 мистецькі галереї. Варшава – це місто, яке живе у швидкому русі, приймає велику кількість гостей і створює для них комфортабельні готелі, банки, суперсучасні виставкові центри, казино, шикарні магазини, широку солідну мережу послуг. Тут є представництва усіх найвідоміших фірм світу, все, чого душа забажає. Такого вибору як у Варшаві – ще пошукати! Варшава - це справжня західна європейська столиця. Ціни у Варшаві, як на столицю, не вразять українця, який хоч трохи жив у Києві. А в багатьох випадках приємно здивують.

Більшість історичних пам'яток столиці Польщі розташовані вздовж так званого Королівського тракту, який починається в Старому місті і закінчується в Королівських Лазенках і Бельведерському Палаці. Центром Старого Міста є Площа Ринок з пам'ятником Сирени (символу Варшави) посередині. Тут же численні галереї, кафе, ресторани, кафе під відкритим небом, які притягують туристів. Це також зручне місце для зустрічей; звідси можна вирушити у подорож містом в кінній упряжці.

Неподалік Королівський замок, що знаходиться на Замковій площі, поруч 22-метрова колона Зигмунда III Вази, котрий переніс столицю Польщі з Кракова до Варшави. Одна із улюблених вуличок для прогулянок у Варшаві – це Краківське передмістя. Тут знаходяться більшість костелів, магнатських плациків, найважливіших державних закладів, комплекс корпусів Варшавського університету, Польська Академія Наук, численні пам'ятники. Більшість забудови відноситься до 17-18 століття. Якщо хочете побачити сучасні найшикарніші магазини, кафе і ресторани – то вам на вулицю Новий Світ (Nowy Świat).

Тутешні кам'яниці – це частина з 19 століття, а частина добудованих у 20-му. Одна із найкрасивіших вулиць Варшави – Алеї Уяздовські (Aleje Ujazdowskie), вздовж якої розташовані іноземні посольства, ботанічний сад, урядові будинки і, звісно, славні Королівські Лазенки. Лазенки – улюблене місце і мешканців Варшави, і туристів. Літом біля пам'ятника Шопену тут відбуваються концерти відомих піаністів, котрі виконують твори видатного композитора. Є в парку також прекрасний Палац на воді, літній амфітеатр, безліч затишних куточків, де приємно гуляти. Цей палацово-парковий комплекс заслужено вважається одним із найкращих у Європі [4].

Підсумовуючи вищесказане, хотілося б відзначити, що Польща проводить ефективну політику у сфері туризму, має дієві механізми її реалізації, в основі яких лежить належне нормативно-правове та інституційне забезпечення. Така активна політика Польщі є цілком виправданою і згідно з даними Всесвітньої туристичної організації сприяє позитивній динаміці туристичних прибуттів і надходжень, тому вона могла б стати позитивним прикладом для наслідування відповідними українськими органами. Для створення конкретних

рекомендацій, які б мали прикладний характер, доцільно проводити подальші дослідження в даному напрямі, вивчати кожен із механізмів реалізації туристичної політики окремо, а також необхідно було б на державному рівні організувати програми обміну досвідом для керівників галузі та використати досвід Польщі в Україні.

Список використаних джерел

1. Działalność POT – [Цит. 2009, 28 грудня] – Rešim dostęp: www.pot.gov.pl.
2. http://allref.com.ua/skachaty/Turizm_v_Pol-shi/
3. Ostarbeiter. - <http://ostarbeiter.vn.ua/turyzm-pol.html>
4. Польська туристична організація «Polska». - <http://www.polscha.travel/uk/mista/varshava-stolitsya-polschi-misto-kotre-varto-pobachiti>

УДК 334.72

Дрогобецький Іван

Волинський інститут економіки та менеджменту

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ СПІВРОБІТНИЦТВА МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ВИШЕГРАДСЬКОЮ ЧЕТВІРКОЮ

Ідея регіональних міждержавних об'єднань має давні історичні передумови. Практика співпраці держав, що волею географічних та культурних обставин перебувають в однаковій геополітичній ситуації та об'єднуються подібними довгостроковими інтересами, є природною та об'єктивною. Субрегіональні об'єднання можуть виконувати роль як окремого елемента загальної структури безпеки, так і проміжної ланки на шляху до структури безпеки вищого рівня. До таких міжнародних об'єднань належать Вишеградська група, ОЧЕС, ГУАМ тощо. Співпраця з Вишеградською групою (ВГ) важлива для України насамперед тому, що три з чотирьох країн які входять до цього угруповування є нашими західними сусідами: Польща, Угорщина та Словаччина.

ВГ була створена у 1991 р. для координації зусиль держав-учасниць на шляху вступу до НАТО і ЄС. Після розколу Чехословаччини в 1993 році група складається з чотирьох членів (В-4) (Польща, Угорщина, Чехія та Словаччина). Діяльність В-4 охоплювала всі сфери співпраці: безпекову, політичну, економічну, соціо-культурну тощо. Відповідно до декларації, прийнятої 12 травня 2004 р., співробітництво в рамках В4 було передбачено у 41 напрямі. Вишеградська група функціонує у форматі регулярних зустрічей на всіх, починаючи від президентського, рівнях. Плануються також консультації і співробітництво постійних представників В-4 при ЄС, НАТО і на форумах ОБСЄ,

ООН, Ради Європи, Організації економічного співробітництва й розвитку, СОТ та інших регіональних організацій.

Після успішної європейської та євроатлантичної інтеграції, Вишеградська четвірка майже згорнула співпрацю своїх членів у межах угруповування і перетворилася, з одного боку, на групу країн, які спільно лобюють свої інтереси всередині ЄС, а з іншого на формальний клуб-форум для обміну ідеями та досвідом із країнами-партнерами ВГ.

Одне із чільних місць у співробітництві ВГ із східноєвропейськими партнерами посідає Україна. Співпраця ведеться щорічно у різних формах: міжурядові контакти, різноманітні заходи у форматі В-4 + Україна у політико-безпековій, військовій, енергетичній, соціо-культурній і регіональній сферах. Аналіз генезису взаємовідносин у кожній із зазначених сфер дозволить визначити ефективність даної співпраці.

У політико-безпековій сфері пролунало багато декларативних заяв, відбулися різноманітні міжурядові зустрічі на різних рівнях, які по суті не дали ніяких конкретних результатів, окрім можливості отримати та проаналізувати досвід країн В-4 на шляху вступу до ЄС та НАТО, а також підтримки з боку країн В4 європейських та євроатлантичних прагнень українців. Початком формальних взаємовідносин ВГ з Україною стало 3 грудня 1999 р., коли під час чергової зустрічі, яка проходила у Герлахові у Високих Татрах, президенти чотирьох країн ВГ від імені власних народів підтвердили готовність сприяти установам миру на Балканах і заявили про своє бажання підтримувати проєвропейські сили в Україні.

Співпраця у політичній сфері між Україною та ВГ почала активно розвиватися з 2005 р., і то лише на рівні різноманітних декларативних заяв щодо підтримки європейських та євроатлантичних прагнень Києва та надання теоретичної та, частково, практичної підтримки в отриманні цього досвіду від країн даного угруповування.

Важливе місце у взаємодії між Україною та Вишеградським об'єднанням посідає співробітництво у військовій сфері. Варто зазначити, що саме цей вид співпраці найдинамічніше розвивається в рамках формату „Україна + В-4”.

Починаючи з 2002 р., міністри оборони держав Вишеградської групи зустрічаються щороку для обговорення найважливіших проблем, пов'язаних з оборонною політикою. Україна долучилася до військової співпраці з 2005 р. Встановлено військово-політичні контакти між керівниками оборонних відомств, започатковано консультації та зустрічі з проблематики НАТО на рівні директорів департаментів безпекової політики і співробітництва з НАТО. Відбуваються зустрічі начальників генеральних штабів (з 2007 р. у цих зустрічах бере участь Україна), під час яких вони обмінюються досвідом та обговорюють проблеми військової співпраці Польщі, Чехії, Словаччини та Угорщини. Зазначені зустрічі сприяють налагодженню ефективної взаємодії нашої держави з

країнами В-4 у контексті підготовки до вступу України до Північноатлантичного альянсу.

Вишеградська четвірка активно допомагає українській армії переходити на військові стандарти НАТО та має намір сприяти українській владі в проведенні інформаційної кампанії щодо НАТО.

Українські військові беруть участь у спільних навчаннях з військовими країн В-4. Основними з яких, з 2006 р. є: спільні командно-штабні навчання "Швидкий тризуб" (Польща, Угорщина), навчання аеромобільних підрозділів батальйонного рівня "Козацький степ" (Польща), "Світла лавина" (Словаччина, Угорщина).

Головними результатами військового співробітництва є допомога країн ВГ у реформуванні ЗСУ та їх переході на стандарти НАТО. Разом з тим, ця допомога надходить не від В-4 як міжнародного об'єднання, а від кожної держави цієї організації окремо. Хоча не варто не дооцінювати консолідовану позицію усіх членів цієї групи щодо необхідності надання такої допомоги Україні.

В-4 має усі можливості стати енергетичним союзом, який використовуватиме геополітичне положення країн-учасниць для координування транзитної політики.

Словаччина, Чехія, Польща й Угорщина разом з Україною є важливими транзитерами російського газу, і його споживачами. Через їхню територію здійснюється значний відсоток постачання газу з Росії до Європи (80 % російського і середньоазійського газу до ЄС, що становить близько 40 % від загального обсягу імпортованого Євросоюзом газу). Збереглася і залежність економіки країн регіону від російських енергоносіїв: Словаччини на 100 %, Польщі – на 91 %, Угорщини – на 90 %, Чехії – на 74 %.

Країни В-4 також є імпортерами і можливими транзитерами електроенергії з України до інших країн Європи. Баланс видачі потужності з України у країни Вишеградського угруповування за 6 місяців поточного року виглядає наступним чином: 1488 млн кВтт постачається в Угорщину, 475 млн кВтт – в Словаччину, 247 млн кВтт – у Польщу. Головним партнером «Укрінтеренерго» (державний оператор експорту електроенергії) з постачання української електроенергії в Європу є угорська компанія System Consulting, співпраця з якою почалася ще у 1994 році.

Значне місце в питанні забезпечення енергетичної незалежності України може мати досвід країн В-4 у переході на світові ціни розрахунку за російські енергоносії, адже раніше ці країни, як і Україна мали пільгові ціни на постачання енергоресурсів. Особливо може стати в нагоді досвід Польщі, яка перейшла на ринкові ціни лише у 2006 році.

На значну увагу заслуговує пропозиція Президента України Віктора Ющенка зі створення спільного Балто-Чорноморського енергетичного простору, запропонована ним на Енергетичному саміті у Києві 22 травня ц.р. Метою саміту

було дати поштовх розвитку спільних енергетичних проектів і покращенню спільних технічних можливостей для виробництва, транзиту та постачання вуглеводневих ресурсів з каспійських та інших країн на європейський ринок. Окрім цього, за словами В.Ющенка, спільні дії у сфері енергетичної безпеки мають стати відповіддю на «енергетичний шантаж» з боку постачальників вуглеводнів. Під час саміту президенти п'яти країн (Азербайджанської Республіки, Грузії, Литовської Республіки, Республіки Польща та України) заявили про створення Єдиного Каспійсько-Чорноморсько-Балтійського Енерготранзитного Простору та підписали Київську декларацію щодо принципів глобальної енергетичної безпеки.

Список використаних джерел

1. |<http://old.niss.gov.ua/Monitor/september08/2.htm>|
2. |<http://euroschoollungary.wix.com/letsgo#!about/c1c32>|
3. |<http://hungary.mfa.gov.ua/ua/ukraine-hu/culture>|

УДК 334.72

Зінчук Станіслав

Волинський інститут економіки та менеджменту

СУЧАСНИЙ СТАН УКРАЇНСЬКО-СЛОВАЦЬКОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В ЕКОНОМІЧНІЙ СФЕРІ

Одним з основних зовнішньоекономічних напрямків України є співпраця з країнами Європейського Союзу, зокрема зі Словацькою Республікою. Міждержавне співробітництво України та Словаччини в економічній сфері на сьогодні має дуже важливе значення. Спільність державних кордонів та членство Словаччини в ЄС зумовлюють зацікавленість України в розбудові добросусідських відносин зі Словацькою Республікою. Зміцнення міждержавних економічних відносин між країнами сприятиме посиленню позицій України у європейському співтоваристві та вивченню словацького євроінтеграційного досвіду. Тому актуальним стає аналіз сучасного стану міждержавних відносин України та Словаччини в економічній сфері.

Аналіз динаміки зовнішньої торгівлі між Україною і Словаччиною протягом 2003–2012 рр. показав зростання експорту та імпорту в 2003–2008 рр. та їх різке зменшення у 2009 р., що було пов'язано, насамперед, з енергетичною проблемою між Україною та Словаччиною. Протягом 2010–2011 рр. відбулося швидке зростання експорту та імпорту та зменшення обсягів експортно-імпортних операцій у 2012 р. Для України характерне позитивне зовнішньоторговельне

сальдо з Словаччиною. Динаміка торговельного сальдо між країнами в 2003–2012 рр. показує позитивну тенденцію та невисокі показники коливання.

Динаміка зовнішньої торгівлі між Україною та Словацькою Республікою протягом 2007–2012 рр. мала тенденцію до зменшення експорту послуг до Словаччини з 2008 р., що було пов'язано з світовою фінансовою кризою. Аналіз динаміки імпорту послуг до України показав його різке зменшення у 2008–2010 рр. та збільшення обсягів у 2011–2012 рр. Для зовнішньої торгівлі послугами між Україною та Словаччиною характерне позитивне сальдо, яке починаючи з 2010 р. почало зменшуватися. Це пов'язано із зменшенням експорту послуг.

Основними статтями українського експорту товарів до Словаччини у 2012р. були руди, шлаки і зола; чорні метали; мінеральні палива; електричне обладнання; деревина та вироби з неї. Україна експортує до Словаччини також зернові культури, молоко та молочні продукти, продукти хімічної, харчової та легкої промисловості тощо.

Найбільшу частку у структурі експорту України до Словаччини займають руди, шлаки і зола (48 %), на другому місці знаходиться експорт чорних металів (11 %), далі йдуть мінеральні палива, нафта і продукти її переробки, електричні машини та деревина, які становлять 10 %, 9 % і 4 % відповідно від загального обсягу експорту товарів.

У 2012 р. основними статтями імпорту товарів до України з Словацької Республіки були засоби наземного транспорту; чорні метали; ядерні реактори, котли, машини; пластмаси, полімерні матеріали; сіль, сірка, чорнозем та каміння; зернові культури, продукти неорганічної хімії, фармацевтичної продукції; каучук і гума; папір і картон.

Найбільшу частку у структурі імпорту у 2012 р. займали засоби наземного транспорту – 30 %, значна частка також припадає на чорні метали, ядерні реактори та котли, пластмаси, сіль і сірку, яка становить 11 %, 10 %, 9 % і 4 % відповідно.

На території України у 2012 р. діяло 247 підприємств із словацьким капіталом, 137 з них – спільні українсько-словацькі підприємства. ТзОВ СП „Хемосвіт-Луцькхім” (м. Луцьк) є дочірньою фірмою словацької компанії „Chemosvit a.s.” (виробництво пластмасових виробів, 4 заводи у Волинській області). „ТзОВ Словнафт-Україна ЛТД” (м. Івано-Франківськ) є дочірнім підприємством словацької компанії „SLOVNAFT Plc.” Угорський банк „OTP Bank Plc.” має дочірні банки у Словаччині та в Україні. Банківська група „UniCredit Group” має український і словацький підрозділи.

У Словацькій Республіці діють Головне представництво відкритого акціонерного товариства „Українське Дунайське пароплавство” і Представництво ВАТ „Укртранснафта” в Словацькій Республіці.

У 2008–2012 рр. спостерігалась тенденція до зменшення обсягу інвестицій в економіку України, починаючи з 2009 р. Так, за останні п'ять років обсяг

інвестицій в економіку України зі Словацької Республіки скоротився на 36,2 млн. дол. США. У 2010–2012 рр. падіння обсягів інвестицій стабілізувалось. Протягом 2010–2012 рр. відбулось незначне збільшення обсягу інвестицій.

З огляду на економічні потенціали України та Словацької Республіки, існують суттєві резерви для активізації торговельно-економічної співпраці між країнами. Позитивну роль відіграло б створення умов для стимулювання співпраці українських та словацьких компаній у найбільш перспективних напрямках. Оскільки Україна та Словаччина є транзитними країнами з розвинутою транспортною інфраструктурою, необхідно узгодити спільні інтереси у сфері транзитних перевезень між Європою та Азією, і не тільки з урахуванням ситуації на міжнародному ринку перевезень, але й на ринку енергоресурсів.

Значні перспективи має співробітництво між Україною та Словаччиною в енергетичній галузі та у сфері транзиту енергоносіїв, особливо з огляду на значний ступінь енергозалежності Словацької Республіки та активну її участь у реалізації європейської стратегії енергетичної безпеки. Пріоритетними завданнями є створення технічних умов для збільшення поставок української електроенергії в Словаччину та реалізація проекту Євро-Азійського нафтотранспортного коридору, що дозволить Україні та Словаччині більш ефективно використати свої нафтотранспортні потужності. В енергетичній галузі співробітництва із Словацькою Республікою Україна виступає як транзитний партнер у постачанні до Словацької Республіки та Західної Європи нафти і газу з Російської Федерації, тому Словаччина зацікавлена, на противагу реалізації існуючих проектів альтернативних трубопроводів, у забезпеченні надійної експлуатації існуючих трубопровідних систем України і збереженні нею, а значить і Словаччиною, ролі ключового транзитного транспортувальника російських нафти і газу до країн Європейського Союзу. Крім того, Україна є масштабним виробником електричної енергії та має невикористані можливості її експорту, що складає суттєву передумову для входження України до спільної європейської електроенергетичної мережі ENTSO-E.

Тенденції розвитку протягом останніх років провідної галузі промисловості Словаччини – автомобілебудування – показують, що переміщення виробництва автомобілів на схід Європи продовжується та стає інтенсивнішим, особливо в секторі виробництва компонентів, запчастин та комплектуючих. Можна очікувати, що у період інтенсивного виходу промисловості з кризи настане час, коли власні виробничі ресурси країни стануть недостатніми для утримання швидкості розвитку галузі, а виробники при цьому будуть зацікавлені у збільшенні обсягів випуску продукції. У зв'язку з цим надзвичайно актуальною стане активізація залучення українських виробників до кооперації із словацькими підприємствами у сфері виробництва деталей та комплектуючих до автомобілів, включення українських підприємств до логістичних схем

автомобільних концернів „Пежо-Сітроен”, „Кіа Моторз”, „Фольксваген”. Крім того, виникають додаткові можливості для переносу акценту з експорту української сталеливарної продукції та сировинної металопродукції на експорт продукції з більшою доданою вартістю – металевих напівфабрикатів та готових деталей.

Перспективи розвитку торговельно-економічних відносин між Україною та Словацькою Республікою лежать в площині перспектив економічних відносин Україна – Європейський Союз. Вхідження словацької економіки до єврозони накладає на український експорт всі квоти та обмеження Єврокомісії, особливо це стосується металу, різних видів прокату, труб металевих, хімічних і мінеральних добрив, текстильних виробів, сільськогосподарської продукції.

Отже, українсько-словацьке співробітництво в торговельно-економічній сфері має позитивний характер, що характеризується додатнім торговельним сальдо між країнами. Незважаючи на це, зовнішня торгівля між країнами не має великих обсягів та значного інтенсивного розвитку. Україна експортує та імпортує до Словаччини в основному сировинну продукцію, що зумовлює потребу диверсифікації експорту України до Словаччини.

Список використаних джерел

1. Двосторонні торговельно-економічні відносини між Україною та Словацькою Республікою [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://slovakia.mfa.gov.ua/ua/ukraine-sk/trade>.
2. Динаміка торгівлі товарами між Україною і Словаччиною – 2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrexport.gov.ua/ukr/tovaroobig_za_kab_stat/slo/7173.html.
3. Інвестиційне співробітництво між Україною і Словаччиною – 2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrexport.gov.ua/ukrslo/7171.html>.
4. Словацькі підприємства в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrexport.gov.ua/ukr/z_info/slo/4919.html.
5. Стратегічні проекти [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.pl-by-ua.eu/page.php?page_group=3 &page_id=22.

УДК 327(4)(075,8)

Коваль Софія

Волинський інститут економіки та менеджменту

ТРАНСКОРДОННЕ СПІВРОБІТНИЦТВО РЕГІОНІВ УКРАЇНИ: ТЕОРЕТИКО-ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ

Сучасна концепція транскордонного співробітництва в сфері регіонального розвитку, насамперед, передбачає переосмислення уявлень про

адміністративно-територіальний устрій країни, про жителів прикордонних територій, про розвиток цих територій, властиві їм проблеми та ін. Жителі прикордонних регіонів найчастіше виявляються в досить не вигідному положенні, випробовуючи на собі всі тяготи обмежень, пов'язаних з пересуванням людей, товарів, ідей та послуг. До того ж, перебуваючи на периферії країни, вони відчують традиційну не уважність до них з боку центральної влади та стають заручниками регіональних диспропорцій розвитку. Для самостійного ж вирішення своїх проблем у таких регіонах немає ні коштів, ні можливостей. Як результат, багато регіонів перетворюються в депресивні, відсталі території.

На міжнародному рівні для вирішення цих проблем, а також для врівноваження рівня розвитку європейських регіонів, стирання границь між ними, з метою створення єдиної та процвітаючої Європи у 1980 році була прийнята Європейська рамкова конвенція про транскордонне співробітництво між територіальними громадами або владою, спрямована на більш тісне співробітництво між прикордонними регіонами в сфері економіки, екології, науки, культури.

Відповідно до цієї конвенції "транскордонне співробітництво" визначається як будь-які спільні дії, спрямовані на посилення та поглиблення добросусідських відносин між територіальними общинами або властями, які знаходяться під юрисдикцією двох або декількох договірних сторін, та на укладання з цією метою будь-яких необхідних угод або досягнення домовленостей. Розвиток такої форми міжнародного співробітництва здійснюється в межах транскордонних регіонів та характеризується їх відповідним розвитком.

Транскордонний регіон - це територія щонайменше двох різних країн, що мають спільний державний кордон, між якими встановились тісні виробничі і соціально-економічні зв'язки. Про об'єктивний процес формування транскордонного регіону свідчить рівень розвитку різного роду зв'язків (виробничих, соціально-економічних тощо), які здійснюються між двома територіями різних країн, що мають спільний державний кордон. Згідно статистики ЄС, у Європі існує 184 регіони, які розвивають прикордонні зв'язки, з яких 122 - прикордонні, а 58 межують не з державами-членами ЄС. За участю України сформовано шість євро регіонів.

Транскордонному співробітництву на регіональному рівні та формуванню транскордонних регіонів властиві чотири етапи процесу розвитку: вивчення існуючих зв'язків між партнерами, визначення стратегії розвитку, розробка і забезпечення програм розвитку, моніторинг і оцінка. Співробітництво здійснюється за урядово-регіональним і регіонально-локальним напрямками.

У першому випадку співробітництво спирається на міжнародні угоди. Воно поширене там, де є велика децентралізація управління. Регіонально-локальне ж співробітництво розвивається досить спонтанно. Його рушійною силою є

особисті контакти з сусідами, викликані господарськими потребами, а також співпраця в галузі культури. Транскордонне співробітництво здійснюється в межах компетенції територіальних общин або властей, визначеної внутрішнім законодавством та базується на реалізації головних принципів європейської регіональної політики: субсидіарності, децентралізації, партнерства, програмування, концентрації та адиціоналізму.

Реалізація принципів *концентрації* та *адиціоналізму* означає, що фінансові ресурси, які надає ЄС окремим державам-членам чи суб'єктам територіального, регіонального розвитку мають бути доповнені та розширені за рахунок місцевих джерел. По суті, ці два принципи мають взаємодоповнюючий характер і головною умовою ставлять кооперування та ефективне використання ініціатив, пошук та розвиток власних джерел фінансування програм регіонального розвитку та транскордонного співробітництва. Загальноприйнятим є те, що 50% того чи іншого проекту фінансує держава-член ЄС, а внесок депресивних регіонів становить мінімум 20%. Ефективна реалізація принципів концентрації та адиціоналізму у регіональній політиці Європейського Союзу має подвійну мету, що передбачає посилення та концентрацію наявних ресурсів з метою сприяння реалізації визначених цілей регіонального розвитку; виявлення таких територіальних одиниць, які мають однакові чи подібні проблеми (низький рівень доходів, великий рівень безробіття тощо), що також важливо і для реєстрації та створення статистичної бази найбільш відсталих регіонів, районів, депресивних територій.

Отже, відповідність вищезазначеним принципам регіональної політики ЄС є необхідною умовою розвитку основних типів транскордонних організаційних форм співробітництва як в рамках Європейського союзу, так і за участю регіонів країн ЄС та прикордонних регіонів сусідніх держав (в коло яких входить і Україна). До основних типів транскордонних організаційних форм співробітництва відносяться: «робочі спільноти», які базуються на певних угодах, мають обмежені можливості і рідко включаються в європейські програми розвитку прикордонних територій; різноманітні установчі договори, що слугують для виконання певних програм. Але головною формою реалізації транскордонного співробітництва та вищою формою розвитку транскордонних регіонів в Європі є створення та розвиток єврорегіонів.

Список використаних джерел

1. Бройде З.С. Утворення єврорегіональних структур // Монтаж+Технології. - 2005, № 5 - С.14-15
2. Буковецький М. Прикордонне співробітництво між країнами Центральної Європи // Будівництво нової Європи: прикордонне співробітництво у Центральній Європі / За ред. д-ра В. Гудака - Ужгород: Закарпаття, 2006. - С. 105-111.

3. Бусыгина И. М. Настоящее и будущее «Европы регионов» (проблемы европейского регионализма) // Мировая экономика и международные отношения. - №9. - 2005. - С.78-86.

4. Гудак В. Прикордонне співробітництво у Центральній Європі. Сучасний стан та суперечності // Будівництво нової Європи: прикордонне співробітництво у Центральній Європі / За ред. д-ра В. Гудака - Ужгород: Закарпаття, 2006. - С.10-23.

5. Динис Г.Г. Органи місцевого самоврядування у здійсненні транскордонного співробітництва / Під ред. В. Яреми - Ужгород: Програма «Центр державного та місцевого управління», 2005. - С. 163-168.

6. Європейська Рамкова Конвенція про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями. - Рада Європи. - Українська правнича фундація - 33 с.

7. Петренко З. Приграничные регионы как новая форма международной интеграции // Экономика Украины. - 1999. - № 12. - С. 66-73.

8. Шпель Г. Классификация концепций региональной экономической политики // Местные власти и рыночная экономика. Уроки западно-европейского опыта. - С-Пб.: Ин-т Евроград. - 2006. - С.46-54.

УДК 334.72

Мелесик Тетяна

Волинський інститут економіки та менеджменту

СТВОРЕННЯ «ВИШЕРГАДСЬКОЮ ЧЕТВІРКОЮ» НОВОЇ БОЙОВОЇ ГРУПИ

Вишеградська група (Вишеградська четвірка) – угруповання чотирьох центральноєвропейських країн: Польщі, Чехії, Угорщини, і Словаччини. З'явилися унаслідок зустрічі президентів Польщі Леха Валенси і Чехословаччини Вацлава Гавела та прем'єра Угорщини Йожефа Антала 15 лютого 1991 року в угорському місті Вишеград, після ухвалення Вишеградської декларації. Головною метою була назва інтеграції до євроатлантичних структур.

Водночас спільність цілей закордонної політики, спільність історичного досвіду та географічна близькість спричинила появу нового регіонального утворення, названого після розпаду Чехословаччини Вишеградською четвіркою (Чехія і Словаччина).

Були ухвалені умови про лібералізацію торгівлі в межах групи, що спричинило появу в 1993 році Центральноєвропейського порозуміння про вільну торгівлю.

У 1994-1998 роках зусилля країн Вишеграда переважно були спрямовані рідше на інтеграцію з ЄС і НАТО, ніж на лобювання взаємних інтересів, зустрічі голів держав відбувалися нерегулярно.

З 2004 року і до середини 2005 в групі головувала Польща, після неї головує Угорщина.

Наприкінці 2004 року президент Польщі Александр Квасневський зазначив, що Вишеградська група може виступати зі спільними ініціативами, які стосуватимуться політики ЄС щодо східних сусідів, у тому числі України, і мати істотну роль в побудові площини європейських цінностей.

На час створення в 1991 році основні зусилля країн Вишеградської групи були спрямовані на членство в ЄС та НАТО, що базувалося на ідеях зменшення загрози з боку Росії та відповідності власним стратегічним інтересам. Однак сприйняття загроз на початку XXI ст. серйозно змінилося. [3]

На думку американського експерта аналітичного центру «Стретфор» Дж. Фрідмана, у країнах «Вишеградської четвірки» посилюється страх перед Росією через спогади часів холодної війни та російсько-грузинську війну 2008 р. У минулому ці країни навіть не думали про односторонні заходи у сфері безпеки та оборони. Ще одним чинником, що вплинув на зміну їх сприйняття, стало зменшення ідеалізму в перцепції Європи, чому, зокрема, сприяла економічна криза та методи її врегулювання, а також зближення Росії й Німеччини, яке спостерігається в останні роки, особливо в енергетичній сфері. У грудні 2007 р. було оголошено про намір створити бойову групу країн «Вишеградської четвірки» (Польща, Чехія, Словаччина, Угорщина), до якої планувалося запросити й Україну, як постійного партнера четвірки. Тоді ж глава МЗС Чехії К. Шварценберг заявив, що перспективна бойова група могла б брати участь у закордонних миротворчих місіях, наприклад, на території Афганістану або Косово.

Створення «Вишеградською четвіркою» нової бойової групи й запрошення до неї України переслідує одразу кілька цілей. По-перше, заповнення деякого «вакууму безпеки» у центрально-східноєвропейському субрегіоні. Адже останній традиційно перебуває в зоні перетину впливу США, західноєвропейських країн та Росії. На думку багатьох експертів, одним із найвагоміших аргументів стало питання – чи в змозі НАТО гарантувати достатній рівень безпеки для регіону та його мешканців. Перші зерна сумніву посіяла нова стратегічна концепція НАТО, представлена в листопаді 2010 р., що передбачає розширення діяльності Альянсу за межі європейського континенту, фактично, за рахунок внутрішньої оборонної спроможності, а це, звісно, не могло влаштувати східноєвропейські держави. Наступним викликом стала реакція на події на Близькому Сході, особливо в Лівії, що не отримала підтримку низки членів Альянсу. Це порушило питання про можливість у разі необхідності забезпечити захист країн-членів «Вишеградської четвірки». По-друге, найбільшою проблемою в процесі

формування бойових груп є організація їх транспортування та тилового забезпечення. Члени ЄС, що вже давно сповідують стратегію «мінімальної оборонної достатності», постійно скорочують (особливо в контексті затяжної економічної кризи) військові витрати. Показові приклади: Німеччина скоротила видатки на оборону у 2010 р. на 450 млн. євро, у планах – скорочення на 8 млрд. євро на період 2010-2014 рр.; Франція оголосила про наміри скоротити військовий бюджет на 3-5 млрд. євро в період 2011-2013 рр. Об'єднана Європа на сьогодні не має у своєму розпорядженні достатніх засобів забезпечення мобільності навіть відносно невеликих бойових груп. У першу чергу це стосується транспортної авіації та морського десанту. Не менш значною проблемою в контексті практичної діяльності бойових груп ЄС залишається нестача сучасних засобів зв'язку, розвідувальних супутників, військово-транспортної авіації та безпілотних літальних апаратів. Існують також проблеми в бойовому забезпеченні ведення операцій – від суто бойових (засоби радіоелектронної боротьби та високоточна зброя) до пошукових і рятувальних операцій. Це особливо гостро відчувається в країнах колишнього Варшавського пакту, до яких відноситься і «Вишеградська четвірка», де номенклатура озброєнь залишається багато в чому «пострадянською» і лише потроху «розбавляється» західною. У той же час спільні дії, а також залучення країн-не членів, зокрема України, допоможуть оптимізувати ці процеси.[2]

Під час травневої зустрічі міністрів оборони «Вишеградської четвірки» Україну також було запрошено приєднатися до нової бойової військової групи. Тісні зв'язки нашої країни з «вишеградцями» роблять таку пропозицію не лише цілком логічною, а й закономірною.

Маючи достатньо великий технологічний потенціал саме в найпроблемніших для європейської оборони сферах, Україна давно проявляє зацікавленість щодо поглиблення військового й військово-технічного співробітництва з ЄС. Однак принаймні до останнього часу амбіції та наміри України найчастіше зустрічали не більш ніж нейтрально-негативний відгук у Європі. Адже остання давно плакає надії створити власний «європейський ВПК» (хоча у наднаціональному управлінні координації поки перебувають лише 5% спільних витрат на військові цілі). Однак у період кризи роз'єднані національні військово-промислові сегменти (тільки бронетранспортери в Європі проходять по 23 різних специфікаціях), і без того конкуруючі між собою (ст. 296 Договору про створення ЄС дозволяє країнам-членам виходити у сфері оборони та безпеки зі своїх вузьконаціональних інтересів), залишають усе менше шансів на можливий загальноєвропейський військово-технічний прорив. А без цього забезпечити «євро армію» хоча б мінімально необхідним набором власних засобів не є можливим.[1]

На сьогодні Україна не має змоги забезпечити власну безпеку стратегічно, але тактично участь в окремих програмах, таких як «Блексіфор», «Чорноморська

гармонія», «Партнерство заради миру» та ймовірна участь у Вишеградській бойовій групі, створює перспективи формування цілісної системи зовнішньої безпеки для захисту власних національних інтересів та зменшення ймовірності загроз.

Крім того, варто зазначити, що оборонне співробітництво завжди означало найвищий ступінь довіри між країнами. Воно здатне забезпечувати взаємну безпеку в Європі іноді навіть краще, ніж інші міжнародно-політичні структури, міжнародно-правові договори або їм подібні міжнародні механізми та стимулювати активне співробітництво в інших сферах.

Список використаних джерел

1. Зашкільний Л.О., Крикун М. Г. Історія Польщі: від найдавніших часів до наших днів.- Львів: Видавництво Львівського національного університету ім. І. Франка, 2002. –С. 668.
2. Зеленюк Г. Вишеградська четвірка матиме на заході те, що робить на сході / Галина Зеленюк // Політика і час. – 2005. – № 2. – С. 38-46.
3. Сидорук Т. Інтеграційні процеси в сучасній Європі. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Тетяна Сидорук. – Львів: Піраміда, 2010. – 354 с.

УДК 334.72

**Мухіна Ірина,
Бондарук Світлана, к.філос.н., доцент
Волинський інститут економіки та менеджменту**

СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ І СЛОВАЧЧИНИ: ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА

Українсько-словацькі відносини розвивалися спочатку в рамках українсько-чесько-словацького співробітництва, а з 1 січня 1993 р. — зі Словацькою Республікою, що утворилася внаслідок виходу зі складу Чехословаччини. Україна визнала Словацьку Республіку саме в день проголошення її незалежності. У столицях країн — Києві і Братиславі — діють посольства, генеральні консульства відкриті в Ужгороді та Прешові. Широкі можливості для всебічної взаємовигідної співпраці між Україною і Словащиною зумовлені багатьма об'єктивними чинниками: наявністю спільного кордону, глибокими історичними та культурними зв'язками народів, відсутністю будь-яких взаємних територіальних претензій, традиційними господарськими зв'язками, існуванням

численної української національної меншини в Словаччині та словацької в Україні.

Політичні відносини між Україною і Словаччиною поступово налагодилися. Нині їх можна характеризувати високим рівнем взаєморозуміння, прагненням надалі поглиблювати співробітництво як на двосторонній, так і на багатосторонній основі. Відбувається обмін візитами на найвищому рівні під час конференцій, самітів міжнародних організацій. Представники країн констатували, що тактичні й стратегічні зовнішньополітичні інтереси України та Словаччини багато в чому збігаються, при цьому особливо важливою є взаємна конструктивна підтримка прагнень обох сторін інтегруватися до європейських економічних і політичних структур.

Сторони уклали десятки міждержавних, міжурядових та міжвідомчих документів, які регулюють співробітництво у сферах двосторонніх дипломатичних відносин, правового оформлення державного кордону, повітряного сполучення, сприяння і взаємного захисту інвестицій, охорони здоров'я і медичних наук, ветеринарної медицини і захисту рослин.

Економічна співпраця ґрунтується на угодах про уникнення подвійного оподаткування, взаємне працевлаштування громадян, а також про співпрацю в галузі машинобудування, військово-промислового комплексу і конверсії, торгівлі, науки і техніки тощо. Економічне співробітництво між двома країнами дещо поживалося, коли вдалося подолати негативні тенденції щодо зменшення обсягу товарообороту: Словаччина увійшла до групи країн найбільшого експорту України. Український експорт до Словацької Республіки становили здебільшого сировинні матеріали, електроенергія, мінеральні добрива та напівфабрикати.

Одним із шляхів розвитку співробітництва є поглиблення регіональних зв'язків між Закарпатською областю і регіонами Східної Словаччини, створення безтарифної торговельної зони. Закарпатська область є традиційним партнером Словаччини у зовнішньоекономічній діяльності.

Негативно впливає на розвиток українсько-словацького співробітництва відсутність чітко окреслених напрямів співпраці, розпорошеність українського імпорту зі Словаччини та українського експорту до цієї країни (за винятком поставок залізної і марганцевої руд, електроенергії та азотних мінеральних добрив). Це свідчить про те, що суб'єкти зовнішньополітичної діяльності обох країн недостатньо обізнані з потенційними можливостями сторін, а зовнішньоторговельні контакти між ними не сформовано у стабільну систему.

Список використаних джерел

1. Відносини України та Словаччини [Електронний ресурс]. – Режим доступу: pidruchniki.com

2. Співробітництво Словаччини з Україною: загальна характеристика [Електронний ресурс]. – Режим доступу: slovakia.mfa.gov.ua

УДК 334.72

Олійник Олег

Волинський інститут економіки та менеджменту

СУЧАСНИЙ СТАН УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В ЕКОНОМІЧНІЙ СФЕРІ

Республіка Польща є найбільш послідовним і дієвим партнером України в її євроінтеграційних прагненнях серед тих постсоціалістичних країн, які є членами Європейського Союзу і мають з нашою державою спільні кордони, культурні та історичні традиції, а також близькі геоекономічні інтереси. З погляду забезпечення еволюційного розвитку господарських взаємовідносин між Україною та сусідніми з нею постсоціалістичними державами ЄС, найбільш показовим є окреслення основних проблем та дослідження механізмів активізації економічного співробітництва між Україною та Польщею, яке формувалося протягом тривалого історичного періоду, а впродовж останнього десятиліття зазнало відчутних структурно-інституційних змін у зв'язку зі вступом Польщі до ЄС.

Польща залишається одним із головних стратегічних партнерів України на європейському континенті, насамперед щодо підтримки її зусиль, пов'язаних із наближенням до ЄС та можливим майбутнім членством у цьому об'єднанні. Незмінність такої позиції впродовж тривалого часу набула для України важливого значення як у контексті успішної реалізації політики європейської інтеграції, так і щодо розвитку двостороннього економічного співробітництва з Польщею. Тому українсько-польське економічне співробітництво виступає об'єктом першочергової уваги з погляду виявлення резервів удосконалення господарських взаємовідносин України з постсоціалістичними країнами – членами ЄС на сучасному етапі європейської інтеграції. Це стосується як державної політики загалом, так і окремих її складових, зокрема економічної, соціальної, регіональної та інших.

Сьогоднішні українсько-польські відносини вже стали зразком для багатьох сусідніх країн у регіоні й мають усі підстави бути одним із потужних фундаментів нової Європи.

На сучасному етапі у цьому вимірі створено сприятливі передумови для подальшого зближення двох країн. По-перше, це просування національних інтересів України на Захід, зокрема через посередництво Польщі, стабілізація економіки. Для Польщі – вирішення проблем нового пограниччя. По-друге, використання Україною посередництва Польщі у відносинах ЄС та НАТО,

залучення іноземних інвестицій з Заходу. Республіка Польща зацікавлена у збільшенні товарообігу з Україною, реалізації енергетичної стратегії, співробітництвом у військово-технологічній сфері. По-третє, це реалізація домовленостей щодо візового режиму, вирішення проблем, які виникатимуть у торгівлі через вступ Польщі до ЄС. Для Польщі ж на цьому рівні важливим є реалізація нових форм співробітництва у виробничій сфері за пріоритетними напрямками ЄС, вирішення проблем візового режиму та набуття статусу нового пограниччя, реалізація представницьких контактів, вирішення проблем товарообігу з Україною у зв'язку з розширенням, участь у приватизаційних процесах земельного ресурсу України.

Однією з головних складових українсько-польського економічного співробітництва є співпраця в торговельно-економічній сфері. За даними Держкомстату України, за 2010 р. обсяги зовнішньої торгівлі товарами України з Республікою Польща зросли на 35,2% від рівня 2009 року і склали 4 576,0 млн. дол. США.

Обсяги зовнішньої торгівлі послугами України з Республікою Польща за результатами 2010 р. зросли на 15,0 % від рівня аналогічного періоду 2009 року і склали 227,1 млн. дол. США. Рівень українського експорту послуг до Республіки Польща у 2010 р. становив 91,5 млн. дол. США, а рівень польського експорту послуг до України – 135,6 млн. дол. США.

За даними Міністерства економіки Республіки Польща, за результатами I кварталу 2011 р. обсяги зовнішньої торгівлі товарами України з Республікою Польща склали 1151,0 млн. євро (1634,4 млн. дол. США). Обсяги українського експорту до Республіки Польща склали 457,4 млн. євро (649,5 млн. дол. США) та збільшились в 2,0 рази у порівнянні до аналогічного періоду минулого року. Обсяги польського імпорту в Україну склали 693,6 млн. євро та збільшились на 13,1 % по відношенню до аналогічного періоду минулого року. Від'ємне для України сальдо торговельного балансу склало 236,2 млн. євро .

Ще одна важлива складова економічної співпраці між даними країнами – це інвестиційна сфера.

Станом на 1 січня 2011 року обсяги інвестиційного капіталу з Польщі до України становили 935,8 млн. дол. США, що складає 2,1% від загального обсягу іноземних інвестицій в Україну.

За даними Державного комітету статистики України, обсяги українських інвестицій в польській економіці станом на 01.01. 2011 р. склали 49,1 млн. дол. США, що становить 0,7 % від загального обсягу українських інвестицій за кордоном. За наявною інформацією, обсяг реальних українських інвестицій в РП, які з різних причин не зараховуються українською статистикою, перевищує 1 млрд. дол. США. У Польщі наразі діє щонайменше один десяток підприємств з українським капіталом.

22-24 квітня 2008 року у м. Швіноуйсьце (Республіка Польща) під патронатом Віце-прем'єр-міністра, Міністра економіки Республіки Польща В. Павляка та Віце-прем'єр-міністра України Г. Немирі відбувся Перший Міжнародний інвестиційний форум «Україна: нові можливості». Форум «Україна: нові можливості», організацією якого займалася Польсько-Українська господарча палата за сприяння та підтримки Посольства, був присвячений презентації інвестиційного потенціалу України та сприянню європейській інтеграції України.

На даному етапі розвитку двосторонніх відносин, Україна та Польща виступають за інтенсифікацію співробітництва в економічній сфері.

Про це йшла мова під час зустрічі заступника Міністра економіки України Василя Мармазова із заступником Міністра економіки Республіки Польща Рафалом Баняком 25.02.2011 р. Під час зустрічі сторони відзначили важливість для подальшого розвитку економічного співробітництва між обома країнами домовленостей, досягнутих в ході першого офіційного візиту до Республіки Польща Президента України Віктора Януковича, який відбувся 3-4 лютого 2011 року, а також масштабного Економічного форуму, проведеного в ході цього візиту у Варшаві. Василь Мармазов та Рафал Баняк обговорили низку питань, пов'язаних із двостороннім торговельним та інвестиційним співробітництвом між Україною та Польщею, окремі проблеми українських та польських підприємств, а також перспективи розвитку співробітництва. Зокрема, було окреслено шляхи врегулювання проблем, пов'язаних із поверненням податку на додану вартість підприємствам з польським капіталом за експортовану продукцію, та окремі механізми вирішення цього питання, передбачені новим Податковим кодексом України. Українська сторона звернулася з проханням надати сприяння у справі врегулювання проблеми заборгованості польської компанії STING POLSKA Sp. zo.o. перед українським підприємством "НОРД" (Україна, Донецьк). Також було домовлено продовжити оперативний обмін інформацією щодо проблем українських та польських підприємств через відповідні підрозділи Посольства Республіки Польща в Україні.

Отже, варто наголосити на доцільності українсько-польського економічного співробітництва, оскільки країни є сусідами, мають спільну історію народів, подібні геоекономічні інтереси та стратегічні цілі. На даному етапі економічна співпраця між двома державами відбувається досить активно, про що свідчить проведення різноманітних економічних форумів, зустрічей на вищому та найвищому рівнях, підписання угод та договорів про економічну співпрацю. Тому, на наш погляд, двостороннє економічне співробітництво варто розвивати, активізувати та інтенсифікувати, позаяк воно є дуже перспективним, так як обидві країни володіють потужним потенціалом для розвитку взаємовигідних економічних відносин.

Список використаних джерел

1. Макаренко Є. Україна і Польща в процесах євроінтеграції // Актуальні проблеми МВ. – К. – 2005. – Вип. 55. – Ч. 2. – С. 3–9.
2. Макаренко Є. А. Українсько-польське міжнародне співробітництво: реалії і динаміка ХХІ століття // Актуальні проблеми міжнародних відносин: Зб. наук. пр. Вип. 48 : У 2 ч. – Ч. I. – К. : Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Ін-т міжнар. Відносин, 2004. – С. 3–9.
3. Сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
4. Посольство України в Республіці Польща : Офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mfa.gov.ua/>.
5. Торговельно-економічна місія у складі Посольства України в Республіці Польща. Варшава, 30. 04. 2009 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://www.ukrexport.gov.ua/ukr/info_exhibitions/ukr/1928.html
6. Офіційний сайт Міністерства оборони України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mil.gov.ua/>.

УДК 334.72

Савчук Олена,
Бондарук Світлана, к.філос.,н., доцент
Волинський інститут економіки та менеджменту

УКРАЇНСЬКО-ЧЕСЬКІ ВІДНОСИНИ В КОНТЕКСТІ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ ДО ЄС

Дипломатичні відносини між Україною та новоутвореною Чеською Республікою були встановлені у січні 1993 року, однак історія українсько-чеських взаємин сягає в глибину століть. На нинішньому етапі взаємини між двома країнами характеризуються динамічним розвитком співробітництва в політичній, економічній і культурній сферах, активним формуванням договірно-правової бази, а також підтримкою Чехією інтеграційного процесу України до ЄС.

З 1 травня 2004 р. Чехія є членом Європейського союзу, в 2009 р. вперше отримавши можливість стати (на півроку) головуючим його членом, що є додатковим доказом динамічного розвитку країни у ХХІ ст. Результати так званого Євробарометра, який веде Конфедерація європейського підприємництва BusinessEurope, що об'єднує 40 національних спілок роботодавців з 34 країн Європи, підтвердили те, що вже давно стало очевидним: Чехія одна з тих країн, які найкраще впоралися з кризою. Вона зберегла конкурентоспроможність, займаючи міцну позицію по таких ключових загальноєвропейським показниками, як експортна ефективність. Навіть

незважаючи на найбільшу чеську проблему - надто щедрю соціальну політику, що виливається у зростання дефіциту державних фінансів, і тут Чехія посідає 10-е місце. Проте, по продуктивності праці Чехія займає, за твердженням Євробарометра, лише 22-е місце .

Для України, отримання статусу повноцінного члена Європейського союзу як стратегічна мета, була вперше задекларована Президентом України Віктором Ющенко одразу ж після його обрання на початку 2005 р. Чехія, в свою чергу, завжди показувала своє позитивне ставлення з приводу вступу України до ЄС. На підтвердження цього в 2007 р. міністри закордонних справ України і Чехії Борис Тарасюк і Карел Шварценберг підписали Спільну заяву про співробітництво з реалізації Плану дій Україна-ЄС. Під час переговорів українська сторона висловила вдячність за послідовну допомогу Чехії в європейських та євроатлантичних прагненнях України, а також надії на таку ж допомогу в переговорному процесі щодо укладення нової базової Угоди між Україною і ЄС, і підписання та ратифікації угод України з ЄС у візово-реадмісійній сфері.

У 2008 році Чеська Республіка також підтримує подальше поглиблення відносин між ЄС та Україною і, крім того, ідею можливого членства України в ЄС. Але з іншого боку, неодноразово зазначалося, що Україна має докласти багато зусиль, щоб наблизитися до європейської інтеграції, перш за все налагодити свою внутрішню політику і однозначно висловлюватися стосовно вступу до ЄС. Перспективи зближення між Україною та ЄС залежать від того, як Україна буде проводити реформи і боротися з корупцією. Так відзначили представники ЄС в Празі, де 6 лютого 2009 р. відбулося засідання трійки ЄС-Україна .

2010 р. для України став менш продуктивним у відносинах з чеською стороною. 29 листопада 2010 р. відбулася зустріч міністра закордонних справ Чехії Карла Шварценберга з прем'єр міністром України Миколою Азаровим, в ході якої МЗС Чеської Республіки повідомило, що стурбовані подальшим розвитком двосторонньої співпраці з Україною. Відносини особливо загострилися після надання Чехією політичного притулку экс-міністру економіки Богдану Данилишину. Генпрокуратура України інкримінує Данилишину заподіяння державі збитків на кілька мільйонів гривень за проведення декількох держзакупівель у одного учасника.

У чеському зовнішньополітичному відомстві виданню Kyiv Post повідомили, що надання притулку відноситься до повноважень Міністерства внутрішніх справ, яке «через право на приватність не оприлюднює своїх рішень про надання притулку», - пояснили в чеському МЗС і додають, що «така процедура базується на законах Чеської республіки і міжнародної Конвенції про статус біженців (1951 р.)». Чеська Республіка, як і Україна, є учасником Конвенції. Надання Богдану Данилишину політичного притулку в Чехії означає, що Європа визнала наявність в Україні вибіркового застосування правосуддя для

переслідування політичних опонентів влади. Це істотно впливає на авторитет України в очах європейського співтовариства.

На саміті ЄС-Україна, що проходив в Брюсселі 22 листопада 2010 р., Європейський Союз надав Україні План дій щодо введення безвізового режиму для короткострокових поїздок українських громадян до країн ЄС. Президент Віктор Янукович, що був присутній на саміті, запевнив, що Україна швидко впорається з вимогами на 2011 р. і успішно відзвітує перед Європейським Союзом.

Таким чином, двостороннє співробітництво України і Чехії має досить різноплановий характер і відрізняється, різним рівнем інтенсивності. Переживаючи фазу активного співробітництва протягом початку 2000-х рр., коли Чеська сторона активно підтримувала євроінтеграційні прагнення України. Та спаду, коли ситуація трохи погіршилася, як за останній рік у зв'язку з недовірою чеського уряду до української судової системи, а також критиці політики нинішнього президента. Таке ставлення Чехії викликало стурбованість ситуацією в Україні багатьох інших держав, вони впевнені, що така тактика Чехії має стати «дзвінком» для Києва. Але незважаючи на це двосторонні відносини остаються важливими для обох країн.

Список використаних джерел

1. Україна прагне асоціації з ЄС у 2011 році [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.bbc.co.uk/ukrainian/news/2010/11/101122_eu_ukraine_oh.shtml.
2. Малиновська О. А. Україна, Європа, міграція: міграції населення України в умовах розширення ЄС / О. А. Малиновська. — К., 2001.

Arthur Horbovyi, Professor, Doctor in Engineering,
Volyn institute of economics and management,
Lutsk, Ukraine

RESPONDING TO CHALLENGE: “UNIVERSITIES OF THE THIRD AGE” IN CONTEXT OF PUBLIC GOVERNANCE IN UKRAINE

This paper investigates the problems of development of system of non-formal education in Ukraine, taking into account the conditions of demographic crisis in the country, growing risks of social exclusion and late-life inequality of elderly people.

According to the analysis of current demographic situation in Ukraine and evaluation of the national tendencies of its development, the part of population at the age of 60 and older was 21% - in 2001 year, and in 2050 it is expected to be more than

30% (according to the prognosis). The number of people in Ukraine who are socially excluded is about 20%. Economical abruption consists of 28%, social one – 36%, exclusion from the participation in civil and public life or networks also equals 36 %. The reduction of the quality of labor power is the consequence of such processes. The intellectual potential of elderly people is not used completely that is why there is the necessity of implementation of programs to increase social activity and communication of elderly people, the level of their health and physical activity, and also the education for their integration into social life that is crucial both for national and regional levels.

Ageing becomes the national tendency in Ukraine. Senior people have life and professional experience, though they are slowly adapt to different innovations and changes. The question of creation in Ukraine the “Universities of the Third Age” occurred for the first time in 2008 under the initiatives of the project “Support of the implementation of the Madrid International Plan which deals with Ageing in Ukraine” according to the subject “Universities of the Third Age: the older generation in modern information environment”. The history of the same projects in Ukraine counts more than 10 establishments. They have been created with the aim to give a support to senior people, who have an active life stance and also to increase the quality of social services.

This paper aims to contribute to a better understanding of Public governance of system of non-formal education of the Third Age: mechanisms, principles and methods.

The principal objective of this publication is analysis of development of system of non-formal education for elderly people in Ukraine on the basis of concept of Public governance on the science-grounded basis.

Literature Review. Methodologically and empirically, particularly important has been the increased recognition of development of system of education for elderly people in Ukraine based on the concept of Public governance. The science-grounded basis composes of research work of leading specialists of the Institute of Demography and Social Studies, such as E.Libanova, A.Makarova, S. Pyrozhhov, A.Pozniak, P.Shevchuk, L.Cherenko and others in the analysis and evaluation of demographic risks of Ukraine in the XXI century, trends and consequences of ageing, social inclusion strategy. The problem of improving the quality of education has been studied by I. Vakarchuk, B. Flint, A.Drobnokhod, S. Nikolaenko.

Analysis of the literature leads to the conclusion that the theoretical and methodological foundations of the problem of forming social inclusion policy in Ukraine, aimed at initiating positive change in integrating older people into society through the change of perception of the old and the introduction of the concept of lifelong learning is incorporated in the works of such Ukrainian scientists as N. Didenko, O. Lybchuyk, V. Kutsenko, N.Nyzhnyk, O.Novikova, A.Khaletska and foreign researchers John. Birrena, D. Bromley, J. Stuart-Hamilton, S. Hall, K. Shayye.

Description of the Methodology and Data Sources. *Methodology* is based on the concept of Public governance of system of education for adults, the institutional and academic researchers' analysis.

Results. At the beginning of the XXI century world faces a global problem of aging of population and its implications that need to:

- Increase budget spending on health care.
- Provide long-term care for the elderly.
- Revise the pension system.

Besides, changes in family structures and the increasing participation of women on the labor market have meant shifts from the responsibility of family caring for the elderly towards government institutions' one.

According to statistics, annually the number of elderly people in the world has increased by 2.4%. According to some forecasts, by 2020 the number of older people could increase to 1 billion people. Recent demographic data show that the world is currently undergoing a demographic transformation: today one in ten people in the world is 60 years old of age and even older, and by 2050 it is expected to be one in fifth of people in this age group [*Smolnytskaya, E.*]. Most of demographers confirm the irreversibility of this process, stating that the world has already entered at the "age of the elderly".

On the one hand, the improvement of the socio-economic status of the population and socio-hygienic situation allows seniors to extend the number of years free of disability, to keep active way of living and to participate in the economic and cultural life of society. On the other hand, the dynamics of society development and rapid changes in social life of individual in the context of demographic change and significant technical and information progress require a high level of adaptation of older age groups, which suggests the possibility of obtaining and maintaining:

- Long-life education, and learning throughout life.
- Employment.
- Stable level of income.
- Social status.
- Social support, and social security.

In turn, the improvement of the economic and social situation of the elderly provides a strengthening of their health.

Involvement of active educational and employment of people of retirement age are mutually beneficial to the state and to every man. Government measures aimed at active participation of older people in the political, economic, social and cultural life of the community, an opportunity to show and express themselves, to use accumulated over the years their talents and knowledge that serve prevention of ageism, or age discrimination.

One of the strategic government directions is the development of systems of Life-long learning (in brief - LLL) and Learning throughout life (in brief - LTL) that are the

main components of the European social model. These learning systems are not limited to the education sector; they are also critical factors in the areas of employment and social security, economic growth and competitiveness.

These concepts are focused on the person in the context of the provision of employment and based on the constant changes in demand in the labor market that caused by the acceleration of scientific and technological progress. Annually it has been updated about 5% of theoretical and 20% of professional knowledge [*National institute of gerontology named by D.Chebotareva*]. That means that for the period of 5 or 6 years to provide training for the rest of professional life for men is impossible.

The duration of training period of employees in Ukraine is 1.5 times less than in the USA or Japan, where the figure is indicated as 14-15 years. On 2005, one out of every 11-12 employees had the opportunity to improve their skills (or 8.5% of full-time employees). Keeping this trend seems dangerous, and means that it is only after 11 years of employment the man will have an opportunity to update his knowledge. Data prove that the knowledge will lose its value not for the period of 5-6 years as previous years, but for three years during the last decade [*National institute of gerontology named by D.Chebotareva*].

The problem can be solved through the provision of intensive development of education for the elderly and ensuring people of all ages with equal and open access to quality education.

However, there is a problem of improvement the system of adult education, particularly for the elderly. Thus the development of new knowledge, skills and competencies is possible in the process of formal, non-formal and informal learning.

Despite the fact that the concepts of LLL and LTL have been included in the national policies of many countries, their practical promotion has not associated yet with coherent policies of education and employment. This also applies to Ukraine, and aforementioned learning strategies have not defined yet as the government's priorities in the field of education and employment.

The current concept of public governance system of adult education requires effective mechanisms for its implementation through:

- Development and modernization of the education system.
- Improvement of the content, forms and methods of educational activities.
- Preparation, adoption and implementation of regulations that stimulate the activity of educational institutions, as well as management of them.

Basics of concept of Public government of education system for adults and the elderly in particular, are as follow:

- Democratization of the educational process.
- Social Security of all participants of the educational process.
- Active public involvement at the national, regional and local levels.

– Broad support of innovative development of education through targeted programs, priority funding of innovative projects, implementation of new technologies.

– Association and Partnership inside public education (associations of educators, conferences, seminars, volunteers), etc.

Besides the Public governance system of adult education needs to be more innovative.

Innovative approaches to adult education, the elderly in particular, require:

– Creation of innovative research and public education area oriented at the regional level (for educational institutions).

– Implementation of innovative approaches, forms, principles, methods, both in the educational process and in the management of education on a systematic basis.

Much remains to be understood about the pattern national support program for people of the “third age” in Ukraine. It is clear that education and training are central to the determination of later quality of life. But economic resources are few. The current and future elderly need widespread forms of adult education as universities of “third age”, the program of “electronic citizen”, “open” universities that serve to promotion of the ideas of social and educational activity of the elderly and late-life equality.

Besides quality criteria for adult education can also influence the overall level of effective system of education of people of the “third age” and they should be primarily considered in terms of quality indicators.

According to statistics, in 1993, a man could manage 1/1000 of existing information, while in 2003 - 1/2000, and in 2013 - 1/4000. There is a rapid decline of human capabilities. Thus, on the 70-s of the XX century the volume of scientific information has doubled every 5-7 years, and on the 80-s of the XX century it has doubled every year and 8 months [*National Service of Statistics of Ukraine*]. At the beginning of the XXI century, the volume of scientific information doubles in a year. There is a rapid growth of scientific information at the end of the twentieth century to the present time.

However, there are some tendencies in renewing information. They are as follow:

– Constant development of information and technical means of communication.

– Processing of huge amounts of information in a limited period of time.

– Increasing the role of higher education as one of the necessary stages of socialization.

– Extending working age for women to 60 years, and - even more - in developed countries.

– Need to master multiple professions during adulthood.

All mentioned above leads to an increase of requirements for mental abilities of a man, not only in his youth, but in the middle and old ages. The problem of the quality

of education, its effectiveness begins to be seen in the context of the changes that occur in the society.

The effectiveness of education depends on many factors, in particular:

- Theoretical educational paradigm that defines the use of scientific research, approaches, concepts, technologies, methods, techniques, training, etc.
- Introduction of innovative technologies and training methods.
- Individual choice of forms of training, training programs, their duration, etc.
- Implementation of verification, validation, selection, pedagogical innovations.
- Implementation of educational monitoring.

The account of subjective factors increases the effectiveness of education of the people of the “third age”.

Provision of effective educational services for older people includes:

- Investigation of psychological and personality features of this category of people.
- Study of the educational needs of older people in Ukraine.
- Development of appropriate psycho-physiological capabilities and educational needs of people learning technologies and methods.
- Implementation of psychological and pedagogical expertise effectiveness of the implementation of these developments in Ukraine.

Complex changes in the psychological and social life, advancing in its transition to old age, most scientists conventionally divided into the actual age-related changes (psychic and somatic), social costs and their social and psychological consequences - to change the perception of the person around, changing social roles in the family and society, loss of usual place on the social scale, the violation of communications, the restriction of the range of interests, the loss of the sense of existence [*Semberova, J.*].

At the age of 70-80 years, a man stands on the threshold of biological time limit determined by the species, hereditary and individual properties. Therefore, one of the main objectives of the government is to improve the quality of life of older people, help them to adapt to the social and psychological changes in their lives, in particular:

- Adaptation to a decrease of physical strength and health deterioration.
- Adaptation to retirement and reduced income.
- Adaptation to the death of the spouse (s).
- Establishing strong links with their age group.
- Implementation of social and civic engagement.
- Ensuring the appropriate conditions of life.
- Access to information resources.
- Extension of mobility.
- Involvement to interaction with public authorities via the Internet, etc.

There is a need to form a common conceptual framework for social inclusion and human development of older people in Ukraine. In this regard, this paper promotes the mechanisms that shape Public governance of system of education for the elderly through:

- Development and implementation of innovative methods and programs for older people to ensure the formation of modern skills for their integration into society eliminate “digital literacy”.

- Creation a system of non-formal education to address the problem of “aging society” through the introduction of “innovative non-linear pedagogy”.

Consequences of implementation of Public governance of system of education for the elderly were:

- Promoting the increased number of elderly people that attached to “Life-Long Learning”.

- Development of partnership between formal, non-formal and informal education, training programs in LLL, volunteers and community organizations at the international, regional and local levels.

- Implementation of innovative forms of training for the elderly, such as: workshops (courses in computer science, Ukrainian and foreign languages, management, healthy lifestyle, etc.) involving leading experts from specialty profile.

- Implementation of volunteer studies (social work students, passage of practice).

- Involvement of internal organizational and training courses for staff attached to the procurement and provision of “alternative” educational services.

- Participation in joint international projects with foreign partners as well as organization of conferences, promotional events, publications in mass media and scientific collections and so on.

Evidently, government efforts are mostly devoted to retirement programs, but less – to forms of assistance of older people. For the elderly in late-life period the quality of their lives is mostly shaped by the set of their life events, i.e. occupational and labor-force participation history. Less and less related to where they started from, but from economic circumstances that are not predictable in long-term prospective. The early advantages of Public governance of system of education for the elderly are determined by interaction of societal institutions with individual.

Birth, schooling, employment, retirement, death. It is imperative to recognize the opportunities of older people contribute to society, not only by improving their own lives, but also society as a whole. This principle has been formulated as the basic one of the Madrid International Plan of Action on Ageing.

The practical issues of this paper can be discussed on the basis of evidence that elaboration and implementation of educational programs according to the needs and specificity of the audience with regards to the European standards of sustainable development need:

Realization of Public policy of social inclusion in Ukraine on the science-grounded basis.

Involvement of resources of governments on the basis of Public governance of system of education for the elderly.

Reduction of the vertical gap in aforementioned interaction.

References

1. Smolnytskaya, E. 2010. *Medical, social, psychological and economic aspects of the elderly's employment*. Available at: http://www.nbu.gov.ua/portal/chem_biol/psd/2010_1/smolnitska.pdf (last accessed 14.08.2014).
2. *National institute of gerontology named by D.Chebotareva*. Available at:
3. <http://geront.kiev.ua> (last accessed 14.08.2014).
4. *National Service of Statistics of Ukraine*. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua> (last accessed 14.08.2014).
5. Institute of Demography and Social Studies named by M.Ptuha. Available at: <http://www.idss.org.ua/public.html> (last accessed 18.08.2014).
6. Semberova, J. 2011. *Opportunities and perspectives of lifelong learning in older age*. In: "A bulletin of the European cooperation project e-Learning in Later life. – e-LLL "2006-2008". Available at: <http://www.elill.net/?bulletin.en> (last accessed 20.06.2014).
7. UNFPA - United Nations Population Fund. Available at: <http://www.unfpa.org/public> (last accessed 24.08.2014).
8. Madrid International Plan of Action on Ageing. Available at:
9. <http://social.un.org/index/LinkClick.aspx?fileticket=zrUxIXqv9js%3D&tabid=502>(last accessed 30.08.2014).

СЕКЦІЯ

**МОВНА КОМУНІКАЦІЯ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ ЛІНГВОКУЛЬТУРНОГО
ПРОСТОРУ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ**

KOMUNIKACJA JĘZYKOWA JAKO WSPÓŁCZYNNIK ROZWOJU PRZESTRZENI LINGUO KULTURALNEJ W KONTEKŚCIE EUROINTEGRACJI

Język nie jest neutralnym narzędziem umożliwiającym myślenie. Dawno już stwierdzono, że język, którym się posługujemy, zależy od kontekstu, w którym się go używa. Pod tym względem język nie jest neutralnym narzędziem umożliwiającym myślenie, takim jak na przykład język matematyki. Potrzeba czy chęć komunikowania się powstaje w określonej sytuacji i zarówno forma, jak i treść przekazu są zależne od tej sytuacji.

Sfery życia. Każdy akt użycia języka odbywa się w kontekście danej sytuacji w ramach jednej ze sfer życia społecznego (sfer rzeczywistości społecznej lub obszarów ludzkiego działania). Wybór tych sfer życia, w których mogą działać uczący się języka, ma istotny wpływ na dobór sytuacji komunikacyjnych, celów, zadań, tematów i tekstów dla potrzeb nauczania i testowania. Przy dokonywaniu tego wyboru warto rozważyć, w jakim stopniu sfera w danym momencie najbliższa uczącym się, a więc wzmacniająca ich bieżącą motywację do nauki, będzie mogła pozostać użytecznym punktem odniesienia także w ich przyszłych działaniach. Dzieci, na przykład, mogą być bardziej motywowane, gdy nauczanie koncentruje się na ich bieżących zainteresowaniach – co może się jednak niekorzystnie odbić na ich przygotowaniu do późniejszej komunikacji w środowisku dorosłych. W kształceniu dorosłych może z kolei dochodzić do konfliktu interesów pracodawcy opłacającego kursy dla swoich pracowników, któremu zależy na kształceniu umiejętności komunikowania się w sferze zawodowej – i samych uczących się, którym jest bliższa komunikacja w sferze kontaktów międzyludzkich i międzynarodowych.

Dla użytkowników Europejskiego systemu kształcenia językowego można określić sfery życia, w których uczący się będą działać lub powinni zostać przygotowani do działania.

Liczba możliwych do określenia sfer życia w kontekście Eurointegracji jest nieograniczona, gdyż każda dająca się wyodrębnić sfera działania może być istotna z punktu widzenia danego użytkownika języka. Warto jednak wyróżnić następujące sfery:

- sferę prywatną, w której dana osoba funkcjonuje jako osoba indywidualna, skupiająca się na życiu domowym, w rodzinie i wśród przyjaciół;
- sferę publiczną, w której dana osoba funkcjonuje jako członek jakiejś społeczności lub jakiejś organizacji podejmując związane z tym różnorakie działania językowe;

– sferę zawodową, w której dana osoba podejmuje działania związane ze swoim zawodem i wykonywaną pracą;

– sferę edukacyjną, w której dana osoba uczestniczy w zorganizowanym kształceniu, prowadzonym zwykle w ramach jakiejś instytucji edukacyjnej.

Warto zauważyć, że w wielu sytuacjach kształcenia językowego bierze się pod uwagę więcej niż jedną sferę życia. Na przykład nie da się całkowicie ograniczyć sfery prywatnej od pozostałych – widać to na przykładzie takich sytuacji jak: penetracja życia prywatnego niektórych osób przez media, rodzinna lektura pism i dokumentów „publicznych”, wyjętej z „prywatnej” skrzynki pocztowej, odbiór tekstów reklamowych; czytanie tekstów na opakowaniach produktów codziennego, „prywatnego” użytku itp.

Warto zwrócić uwagę na to, że sfera prywatna życia ma istotny, związany z osobowością i indywidualnością danego człowieka, wpływ na pozostałe sfery życia, zwłaszcza kulturalnego. Uczestnicząc w życiu publicznym a kulturalnym człowiek nie przestaje być osobą indywidualną w takich działaniach, jak: wystąpienie na forum internetowych, prezentacja jakiegoś projektu dla grupy kolegów w pracy czy też robienie zakupów w supermarkiecie.

Ograniczenia sytuacji komunikacyjnej. Jakość komunikacji językowej jako współczynnika rozwoju przestrzeni linguokulturalnej, zwłaszcza w przypadku uczących się języka obcego podczas eurointegracji, jest w znacznym stopniu uzależniona od uwarunkowań sytuacyjnych. W niektórych przypadkach umiejętność efektywnego i bezbłędnego rozumienia przekazu ustnego, nawet w trudnych warunkach akustycznych, może mieć podstawowe znaczenie. Uczący się przemawiania, składania oświadczeń publicznych i podawania ogłoszeń w języku obcym muszą z kolei zwrócić szczególną uwagę na wyraźną wymowę i wyraźne akcentowanie kluczowych fragmentów wypowiedzi w celu ułatwienia jej zrozumienia.

Uczący się komunikacji językowej w kontekście eurointegracji powinni umieć określać sytuacje komunikacyjne, w których uczący się będą działać, a także miejsca, instytucje, osoby, przedmioty, zdarzenia i działania, z jakimi będzie miał do czynienia uczący się.

Posługiwanie się językiem. Język nie jest neutralnym narzędziem umożliwiającym myślenie. Poznając nowy język i nową kulturę człowiek nie przestaje być kompetentnym użytkownikiem swojego języka ojczystego ani pełnoprawnym uczestnikiem własnej kultury. Uczący się języka jest jednocześnie jego coraz sprawniejszym użytkownikiem. Nie jest też tak, że nowe umiejętności są rozwijane zupełnie niezależnie od posiadanych wcześniej. Uczący się nie rozwija dwóch osobnych, niezależnych sposobów komunikowania się – staje się raczej różnojęzyczny i rozwija kompetencję kulturową. Kompetencje językowe i kulturowe w zakresie każdego z języków, zmieniające się zależnie od wiedzy nabywanej przez uczącego się, wzajemnie na siebie wpływają i uzupełniają się, współtworząc ogólną wrażliwość i rozwijając jego sprawności i umiejętności. Pozwalają mu wzbogacać własną

osobowość i rozwijać możliwości opanowywania kolejnych języków, prowadzą do większej otwartości na nowe kontakty i doświadczenia kulturowe.

Список використаних джерел

1. «Europejski system opisu kształcenia językowego». redakcja czasopisma „Języki obce w szkole”. Warszawa 2003
2. „Spotkania z językiem polskim”. – ORPEG, Lublin, 2011

УДК 378.096

Шихальова Світлана

Волинський інститут економіки та менеджменту

РОЛЬ МЕДІАОСВІТИ, ЗОКРЕМА, НОВИХ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ ТА ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙ В ПІДГОТОВЦІ СУЧАСНИХ ФАХІВЦІВ

У тезах розглядається роль та вплив нових засобів масової інформації та телекомунікацій на підготовку сучасних фахівців.

Новітні медіатехнології та медіапослуги мають на сьогоднішній день значний вплив як на виховання в батьківському домі, так і на освіту в школі. Вирішальною умовою для навчання медіаграмотності учнів є відповідна кваліфікація вчителів.

Головні етапи історичного розвитку медіапедагогіки спонукали німецьких фахівців виділити такі її основоположні ідеї (засади): засади застерігаючої педагогіки; культурно-консервативні засади; освітньо-технологічні засади; суспільно-критичні засади; засади, які орієнтуються на дію [1, с. 278]. Визначальною метою медійного виховання є підготовка молоді до критичного сприймання медіа, медійна дидактика стосується функціонування масмедіа у процесі навчання. Аналізуючи, наприклад, німецькі напрацювання, В. Робак за приклад наводить створення медіапродукту учнями за допомогою медіапедагога, зокрема, зйомки відеофільму або „скерування дітей на вулицю в ролі інтерв'юєрів, де вони опитують дорослих з якогось питання, а згодом аналізують, класифікують відповіді й самостійно роблять висновки” [1, с.280]. На наш погляд, у цьому разі йдеться про технології медіанавчання.

Технології медіаосвіти сьогодні передбачають залучення до навчального процесу як традиційних засобів масової інформації (періодичні видання, радіо, телебачення, кіно тощо), так і засоби новітніх інформаційних технологій, а саме – програмно-апаратні засоби і пристрої, що функціонують на базі обчислювальної техніки; використовують також сучасні способи і системи інформаційного обміну, що забезпечують операції збирання, накопичення, збереження, оброблення й передавання інформації. [3, с.337].

Подвійне значення має школа для життя, навчання та роботи в інформаційному суспільстві:

- вона навчає учнів медіаграмотності в самому широкому сенсі, і це дозволяє їм впевнено і відповідально рухатися в світі засобів масової інформації;
- посилено використовує мультимедіа і телекомунікації для навчання і виховання.

Тому програми медіаосвіти повинні бути невід'ємною частиною навчання для всіх типів шкіл і для всіх дисциплін.

Медіаосвіта, як складова усіх дисциплін, повинна бути обов'язковою частиною не лише загальної педагогіки на всіх етапах підготовки вчителів. Важливим напрямком загальноосвітньої підготовки є оцінка наслідків сприйняття засобів масової інформації та їхньої соціалізації. Зокрема йдеться про звички в користуванні ними. Інші шляхи сприйняття дійсності, досвіду та обробки даних повинні не тільки визначити форму і зміст медіаосвіти, а й навчально-методичне та педагогічне планування.

Також важливими є і методи роботи, зорієнтовані на конкретні дії та проектну роботу із залученням засобів масової інформації. Для виконання таких форм роботи творчі, комунікативні та організаційні навички мають ефективно розвиватись.

Важливою умовою для продуктивного змісту роботи ЗМІ мають стати співпраця і розподіл праці з медіацентрами, закладами підготовки вчителів, радіостанціями та іншими постачальниками ЗМІ, університетами, торговими палатами тощо, що повинно здійснюватися систематично. Спільне використання ресурсів має сенс з економічної точки зору. У зв'язку із появою нових медіа є доцільним використання мережі передачі даних і баз даних в якості додаткових навчальних послуг та послуг зв'язку.

Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору медіаосвіти, цілком відповідає завданням медіавиховання (за німецьким досвідом), оскільки спрямована на змістовне використання медіа, а крім цього – на її доцільний відбір відповідно до конкретних виховних цілей.

Проф. ЛНУ імені Івана Франка Б.Потятинник пропонує визначення: «Медійна освіта – це науково-освітня сфера діяльності, яка ставить за мету допомогти індивідові сформуванню психологічний захист від маніпуляції чи експлуатації з боку масмедіа і розвинути/прищепити інформаційну культуру» [2, с. 8]. На думку І. Дичківської, „головним завданням медіа-освіти є підготовка тих, хто навчається, до життя в інформаційному суспільстві, формування в них уміння користуватися інформацією в будь-якому вигляді, здійснювати комунікації, усвідомлювати наслідки впливу на людину засобів інформації, особливо засобів масової комунікації” [3, с. 341].

Безперечним є той факт, що медійна педагогіка розвинулася у багатьох країнах світу, педагогічні напрацювання яких для нас часто стають

інноваційним орієнтиром. Але, на жаль, при наявності усіх складових медіапедагогіки у нас, чомусь тільки зараз ми почали узагальнювати напрацьоване і шукати йому визначення.

Список використаних джерел

1. Робак Володимир. До питання про розвиток медіапедагогіки у Німеччині // Другий український педагогічний конгрес: Збірник матеріалів конгресу. – Львів: ТзОВ Камула, 2006. – 601 с. – С.275 – 286.
2. Потятинник Борис. Масова журналістська освіта – а чому б ні? // МедіаКритика: Щоквартальний дайджест електронного журналу. – Львов: ЗУМЦНЖ, 2005. – Ч.10. – С.7-10.
3. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: Навч. посібник. – К.: Академвидав, 2004. – 352 с.

УДК 811.161.2+659.1(477)

Яновець Анжеліка, к.філол.н.

Волинський інститут економіки та менеджменту

СТРАТЕГІЯ ВПРОВАДЖЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ ІНТЕРНЕТ – РЕКЛАМИ

Кінець ХХ – початок ХХІ століття відзначено розширенням сфери інтересів англійської Інтернет-реклами. Вона стала вивчатися як відкрита система, у якій співіснують, не виключаючи одна одну, кілька парадигм: функціональна, когнітивна, прагматична, антропоцентрична, лінгвогендерологічна, лінгвокультурологічна та ін. Поліпарадигмальний підхід до англійської інтернет реклами сприяв зростанню міждисциплінарного компонента в наших лінгвістичних дослідженнях, де вивчається феномен англійської Інтернет-реклами, що є новою інтегрованою сферою лінгвістичного інтересу.

Англійська Інтернет-реклама – є новим видом розповсюдження інформації. Сучасні англійські інформаційні та телекомунікаційні рекламні технології істотно змінюють не тільки спосіб виробництва продуктів і послуг, але й організацію, форми проведення дозвілля, реалізацію людиною своїх громадянських прав методи і форми виховання освіти. Взаємозв'язок та взаємообумовленість економічних, правових, соціальних, культурних і технологічних чинників у становленні англійського рекламно-інформаційного суспільства проявляється у лібералізації правил користування споживачем англійського інформаційного рекламного простору.

Головним завданням англійської реклами в Інтернеті це переконати споживача. Саме ця функція є головною. Функція переконання розкривається через ефекти (можна назвати їх зворотнім зв'язком або reverse), які можуть бути

поведінковими (купівля рекламованого товару), цілеспрямованими (продукція викликає увагу, дає позитивні емоції) і когнітивними (знання про властивості товару) [1; 105].

Економічною основою англійського Інтернет-рекламного простору є розвиток галузей інформаційної індустрії: телекомунікаційна, комп'ютерна, електронна і аудіовізуальна. Ці галузі переживають процес технологічної конвергенції та розвивається потужними темпами, внаслідок чого мають вплив на всі галузі економіки та конкурентоспроможні на світовій арені. Відбувається інтенсивний процес формування світової англійської "інформаційної економіки", що полягає в глобалізації інформаційно-технологічних та телекомунікаційних ринків, виникнення світових лідерів інформаційної індустрії, перетворенні "електронної торгівлі" з телекомунікацій в засіб введення бізнесу [1; 129].

Забезпечення сталого соціально-економічного добробуту в Україні вимагає переходу до англійського інформаційного поля. Глобальний характер цього процесу зумовлює неминучість входження наших споживачів до світового інформаційного співтовариства, що забезпечить ефективну інформаційну взаємодію між людьми, відчинить доступ до світових інформаційних ресурсів та задовольнить їхні соціальні та особистісні потреби в інформаційних продуктах та послугах.

Останніми роками лінгвісти підійшли до умов виникнення англійської реклами в Інтернет-просторі як нової багатоаспектної галузі функціонування мови. На думку багатьох дослідників, англійська мова в Інтернеті через свою функціональну динамічність, цілий ряд нових тенденцій у комунікативно-прагматичній організації може бути віднесена до особливого типу. Тобто, процес сприйняття рекламного тексту описується лінгвістами, як текст, який складається з восьми стадій. Перша стадія, це прослуховування або прочитання рекламного тексту. Під час другої стадії споживач звертає увагу на деякі частини тексту. Третя стадія – це засвоєння прочитаного. Четверта – оціночна стадія, споживач погоджується або не погоджується з змістом і способом його передачі. На п'ятій стадії проходить кодування інформації в довгостроковій пам'яті. На шостій стадії, через деякий час, отримана інформація відновлюється. На сьомій стадії споживач приймає рішення, на восьмій – діє.

Якщо, будь-яка із цих стадій порушується, то сприйняття і розуміння реклами в цілому може змінитися. Особисто лінгвістичними стадіями і особливо важливими моментами на які вказують лінгвісти є відбір окремих частин рекламного тексту, як значущого для запам'ятовування, це може бути: заголовок, слоган. Це може бути сам текст, або навіть формулювання. Відбір здійснюється за рахунок механізму "щіплення", побудованого на грі слів яскравому стилістичному прийомі. Так, в англомовних дослідженнях Інтернету

активно використовуються терміни E-language, E-talk, wired-style, geekspeak, netspeak, Internet language [3].

Мовна парадигма англійського Інтернету антропоцентрична. У центрі її комунікативної концепції стоїть особистість як суб'єкт мовної діяльності, віртуального спілкування, як особистість, яка створює віртуальну реальність. Визначення позиції того, хто говорить, у відборі мовних ресурсів, організації віртуальної комунікації, формуванні нової граматичної типології – один з основних механізмів дослідження структури мережевої мови. Прагматичний підхід дозволив визначити вплив установок, цілей, правил і тактик особистості у віртуальній комунікації на фонетичні, словотворчі, лексико-семантичні і граматичні складники англійської мови Інтернету [2].

Результати впливу особистості на інформаційні інновації бувають важливими для двох груп – рекламодавців та споживачів. З точки зору рекламодавця, найбільш новітня інформація чи ідея потребує підтримку з боку ключових членів рекламної компанії, яких іноді називають “захисниками інформації”. Практично всім рекламним компаніям властивий природній опір будь-яким змінам, тому такі люди необхідні в будь-якій рекламній компанії, оскільки вони є успішними новаторами, які відкидають все традиційне і ігнорують будь-які бар'єри на своєму шляху.

Список використаних джерел

1. Джефкінс Ф. Реклама: практ. посіб.: Пер. з 4-го англ. вид. / Доповнення і редакція Д. Ядіна. - К.: Т-во „Знання”, КОО, 2008. - 456 с.
2. Ткачук-Мірошніченко О.Є. Типи мовної репрезентації когнітивної моделі рекламного дискурсу // Збірник наукових праць до конференції Наукова спадщина професора Ю.О. Жлуктенка та сучасне мовознавство. - Київ: КНУ, 2000. - С. 250-252.
3. Dyer G. Advertising as Communication. – L.: Routledge, 1995. – 140 с.

Друкується без редакторської правки
Підписано до друку 01.07.2015.
Формат 60x84/16. Папір офісний. Гарнітура Cambria.
Ум.друк.арк 11,90. Наклад 100. Замовлення 175

Віддруковано у центрі інформаційного забезпечення
та редакційно-видавничої діяльності ВІЕМ.
43020, Україна, Луцьк, вул. Електроапаратна, 3